

Toimialojen edistäjät ja toiveiden tynnyrit

Taiteen tiedotuskeskusten toiminta ja asema

Cuporen verkkojulkaisuja 60
Kulttuuripoliitiikan tutkimuskeskus Cupore

© Sakarias Sokka, Vappu Renko, Emmi Lahtinen ja
Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2020

Ulkoasu ja taitto: Jaakko Pietiläinen

ISBN 978-952-7200-49-0 (pdf)

ISSN 1796-9263 (pdf)

Tiivistelmä

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen vuosina 2018–2020 toteuttamassa tutkimushankkeessa kartoitettiin tiedotuskeskusten toimintaa ja merkitystä toimialoillaan. Lisäksi tavoitteena oli kehittää tiedotuskeskusten oman toiminnan seuranta. Tutkimushankkeen aineiston muodostivat tiedotuskeskusten itsearviointi ja johtajahaastattelut, kysely eri aloilla toimiville taiteen ja kulttuurin ammattilaisille sekä dokumenttiaineisto. Hanke toteutettiin tiiviissä ja toimivassa vuorovaikutuksessa taiteen tiedotuskeskusten kanssa. Tutkimushankkeen tilasi ja rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriö.

Tiedotuskeskusten joukko ei ole täysin vaikiintunut. Tarkastelujoukkoa rajattiin tiedotuskeskusten muodostaman TAIVE-verkoston jäsenten sekä opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) rahoituksen ja kirjallisten aineistojen kautta. OKM rahoittaa kaikkia tarkastelun kohteena olleita tiedotuskeskuksia. Hankkeessa tarkastellut taiteen tiedotuskeskukset ovat:

- Archinfo • Arkkitehtuurin tiedotuskeskus
- Frame Contemporary Art Finland
- Kirjallisuuden vientikeskus FILI
- Music Finland
- Neogames • Suomen pelialan keskus
- Sirkuksen tiedotuskeskus
- Suomen elokuväsäätiö
- Tanssin Tiedotuskeskus
- Teatterin tiedotuskeskus TINFO.

Taiteen tiedotuskeskukset ovat joukko kolmannen sektorin toimijoita, joista kukin omalla tavallaan edistää toimialaansa. Tiedotuskeskusten asema OKM:n toiminta-avustuksen saajina edustaa suomalaiselle kulttuuripolitiikalle melko tyypillistä tilannetta, jossa valtio tukee muun muassa valtakunnallisten ja alueellisten edunvalvonta- ja palveluyhteisöjen toimintaa. Ase-

telma on ohjauksen kannalta kiinnostava: kuinka syvälle kansalaisyhteiskuntaan valtiovalta pyrkii ulottamaan ohjaustaan, ja missä määrin se tukee toimialojen tarpeista nousevaa vapautta kansalaistoimintaa.

OKM tunnistaa tiedotuskeskukset toimialajärjestöiksi ja strategisiksi kumppaneikseen, muttei eritele tiedotuskeskustoiminnan tunnuspiirteitä tai täsmennä strategisen kumppanuuden sisältöä. Strategisiksi kumppaneiksi tunnistetuille tahoille myönnettäviin avustuksiin näyttää silti sisältyvän muita edunsaajia vahvemmin ajatus OKM:n asettamien tavoitteiden toimeenpanosta.

Tiedotuskeskustoiminnan juuret kytkeytyvät sekä tiettyjen toimialojen edistämiseen että kansainvälistymiseen. Ensimmäiset tiedotuskeskukset perustettiin musiikin, kirjallisuuden ja elokuvan aloille 1970-luvulla. Tiedotuskeskustoiminnan alkuvaiheissa opetusministeriöllä ei ollut juuri roolia, vaan tiedotuskeskukset kytkettiin vahvasti ulkoasianministeriön sekä kauppaja- ja teollisuusministeriön toimintaan kansainvälistymisen ja viennin näkökulmista. 2000-luvun mittaan rahoitus- ja ohjausvastuu siirtyi tämän kartoituksen kohteena olevien keskusten osalta pitkälti OKM:lle. Nykyään esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö mieltää tiettyt taiteen toimialat, erityisesti musiikin, oman tukitoimintansa kohteeksi, mutta rajaa toiset selkeästi sen ulkopuolelle.

Kaikkiaan julkishallinto tunnistaa ja tukee tiedotuskeskusten toimialoja vaihtelevasti. Myös julkisen rahoituksen painoarvo eri tiedotuskeskusten rahoituksen kokonaisuudessa vaihtelee. Suoraan OKM:n toimintaan liittyvänä toiveena keskukset toivat esiin rahoituksen pitkäjänteisyyden lisäämisen. Keskusten on haettava toiminta-avustusta vuosittain, ja rahoitusta myönnetään vain vuodeksi kerrallaan. Tieto kalenterivuodelle myönnettävästä avustuksesta saattaa tulla vasta toimintavuoden keväällä. Tämä vaikeuttaa toiminnan pitkäjänteistä suunnittelua. Lyhytjänteisyys tun-

nistettiin myös monen muun rahoituslähteen ongelmaksi.

Tiedotuskeskukset käyttävät itse yleisesti toimialan käsitettä kuvatessaan tarkoitustaan ja tehtäviään. Niihin vaikuttavat tiedotuskeskusten erilaiset taustat, mutta yhteistä kaikille on oman alan edistäminen. Eri aloilla toimii vaihtelevasti myös muita alan kehittämiseen ja edistämiseen keskittyneitä tahoja. Tiedotuskeskusten toimintamuotoja ovat muun muassa taiteilijoiden tukeminen, alan edunvalvonta ja vaikuttajaviestintä, verkostoituminen, sidosryhmätoiminta, tilastointi, tiedonkeruu ja -välitys, promootio, välittäjätoiminta, koulutus ja kulttuurivienti. Laajimmillaan tiedotuskeskukset tavoittelevat toimialansa kokonaisvaltaista kehittämistä. Rajatusti ne vastaavat vain tietyistä toimenpidekokonaisuudesta. Kaikki keskukset kokevat, ettei tiedotuskeskus nimenä kuvaa toiminnan koko laajuutta.

Rahallista tukea myöntää vain osa tiedotuskeskuksista. Tämä johtuu osin tiedotuskeskusten omista rajauksista. Osin syynä on, että OKM allokoit vain osalle tiedotuskeskuksista avustusta eteenpäin jaettavaan rahalliseen tukeen. Tiedotuskeskuksista rahoitusta – joskin hyvin eri mittakaavoissa – omille toimialoilleen jakavat Frame, FILI, Music Finland, SES ja TINFO. Kyselyssä eri aloilla toimivat taiteen ja kulttuurin ammattilaiset pitivät rahoituksen myöntämistä alan toimijoille keskeisimpänä toimenpiteenä, jolla oman alan toimintamahdollisuuksia voi parantaa. Muita keskeisiä toimenpiteitä ovat kyselyn mukaan yleinen edunvalvonta ja lobbaus, kansainvälinen viestintä, promootio ja markkinointi, osaamisen kehittäminen sekä yhteistyön edistäminen oman alan ja muiden alojen välillä.

Kaikki tiedotuskeskukset toteuttavat tilastointia ja tiedontuotantoa. Niiden lähtökohdat tilastointiin ovat kuitenkin erilaiset. Joillakin toimialoilla tilastoinnista vastaa jo muu toimija, joillakin aloilla tiedontuotannon ja tilastoinnin tarpeet ovat kanavoituneet nimenomaan tie-

dotuskeskuksille. Johtajahaastatteluiden perusteella taiteenalaakohtainen tilastointi ei välttämättä kuvaa kovin hyvin samanaikaisesti eri taiteenaloilla toimivien tilannetta, eikä taiteilijoiden ole itsekään aina helppoa tai mielekäs-tä asemoida itseään vain yhdelle taiteenalalle.

Tiedotuskeskusten omat arviot toiminnastaan olivat keskenään samansuuntaisia ja omaa toimintaa arvioitiin valtaosin positiivisesti. Kaikki keskukset kokivat itsearviointin hyväksi toiminnan seurannan ja kehittämisen välineeksi, jota ollaan valmiita käyttämään myös tulevaisuudessa. Itsearviointi on hyvä keino kartoittaa organisaation toimintaa ja sen voi liittää osaksi toiminnan strategista kehittämistä. Sen kautta on myös mahdollista saada syvällistä tietoa valikoiduista toiminnan osa-alueista, mutta itsearviointi ei yksin riitä kaiken toiminnan arvioinnin välineeksi. Se sopii ulkoisen arvioinnin osaksi, mutta edellyttää silloinkin hyvää keskusteluyhteyttä arvioitavan organisaation ja arvioinnin tekijän välillä. Aina tarvitaan täsmällisiä, auki kirjoitettuja arviointikriteerejä. Tässä hankkeessa tiedotuskeskuksilla oli itsellään mahdollisuus vaikuttaa kysymysten muokkaamiseen omaan toimintaansa istuviksi. Se vaikutti positiivisesti koko hankkeen toteuttamiseen.

Kielteisimminkin itsearviointinissa arvioitiin oman toiminnan resursseja, joihin keskusten on usein vaikeata itse vaikuttaa. Toisilla toimialoilla on enemmän mahdollisuuksia hakea rahoitusta erilaisista lähteistä kuin toisilla. Itsearviointinissa usea tiedotuskeskus nosti esiin kehittämistarpeita oman toimialan seurantaan liittyen. Kehittämistarpeita nähtiin myös arviointimenetelmissä ja palautteen käsittelyssä.

Kansainvälisyys on tiedotuskeskuksille tärkeä lähtökohta. Suurin osa tiedotuskeskuksista tunnistaa kansainvälisiä verrokkejaan erityisesti Pohjoismaista ja Euroopasta. Tiedotuskeskukset tekevät tiivistä ja aktiivista yhteistyötä heidän kanssaan ja kokevat kansainvälisissä verkostoissa toimimisen tärkeäksi ja

antoisaksi. Verkostojen kautta kuullaan oman toimialan käytäntöjä muissa maissa sekä saadaan kollegiaalista vertaistukea.

Toimijakentän arviot tiedotuskeskusten toiminnasta olivat kyselyn mukaan pääasiassa positiivisia. Kyselyn vastaajamäärä jäi kuitenkin pieneksi (n=390), joten tuloksista ei voi vetää kattavia johtopäätöksiä. Oman alan tiedotuskeskuksen toimintaan oli täysin tai jokseenkin tyytyväisiä 62 prosenttia ja täysin tai jokseenkin tyytymättömiä 19 prosenttia vastaajista. Väitteen ”Tiedotuskeskus tukee ja edistää omaa toimintaani alalla” kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä oli noin 51 prosenttia ja jokseenkin tai täysin eri mieltä noin 27 prosenttia vastaajista. Toimijakyselyn otoksen näkökulmasta tiedotuskeskuksilla on kehitettävää etenkin näillä osa-alueilla. Kyselyvastauksissa kritiikkiä kohdistettiin myös tiedotuskeskusten liialliseen pääkaupunkikeskeisyyteen sekä apurahojen ja muun tukitoiminnan läpinäkyvyyden puutteeseen.

Moni vastaaja toimii yhdellä tai useammalla alalla, jolla ei koeta toimivan lainkaan tiedotuskeskusta. Tiedotuskeskusten alat vastaavat siten vain osin monialaisen todellisuuden tarpeisiin. Marginaalisemmat sekä useita taiteenaloja yhdistävät taidemuodot jäävät helposti tiedotuskeskusten toiminnan välimaastoon, mikä vaikeuttaa rahoituksen saamista, näkyvyyttä ja tiedonsaantia. On oletettavaa, että monialainen, erilaisia rajoja ja traditioita rikkova toiminta on yleistä myös tulevaisuudessa. Erilaisten taiteenalojen tunnistaminen on siten taiteen ja kulttuurin kestävyden kannalta tärkeää. Eri alojen moni- ja tasapuolinen esillepääsy myös tiedotuskeskusten toiminnassa turvaa taiteen ja kulttuurin jatkuvuutta. Moni toimijakyselyn vastaaja nosti esiin, että tiedotuskeskustoimintaa voisi kehittää toimialojen sijaan toimintamuotojen näkökulmasta – siltä osin kuin toimenpiteet limittyvät eri alojen välillä.

Kyselyvastauksissa korostui myös toive toimialaa edistävien tahojen entistä paremmasta verkostoitumisesta sekä oman alan että muiden taiteenalojen toimijoiden kanssa. Monet vastaajista kokivat tiedotuskeskusten tiukan taiteenalakohtaisen jaottelun vastaavan heikosti heidän omiin tarpeisiinsa. Useiden vastaajien toiminta ylittää taiteenalojen rajat. Vastaajat ehdottivat, että tiedotuskeskukset voisivat entistä enemmän tiedottaa laajemmin kuin vain omasta toimialastaan. Muutamissa vastauksissa pohdittiin jopa yksittäisille taiteenaloille tarkoitettujen tiedotuskeskuksen tarpeellisuutta.

Tutkimuksen tulokset osoittavat eri toimialojen samankaltaisia tarpeita, mutta tietyillä toimialoilla, kuten esimerkiksi musiikin ja kirjallisuuden aloilla, tarpeisiin vastaamassa on suuri ja erikoistunut toimijajoukko. Toisilla aloilla, kuten esimerkiksi sirkuksen sekä visuaalisen taiteen puolella, rakenteet ovat heikommat ja toimialaa edistäviä tahoja on vähemmän. Kartoituksen perusteella tunnistimme toimialan kehittämisen osa-alueita, joihin eri tiedotuskeskukset erilaisin painotuksin osallistuvat. Toimialoja olisi kuitenkin kartoitettava tarkemmin, jotta alojen väliset erot rakenteissa ja alojen kokonaisvaltaisen kehittämisen vastuissa saataisiin paremmin esiin. Myös useissa johtajahaastatteluissa toivottiin tarkempia toimialakartoituksia.

Sammandrag

Det kulturpolitiska forskningscentret Cupore genomförde under åren 2018–2020 ett forskningsprojekt som kartlade informationscentrens verksamhet och betydelse inom sina branscher. Syftet var även att utveckla informationscentrens uppföljning av den egna verksamheten. Forskningsprojektets material bestod av centrens interna utvärdering och av intervjuer med direktörerna, en enkät till konst- och kulturutövare inom olika konstområden samt av dokumentmaterial. Projektet genomfördes i en nära och välfungerande samverkan med konstens informationscenter. Forskningsprojektet genomfördes på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet.

Alla informationscenter är ännu inte helt etablerade. Kartläggningen begränsades till medlemmar i informationscentrens TAIVE-nätverk och genom undervisnings- och kulturministeriets (UKM) finansiering och skriftliga material. UKM finansierar alla informationscenter som är med i projektet. Informationscentren som kartlades i projektet är:

- Archinfo • Informationscentret för arkitektur
- Frame Contemporary Art Finland
- FILI – Center för litteraturexport
- Music Finland
- Neogames • Suomen pelialan keskus
- CircusInfo Finland
- Finlands filmstiftelse
- Tanssin Tiedotuskeskus
- Teaterinfo Finland

Informationscentren för konst är en grupp aktörer inom den tredje sektorn som alla på olika sätt främjar den egna branschen. Informationscentrens ställning som mottagare av UKM:s verksamhetsunderstöd representerar den för den finska kulturpolitiken rätt så typis-

ka situationen där staten stöder nationella och regionala intresseorganisationers och servicesammanslutningars verksamhet. Läget är intressant sett ur styrningens synvinkel: hur långt vill statsmakten sträcka sin styrning av civilsamhället, och till vilken grad stöder staten den fria medborgarverksamheten som föds ur branschernas behov.

UKM ser informationscentren som branschorganisationer och strategiska partners, men specificerar inte kännetecknande drag för informationscentrens verksamhet eller det strategiska partnerskapets innehåll. Understöden som tilldelas instanser som identifierats som strategiska partners verkar starkare kopplas till tanken om att genomföra UKM:s målsättningar, än understöden till andra mottagare.

Verksamheten med informationscenter har sina rötter både i att främja vissa branscher och i internationaliseringen. De första informationscentren grundades på 1970-talet inom konstområdena musik, litteratur och film. I början av informationscentrens verksamhet hade UKM inte riktigt någon roll, informationscentren var istället starkt kopplade till utrikesministeriets samt handels- och industriministeriets verksamhet sett ur internationaliseringens och exportens perspektiv. Under 2000-talet flyttades finansierings- och styrningsansvaret för informationscentren i den här kartläggningen i stort sett helt till UKM. Idag ser arbets- och näringsministeriet vissa konstområden, speciellt musiken, som ett mål för sin understödsverksamhet, medan andra är tydligt avgränsade.

I allmänhet identifierar och stöder den offentliga förvaltningen informationscentrens branscher i varierande grad. Även den offentliga finansieringens betydelse för de olika informationscentrens finansiering som helhet varierar. Centren tog fram utökandet av långsiktig finansiering som ett önskemål som direkt hänger ihop med UKM:s verksamhet. Centren måste söka verksamhetsunderstöd varje år, och fi-

nansieringen delas bara ut för ett år åt gången. Informationen om understöd som delas ut för kalenderåret kan komma så sent som på våren under verksamhetsåret. Det här försvårar en långsiktig planering av verksamheten. Kortsiktigheten identifierades också som ett problem för många andra finansieringskällor.

Informationscentren använder själva allmänt begreppet bransch när de beskriver sitt ändamål och sina uppgifter. Dessa påverkas av informationscentrens olika bakgrundshistorier, men gemensamt för dem alla är främjandet av den egna branschen. Även andra aktörer som fokuserar på att utveckla och främja branschen är i varierande grad verksamma inom de olika branscherna. Informationscentrens olika verksamhetsformer är bland annat understöd av konstnärer, branschens intressebevakning och information genom lobbning, nätverkande, intressentgruppernas verksamhet, statistikföreläsning, datainsamling och -förmedling, promotion, förmedlingsverksamhet, utbildning och kulturexport. Informationscentrens allmänna målsättning är en heltäckande utveckling av den egna branschen. Avgränsat ansvarar de bara för en viss verksamhetshelhet. Alla center upplever att namnet informationscenter inte beskriver verksamheten i sin helhet.

Finansiellt stöd delas endast ut av en del informationscenter. Det här beror delvis på informationscentrens egna avgränsningar. En delorsak är att UKM endast allokerar understöd till en del av informationscentren som vidare delas ut som finansiellt stöd. Till de informationscenter som delar ut finansiellt stöd till de egna konstbranscherna, även om i väldigt olika storleksklasser, hör Frame, FILI, Music Finland, SES och TINFO. I enkäten ansåg de olika konst- och kulturexperterna från olika branscher att den viktigaste verksamheten är att dela ut finansiellt stöd till branschens aktörer, och att detta gör att branschens verksamhetsförutsättningar går att förbättra. Andra viktiga verksamheter var enligt enkäten allmän in-

tessebevakning och lobbning, internationell information, promotion och marknadsföring, kunskapsutveckling samt främjandet av samarbete mellan den egna och andra branscher.

Alla informationscenter utför statistikföreläsning och informationsproduktion. Utgångspunkterna för statistikföreläsningen är dock olika. Inom vissa branscher ansvarar någon annan aktör för statistikföreläsningen, inom andra har specifikt informationscentren ansvar för statistikföreläsning och informationsproduktion. Enligt direktörsintervjuerna beskriver den konstområdesspecifika statistikföreläsningen situationen för dem som samtidigt är verksamma inom olika konstområden, och konstnärerna upplever inte själv heller att det alltid är lätt eller meningsfullt att positionera sig bara inom ett konstområde.

Informationscentrens självutvärderingar påvisade sinsemellan samma riktning, och den egna verksamheten fick en huvudsakligen positiv bedömning. Alla center upplevde att den interna utvärderingen var ett bra sätt att följa upp och utveckla verksamheten, och är färdiga att använda redskapet även i framtiden. Intern utvärdering är ett bra redskap att kartlägga verksamheten inom organisationen och går även att kombineras med verksamhetens strategiska utveckling. Med hjälp av den går det även att få värdefull information om utvalda verksamhetsdelar, men självutvärderingen räcker inte som ett redskap för att utvärdera hela verksamheten. Den passar som en del av den externa utvärderingen, men förutsätter då även en bra dialog mellan organisationen som utvärderas och den som utför utvärderingen. Det behövs alltid exakta, öppna skrivna utvärderingskriterier. I det här projektet hade informationscentren själva chansen att påverka frågorna så att de passade in på den egna verksamheten. Detta hade en positiv inverkan på hela projektets genomförande.

Mest negativt upplevdes i självutvärderingen den egna verksamhetens resurser som centren ofta har svårt att själva påverka. Inom vis-

sa branscher finns det fler möjligheter att söka finansiering från olika källor än inom andra. I den interna utvärderingen lyfte flera informationscenter fram utvecklingsbehoven när det gäller uppföljandet av den egna branschen. Det ansågs också finnas utvecklingsbehov i utvärderingsmetoderna och i hanteringen av feedback.

Internationalisering är en viktig utgångspunkt för informationscentren. Största delen av informationscentren kan identifiera sina internationella motsvarigheter speciellt i Norden och Europa. Informationscentren har ett nära och aktivt samarbete med dessa och upplever att det är viktigt och givande att fungera i internationella nätverk. Genom nätverken bekantar man sig med praxis inom den egna branschen i andra länder och får kollegialt stöd.

Aktörsfältets bedömning av informationscentrens verksamhet var enligt enkäten överlag positiv. Antalet respondenter i enkäten blev ändå låg (390) så det går inte att dra heltäckande slutsatser av resultaten. Helt eller delvis belåtna med den egna branschens informationscenter och dess verksamhet var 62 procent och helt eller delvis missnöjda var 19 procent av alla svarande. Med påståendet ”Informationscentren stöder och främjar min egen verksamhet inom branschen” var helt eller delvis av samma åsikt 51 procent, och delvis eller helt av annan åsikt 27 procent. Från enkäturvalets synpunkt bör informationscentren utvecklas speciellt inom dessa delområden. I enkätsvaren riktades kritik även mot centrens överdrivna huvudstadscentralisering samt bristen på transparens i understöd och annan stödverksamhet.

Många respondenter verkar inom en eller flera branscher där man inte upplever att det finns några som helst verksamma informationscenter. De mest marginella konstformer som också kombinerar flera konstområden hamnar ofta i en mellanzon för centrens verksamhet vilket försvårar möjligheten att få fi-

nansiering, synlighet och information. Det kan antas att mångdisciplinär verksamhet som bryter olika gränser och traditioner kommer att vara vanlig även i framtiden. Att identifiera de olika konstområdena är därför mycket viktigt för konst- och kulturbranschens hållbarhet. De olika branschernas jämlika synlighet även i centrens verksamhet tryggar konstens och kulturens kontinuitet. Många respondenter lyfte fram att centrens verksamhet istället för branscherna kunde utvecklas ur verksamhetsformernas synvinkel – då när åtgärderna mellan de olika branscherna överlappar.

I enkätsvaren betonades även önskemålet om ett ännu bättre nätverkande än förut mellan de aktörer som främjar branschen och aktörer både från det egna konstområdet och de andra konstbranscherna. Flera respondenter upplevde att centrens snäva indelning gällande konstområden dåligt motsvarade deras behov. Flera respondenter har verksamhet som överskrider gränserna mellan konstområdena. De föreslog att centren mer än förut kunde informera bredare än bara om den egna branschen. I några svar ifrågasattes även behovet av centermenade för enskilda konstområden.

Forskingens resultat visar på att det finns liknande behov inom de olika branscherna, men att vissa konstområden, som till exempel musik och litteratur, har en större mängd olika aktörer som svarar på behoven. Inom andra konstområden, som till exempel cirkus och visuell konst, är strukturerna svagare och det finns färre aktörer som främjar de konstområdena. På basis av kartläggningen identifierade vi delområden för utvecklande av de branscher som de olika center deltar i med olika betoningar. Branscherna borde ändå kartläggas noggrannare, så att skillnaderna mellan branscherna i strukturer och i ansvaret att heltäckande utveckla branscherna kunde tydligare synliggöras. Noggrannare kartläggningar av branscherna efterlystes även i flera direktörsintervjuer.

Summary

The research project carried out by the Center for Cultural Policy Research Cupore in 2018–2020 reviewed the operations and significance of arts information centers in their respective fields. Another objective was to develop ways in which the centers could monitor their own activities. The data consisted of self-evaluations by the information centers and interviews with their directors, a survey targeted at arts and culture professionals and documentary material. The project was implemented in close and fruitful interaction with the information centers. It was commissioned and funded by the Finnish Ministry of Education and Culture.

The group of information centers is not fully established. The subject group was delimited to members of the TAIVE network of arts information centers and through funding and textual data from the Finnish Ministry of Education and Culture. The Ministry funds all the information centers examined within the research project, namely:

- Archinfo Finland • Information Center for Architecture
- Frame Contemporary Art Finland
- FILI – Finnish Literature Exchange
- Music Finland
- Neogames • Hub of the Finnish Game Industry
- CircusInfo Finland
- The Finnish Film Foundation
- Dance Info Finland
- Theatre Info Finland TINFO.

The arts information centers are third-sector actors who each promote their respective field in their own way. Their position as recipients of the Ministry of Education and Culture subsidies represents a fairly typical situation for Finnish cultural policies, where the state supports,

among other things, the activities of national and regional representational and service communities. The setting is interesting from the viewpoint of guidance: how deep into the civil society does national government aim to extend its guidance and to what extent does it support civic action arising from the practical needs in the different policy fields.

The Ministry of Education and Culture recognizes arts information centers as sectoral organizations and its strategic partners but does not define them through distinct characteristics or specify the contents of the partnership. The Ministry's subsidies for bodies recognized as strategic partners do however seem to entail the idea of implementing strategic objectives set by the Ministry more strongly compared to other recipients.

The arts information centers' activities originate in historical efforts to both promote certain artistic fields and increase their international presence and engagement. The first arts information centers in Finland were established in the 1970s in the fields of music, literature and film. In the early stages the Ministry of Education and Culture had no notable role in the activities, instead, the information centers were strongly linked to the mandate of the Foreign Ministry and the Ministry of Trade and Industry from the perspectives of internationalization and export. Over the course of the 2000s the funding and guidance responsibility with regard to the information centers examined here was largely transferred to the Ministry of Education and Culture. Today the Ministry of Economic Affairs and Employment, for example, regards certain art fields, especially music, as targets of its support system but clearly excludes others.

All in all, public governance recognizes and supports the fields represented by the information centers to a varying degree. The weighting of the public funding also varies in the total funding of the different information centers.

One wish regarding the Ministry of Education and Culture system directly that was expressed by the information centers was for a more long-term approach to the funding. The centers have to apply for subsidies annually and the funding is granted for only one year at a time. They might not be notified of funding decisions for a calendar year until in the spring of the given year of operation. This hinders long-term operational planning. The short-term thinking was also identified as a problem with many other funding sources.

The information centers themselves commonly describe their purpose and tasks through their represented art field. The purpose and tasks are influenced by the different backgrounds of the centers, but what they all have in common is commitment to the promotion of their respective fields. There are also other bodies involved in varying degrees in the development and promotion of the different fields. The activities of the information centers include, for example, supporting artists, advocacy and lobbying in the field, networking, stakeholder engagement, compilation of statistics, information gathering and dissemination, promotion, mediation, training and cultural export. In the broadest context, the information centers aim to develop the field they represent comprehensively. In a limited context, they are only responsible for certain sets of measures. All the centers felt that the term “information center” does not describe the whole extent of their operations.

Only some of the information centers give out funding support. This is partly due the centers’ own demarcations, and partly due to the fact that the Ministry of Education and Culture only allocates funding support for some of the information centers to distribute further. Of the studied information centers the ones that distribute funding – albeit on very different scales – are Frame, FILI, Music Finland, the Finnish Film Foundation and TINFO.

In the responses to our survey the professionals from different fields of arts and culture saw allocation of funding as the most central measure for improving operating conditions in the represented fields. The other mentioned key measures were general advocacy and lobbying, international communications, promotion and marketing, development of competencies and enhancing collaboration between the different fields.

All the information centers engage in the compilation of statistics and production of information. The premises for the compilation of statistics however vary, in some fields the work is carried out by some outside actor, in others the needs for information production and compilation of statistics have been channeled explicitly to the centers themselves. According to the interviews with the directors, compiling statistics per field of art does not necessarily depict the situation of people working in several art fields simultaneously very well and the artists themselves don’t always find it easy or meaningful to posit themselves in one field of art alone.

The information centers’ own evaluations of their operations seemed to be very much in line with each other and appeared by and large to be positive. All the centers regarded self-evaluation as a good instrument for monitoring and developing operations and were ready to also use the method in the future. Self-evaluation is a good way to map out operations within an organization and it can be embedded as a part of the strategic development of the organization. It also makes it possible to gain in-depth information on certain operating areas, but it does not by itself suffice as a means of evaluating all the operations of an organization. It is effective as a part of external evaluation, but even then it presupposes good communications between the evaluated organization and the evaluator. It always requires precise, openly expressed assessment criteria. In this project it was possi-

ble for the information centers to influence the formulation of the questions to match their operations specifically. This had a positive impact on the realization of the project on the whole.

The most negative reviews in the self-evaluations concerned the resources for the centers' own operations, a matter that is difficult for the centers to influence themselves. In some fields there were more possibilities to apply for funding from multiple sources than in others. In the self-evaluations many of the centers pointed out development needs with regard to monitoring their respective fields. Development needs were also seen in the evaluation methods and processing of feedback.

International presence and cooperation were an important point of departure for many of the centers. Most of the centers have identified international counterparts especially in the Nordic countries and Europe in general. The centers cooperate with these partners closely and actively and perceive engagement in international networks as something important and rewarding. Through the networks they learn about prevailing practices in their fields in other countries and gain, among other things, collegial peer support.

Based on the survey, the actors represented by the centers predominantly view the centers in positive terms. The number of these respondents to the survey was however quite low (n=390), and does not as such allow for comprehensive conclusions. 62 percent of the respondents were fully or somewhat satisfied and 19 percent fully or somewhat dissatisfied with the operations of the centers. Around 51 percent agreed fully or to some extent and 27 percent disagreed fully or to some extent with the statement "the information center supports and advances my own opportunities to operate in the field". In the view of the survey sample, the information centers have room for development especially in these areas. In the interview responses criticism was also ex-

pressed towards an overly capital city centered approach in the centers and towards the lack of transparency with regard to the grants and other supportive measures.

Many of the respondents work in one or more fields that are not in their mind represented by any information center. The target fields of the information centers thus seem to respond only in part to the demands of a cross-artistic reality. The more marginal and cross-disciplinary art forms easily fall between the mandates of the information centers, which makes it more difficult for them to receive funding, visibility and information. It can be assumed that multi-artistic practice that breaks artistic boundaries and traditions will remain common also in the future. It is therefore important for the sustainability of the arts and cultural field to recognize the multitude of art forms. Diverse and equal opportunities for the different art forms to be addressed in the operations of the centers would also safeguard the continuity of arts and culture. Many of the respondents to the survey remarked that the operations of the information centers could be developed from the viewpoint of different modes of operation rather than from a field-specific viewpoint – insofar as the measures overlap between the different fields.

The survey responses also highlighted a wish for the bodies that promote certain art fields to be better networked with both actors in their specific field and with actors in other art fields. Many of the respondents felt that the strictly field specific division applied by the information centers corresponded poorly with their needs, as they commonly work across the boundaries of specific fields. Some suggested that the information centers could provide information more broadly than from the perspective of the field they represent. A few of the responses also questioned the very usefulness of information centers that serve separate art fields.

The results of the study indicate similarities in the needs of the different art fields, but in certain fields, such as music and literature, the needs are responded to by a large and specialized group of actors. In other fields, such as circus and visual arts, the structures are weaker and there are fewer actors promoting the field. In our review we identified various development areas, which the different arts information centers address with different emphases. The art fields would need to be reviewed in more detail to better bring out the field-specific differences in the operating structures and in the responsibilities for the comprehensive development of the represented fields. A wish for more detailed field-specific assessments was also expressed in many of the interviews with the centers' directors.

Sisällys

1	JOHDANTO	18
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	21
2.1	Tutkimuskysymykset, aineisto ja menetelmät	21
2.1.1	Itsearviointimalli ja johtajahaastattelut	22
▷	<i>Itsearvioinnin kokemukset</i>	24
2.1.2	Toimijakysely	25
2.1.3	Aineiston käyttö	28
2.2	Aiempi tutkimus ja viitekehys	28
3	TIEDOTUSKESKUSTOIMINNAN TAUSTA	33
3.1	Ensimmäiset tiedotuskeskukset yksittäisille taiteenaloille	33
3.2	Kulttuuriviennin verkostosta tiedotuskeskusten verkostoksi	36
4	TIEDOTUSKESKUSTEN TOIMIALAT, TEHTÄVÄT JA KOHDERYHMÄT	41
4.1	Archinfo	43
4.2	FILI	47
4.3	Frame	50
4.4	Music Finland	53
4.5	Neogames	57
4.6	Sirkuksen tiedotuskeskus	60
4.7	Suomen elokuvasäätiö	63
4.8	Tanssin Tiedotuskeskus	65
4.9	TINFO	68
5	RESURSSIT	70
5.1	Ministeriöiden jakama rahoitus	70
▷	<i>Tiedotuskeskukset rahoituksen jakajina</i>	74
5.2	Tiedotuskeskusten erilaiset rahoituslähteet	75
5.3	Resurssien itsearviointi	77
5.4	Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi	80
6	TIEDOTUSKESKUSTEN TOIMINTA ITSEARVIOINNIN JA TOIMIJAKENTÄN NÄKÖKULMISTA	83
6.1	Tavoitteet ja toimialan seuranta	83
6.1.1	Tavoitteiden määrittely	85
▷	<i>Identifioituminen taiteen tiedotuskeskukseksi</i>	86
6.2	Toimintamuodot	87

▷	<i>Tilastointi ja tiedontuotanto</i>	89
6.2.2	Arvot toiminnan ja toimintamuotojen perustana	91
6.2.3	Vaikuttaminen toimintamuotoihin	91
6.2.4	Kentän arvioita tiedotuskeskusten toiminnasta	92
6.3	Yhteistyön merkitys	94
6.3.1	TAIVE-verkosto	96
7	ASEMA JA OHJAUS	98
7.1	Tiedotuskeskusten asema eri toimialoilla	98
▷	<i>Kansainväliset verrokkit ja verkostot</i>	109
7.2	Tiedotuskeskusten asema kentän toimijoiden näkökulmasta	111
7.3	Toimintamahdollisuuksien parantaminen eri toimialoilla	114
7.4	Tiedotuskeskusten ohjaus	117
7.4.1	Opetus- ja kulttuuriministeriö	117
7.4.2	Muut ministeriöt	120
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	122
8.1	Toimiala on tiedotuskeskusten toiminnan lähtökohta	122
8.2	Toimialoja tulisi kartoittaa tarkemmin	123
8.3	Julkishallinto tunnistaa ja tukee tiedotuskeskuksia vaihtelevasti	124
8.4	Tiedotuskeskukset vastaavat toimialoillaan monesta – nimi ei kuvaa toiminnan laajuutta	125
8.5	Tiedotuskeskukset arvioivat omaa toimintaansa positiivisesti – itsearviointi tukee toiminnan kehittämistä	126
8.6	Toimijakentän arviot tiedotuskeskusten toiminnasta pääosin positiivisia – esiin myös kritiikkiä ja kehittämissuhteita	126
8.7	Tiedotuskeskusten alat vastaavat vain osin monialaisen todellisuuden tarpeisiin	128
	LÄHTEET	129
	Aineistot	129
	Selvitykset ja tutkimukset	133
	LIITTEET	
I	OKM:n toiminta-avustukset tiedotuskeskuksille 2010–2019	136
II	Itsearviointimalli	138
III	Toimijakysely	146
IV	Toimijoiden arvioita eri tiedotuskeskuksista	150

Taulukot ja kuvat

TAULUKOT

1	Tutkimushankkeen aineisto.	21
2	Taiteen tiedotuskeskukset ja niiden edeltäjät perustamisvuoden mukaan.	40
3	Ministeriöiden vuonna 2019 tiedotuskeskuksille myöntämä rahoitus.	71
4	Kentän toimijoiden vastaukset (%) kysymykseen, mikä tai mitkä tiedotuskeskuksista toimivat omalla alalla. Kaikki vastaajat.	112
5	Kentän toimijoiden vastaukset (lkm.) kysymykseen, mikä tai mitkä tiedotuskeskuksista toimivat omalla alalla. Vain yhden alan valinneet vastaajat.	113

KUVIOT

1	Toimijakyselyn vastaajaprofiili.	26
2	Rahoituslähteiden jakautuminen tiedotuskeskusten talousarvioissa vuodelle 2019.	76
3	Tiedotuskeskusten vastaukset resursseja koskeviin arviointikysymyksiin.	78
4	Tiedotuskeskusten vastaukset henkilöstön osaamista ja työhyvinvointia koskeviin itsearviointikysymyksiin.	81
5	Tiedotuskeskusten vastaukset tavoitteita koskeviin arviointikysymyksiin.	84
6	Tiedotuskeskusten vastaukset toimintamuotoja koskeviin itsearviointikysymyksiin.	88
7	Toimijoiden näkemyksiä tiedotuskeskusten toiminnasta.	92
8	Tiedotuskeskusten vastaukset yhteistyötä koskeviin itsearviointikysymyksiin.	95
9	Toimialojen kehittämisen eri ulottuvuudet.	99
10	Keskeiset toimenpiteet, joilla oman toimialan toimintamahdollisuuksia voisi parantaa.	115

1 Johdanto

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore toteutti vuosina 2018–2020 taiteen tiedotuskeskuksia koskevan tutkimushankkeen. Taiteen tiedotuskeskukset ovat joukko kolmannen sektorin toimijoita, joista kukin omalla tavallaan edistää toimialaansa. Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa tiedotuskeskusten toimintaa ja merkitystä eri toimialoilla sekä kehittää niiden toiminnan seuranta. Tämä tutkimusraportti kokoaa yhteen hankkeen keskeiset tulokset.

Cuporessa hankkeessa työskentelivät erikoistutkija Sakarias Sokka sekä tutkijat Vappu Renko ja Emmi Lahtinen. Hankkeen taustakartoitusta teki myös projektitutkija Marjatta Kuisma. Tutkimushanke toteutettiin tiiviissä ja toimivassa vuorovaikutuksessa tiedotuskeskusten kanssa. Tutkimushankkeen tilasi ja rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM).

1.1 Tiedotuskeskusjoukon rajaus

Tutkimushanke käynnistyi taustakartoituksella kesällä 2018. Taustakartoituksessa kävi nopeasti ilmi, ettei taiteen tiedotuskeskusten joukko ole vakiintunut. Tämä aiheuttaa epäselvyyttä siitä, mitkä toimijat oikeastaan ovat taiteen tiedotuskeskuksia. Myöskään määritelmänä ”tiedotuskeskus” ei ole yksiselitteinen, ja vain osa tarkastelun kohteena olevista tiedotuskeskuksista toimii tiedotuskeskuksen nimellä.

Tutkimushankkeen alussa rajasimme tarkastelujoukkoa kahdesta näkökulmasta: tiedotuskeskusten muodostaman TAIVE-verkoston jäsenten (esim. Frame 2019) sekä OKM:n myöntämän rahoituksen ja kirjallisten aineistojen kautta.

TAIVE-verkostoon kuului vuonna 2019 kahdeksan toimijaa: Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo, Frame Contemporary Art Finland, Kirjallisuuden vientikeskus FILI, Music Finland, Suomen pelialan keskus Neogames, Sirkuksen tiedotuskeskus, Tanssin Tiedotuskeskus ja Teatterin tiedotuskeskus TINFO. Neogamesia ei vielä vuonna 2015 luettu tiedotuskeskusten joukkoon¹. Sen sijaan Suomen elokuvasäätiö listattiin TAIVE-verkoston jäseneksi vielä vuonna 2016 (Sirkuksen tiedotuskeskus 2016, 5).

OKM:n julkaisuissa tiedotuskeskukset kuvataan toimialajärjestöiksi, joiden tavoitteena on kulttuurin ja taiteen edistäminen, sekä ministeriön strategisiksi kumppaneiksi erilaisissa kehittämishankkeissa (OKM 2016, 19). OKM ei kuitenkaan nimeä tai listaa, mitkä toimijat se lukee taiteen tiedotuskeskuksiksi.²

OKM rahoittaa taiteen tiedotuskeskuksia, mutta joukon rajaus on rahoituksen

1 Ks. *Taiteen tiedotuskeskukset ja Suomen kulttuuri-instituutit. Luovan talouden ja kansainvälistymisen tukipilarit.*

2 OKM listaa verkkosivuillaan esimerkiksi Suomen tiede- ja kulttuuri-instituutit. Instituutit ovat tiedotuskeskusten tapaan kolmannen sektorin toimijoita, joita ministeriö rahoittaa. Ks. <https://minedu.fi/kulttuuri-ja-tiedeinstituutit> (luettu 17.2.2020).

näkökulmasta vaihdellut. 2000-luvun alussa OKM jakoi erillisen avustusmuodon kautta tukea *taiteen tiedotuskeskusten toimintaan ja ulkomaisiin julkaisuihin*.³ Tätä avustusta sai vuosina 2010–2016 kaikkiaan 14 toimijaa⁴, joista valtaosa on mainitun TAIVE-verkoston nykyisiä jäseniä tai niiden edeltäjiä.

Vuonna 2016 toteutetun taiteen ja kulttuurin toimialan valtionavustuspolitiikan uudistuksen myötä edellä mainittu valtionavustusmuoto yhdistettiin osaksi laajempaa kokonaisuutta, ja OKM alkoi vuonna 2017 jakaa *taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustusta*⁵. Uudistus vei mahdollisuuden hahmottaa tiedotuskeskusten joukkoa yhden, tiedotuskeskuksille kohdennetun avustusmuodon kautta. Vuosina 2017–2019 harkinnanvaraista taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustusta⁶ saivat kaikki TAIVE-verkostossa viime vuosina mukana olleet kahdeksan toimijaa. Suomen elokuvasäätiön avustus ei ole harkinnanvaraista vaan erityisperusteista, ja se perustuu lakiin valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen (1174/2018)⁷. Näistä lähtökohdista rajasimme tutkimushankkeessa tarkastelemamme taiteen tiedotuskeskukset yhdeksään:

- Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo (jatkossa Archinfo)
- Frame Contemporary Art Finland Frame (Frame)
- Kirjallisuuden vientikeskus FILI (FILI)
- Music Finland
- Neogames • Suomen pelialan keskus (Neogames)
- Sirkuksen tiedotuskeskus
- Suomen elokuvasäätiö (SES)
- Tanssin Tiedotuskeskus
- Teatterin tiedotuskeskus TINFO (TINFO).

3 Tukimuodon nimi vaihteli: vuonna 2016 se oli *avustus taiteen alan tiedotuskeskusten toimintaan*, vuosina 2015 ja 2013 *avustus taiteen alan tiedotuskeskuksille ja ulkomaisiin julkaisuihin*, vuonna 2014 *avustus taiteen alan tiedotuskeskuksille ja ulkomaille suunnatuille julkaisuille* sekä vuosina 2010–2012 *avustus taiteen alojen tiedotuskeskusten toimintaan* (ks. Karttunen 2015, 123).

4 Avustusta saivat Arkkitehtuurikeskus ry, Frame-säätiö, Suomen taideakatemian säätiö / Näyttelyvaihtokeskus FRAME, Music Finland ry, Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic ry, Gramex ry, Neogames Finland ry, Hermia Oy, Sirkuksen tiedotuskeskus ry, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ry / Kirjallisuuden vientikeskus FILI, Tanssin Tiedotuskeskus ry, Teatterin tiedotuskeskus ry, Suomen taideteollisuusyhdistys sekä Suomen Museoliitto ry. Ks. Liite 1.

5 Taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustus korvasi useita aiemmin erillisiä tukimuotoja, jotka oli kohdennettu taiteen ja kulttuurin eri alojen valtakunnallisille järjestöille, taide- ja kulttuuripalveluja tuottaville yhteisöille ja säätiöille sekä taiteen tiedotuskeskuksille. Ks. lisää uudistuksesta OKM 2016.

6 OKM myöntää valtionavustuksia yleisavustuksina, erityisavustuksina tai investointiavustuksina. Käytännössä yleisavustuksesta puhutaan usein myös toiminta-avustuksena, jota käytämme myös tässä raportissa. Ks. lisää esim. <https://minedu.fi/valtionavustusten-hakeminen-kaytto-ja-valvonta> (luettu 20.2.2020).

7 Ks. lisää: https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/erityisperustein-myonnettavat-avustukset (luettu 27.3.2020).

Otimme tarkasteluun mukaan Suomen elokuvasäätiön, sillä se on osallistunut löyhästi TAIVE-verkoston toimintaan ja ollut nimettynä verkoston jäsenenä. SES:n erityisasema verrattuna muihin tarkastelun kohteena oleviin tiedotuskeskuksiin kävi kuitenkin tutkimuksen aikana selkeästi ilmi. SES ei myöskään itse miellä itseään tiedotuskeskukseksi.

Yhteistä kaikille tässä tutkimusraportissa tarkasteltaville tiedotuskeskuksille on toiminnan lähtökohta, eli oman alansa edistäminen. On kuitenkin hyvä huomioda, että eri aloilla toimii vaihtelevasti myös muita alan kehittämiseen ja edistämiseen keskittyneitä tahoja. Esimerkiksi Design Forum Finland ei ole TAIVE-verkoston jäsen, ja sen toimintaa rahoittaa työ- ja elinkeinoministeriö (TEM).

1.2 Raportin rakenne

Luvussa kaksi kuvaamme tutkimuksen lähtökohdat: tutkimuskysymykset, aineiston ja menetelmät sekä aiemman tutkimuksen. Tutkimushankkeen tulokset on koottu seuraaviin lukuihin. Luvussa kolme tarkastelemme tiedotuskeskusten synthyistoriaa. Luvussa neljä luomme yleiskuvan tarkasteltaviin tiedotuskeskuksiin kuvaamalla kunkin tiedotuskeskuksen toimialaa, tehtäviä sekä keskeisiä kohderyhmiä. Luku viisi esittelee tiedotuskeskusten resursseja. Luvussa kuusi käsittelemme tiedotuskeskusten toimintaa itsearviointin sekä toimijakentän näkökulmista. Luvussa seitsemän tarkastelemme tiedotuskeskusten ohjausta ja asemaa omalla toimialallaan. Johtopäätökset esittelemme loppuluvussa. ♣

2 Tutkimuksen lähtökohdat

2.1 Tutkimuskysymykset, aineisto ja menetelmät

Tutkimuksessa kysimme, miten taiteen tiedotuskeskukset toimivat ja millainen niiden asema on omilla toimialoillaan. Tavoitteena oli lisäksi kokeilla itsearvioinnin työkaluja sekä kehittää tiedotuskeskusten oman toiminnan seuranta. Keräsimme aineistoa sekä tiedotuskeskuksilta itseltään että taiteen ja kulttuurin toimijakentältä. (Taulukko 1.)

Kokosimme aineiston kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa kokosimme tietoa tiedotuskeskuksilta itseltään itsearvioinnin sekä johtajien haastattelujen kautta. Lisäksi tarkastelimme tiedotuskeskusten avustushakemuksia ja selvityksiä avustusten käytöstä OKM:lle ja TEM:lle vuosilta 2017–2019. Kokosimme yhteen myös tiedotuskeskusten tuoreimpia strategioita, toimintasuunnitelmia ja -kertomuksia sekä tilinpäätöstietoja. Tarkastelua tuki tiedotuskeskuksia koskeva aiempi tutkimus.

Toisessa vaiheessa toteutimme kyselyn, jolla keräsimme taiteen ja kulttuurin toimijakentän näkemyksiä tarpeista ja tiedotuskeskusten asemasta eri toimialoilla. Lisäksi täydensimme keskusten syntyhistoriatietoja arkistoaineistoja käyttäen. Tutkimushankkeen aineisto ja sen käyttö kuvataan tarkemmin seuraavissa alaluvuissa.

Taulukko 1. Tutkimushankkeen aineisto.

Taiteen tiedotuskeskukset			Toimialat
Itsearviointi	Johtajahaastattelut	Kirjallinen aineisto	Kysely
Itsearvioinnin pilotointi tiedotuskeskuksissa (touko-kesäkuu 2019) Arviointiteemat: 1. Toimiala ja tavoitteet 2. Yhteistyö 3. Resurssit 4. Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi 5. Toimintamuodot Avoimet kysymykset ja arviointikysymykset	Tiedotuskeskusten johtajien haastattelut (touko-elokuu 2019) Keskeiset teemat: 1. Kokemukset itsearvioinnista (toteutus ja kehittäminen) 2. Näkemykset tiedotuskeskustoiminnasta (toiminnan painopisteet, suhde muihin tiedotuskeskuksiin ja toimialaan, tiedotuskeskustoiminnan kehittäminen)	Toimintakertomukset ja tilinpäätökset (2017–2018) Avustushakemukset ja selvitykset avustuksen käytöstä OKM:lle ja TEM:lle (2017–2019) Valtiopäiväasiakirjat Aiempi tutkimus	Kysely taiteen ja kulttuurin toimialojen ammattilaisille (loka-marraskuu 2019) Vastaajia 390 Teemat: <ul style="list-style-type: none"> • Kuka toimialaasi edistää ja miten? • Kuinka alasi toimintamahdollisuuksia voisi parantaa?

2.1.1 Itsearviointimalli ja johtajahaastattelut

Tiedotuskeskusten tavoitteet, tehtävät ja toimialat ovat hyvin monimuotoisia. Niiden hahmottamiseksi tutkimushankkeessa toteutettiin pilotti itsearviointimallista. Itsearviointin tavoite oli koota yhteen kunkin tiedotuskeskuksen omia näkemyksiä sekä tuottaa tietoa niiden asemasta, tavoitteista ja vahvuuksista sekä oman toiminnan kehittämistä.

Itsearviointimallin suunnittelu käynnistyi alkuvuodesta 2019. Sovelsimme mallin pohjana Museoviraston toteuttamaa Museoiden arviointi- ja kehittämismallia⁸, ja konsultoimme tässä yhteydessä myös Museoviraston kehittämissyksikköä. Esitelimme itsearviointimallin tiedotuskeskuksille huhtikuussa 2019, ja muokkasimme sitä kommenttien pohjalta. Itsearviointimalli valmistui huhtikuun lopussa 2019. Tiedotuskeskukset toteuttivat itsearviointitouko-kesäkuussa 2019. Itsearviointimalli on tämän raportin liitteenä (Liite 2).

Tiedotuskeskuksia pyydettiin täyttämään itsearviointi nettiselaimen kautta. Toimitimme keskuksille arviointimallia koskevan esittelyn sekä käytännön ohjeet. Itsearviointilomakkeen täytti kussakin tiedotuskeskuksessa arviointiryhmä, johon ohjeistettiin ottamaan mahdollisimman kattava edustus tiedotuskeskuksen koko henkilöstöstä. Ennen arviointiryhmän tapaamista kukin ryhmän jäsen tutustui kysymyksiin ja muodosti niistä oman näkemyksensä yhteisen keskustelun pohjaksi. Lomakkeen täyttämiseen pyydettiin varaamaan useampi tunti, jopa kokonainen työpäivä.

Itsearviointi jakautui viiteen arviointiteemaan:

1. Toimiala ja tavoitteet
2. Yhteistyö
3. Resurssit
4. Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi
5. Toimintamuodot.

Arviointiteemat koostuivat a) avoimista kysymyksistä ja b) arviointikysymyksistä. Kunkin arviointiteeman alla vastattiin ensin avoimiin kysymyksiin ja tämän jälkeen arviointikysymyksiin. Avointen kysymysten tarkoitus oli tuottaa arviointiryhmän huomioita ja näkemyksiä arviointiteemasta. Arviointikysymykset olivat väitelauseen muodossa ja niihin vastattiin asteikolla 1–5. Asteikolla arvioitiin, miten kyseinen asia toteutui tiedotuskeskuksessa vastaushetkellä. Asteikko oli seuraava:

1. toteutuu erittäin heikosti / asiasta ei ole näyttöä eikä siitä ole keskusteltu
2. toteutuu välttävästi / asia on puheen tasolla ja sitä aiotaan edistää, mutta siitä ei ole vielä näyttöä
3. toteutuu tyydyttävästi / asiaa toteutetaan, mutta sitä ei olla arvioitu tai kehitetty
4. toteutuu hyvin / asia toimii käytännössä hyvin ja sitä arvioidaan ja kehitetään
5. toteutuu erittäin hyvin / asia toimii käytännössä hyvin ja sitä arvioidaan ja kehitetään sekä se on toiminnassa erityinen vahvuus.

Jos arviointikysymys ei ollut tiedotuskeskuksen näkökulmasta lainkaan olennainen, kysymykseen jätettiin vastaamatta. Vastauksissa pyydettiin huomioimaan mielipiteeseen perustuvan arvioinnin sijaan, onko kyseinen asia olemassa ja kuinka hyvin se tosiasioiden valossa toimii tai toteutuu. Kunkin arviointikysymyksen lopussa oli tekstikenttä, johon saattoi kirjata olennaisia huomioita ja perusteluja vastauksiin liittyen. Mikäli vastaus kysymykseen oli 1, 2 tai 3, avoimeen kenttään toivottiin vastaajien ajatuksia siitä, miten toimintaa voisi kehittää.

Itsearvioinnin jälkeen Cuporen tutkijat haastattelivat kunkin tiedotuskeskuksen johtajan kesällä 2019. Haastateltujen henkilöiden nimet löytyvät raportin lähteistä. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina, joilla oli kaksi keskeistä aihepiiriä: kokemukset itsearvioinnin pilotoinnista sekä näkemykset tiedotuskeskustoiminnasta yleisesti. Analyysia varten haastattelut litteroitiin.

▷ Itsearviointin kokemukset

Se oli hirveen hyödyllinen kokemus meillä. (Johtajan haastattelu)

[T]ämä oli yllättävän joustava kuitenkin siis silleen, että yleensä nämä itsearviointit on ihan karmeita tehdä, koska kukaan ei halua itseään arvioida, varsinkaan objektiivisesti. (Johtajan haastattelu)

Kaikkien tiedotuskeskusten johtajat pitivät itsearviointia hyödyllisenä ja arvioinnin kysymyksiä valtaosin toimivina. Tähän vaikutti osaltaan se, että tiedotuskeskuksilla oli itsellään mahdollisuus vaikuttaa kysymysten muokkaamiseen omaan toimintaansa istuviksi. Poikkeuksia kuitenkin esiintyi. Esimerkiksi SES ei identifioitu tiedotuskeskukseksi eikä siksi kokenut kaikkia kysymyksiä oman toimintansa kannalta relevanteiksi.

Arviointiin osallistuneiden henkilöiden⁹ vastaukset olivat varsin yhdenmukaiset, eikä huomattavia erimielisyyksiä esiintynyt. Kysymysten kuvattiin kuitenkin herättäneen keskustelua. Johtajat eivät kokeneet itsearviointin välttämättä tuoneen esiin uutta tietoa, mutta tarjonneen tärkeän mahdollisuuden sanoittaa toimintaa sekä keskustella siihen liittyvistä lähtökohdista ja kysymyksistä. Osa tiedotuskeskuksista esimerkiksi ilmoitti hyödyntävänsä itsearviointin koostetta keskuksen hallituksen kanssa käytävissä keskusteluissa. Osalla taas oli käynnissä strategiatyö, johon itsearviointin koettiin antaneen uusia aineksia.

Itsearvioinneissa kaikki tiedotuskeskukset arvioivat omaa toimintaansa varsin positiivisesti. Osa toimijoista kuitenkin totesi täydentävissä vastauksissa, ettei hyvä arvosana tarkoita sitä, etteikö tiedotuskeskus tunnista toiminnassaan kehitettävää. Negatiivisimmin itsearvioinnissa arvioitiin resursseja, joiden kohdalla vastauksissa myös oli eniten hajontaa.

Tiedotuskeskusten johtajat kokivat itsearviointin valtaosin toimivaksi käytännöksi, jota voidaan ja halutaan jatkaa. Hyödyllisenä pidettiin arvioinnin jakautumista useaan osa-alueeseen, mikä mahdollistaa keskittymisen jatkossa vain tiettyyn teemaan. Hyödyllisinä pidettiin myös selkeitä, numeroarviointien pohjaksi kirjoitettuja kriteerejä. Nämä avasivat keskustelua ja selkeyttivät vertailua mahdollisten tulevien arviointien kanssa. Itsearviointi kuitenkin tuottaa tiedotuskeskuksista tietoa vain niiden omasta näkökulmasta, eikä se siksi yksin riitä toiminnan arvioinnin välineeksi.

9

Henkilöstömäärältään pienemmissä tiedotuskeskuksissa itsearviointiin osallistuivat käytännössä kaikki työntekijät. Suuremmissa organisaatioissa arviointiin osallistui rajatumpi joukko henkilöitä (esim. johtoryhmä tai vakituiset työntekijät). Itsearviointin toteutuksen kesto vaihteli puolesta päivästä kokonaiseen päivään. Osa oli myös jakanut arvioinnin toteutuksen kahteen ajankohtaan siten, että osallistujille jäi aikaa pohtia ja reflektoida vastauksia.

2.1.2 Toimijakysely

Aineistonkeruun toisessa vaiheessa kokosimme verkkokyselyllä eri aloilla toimivien taiteen ja kulttuurin ammattilaisten näkemyksiä. Toimijakyselyn luonnos valmistui elokuussa 2019. Täydensimme sitä syyskuussa tiedotuskeskusten kommenttien pohjalta. Kysely oli auki 7.10.–1.11.2019. Kyselyyn toivottiin vastauksia taiteen eri alojen ammattilaisilta. Levitimme tietoa kyselystä postituslistojen ja sosiaalisen median sekä tiedotuskeskusten ja Cuporen omien kanavien kautta.

Toimijakyselyssä oli kaikkiaan seitsemän kysymystä, joiden kautta kokosimme näkemyksiä keskeisistä eri toimialoja edistävästä tahoista sekä vastaajan omalla alalla toimivasta tiedotuskeskuksesta (tai tiedotuskeskuksista). Lisäksi keräsimme tietoa keskeisistä toimenpiteistä, joilla eri alojen toimintamahdollisuuksia voisi parantaa. Kyselylomake on raportin liitteenä (Liite 3).

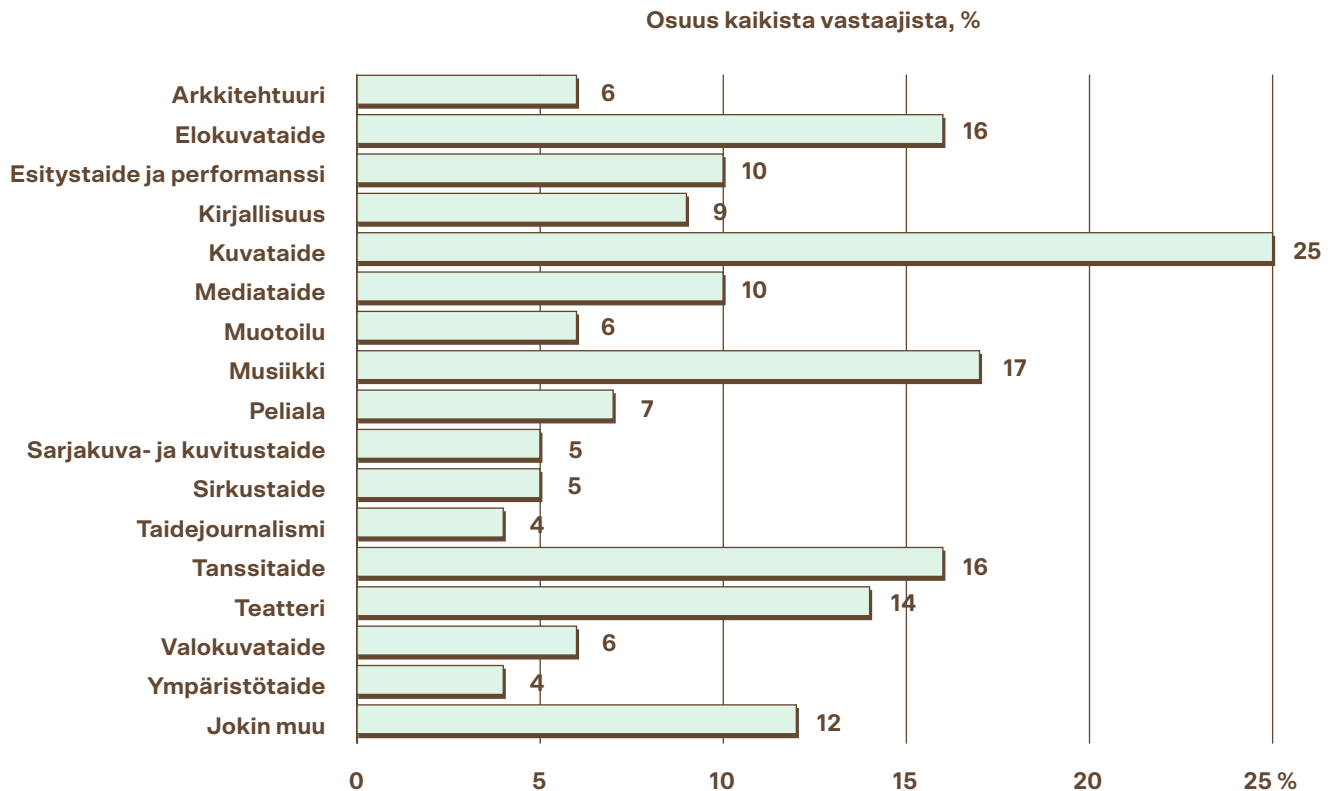
Saimme kyselyyn kaikkiaan 390 vastausta¹⁰. Hieman yli puolet (56 %) vastaajista oli yksityishenkilöitä: taiteilijoita sekä muita taiteen ja kulttuurin ammattilaisia. Noin viidennes (21 %) vastaajista edusti kolmannen sektorin toimijaa kuten yhdistystä, ryhmää tai järjestöä. Yrityksiä vastaajista oli 12 prosenttia. Kolmannen sektorin toimijoiden osuus oli suurin sirkustaiteen (50 %) ja teatterin (35 %) aloilla toimivista vastaajista. Yritysten osuus oli suurin pelialan (21 %), taidejournalismin (20 %), musiikin (18 %) ja elokuvataiteen (17 %) vastaajissa. (Kuvio 1.)

Vastaajat saattoivat valita yhden tai useamman toimialan. Useamman alan valitsi 37 prosenttia kaikista vastaajista. Yhdellä alalla toimiminen oli yleisintä pelialalla sekä musiikin, kirjallisuuden, kuvataiteen ja tanssitaiteen aloilla. Sen sijaan yksikään vastaaja ei toiminut ainoastaan valokuva- tai ympäristötaiteen alalla. Myös esitystaiteen, arkkitehtuurin, muotoilun sekä sarjakuva- ja kuvitustaiteen toimijat olivat pääosin monialaisia eli toimivat useammalla kuin yhdellä alalla. Tulos heijastaa toimialojen keskinäisiä eroja: toiset toimialat ovat selkeämmin rajautuneempia kuin toiset. Tällä on vaikutusta myös tiedotuskeskusten toimintaan ja niihin kohdistuviin odotuksiin.

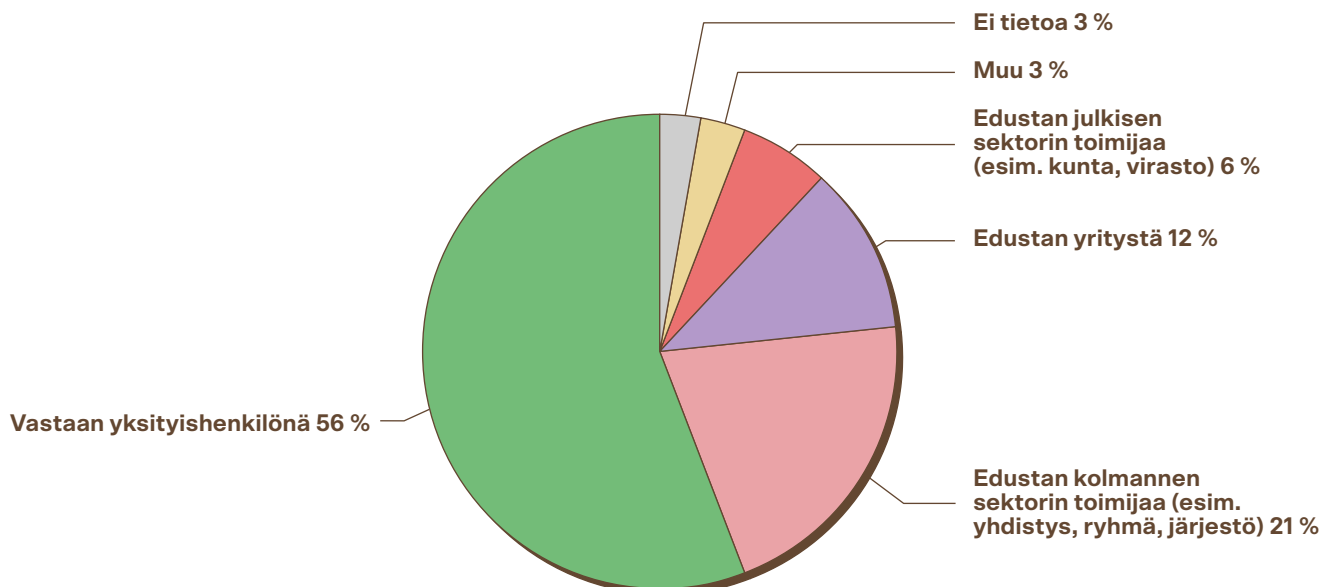
Kyselyyn vastattiin kaikista Suomen maakunnista sekä ulkomailta. Valtaosa (63 %) kyselyyn vastaajista oli kuitenkin uusimaalaisia. Pirkanmaalaisien vastaajien osuus oli yhdeksän prosenttia ja varsinaissuomalaisien noin seitsemän prosenttia. Ulkomailta vastanneiden osuus oli noin kolme prosenttia.

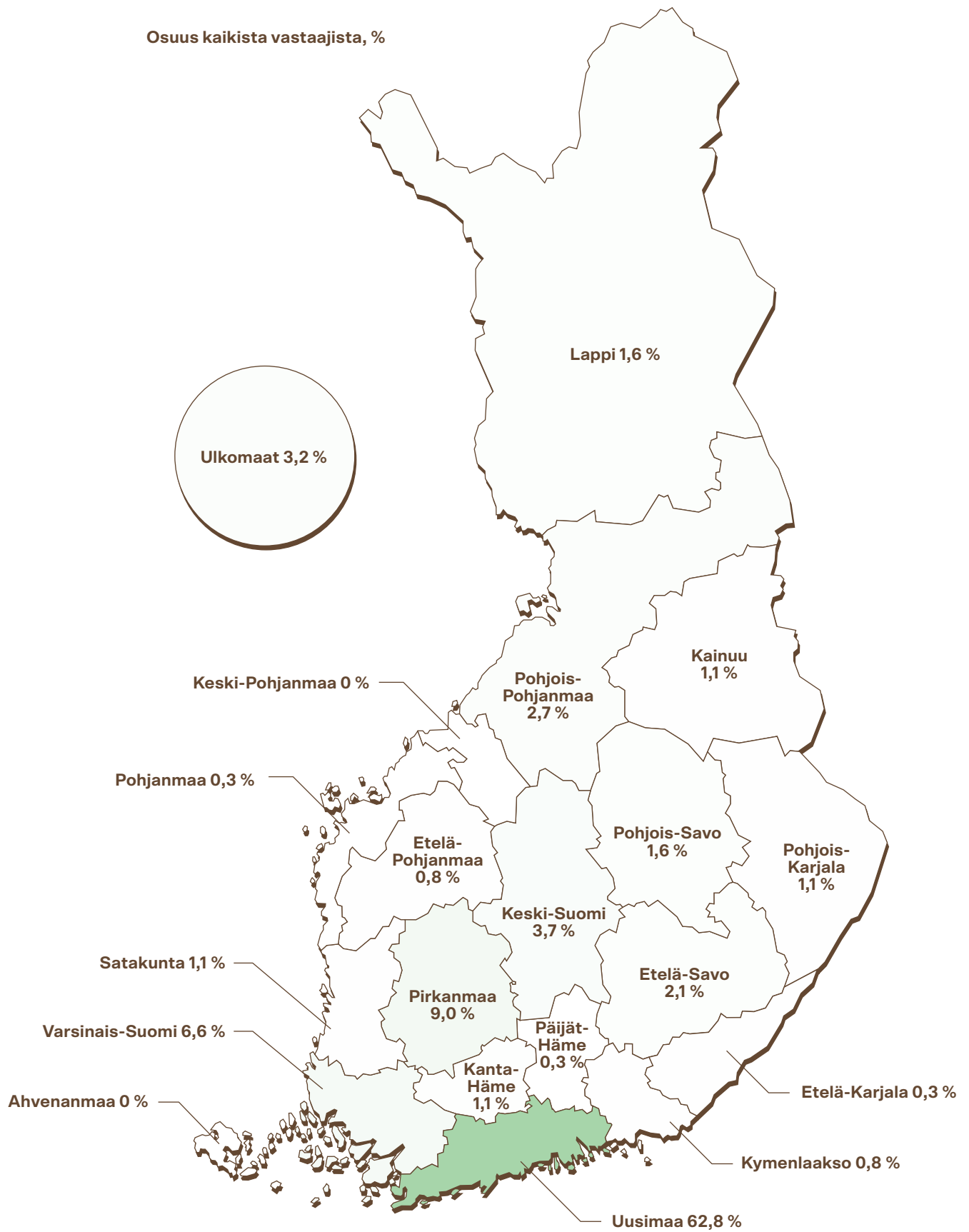
Toimijakyselyn tulokset tarjoavat tärkeitä näkökulmia tiedotuskeskustoimintaan sekä taiteen ja kulttuurin eri toimialoihin. Vastaajajoukko jäi kuitenkin melko pieneksi ja painottui uusimaalaisiin vastaajiin. Vastaajia tavoitettiin myös heikosti etenkin arkkitehtuurin, kirjallisuuden ja sirkuksen aloilla sekä pelialalla. Siten toimijakyselyn vastauksissa painottuvat tiettyjen taiteenalojen ja alueiden näkemykset, kun niitä tarkastellaan kokonaisuutena. Toimijakyselyn tulokset raportoidaan pääosin luvuissa kuusi ja seitsemän.

Kuvio 1. Toimijakyselyn vastaajaprofiili.

Kyselyyn osallistui 390 vastaajaa, joista 244 vastasi toimivansa vain yhdellä alalla.

2.1.3 Aineiston käyttö

Tiedotuskeskusten toimintaa kuvatessamme esitämme ne aakkosjärjestyksessä johdannossa listattujen kutsumanimien (ei siis esimerkiksi yhdistysten virallisten nimien) mukaan.

Olemme analysoineet tekstiaineistoa sisällönanalyysin ja tyypittelyn kautta eli nostaneet aineistosta esiin tutkimuskysymyksemme kannalta keskeisiä teemoja. Esitämme tekstin joukossa syventäviä sitaatteja keräämästämme aineistosta. Suorat tekstin sisäiset lainaukset olemme merkinneet ”lainausmerkeillä”. Erilliset sitaatit hakemusdokumenteista sekä itsearviointin, johtajahaastattelujen ja toimijakyselyn vastauksista olemme korostaneet *kursiivilla*.

Itsearviointin vastaukset raportoimme yleisellä tasolla. Viittaamme tiedotuskeskuksiin nimillä käyttäessämme dokumenttiaineistoa (esim. avustushakemukset) sekä raportoidessamme toimijakyselyn sanallisia vastauksia. Dokumenttiaineistossa on kyse julkisesti saatavissa olevasta tiedosta ja asiakirjoista. Kyselyvastaukset taas koskevat täsmällisesti nimettyjä keskuksia ja vastaukset on sidottu tiettyihin tiedotuskeskuksiin.

Johtajien haastatteluja emme raportoi nimitiedoin, mutta tiettyyn keskukseseen suoraan viitattaessa kyse on asianomaisen keskuksen johtajasta. Tästä raportointitavasta sovittiin haastattelujen yhteydessä. Yleisemmin tiedotuskeskustoimintaa koskevissa sitaateissa emme kuitenkaan erottele, minkä keskuksen johtaja on kyseessä. Olemme yhdenmukaistaneet haastattelusitaattien kieliasua sekä korjanneet litterointien kirjoitusvirheitä ja puhekieltä lukemisen ja ymmärtämisen helpottamiseksi.

Määrällisen aineiston muodostavat itsearviointin arviointikysymykset sekä rahoitustiedot. Arviointikysymyksistä olemme laskeneet perusjakaumia, joita esitämme kokoavissa taulukoissa ja kuvioissa. Rahoitustiedot on koottu taulukoihin.

2.2 Aiempi tutkimus ja viitekehys

Taiteen tiedotuskeskuksista on tuotettu 2000-luvun kuluessa tietoa etenkin tiedotuskeskusten itsensä aloitteesta. Vuonna 2013 julkaistu *Yhdessä, enemmän, paremmin – Taiteenalojen tiedotuskeskusten kartoitus* (toim. Sillanpää) selvitti taiteen tiedotuskeskusten muodostaman TAIVE-verkoston toimintaa vuosina 2010–2013. Verkoston tilaaman raportin tarkoituksena oli kartoittaa tiedotuskeskusten toimintakenttiä, toiminnan volyymia sekä vaikuttavuutta. Selvityksen mukaan tiedotuskeskusten keskeisiä vahvuuksia ovat niiden kansainväliset ja kansalliset verkostot, joiden vaikuttavuutta ja merkittävyyttä on vaikea mitata. Tiedotuskeskusten vahvuutena mainittiin myös oman alan ja sen kehittämistarpeiden asiantuntijuus. Kartoituksen kehittämisehdotuksia ovat tiedotuskeskusten yhteisten tavoitteiden linjaaminen ja yhteisen tulevaisuusstrategian hahmottelu sekä vaikuttavuuden arviointin kehittäminen. (Sillanpää 2013, 25.)

Vuonna 2015 tiedotuskeskukset sekä tiede- ja kulttuuri-instituutit julkaisivat tietopakettin *Taiteen tiedotuskeskukset ja Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit. Luovan talouden ja kansainvälistymisen tukipilarit*. Raportissa kuvataan tiedotuskeskusten toimintamuotoja ja rahoitusta sekä nostetaan esimerkkejä tiedotuskeskusten tukemista ja toteuttamista kansainvälisistä hankkeista.

Tiedotuskeskusten toiminta kytkeytyy tiiviisti kansainvälisyyteen sekä kulttuurivaihtoon ja -vientiin¹¹. Tiedotuskeskukset muodostavat suurlähetystöjen sekä tiede- ja kulttuuri-instituuttien kanssa ”suomalaisen taiteen kansainvälistymisrakenteen” (Hirvi-Ijäs ym. 2019, 24). Siten tiedotuskeskuksiin yhdessä ja erikseen viitataan lukuisissa taiteen ja kulttuurin kansainvälistymiseen liittyvissä tutkimuksissa ja selvityksissä.

Vuonna 2008 konsulttitoimisto Net Effect teki opetusministeriön¹² toimeksiantonasta selvityksen ministeriöstä toiminta-avustusta saavista taiteen tiedotuskeskuksista ja niitä vastaavista toimialajärjestöistä. Selvityksen tavoitteena oli toimijoiden vientiosaamisen ja -kyvyn lisääminen. Selvityksen lopputuloksena oli, että toiminnassa tulisi pyrkiä ”kohti yhtenäisempää strategiaa ja kulttuuriviennin kokonaisuhallintaa”. Kehittämisehdotuksia olivat tiedotuskeskusten perusrahoituksen nosto ja uusien rahoituslähteiden etsiminen sekä yhteisen tahto- ja tavoitetilan luominen kulttuuriviennin kentän toimijoiden kesken. Toimijoiksi luettiin tiedotuskeskusten lisäksi kulttuuri- ja tiedeinstituutit, ministeriöt sekä taiteenalojen sisäiset toimijat. (Villacis 2009, 34; 36.)

Cuporessa toteutettiin vuonna 2016 nykytaiteen tiedotuskeskus Framen tilaama selvitys *Viennistä vuoropuheluun, vaikutteista verkostoihin. Selvitys suomalaisen nykytaiteen kansainvälistymisestä* (Virolainen & Karttunen 2016). Siinä jäsennetään toimialan käsitteistöä sekä kartoitetaan nykytaiteen kansainvälisesti työskenteleviä suomalaistoimijoita. Selvityksessä tarkastellaan lisäksi, kuinka kansainvälisen toiminnan pitkän ajan vaikutuksia voidaan seurata ja tehdä näkyväksi. Selvityksessä käsitellään kattavasti nykytaiteen ja lähialojen kansainvälistymisen ja viennin tutkimusta (emt. 16–25) sekä nykytaiteen viennin ja kansainvälistymisen käsitteistöä ja merkityksiä (emt. 26–33), jotka ovat olennaisia lähtökohtia myös tiedotuskeskusten tarkastelulle.

Vientiä, vaihtoa, vaikuttavuutta. Selvitys kulttuuri- ja tiedeinstituuttien merkityksestä Suomelle (Kontkanen, Saukkonen & Mitchell 2012) käsittelee kansainvälistämistoiminnan vaikuttavuutta kulttuuri- ja tiedeinstituuttien kohdalla. Instituutit ovat kiinnostava heijastuspinta taiteen tiedotuskeskuksiin, sillä ne ovat vastaavalla

11 Kulttuurivienti korostui 2000-luvulla valtionhallinnossa. Termi painottaa kansainvälistymisen taloudellista puolta kulttuurivaihtoa enemmän. OKM liittyy kulttuuriviennin yhteyteen myös käsitteen ”markkinoillepääsy” ja perustelee kulttuuriviennin tukea liiketoimintaan perustuvan työllistymisen vähäisyydellä Suomessa. Kulttuuriviennin tavoitteena on taten lisätä vientituloja ja työllistymistä. Ks. <https://minedu.fi/kulttuurivienti> (luettu 20.3.2020).

12 Opetusministeriö vaihtoi vuonna 2010 nimekseen opetus- ja kulttuuriministeriö.

tavalla itsenäisiä kolmannen sektorin toimijoita, joiden pääasiallinen rahoitus tulee OKM:stä. Selvityksen mukaan Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuteilla on vaikuttavuutta, jolla tarkoitetaan sekä niiden omia tavoitteita että keskeisen rahoittajan eli OKM:n tavoitteita vastaavia myönteisiä vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan. Koko instituuttiverkoston vaikuttavuutta on kuitenkin selvityksen mukaan vaikea arvioida johtuen esimerkiksi instituuttien suurista keskinäisistä eroista, hanketöinnasta sekä lukuisien vaikutusten epäsuorasta, välillisestä luonteesta. Lisäksi monien instituuttien strategiat ja toimintakertomukset eivät antaneet vaikuttavuuden täsmälliseen arviointiin riittävää informaatiota. (Emt. 74.)

Tuoreimpia taiteen tiedotuskeskuksia sivuavia selvityksiä on Cuporen ja Taiteen edistämiskeskuksen (Taike) julkaisema *Taiteen ja kulttuurin barometri 2018* (Hirvi-Ijäs ym. 2019), jonka teemana on taiteilijoiden ja taiteen liikkuvuus. Barometrin aineistona oli kaksi kyselyä, joilla kartoitettiin sekä tukea jakavien organisaatioiden että taiteilijoiden näkemyksiä liikkuvuudesta (emt. 24).

Barometrin organisaatiokyselyyn vastasi neljä tiedotuskeskusta (11 % vastanneista organisaatioista). Julkaisun mukaan taiteen tiedotuskeskuksissa liikkuvuus merkitsee taiteilijoiden ja taiteen liikkuvuutta ulkomaille, kansainvälisiä yhteistuottoja/verkostoitumista sekä taiteen ja taiteilijoiden promootiotyötä/markkinointia. Tiedotuskeskukset tarkoittivat liikkuvuudella ulkomaisten taiteilijoiden ja taiteen tuomista Suomeen useammin kuin kyselyyn vastanneet taiteilijajärjestöt. Taiteilijajärjestöt viittasivat liikkuvuudella taiteilijoiden ja taiteen liikkumiseen Suomen sisäisesti enemmän kuin tiedotuskeskukset. (Hirvi-Ijäs ym. 2019, 29.)

Barometrin taiteilijoille suunnatun kyselyn vastaajista¹³ vain alle puolet oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että oman alan tiedotuskeskuksella on merkittävä rooli liikkuvuuden edistämässä. Avovastauksissa nousi ”yllättävälläkin tavalla esille taiteilijoiden tietämättömyys tiedotuskeskuksen olemassaolosta sekä taiteilijajärjestön ja tiedotuskeskuksen välisestä erosta”. (Hirvi-Ijäs ym. 2019, 41; 81.)

Vaikka aiemmat tutkimukset ovat käsitelleet taiteen tiedotuskeskusten toimintaa ja merkitystä eri näkökulmista, tiedotuskeskustoiminnan kokonaisuus ja käsite sekä keskusten paikka ja suhde omaan toimialaansa ovat jääneet pitkälti tarkastelun ulkopuolelle. Käsillä oleva raportti täydentää näiltä osin olemassa olevaa tutkimustietoa. Tiedotuskeskuksia on myös aiemmissa tutkimuksissa kytketty vain niukasti laajempiin tutkimuksellisiin kehyksiin.

Tässä tutkimusraportissa hyödynnämme kahta keskeistä teoreettista viitekehystä. Ensimmäinen kehys koskee kolmatta sektoria. Kolmas sektori erotetaan usein keskeiseksi yhteiskunnallisen toiminnan osa-alueeksi yhdessä julkisen sektorin ja markkinasektorin kanssa. Kolmatta sektoria luonnehtivat muun muassa itsenäisyys, vapaaehtoisuus ja voittoa tavoittelemattomuus. Kolmannen sektorin toimijat

voivat esimerkiksi edistää tiettyjen tahojen asiaa tai tavoitella jonkinlaista muutosta (ks. Irwin 1993; Vaughan 2008; Ruusuvirta 2019). Tästä näkökulmasta kiinnostavaa on esimerkiksi tiedotuskeskustoiminnan ja julkisen sektorin välinen suhde ja se, millaisia tahoja keskuksat edustavat ja keiden asiaa ne edistävät.

Valtion taide- ja kulttuurijärjestöillä on Suomessa pitkä historia. Tiedotuskeskusten asema toiminta-avustuksen saajina edustaa suomalaiselle kulttuuripolitiikalle melko tyypillistä tilannetta. Suomessa valtio on perinteisesti tukenut toiminta-avustuksin muun muassa valtakunnallisia ja alueellisia edunvalvonta- ja palveluyhteisöjä. Asetelma on kiinnostava myös ministeriön ohjauksen kannalta: kuinka syväälle kansalaisyhteiskuntaan valtiovalta pyrkii ulottamaan ohjaustaan ja kuinka paljon tuetaan vapaata kansalaistoimintaa, joka nousee toimialan tarpeista. (Karttunen 2015; Sokka & Jakonen 2020, 32, 222.)

Toisessa kehyksessä tiedotuskeskustoiminta kytkeytyy keskusteluun taiteellisen työn ulottuvuuksista. Taiteellista työtä luodaan, välitetään, arvioidaan, opetetaan ja säilytetään erilaisissa järjestelmissä. Taiteen tiedotuskeskuksat ovat osa näitä järjestelmiä. Taidesosiologiassa on tutkittu, kuinka nämä järjestelmät osaltaan muovaavat myös taiteellisen työn tuloksia (esim. Peterson & Anand 2004; Karttunen 2009, 32).

Taiteellisen luomistyön tekeminen ja esille saattaminen vaativat erilaisia taiteellisen työn edellytyksiä. Nämä voidaan jakaa taiteellisen luomistyön välittömiin edellytyksiin (mm. koulutus), tuotantoprosesseihin (esityksen tai teoksen tuottaminen), jakeluun ja välitykseen sekä yleisön kohtaamiseen ja myyntityöhön (OKM 2018, 33). Tässä jaottelussa tiedotuskeskusten toimintaa on asemoitu eri kohtiin. Esimerkiksi *Taiteen välittäjäportaan toimialaselvitys* (Raatikainen 2013, 7) rajaa tiedotuskeskuksat välittäjätoiminnan ulkopuolelle: ”Kokonaisia toimialoja ja niiden kansainvälistämistä kehittävät organisaatiot kuten Music Finland, FAVEX (Finnish Film & Audiovisual Export), Tanssin tiedotuskeskus, Lukukeskus, Frame-säätiö ja alojen liitot eivät ole tässä yhteydessä tarkoitamiamme välittäjäportaita, sillä ne eivät ota vastuulleen yksittäisen taiteilijan tai artistiryhmän urakehitystä.”¹⁴ (Emt. 8.)

Tästä näkökulmasta on mielenkiintoista hahmottaa tiedotuskeskusten toimintaa suhteessa suppeasti rajattuihin välittäjiin sekä muihin laajempiin sosiaalisiin ympäristöihin ja verkostoihin, joissa taiteilijat työskentelevät.

Käsillä olevassa tutkimusraportissa emme voi syvällisesti tarkastella edellä mainittuja tutkimuskehyksiä, mutta nostamme esiin niihin kytkeytyviä näkökulmia. Johtopäätöksiin olemme kirjanneet myös jatkotutkimuksen tarpeita. ♣

3 Tiedotuskeskus- toiminnan tausta

3.1 Ensimmäiset tiedotuskeskukset yksittäisille taiteenaloille

Tiedotuskeskus-sanaa käytettiin valtiopäiväasiakirjoissa jo 1950-luvulla. Esityksessä *määrärahan osoittamisesta elimen perustamiseksi ulkomaisen tiedotustoiminnan tehostamiseksi* viitataan tiedotuskeskuksina Ranskan Alliance Françaiseen ja Ison-Britannian British Council -verkostoon. Esityksen mukaan ”(t)ällaisen erikoistoimiston perustamisen tarve on jo pitkän aikaa ollut tuntuva myös Suomessa”. (Vp 1955.)¹⁵

Suomalaisen taiteen ja kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailla toki tuettiin jo paljon aiemmin. Esimerkiksi vuonna 1921 Eduskunta osoitti Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kautta 100 000 markkaa Suomalaisen kirjallisuuden edistämisrahastolle¹⁶. Määrärahasta kolmannes tuli käyttää ”suomalaisen kirjallisuuden tekemiseen tunnetuksi suurten kulttuurikielten välityksellä.” (SKS 1921, 6.) Itsenäisyyden alussa valtio teki myös taidehankintoja Suomen suurlähetystöihin lähinnä ”maantieteellis-kansatieteellisenä propagandavälineenä”, kuten kuvataidelautakunta erästä hankintaa puoltaessaan ajan termein perusteli (Valtion kuvataidelautakunta 1925).

Ensimmäiset tiedotuskeskukset yksittäisille taiteenaloille perustettiin 1970-luvulla. Nämä alat olivat elokuva, musiikki ja kirjallisuus. Vuonna 1970 aloitti toimintansa opetusministeriön sekä Suomen elokuvateatteriomistajain liitto ry:n, Suomen elokuvatoimistojen liitto ry:n ja Suomen filmivalmistajien liitto ry:n perustama **Suomen elokuvasäätiö**. (HK 1971, 197.) Säätiön esikuvana toimi Ruotsissa vuonna 1963 toimintansa aloittanut Ruotsin elokuvainstituutti (*Svenska Filminstitutet*)¹⁷.

Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic¹⁸ perustettiin vuonna 1963. Musiikin tiedotuskeskukseen viitataan myös hallituksen kertomuksissa 1970-luvun

15 Tiedotuskeskus-sanalla viitataan valtiopäiväasiakirjoissa vuosien varrella myös muiden kuin taiteen ja kulttuurin alojen toimijoihin, esimerkiksi Eduskunnan tiedotuskeskukseen, Vakuutusyhtiöiden tiedotuskeskukseen, Terveyskasvatusta ohjaavaan suunnittelu-, koulutus- ja tiedotuskeskukseen, maatalousalan tiedotuskeskukseen sekä luonnon- ja ympäristönsuojelun tiedotuskeskukseen. Näissä yhteyksissä tiedotuskeskus-termi painottuu viestintään ja tiedonvälitykseen. Myös Pohjoismaiden ministerineuvoston kohdalla viitataan pohjoismaiseen kieli- ja tiedotuskeskukseen (HK 1979, 309). Sen tilalle perustettiin vuonna 1997 Yhteispohjoismainen kulttuurilaitos Suomen Pohjolainstituutti (HK 1996, 629).

16 Kirjallisuuden edistämisrahasto sinänsä toimi valtion tukemana jo ennen itsenäisyyttä (esim. SKS 1918, 2).

17 Ks. https://ses.fi/fileadmin/dokumentit/SES_40v_historiikki.pdf (luettu 25.2.2020).

18 Fimic toimi vuodesta 1995 vuoteen 2010 Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:n osana, minkä jälkeen se toimi omana organisaationaan. Vuonna 2011 Fimic ja Musex yhdistyvät uudeksi yhdistykseksi, joka sai nimekseen Music Finland ry. <https://www.sinfoniaorkesterit.fi/fi/uutinen/?id=148&ofs=100> (luettu 20.3.2020).

lopulla. Kiinnostavaa on, että tiedotuskeskus oli opetusministeriön sijaan osa ulkoasiainministeriön toimintaa suomalaisen musiikin tunnetuksi tekemiseksi ulkomailla. (HK 1976, 164; HK 1978, 208.)

Vuonna 1977 valtion tukea myönnettiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) yhteyteen perustetulle **Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskukselle**, jonka tehtäväksi määriteltiin ”edistää suomalaisen kirjallisuuden käänös- ja tiedotustoimintaa ulkomailla” (HK 1977, 424). FILI:n johtajan haastattelun perusteella opetusministeriö oli aloitteellinen keskuksen perustamisessa, ja myös keskuksen sijoittuminen osaksi SKS:aa perustui ministeriön ehdotukseen.

Tiedotuskeskustoiminnan juuret kytkeytyvät sekä tiettyjen toimialojen edistämiseen että kansainvälistymiseen. Nämä painopisteet heijastuvat myös tiedotuskeskusten nykytoimintaan.

1980-luvulla edellisellä vuosikymmenellä perustettujen tiedotuskeskusten toimintaa vakiinnutettiin. Musiikin tiedotuskeskus sai oman rivinsä taiteen tukemisen veikkausvoittovarojen budjetointiin 1980-luvun alussa ja Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus vuosikymmenen lopulla (HE 96/1980, 367; HE 104/1988, 315). Samaan aikaan esiin nousi aloitteita kokonaan uusien tiedotuskeskusten perustamiseksi uusille taiteenaloille.

Vuonna 1983 Kaarina Dromberg¹⁹ ja joukko muita kansanedustajia teki hallitukselle esityksen **tanssin tiedotuskeskuksen** perustamiseksi. Esityksen mukaan ”(t)iedotustoiminta nykypäivänä on välttämätön keino eri taidelajien yleisön tietoisuudessa pitämiseksi”. Esityksessä mainittiin Suomen Tanssialan Neuvoston tuki aloitteelle. (Vp 1983, TA n:o 840.) Joukko esitti valtion vuoden 1984 tulo- ja menoarvioon 200 000 markkaa ”tanssin tiedotuskeskuksen perustamisen alkuun saattamiseksi” (Vp 1983, RA n:o 466). Asia ei vielä tuolloin edennyt käytäntöön, mutta Dromberg piti sitä esillä myös seuraavan vuoden valtiopäivillä ja uudelleen 1990-luvun taitteessa.

Teatterialan tiedotuskeskus nousi esiin vuoden 1989 valtiopäivillä. Edustaja Saara-Maria Paakkinen ehdotti vuoden 1990 budjettiin lisäystä Kansainvälisen teatteri-instituutin (ITI) ja Pohjoismaisen teatteriunionin (PTU) Suomen keskuksen toimintaan. Suomen keskuksen kuvattiin hoitavan keskitetysti suomalaisen teatterielämän kansainvälisiä yhteyksiä: ”Keskus tekee teatterin piirissä vastaavaa työtä kuin Kirjallisuuden tiedotuskeskus ja Musiikin tiedotuskeskus omilla taiteenaloillaan”. (Vp 1989, RA n:o 2567.)

Vuosikymmenen lopulla myös perustettiin kokonaan uusi tiedotuskeskus, kun hallituksen esityksessä lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1987 tulo- ja menoarvioon (HE 19/1987) ehdotettiin kokeiluluonteista avustusta Suomen Taideteollisuusyhdistykselle **muotoilun tiedotuskeskuksen** perustamista ja toimintaa varten. Rahoitus sijoittui ulkomaankaupan edistämisen pääluokkaan. Tämä myönnettiin, ja

seuraavan vuoden lisätalousarviossa viitattiin jo Suomen Taideteollisuusyhdistyksen ylläpitämään Muotoilun tiedotuskeskukseen (Design Forum) (HE 43/1988, 62). Sen kuvattiin edistävän suomalaista teollista muotoilua, ylläpitävän muotoilurekisteriä, harjoittavan muotoilijavälitystä ja auttavan ”liittämään muotoilun osaksi tuotekehittelyä ja yritysten kokonaisstrategiaa”. Rahoittajina mainittiin kauppa- ja teollisuusministeriö sekä yksittäiset teollisuusyritykset. (Vp 1988, RA n:o 2294.) Design Forumista kehittyi Design Forum Finland, jonka toiminta on kehittynyt tiiviissä kanssakäymisessä teollisuusyritysten kanssa, ja joka saa valtionavustusta TEM:stä. Nykyisen strategian mukaan sen tavoitteena on edistää muotoilun käyttöä suomalaisissa yrityksissä ja tätä kautta kasvattaa yritysten kansainvälistä kilpailukykyä.²⁰

Vakiintuneemmat tiedotuskeskukset kohtasivat myös kritiikkiä. Veikko Vennamo ja joukko muita kansanedustajia esitti, että tulisi asettaa komitea selvittämään suomalaisen musiikin tunnetuksi tekemistä. Aloitteen mukaan: ”Meillä on Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus, Musiikkineuvosto ja Teosto, ja siitä huolimatta on musiikkimme tuntemus Euroopassa, kaukaisemmista maista puhumattakaan, sangen puutteellista.” (Vp 1983, TA n:o 1017.)

1980-luvulla tiedotuskeskukset kytkettiin edelleen vahvasti ulkoasianministeriön sekä kauppa- ja teollisuusministeriön toimintaan kansainvälistymisen ja viennin näkökulmista. Opetusministeriöllä ei juuri ollut roolia tiedotuskeskustoiminnan alkuvaiheissa.

1990-luvun alkupuolella edellisen vuosikymmenen tiedotuskeskussuunnitelmat konkretisoituivat tanssin ja teatterin aloilla. Suomen Tanssialan Keskusliiton nimi muutettiin vuonna 1994 Tanssin Tiedotuskeskukseksi. Vuonna 1942 perustettu Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ry siirsi tiedotus-, julkaisu- ja tilastointitehtävänsä Teatterin tiedotuskeskus ry:lle vuonna 1995²¹. Molempien juuret kytkeytyvät siten kiinteästi alan järjestötoimintaan.

Samaan aikaan esiin nousi uusia signaaleja. Vuosina 1991–1995 kulttuuriministerinä toiminut Tytti Isohookana-Asunmaa mainitsi vuonna 1993 eduskuntakeskustelussa valtioneuvoston kulttuuripoliittisesta selonteosta, että kirjallisuuden

20

Suomen Taideteollisuusyhdistyksen, Teollisuustaitteen Liitto Ornamon, valtion ja teollisuusyritysten yhteishanke Design Forum sai vuonna 1987 kauppa- ja teollisuusministeriöltä kolmen vuoden kokeiluluontoisen määrärahan toiminnan käynnistämistä varten. Vuonna 1991 Suomen Taideteollisuusyhdistys alkoi ylläpitää Design Forum Finlandin toimintaa, ja yhdistyksen toimiston ja entisen Design Forumin toiminnat ja toimitilat yhdistyivät. Design Forum Finland toimii edelleen. Ks. <https://www.designforum.fi/artikkeli/design-forumin-kolme-vuosikymmentä/> (luettu 18.3.2020).

21

Johtajan haastattelun mukaan mallia Teatterin tiedotuskeskukselle otettiin mahdollisesti Saksassa toimineista tiedotuskeskuksista.

ja musiikin kansainvälisten tiedotuskeskusten rinnalla on käynnistymässä ”kuvataiteen vastaava keskus, jonka kautta on tarkoitus suunnata lisävoimavaroja kansainväliseen näyttelytoimintaan” (Vp 29.9.1993). **Näyttelyvaihtokeskus FRAME** aloitti toimintansa vuonna 1992.

Esimerkiksi valtion tilintarkastajien kertomuksista vuosilta 1997 ja 1998 löytyy maininta, jossa vain tietyt keskuksat yhdistetään nimeltä mainiten kulttuurivaihtoon ja vientiin: ”Kulttuurivaihdon ja -viennin edistämiseksi on perustettu Suomalaisen musiikin ja Suomen kirjallisuuden keskuksat, Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus sekä Näyttelyvaihtokeskus.” (K 13/1998 vp, 157; ks. myös K 11/1999 vp.)²²

Kiinnostavaa on, että verrattuna musiikin, kirjallisuuden, teatterin ja tanssin aloihin, kuvataiteen alan tiedotuskeskus ei noussut ennen perustamistaan esiin kansanedustajien aloitteissa tai muissa valtiopäiväkeskusteluissa. Etenkin tanssin tiedotuskeskuksen perustamista piti vuosien ajan aloitteissa esillä aktiivikansanedustajien joukko. Kuvataiteen tiedotuskeskuksen perustamiseen liittyvää vaikuttamista ja päätöksentekoa ilmeisesti käytiin enemmän muualla kuin valtiopäivien foorumeilla.

3.2 Kulttuuriviennin verkostosta tiedotuskeskusten verkostoksi

1990-luvun mittaan kansainvälinen toiminta korostui osana opetusministeriön hallinnonala. Ministeriöllä oli vuosittain noin 19 miljoonan markan määräraha kahdenvälistä kulttuurivaihtoa varten. Tätä osoitettiin Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuteille, joita perustettiin runsaasti vuosikymmenen kuluessa²³. Lisäksi ministeriö tuki ”sellaisia ministeriön kanssa tiiviissä yhteistyössä toimivia yhteisöjä, jotka omalla toimialallaan tekevät Suomen kulttuuria tunnetuksi ulkomailla”. Näihin kuuluivat Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus sekä Näyttelyvaihtokeskus FRAME. (K 11/1999 vp, 157.)

2000-luvulle tultaessa tiedotuskeskuksiin ryhdyttiin viittaamaan talousarvioissa yksittäisten toimijoiden sijaan kokonaisuutena. Valtion talousarviossa vuodelle 2000 osoitettiin ”taiteen alan tiedotuskeskuksille” 5,8 miljoonaa markkaa opetusministeriön hallinnonalan budjettiluokassa 29.90.52²⁴ (HE 37/1999). Tiedotus-

22 Kotimaista musiikkia aikaisemmin tukeneet Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus (ESEK) ja Luovan säveltaiteen edistämissektori (LUSES) yhdistettiin kesällä 2012 Musiikin edistämissektori (MES). <https://www.musiikinedistamissaatio.fi/saatio> (luettu 31.3.2020).

23 Vuosina 1993–1998 ulkomaille perustettiin seitsemän uutta Suomen kulttuuri-instituuttia (K 11/1999 vp, 157).

24 Opetusministeriön hallinnonala, Taide ja kulttuuri, Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen tukemiseen. *Taiteen alan tiedotuskeskuksille* budjetoitiin vuosille 2000 ja 2001 5,8 MM, vuosille 2002 ja 2003 1,1 M€, vuosille 2005 ja 2006 1,4 M€. Vuonna 2007 luvun momentit siirrettiin lukuun 29.80.50 – samalla taiteen alan tiedotuskeskusten nimeäminen jäi pois. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_122+2006.pdf (luettu 24.2.2020).

keskukset olivat edellä todetun mukaisesti syntyneet eri aikoihin, erilaisista lähtökohdista ja erilaisille aloille, mutta talousarviossa kaikki toimijat niputettiin samaan ryhmään ja sen myötä samanlaisten valtionavustusehtojen kohteeksi. Määrittämättä kuitenkin jäi, mitä ”tiedotuskeskuksella” tarkoitettiin, ja millä perustein eri toimijat luettiin tiedotuskeskuksiksi.

Vuonna 2002 julkaistu *Taide on mahdollisuuksia: ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi* (TAO, 73) korosti taiteen tiedotuskeskusten toiminnan sekä muun suomalaista taidetta koskevan tiedotuksen merkittävää asemaa suomalaisen taiteen tunnetuksi tekemisessä.

Seuraavana vuonna käynnistettiin opetusministeriön, ulkoasiainministeriön sekä kauppaja- ja teollisuusministeriön yhteinen Kulttuurivienti-hanke. Hankkeen tavoitteena oli kulttuurin toimialan kehittäminen vientialana. Osana kehittämisohjelmaa taiteen tiedotuskeskukset laativat omien alojensa vientistrategiat. (Virolainen & Karttunen 2016, 28.) Kulttuuriviennin ja kulttuurivaihdon välille on perinteisesti tehty ero: ”Kulttuurivienti on ymmärretty Suomessa erityisesti ulkoasiainministeriön toimialaan kuuluvaksi ja Suomen maakuvaan kiinnittyväksi, kun taas kulttuurivaihto on ollut pääosin opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulla” (Virolainen & Karttunen 2016, 28; Virolainen 2014). Kulttuurivienti-hankkeen toiminnassa perinteinen vaihto ja vienti kuitenkin yhdistyivät (Virolainen & Karttunen 2016, 28).

Kulttuuriministeri Tanja Karpela nosti eduskuntakeskustelussa esiin hallituksen tarkoituksen ”lisätä ponnisteluja kulttuuriviennin edistämiseksi”. Ministeri kertoi nimittäneensä kulttuuriasianneuvos Hannele Koivusen selvittämään asiaa yhteistyössä opetusministeriön, ulkoasiainministeriön sekä kauppaja- ja teollisuusministeriön kanssa: ”Omalta osaltaan eri taiteenalojen tiedotuskeskusten määrärahojen lisääminen tukee myös tätä kulttuuriviennin edistämistä.” (PTK 115/2003, 19.)

Vuonna 2004 julkaistu *Onko kulttuurilla vientiä?* -selvitys nimesi taiteen ja kulttuurin tiedotuskeskukset osaksi kulttuuriviennin tiedotusklusteria. Selvityksen keskeisen löydöksen mukaan kulttuuriviennin arvoketjussa juuri tiedotuksen, markkinoinnin, promootion ja vienninedistämisen osuus oli puutteellinen: ”Taiteen tiedotuskeskusten kansainvälisen toiminnan mahdollisuuksia lisäämällä tiedotuskeskuksista voidaan kehittää kulttuuriviennin tehokas tiedotusverkosto.” (Koivunen 2004, 23). Selvitys sisälsi useita ehdotuksia liittyen tiedotuskeskusten roolin kehittämiseen sekä toimintaedellytysten ja kansainvälisen toiminnan vahvistamiseen.

Vuonna 2005 asetetun poikkihallinnollisen kulttuuriviennin kehittämistyöryhmän strategisiksi kumppaneiksi kutsuttiin ”taiteen tiedotuskeskukset (Suomalaisen kirjallisuuden tiedotuskeskus, Näyttelyvaihtokeskus FRAME, Design Forum Finland, Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus, Sirkuksen tiedotuskeskus, Tanssin tiedotuskeskus, Teatterin tiedotuskeskus) ja vastaavat pääosin julkis- tai jäsenrahoitteiset toimijat (Suomen elokuvasäätiö, Neogames ja Museoliitto)” (OPM 2007a, 9). **Sirkuksen tiedotuskeskus ry** perustettiin vuonna 2006, ja OKM:llä oli merkittävä

rooli tiedotuskeskuksen perustamisessa. Uuden organisaation perusteluna ei ollut kuitenkaan kulttuuriviennin edistäminen, vaan alaa koskevan tiedon puute²⁵. Kyse oli siten lähtökohtaisesti nimensä mukaisesti tiedotuskeskuksesta. Neogames toimi samaan aikaan vielä teknologiakeskus Hermian osana. Sen asema tiedotuskeskusten rinnalla oli kuitenkin enteellinen: pelialan tiedotuskeskus **Neogames Finland ry** perustettiin itsenäisenä yhdistyksenä vuonna 2012²⁶.

Vuoden 2006 lopussa käynnistyi kulttuuriviennin tukiverkosto. Siihen kuului kaikkiaan 220 toimijaa ja yksikköä mukaan lukien taiteen tiedotuskeskukset sekä tiede- ja kulttuuri-instituutit. Samaan aikaan käynnistettiin selvitykset kulttuuriviennin koulutuksesta sekä Suomen kulttuurimatkailun ulkomaantiedotuksesta. (K 12/2007 vp, 229.) Kulttuuri- ja urheiluministeri totesi vastauksessaan kirjalliseen taideyrittäjyyden tukemista koskevaan kysymykseen (KK 348/2008; ks. myös OPM 2007b, 58), että taiteen tiedotuskeskukset muodostavat yhdessä Suomen edustustojen, Finpron, Matkailun edistämiskeskus MEK:n ja Tekesin ulkomaan toimipisteiden, Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri- ja tiedeinstituuttien sekä Taiteen keskustoimikunnan kanssa ”kulttuuriviennin tukiverkon ytimen”.

Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaa toimeenpantiin vuosina 2007–2011. Ohjelman tavoitteena oli kulttuurialojen viennin ja työpaikkojen lisääminen. Osana kulttuuriviennin edistämistä tuettiin ”taiteen tiedotuskeskusten kehittymistä vienninedistäjiksi” (HE 116/2008, 333). Kulttuuriviennin kehittämistyöryhmän esitykseen *Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011* (OPM 2007a) kirjattiin kehittämiskohdeksi klusterien ja verkostojen vahvistaminen lisäämällä taiteen tiedotuskeskusten ja toimialajärjestöjen vientiosaamista ja -kykyä. Esitys sisälsi toimialakohtaiset vientistrategiatiivistelmät 11 alalla: elokuva ja muu audiovisuaalinen ala, kirjallisuus, kulttuurimatkailu, kuvataide, muotoilu, museoala, musiikki, peliala, sirkus, tanssi ja teatteri. (Emt. 25–35.)

Kehittämisohjelman myötä kulttuuriviennin edistäminen nostettiin opetusministeriön keskeisiin tavoitteisiin. Päämäärä piti sisällään tuen taiteen tiedotuskeskusten ja Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri- ja tiedeinstituuttien kehittymiselle vienninedistäjiksi. Valtiopäivillä tehtiin aloitteita kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toiminnan rahoituksen nostamisesta. Taiteen tiedotuskeskuksia aloitteet eivät kuitenkaan koskeneet. (TAA 126/2008; TAA 157/2009; TAA 101/2010.) Käytännön toimenpiteiden osalta instituuttien ja edustustojen yhteistyötä tiivistettiin ja taiteen

25 Lähde: johtajahaastattelu. Sirkuksen tiedotuskeskus otti hoitaakseen joitakin Cirko – Uuden Sirkuksen Keskuksen aiempia toimintoja ja pyrki vastaamaan uusiin tarpeisiin.

26 Haastattelussa keskuksen johtaja kertoi Neogamesin saaneen alkunsa teknologiakeskus Hermiassa toimintaympäristötukea saavana projektina. Projektin tuki loppui vuonna 2006, jolloin toimintaa päätettiin jatkaa ”rahoittamattomana projektina”. Toimintaa jatkettiin, koska sille oli johtajan mukaan selvä tarve. Neogames oli samaan aikaan mukana opetusministeriön luovien alojen strategiaprosesseissa, joiden yhteydessä nousi esiin mahdollisuus toimia tiedotuskeskuksen statuksella ja saada siihen valtion tukea.

alan tiedotuskeskusten kulttuurivientivalmiuksia selvitettiin (K 1/2009 vp, 46).

Kehittämishjelman loppuraportissa (OKM 2011) todettiin OKM:n lisänsen taiteen tiedotuskeskusten toiminta-avustusta, ja tiedotuskeskusten itsensä kehittämisen kansainvälisen toiminnan tilastointia, laajentaneen hankkeidensa rahoituspohjaa sekä hyödyntäneen kulttuuriviennin verkostoja.

Kulttuuriviennin kehittäminen oli strategisella tasolla vahvasti hallinnonalojen välistä. Rahoitusta ja hankkeita koordinoitiin opetusministeriössä, työ- ja elinkeinoministeriössä sekä ulkoasiainministeriössä²⁷. Kulttuuriviennin kehittämissuunnitelma päättyi vuoteen 2011. Tämän jälkeen kulttuurivienti-into on valtiopäiväasiakirjojen valossa laantunut.

Kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman päätyttyä aloitti kaksi taiteen tiedotuskeskusta: 1990-luvulla perustetun Näyttelykeskus FRAME:n toimintaa jatkava **Frame** vuonna 2011²⁸ ja **Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo** vuonna 2013.

Tiedotuskeskusten tilanne ja asema ovat jatkuvassa suhteessa taiteen ja kulttuurin muutoksiin. Esimerkiksi Tanssin Tiedotuskeskuksen strategiaan on kirjattu vastaaminen kentän muuttuviin tarpeisiin. Tähän kuuluu muun muassa erilaisten yhteistyömuotojen ja yhdistymisen tutkiminen Sirkuksen tiedotuskeskuksen kanssa.²⁹ Tiedotuskeskukset ovat kehittäneet yhdessä alan toimijoiden viestintä- ja vientiosaamista ja kansainvälistymistä sekä alojen ammattilaisten keskinäistä verkostoa³⁰. Kaksivuotinen hanke toteutetaan OKM:n avustuksen turvin 2019–2020³¹.

OKM on kytkenyt tiedotuskeskusten toimintaa voimakkaasti kansainvälistämiseen ja liikkuvuuteen sekä toiminut aloitteellisesti myös joidenkin tiedotuskeskusten perustamisessa. Näin oli etenkin uusimpien tiedotuskeskusten kohdalla. Ministeriön aloitteellisuus itsenäisten kolmannen sektorin toimijoiden perustamisessa kytkeytyy laajemmin julkisen sektorin ja omaehtoisen kolmannen sektorin vuoroaikutukseen. Suomalaisen valtionhallinnon kehitykselle on ollut historiallisesti tyypillistä täydentää virkamiesten asiantuntemusta valikoitujen järjestöjen osaamisella (esim. Stenvall 1995, 16–20). Toimintamallia on hyödynnetty myös taidepolitiikassa (esim. Sokka 2005). Yksittäisten järjestöjen ajattelu valtionhallinnon strategisina kumppaneina näyttää jatkavan tätä traditiota, kun OKM on esiintynyt vahvana ja aloitteellisenä toimijana suhteessa järjestökenttään. ✿

27 KK 239/2010 vp.

28 Opetusministeriö oli aktiivinen toimija Frame-säätiötä perustettaessa ja myös sen pääasiallinen rahoittaja. Perustaminen liittyy ministeriön kaavailuihin luoda uusia toimintamuotoja suomalaisen kuvataiteen edistämiseksi (Karttunen 2009, 144).

29 Tanssin Tiedotuskeskus 2018.

30 Tanssin Tiedotuskeskus 2019.

31 Erityisavustus kulttuuriviennin laajoille yhteishankkeille 2018. Ks: https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/erityisavustus-kulttuuriviennin-laajoille-yhteishankkeille (luettu 28.2.2020).

Taulukko 2. Taiteen tiedotuskeskukset ja niiden edeltäjät perustamisvuoden mukaan.

Nimi		Perustajajäsenet	Tausta (edeltäjät)
Suomen elokuväsäätiö	1969	Opetusministeriö, Suomen elokuvateatteriomistajain liitto ry, Suomen elokuvatoimistojen liitto ry ja Suomen filmivalmistajien liitto ry.	-
Kirjallisuuden vientikeskus FILI	1977	-	Perustettiin osaksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa nimellä Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus.
Tanssin Tiedotuskeskus	1994 (1980)	Finlands Svenska Folkdansring, Suomen Kansantanssin ystävät, Suomen Nuorison Liitto, Suomen Tanssiopettajain Liitto, Suomen Tanssipedagogien yhdistys, Suomen Tanssitaiteilijain Liitto ja Tanssiurheilun Keskusliitto.	Suomen Tanssialan Neuvosto (1980–1985), Suomen Tanssialan Keskusliitto (1986–1993). Jälkimmäisen nimi muutettiin vuonna 1994 Tanssin Tiedotuskeskukseksi, mutta tiedotuskeskustehtävää oli toteutettu jo aiemmin.
TINFO	1995 (1942)	Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliiton perustajajäsenet: Suomen Näytelmäkirjailijaliitto, Suomen Näyttelijäliitto, Suomen Näyttämöiden liitto (nyk. Suomen Teatteri) ja Työväen Näyttämöiden Liitto.*	Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ry (perustettu 1942) siirsi tiedotus-, julkaisu- ja tilastointitehtävänsä Teatterin tiedotuskeskus ry:lle 1.1.1995 lähtien. Tiedotuskeskus jatkoi toimintaa Kansainvälisen teatteri-instituutti ITI:n kansallisena keskuksena.
Sirkuksen tiedotuskeskus	2006	Association WHS ry, Circo Aereo, Circus Ruska ry, Sirkus Supiainen, Taikateatteri 13, ja Uuden Jongleerauksen Yhdistys	-
Frame	2011	Espoon, Helsingin, Lahden, Oulun, Tampereen, Turun ja Vantaan kaupungit, Suomen Taideakatemia, Suomen Taideyhdistys, Suomen Taiteilijaseura ja Stiftelsen pro Artibus.	Näyttelyvaihtokeskus FRAME (1992–2011).
Music Finland	2011	Gramex ry, Indieco ry, Musiikkituottajat IFPI Finland ry, Suomen Muusikkojen liitto ry, Suomen Musiikintekijät ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Suomen Säveltäjät ry ja Teosto ry.	Music Export Finland Association ry (2002–2012), Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic ry (1963–2012).
Neogames	2012	Neogames Finland (2012) Suvi Latva Kari-Pekka Hiltunen Jari-Pekka Kaleva Harri Kuusela.	Perustettiin vuonna 2003 ja toimi teknologiakeskus Hermian / Hermia Oy:n osana vuoteen 2012. Vuoden 2012 lopusta toiminut itsenäisenä yhdistyksenä nimellä Neogames Finland ry jatkaen toimintaansa alkuperäisten periaatteiden mukaan.
Archinfo	2013	Suomen Arkkitehtiliitto SAFA, Suomen Arkkitehtuurimuseo- ja tiedotuskeskussäätiö, Arkkitehtitoimistojen liitto ATL, Rakennustietosäätiö RTS ja Alvar Aalto -säätiö.	-

* Vuonna 1995 uusiksi jäseniksi tulivat edellisten lisäksi: Cefisto, Centralförbundet för Svenska Teateramatörer i Finland, Teatterikorkeakoulu, Teatterikeskus, nykyisen Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Temen jäsenjärjestöjä, SARV, Suomen Harrastajateatteriliitto, Suomen Teatterijohtajaliitto.

4 Tiedotuskeskusten toimialat, tehtävät ja kohderyhmät

Edellä kuvattiin tiedotuskeskusten vaihtelevat juuret. Tiedotuskeskukset ovat syntyneet eri aikoina ja erilaisista lähtökohdista, mikä vaikuttaa monella tapaa niiden tarkoitukseen ja tehtäviin. Tässä luvussa luomme yleiskuvan tarkasteltaviin tiedotuskeskuksiin. Analysoimme niitä koskevan aineiston pohjalta, millä tapaa tiedotuskeskukset kuvaavat omaa toimialaansa, tehtäviään sekä keskeisiä kohderyhmiään ja yhteistyökumppaneitaan.

Toimiala on tiedotuskeskusten keskeinen lähtökohta. Tiedotuskeskukset käyttävät yleisesti toimialan käsitettä kuvatessaan tarkoitustaan ja tehtäviään. Myös OKM käyttää käsitettä kuvatessaan keskuksia ministeriön strategisina kumppaneina asemoituviksi toimialajärjestöiksi, joiden tavoitteena on kulttuurin ja taiteen edistäminen (OKM 2016, 19). OKM ei kuitenkaan täsmennä, mitä toimialalla tässä yhteydessä tarkoitetaan.³²

Toimiala käsitteenä voidaan määritellä usein eri tavoin. Esimerkiksi Tilastokeskuksen toimialaluokitus perustuu pääasialliseen taloudelliseen toimintaan. Kyse on siitä, millaista (liike)toimintaa toimija pääasiassa harjoittaa.³³ Toimialoja voidaan erotella edelleen esimerkiksi tuotantoalojen (esim. maanviljely, elintarviketeollisuus) ja toiminnallisten sektoreiden (esim. teollisuus, kauppa, perustuotanto) kautta (Heiskanen ym. 2005, 71).

32 Yleensä OKM puhuu toimialojen sijaan taiteenaloista. Osana valtionavustusudistusta OKM:n työryhmä esitti taiteenalojen ryhmittelyä kuuteen kokonaisuuteen, joiksi nimettiin elokuvataide, esittävä taide, kirjallisuus, musiikki, rakennustaide ja muotoilu sekä visuaalinen taide: ”Näitä koskevat eri avustukset kootaan yhteen ’tarkasteluikkunaan’ siten, että niistä voidaan hahmottaa kullekin taiteenalalle myönnettävät valtionavustukset. Esimerkiksi omana rivinään veikkausvoittovarojen käyttösuunnitelmassa olleet taiteen tiedotuskeskukset sijoitetaan samaan ’koriin’ taiteenalojen järjestöjen kanssa, jolloin niitä voidaan tarkastella samassa ’tarkasteluikkunassa.’” (OKM 2016, 16.)

33 Tilastokeskuksen toimialaluokittelussa tiedotuskeskusten edustamat alat sijoittuvat ainakin taide, viihde ja virkistys -luokan alaluokkiin. Esimerkiksi teatteri, tanssi ja sirkus kuuluvat esittävien taiteiden luokkaan (90010). Tiedotuskeskusten erilaiset toimintamuodot koskevat myös monia muita luokkia (esim. 90011, esittäviä taiteita palveleva toiminta; 74300, kauno- ja tietokirjallisuuden, käyttöohjeiden ym. kääntäminen; 47781 ja 91020, taidenäyttelyt). <https://www.stat.fi/meta/kas/toimiala.html#tab1> (luettu 19.3.2020).

Toimialan käsitettä on käytetty myös taiteen ja kulttuurin alalla. Taide- ja taiteilijapolitiikkaa pohtineen työryhmän raportissa *Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat. Työryhmän esitys taide- ja taiteilijapolitiikan keskeisiksi tavoitteiksi* (2018) kirjoitetaan taiteen ja kulttuurin toimialoista. Raportissa ei täsmällisesti mallinneta taiteellisen toiminnan toimialoja, mutta siinä tunnistetaan taiteellisen toiminnan kehittyneen yhä monimuotoisemmaksi. Siten taiteen tekemiseen, levittämiseen, jakeluun ja kuluttamiseen liittyvät prosessit kytkeytyvät laajempiin palvelutoiminnan ja tuotantoelämän prosesseihin sekä muihin toimialoihin. Ammattilaisten tuottama taide sijoitetaan raportissa taiteeseen pohjautuvien kulttuuripalveluiden ja elinkeino- ja liiketoimintojen ytimeen. (OKM 2018, 29–31.)

Käytämme tässä raportissa toimialan käsitettä taiteenalan sijaan, sillä se kuvaa paremmin tiedotuskeskusten erilaisia toimintasisältöjä ja niiden ulottumista taiteellisen sisällön tukemisesta aina viestintään ja jakeluun. Rakennamme kuvaa kunkin tiedotuskeskuksen toimialoista aineistolähtöisesti tiedotuskeskusten omien kuvausten kautta.

Kuvaamme aineistoon pohjautuen seuraavaksi kunkin tiedotuskeskuksen avaintiedot, keskeiset tehtävät sekä kohderyhmät ja yhteistyökumppanit. Avaintiedot sisältävät kunkin tiedotuskeskuksen perustamisvuoden, toimialan, vakituisen henkilöstön lukumäärän ja kokonaisbudjetin. Henkilöstön lukumäärä ja kokonaisbudjetti koskevat vuotta 2019. Kokonaisbudjetti kuvaa toteutuneita kokonaismenoja. Kohderyhmät viittaavat siihen, keitä varten tiedotuskeskus on olemassa. Yhteistyökumppaneiksi määriteltiin itsearvioinnissa ne, joiden kanssa tiedotuskeskus toimii tavoitteidensa toteuttamiseksi. Yhteistyökumppanit ovat keskeisiä toiminnan suuntaamisessa ja kehittämisessä. Olennaista on, keille ja keiden kanssa toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan, jotta saadaan aikaan toivottuja vaikutuksia.

4.1 Archinfo

Perustamisvuosi: 2013
Toimiala: arkkitehtuuri kulttuurina
Vakituinen henkilöstö: 4 vakituista
+ 1 osa-aikainen (noin 20 %)
Kokonaisbudjetti: noin 477 000 eur

4.1.1 Toimiala ja tehtävät

Itsearviointissa Archinfo totesi olevansa olemassa arkkitehtuuria varten ja kuvasi toimialansa monitahoiseksi: arkkitehtuuriin liittyy näkökulmia ja toimijoita taiteesta teollisuuteen ja arkkitehteista arkkitehtitoimistoihin. Toiminta-avustushakemuksessaan vuodelle 2017 tiedotuskeskus muotoili tarkoituksensa seuraavasti:

Arkkitehtuurin tiedotuskeskuksen pitkän aikavälin strategiana on saattaa arkkitehtuurin alan moninainen osaaminen yhteiskunnalle merkitykselliseen käyttöön, rakentamaan parempaa ympäristöä. Toiminnan pitkäkestoisia kehittämisalueita ovat arkkitehtuurin kulttuurivienti, kotimaahan ja ulkomaille suunnattu verkkoviestintä sekä arkkitehtuuripolitiikan ja arkkitehtuurikasvatuksen paikallinen, kansallinen ja kansainvälinen edistäminen.³⁴

Tarkoitus täsmentyi edelleen, kun tiedotuskeskus laati strategian vuosille 2017–2021. Johtajan haastattelun mukaan strategiaprosessi kirkasti arkkitehtuurikasvatuksen ja -politiikan asemaa kokonaisuudessa. Strategiassaan Archinfo linjaa toimivansa yhteistyö- ja välittäjäorganisaationa arkkitehtuurin kentällä sekä lisäävänsä arkkitehtuurin yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Arkkitehtuurikasvatuksen ja -politiikan on helppo ajatella sisältyvän näihin linjauksiin. Uudessa strategiassa ei käytetä enää termiä kulttuurivienti. Sen sijaan keskus toteaa tekevänsä suomalaista arkkitehtuuria näkyväksi ja tunnetuksi kotimaassa ja maailmalla. (Archinfo 2017.) Painopisteet näkyvät myös viestinnässä. Esimerkiksi tammikuussa 2020 strategian tarkoituslause sisältyi hakuilmoitukseen, jolla keskukselle haettiin uutta johtajaa³⁵.

Archinfo tunnisti itsearviointissa laajasti toimialansa keskeisiä haasteita ja mah-

34

OKM/687/620/2016

35

Ks. <http://archinfo.fi/2020/02/achinfo-etsii-toiminnanjohtajaa/> (luettu 27.3.2020).

dollisuuksia. Arkkitehtuurilla nähdään tärkeä rooli globalisaation, ilmastokriisin ja aluekehityksen myötä muuttuvassa maailmassa. Tiedotuskeskustoiminnan mahdollisuutena nähdään ennen kaikkea aktiivinen osallistuminen alan keskusteluihin ja yhteyksien avaaminen muualle yhteiskuntaan. Ajatuksena on, että toiminnallaan tiedotuskeskus lisää arkkitehtuurin yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tiedotuskeskus hahmottaa tulevaisuuttaan seuraavasti:

Pitkän tähtäimen visiona on, että Arkkitehtuurin tiedotuskeskus on keskeinen arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön yhteistyöfoorumi, jonka toiminnan kautta arkkitehtuurin ääni voimistuu. Tiedotuskeskuksen toiminta on laajasti tunnettua ja se on haluttu kumppani niin Suomessa kuin maailmalla. Selkeä työnjako kentän muiden toimijoiden kanssa takaa resurssien optimaalisen käytön. (Itsearviointivastaus)

Archinfon tehtävistä keskusteltiin kentällä laajasti sen perustamisen yhteydessä 2010-luvun alussa³⁶. Vuonna 2010 julkaistussa *ARKEX – suomalaisen arkkitehtuuriviennin esiselvityksessä* listattiin alan keskeisten toimijoiden tehtäviä ja toimintamuotoja, ja toimialan puutteista keskusteltiin hyvässä alan sisäisessä yhteistyössä. Kentän yhteisten keskustelujen ja toiveiden pohjalta nousi esiin tarve keskukselle, jonka tehtäviin kuuluisivat alan viestintä ja viestintäosaaminen, medianäkyvyys, arkkitehtuurikasvatus ja kansainvälinen toiminta. (Savolainen 2010.)

[...] on ollut tosi vahvuus, että on A) tullut ensinnäkin isompi porukka yhteen miettimään, ja B) on tehty tosi huolellinen taustavalmistelu, reflektio siitä missä mennään ja mitä täältä puuttuu. [...] mitenkään itseisarvillisestihan ei mitään asioita kannata perustaa, vaan siksi, että niille on tarve ja syy, ja jotta se tarve ja syy käy selville, pitää pystyä avoimeen keskusteluun ja analyysiin siitä, mitä kentän ekosysteemiin ylipäänsä kuuluu ja missä siellä on aukkoja. [...] pitää olla kentän yhteinen ymmärrys siitä, mitä ylipäänsä tarvitaan. (Johtajan haastattelu)

Tällä hetkellä Archinfon strategiassa (2017–2021) nimetään kolme keskuksen toisiaan tukevaa toiminta-aluetta:

Archinfon perustamisvaihetta edelsi Oulun kulttuurin ja luovien alojen sateenvarjohankkeen (Oulu15) ja Pohjois-Suomen Arkkitehdit SAFAn kansalliseen luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmaan (ESR) tammikuussa 2008 laadittu arkkitehtuurin vienninedistämisen ideapaperi ja sen pohjalta syntynyt *ARKEX – suomalaisen arkkitehtuuriviennin esiselvitys* (2010). Siinä kuvataan arkkitehtuurin kehittämistä ja arkkitehtuuriviennin edistämistä muissa Euroopan maissa (Hollanti, Ranska, Saksa ja Tanska). Ideapaperissa kuvataan lisäksi musiikkialan Musexin, elokuva- ja audiovisuaalisen alan Favexin, kuvataiteen alan Framen sekä pelialan Neogamesin vienninedistämistoimintaa.

- arkkitehtuuriviestintä
- kansainvälinen toiminta
- yhteiskunnallinen vaikuttaminen. (Archinfo 2017.)

Keskuksen toimintasuunnitelmat noudattavat strategian mukaisia linjauksia, joissa painopisteet noudattavat nimettyjä kolmea toiminta-aluetta.

4.1.2 Kohderyhmät ja yhteistyökumppanit

Toiminta-avustushakemuksessaan vuodelle 2018 tiedotuskeskus toteaa toimintansa perustuvan kumppanuuksiin ja yhteyksien rakentamiseen arkkitehtuuri-, kulttuuri- ja rakennusalan toimijoiden kesken, jotka tiedotuskeskus siten katsoo toimintansa kohderyhmiksi³⁷. Itsearvioinnissa keskus linjasi olevansa ”sekä kentän ääntä vahvistava yhteistyöfoorumi että ketterä yhteistyö- ja välittäjäorganisaatio arkkitehtuurin kentällä.”

Tiedotuskeskuksen nimeämiä tärkeitä kotimaisia yhteistyökumppaneita ovat perustajajäsenten lisäksi:

- arkkitehtuuri-, taide-, kulttuuriperintö- ja ympäristökasvatuksen toimijat
- kaupungit ja kunnat
- kaupunkikulttuurin tapahtumat
- kulttuuripolitiikan toimijat
- kulttuuriviennin ja -vaihdon edistäjät
- ministeriöt
- median, muotoilualan ja rakennusperintöalan toimijat
- yhteiskunnalliset vaikuttajaforumit
- yliopistojen arkkitehtiosastot
- muut alan koulutus- ja tutkimusorganisaatiot.³⁸

Kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ovat arkkitehtuurifestivaalit ja -biennaalit sekä kansainvälinen media. Lähialueyhteistyötä tiedotuskeskus tekee muun muassa seuraavien toimijoiden kanssa: *Arkitektur- och designcentrum ArkDes*, *Danish Architecture Centre* (DAC), *Design og Arkitektur Norge* (DOGA) ja *Eesti Arhitektuurikeskus* (*Estonian Centre of Architecture*).

Lisäksi tiedotuskeskus osallistuu toimialansa verkostoihin ja foorumeihin.³⁹ Archinfo ja Sveitsin *Pro Helvetia* perustivat arkkitehtuurin välittäjäorganisaatioiden kansainvälisen verkoston vuonna 2018. Verkostoon kuuluu Venetsian arkkitehtuu-

37 OKM/637/620/2017

38 OKM/637/620/2017

39 OKM/637/620/2017

ribiennaalin maapaviljongista vastaavia kansainvälistäjä- ja välittäjätoimijoita eri maista. Verkostossa vaihdetaan muun muassa tietoa ja toimintatapoja liittyen biennaaliin, vaikuttajatyöhön ja arkkitehtuurin alan toimijakentän järjestäytymiseen. Verkoston rinnalla pohjoismaisten toimijoiden (Archinfo, DAC, ArkDes, DOGA, Islannin Design Centre) yhteistyö on tiivistynyt. Jo aiemmin arkkitehtuuripolitiikan puitteissa tehty yhteistyö kattaa myös yhteisiä hankkeita ja esittäytymisiä muun muassa kestävän kaupunkikehityksen saralla.

4.2 FILI

Perustamisvuosi: 1977
Toimiala: kirjallisuusvientti (kustannusala)
Vakituinen henkilöstö: 5
Kokonaisbudjetti: noin 1 400 000 eur

4.2.1 Toimiala ja tehtävät

FILI on kirjallisuuden vientikeskus. Se on osa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraa, jonka hallituksella ja valtuuskunnalla on FILI:n toimintaa koskevaa päätösvaltaa.

Itsearviointinnissa FILI kuvasi toimivansa koko kustannusalan ja kirjallisuusagenttien tukiorganisaationa niin Suomessa kuin kansainvälisesti sekä rakentavansa toiminnan sisällön ja tavoitteet alan tarpeiden mukaan. FILI on myös suomalaisen kirjallisuuden kääntäjien kouluttaja ja kotipesä. Itsearviointinnissa FILI hahmotti rooliaan toimialallaan seuraavasti:

FILI:n rooli on tuottaa tietoa ja tilastoja kirjallisuusviennistä, rakentaa kansainvälisiä verkostoja, kannustaa alaa Suomessa kirjallisuusvientiin, olla neutraali yhteistyötaho sekä Suomessa että kansainvälisesti, mahdollistaa kirjallisuusvientti huolehtimalla välttämättömistä toiminnoista kuten käännösapurahojen hallinnointi, kääntäjien koulutus, ja suomalaisen kirjallisuuden tunnetuksi tekeminen kansainvälisesti. (Itsearviointivastaus)

FILI:n kohdennettu tarkoitus on kaikista tiedotuskeskuksista rajatuin. Se on tiedotuskeskuksista ainoa, joka keskittyy vain viennin edistämiseen. Johtajan haastattelun mukaan FILI:n alkuvaiheessa kyse oli paljolti suomalaista kirjallisuutta esittelevien näyttelyjen ja kirjailijoiden kuratoinnista kansainvälisiin tapahtumiin. Varsinkin viimeisten kymmenen vuoden aikana toiminta on kuitenkin muuttunut ja keskuksen nimi on muutettu tiedotuskeskuksesta vientikeskukseksi.

Keskuksen johtaja näki haastattelussa uudelleen profiloitumisen kannalta merkittävänä vuoden 2014, jolloin Suomi oli Frankfurtin kirjamessujen teemamaana. Sen jälkeen FILI:n johtaja on vaihtunut kahdesti ja henkilövaihdosten yhteydessä on käyty paljon keskustelua keskuksen tehtävistä ja asemasta. Toiminta-avustushakemuksessaan vuodelle 2018 FILI kuvasi tarkoitukseksi edistää Suomen kirjallisuuden tunnettavuutta ja vientiä maailmalle⁴⁰.

FILI on kirjallisuuden vientikeskus, joka tukee kääntämistä, tuottamista ja julkaisemista sekä edistää kotimaisen kirjallisuuden liikkuvuutta maailmalla. (FILI 2017.)

FILI:n vuoden 2017 toimintasuunnitelman mukaan kirjallisuusviennillä pyritään lisäämään kirja-alan toimijoiden (kirjailijat, tietokirjailijat, kuvittajat, kääntäjät) ja yritysten (kustantajat, agentit) vaikuttavuutta, tuloja, työllisyysmahdollisuuksia ja elinvoimaisuutta. FILI:n toiminta kattaa kaunokirjallisuuden, yleisen tietokirjallisuuden, sarjakuvat sekä lasten- ja nuortenkirjallisuuden suomen, ruotsin ja saamen kielillä. (FILI 2017.)

Vuoden 2018 toimintasuunnitelmassa FILI asetti toiminnalleen kaksi keskeistä tavoitetta: tuottaa kirjallisuusviennistä vientituloja Suomeen sekä kulttuurisessa merkityksessä lisätä Suomen kirjallisuuden leviämistä kansainvälisesti (FILI 2018). Itsearviointissa FILI kuvasi keskukselta löytyvän mekanismit ja tukitoiminnot asian toteuttamiseen. Keskus näkeekin edustavansa kattavasti kirjallisuusviennin vaatimaa asiantuntemusta sekä toimintamuotoja, jotka auttavat ja edistävät vientiä.

FILI:n keskeisiin toimintamuotoihin kuuluu apurahojen jakaminen⁴¹. Se järjestää täydennyskoulutusta, ylläpitää kääntäjäresidenssiohjelmaa sekä tarjoaa koulutusta ja työharjoittelua aloitteleville kääntäjille. Keskus tekee ehdotuksen valtion ulkomaisen kääntäjäpalkinnon saajasta, toteuttaa selvitystoimintaa ja ylläpitää koko toimialaa palvelevaa käänntietokantaa Suomen kirjallisuuden käänntöistä. FILI toteuttaa lisäksi ulkomaisten kustantajien sekä toimittajien vierailuja Suomeen, osallistuu tärkeimmille kirja-alan ammattilaisten kirjamesseille, kansainvälisiin kirjallisuushankkeisiin ja on kansainvälisten kirjallisuusverkostojen jäsen.⁴²

4.2.2 Kohderyhmät ja yhteistyökumppanit

Toiminta-avustushakemuksessa vuodelle 2018 FILI:n nimettyjä toiminnan kohderyhmiä Suomessa ovat kustantajat, kirjallisuusagentit ja kotimainen media. Kansainvälisiä kohderyhmiä ovat kustantajat, suomalaisen kirjallisuuden kääntäjät sekä kansainvälinen media. Kohderyhmään kuuluvat lisäksi ulkomaiset suomalaisen kirjallisuuden lukijat.⁴³

Hakemuksen mukaan keskuksen tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat kustantajat, kirjallisuuden oikeuksien myyjät, suomalaisen kirjallisuuden kääntäjät, kirjallisuusalan keskeiset järjestöt kuten kirjailija- ja kääntäjäliitot, Kustannusyhdistys, Opetushallitus, muut taiteiden tiedotuskeskukset ja muut kirjallisuustahot. Kan-

41 Tukimuotoihin kuuluvat käänntö-, näytekäänntö- ja painatustuki, matka-apurahat sekä kääntäjäresidenssi. Ks. <https://www.finlit.fi/fili/tuet/> (luettu 12.3.2020).

42 OKM/571/620/2016

43 OKM/522/620/2017

sainvälisesti tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat kustantajat, kirjamesuorganisaatiot, muut kirjallisuuden edistämiskeskukset ja kirjallisuustoimittajat.

FILI:n johtajan mukaan samankaltaisia organisaatioita on lähes jokaisessa Euroopan maassa. Pohjoismaisilla toimijoilla on oma verkostonsa, mutta siihen kuuluvat organisaatiot ovat keskenään hyvin erilaisia. Lähimpänä FILI:ä on norjalainen NORLA. Tanskan, Islannin ja Ruotsin tahot ovat valtiollisia, paikallisten ministeriöiden alaisia toimijoita. Niiden toiminta kattaa paljon muutakin kuin viennin edistämisen, jonka osuus toiminnasta on useilla FILI:ä pienempää.

4.3 Frame

Perustamisvuosi: 2011

Toimiala: nykytaide, joka kattaa kuvataiteen, valokuvataiteen, mediataiteen, taidekäsityön, sarjakuvataiteen, performanssin ja äänitaiteen

Vakituinen henkilöstö: 6

Kokonaisbudjetti: noin 1 312 000 eur

4.3.1 Toimiala ja tehtävät

Frame on toimintasuunnitelmansa (2018) mukaan ”nykytaiteen kansainvälistäjä ja tiedotuskeskus”. Toiminta-avustushakemuksessaan vuodelle 2018 Frame näki roolinsa ennen kaikkea asiantuntijaorganisaationa, joka tukee taiteen ammattilaisten kansainvälistä toimintaa ja yhteistyötä Suomessa ja ulkomailla. Hakemuksessaan Frame tiivisti tiedotuskeskustoiminnan tavoitteet kolmeen toimialan näkökulmasta.⁴⁴ Niihin kuuluvat toimialan kehittäminen, toimialatiedon kasvattaminen sekä toimialan toimijoiden osaamisen kasvattaminen.

Frame on nykytaiteen tiedotuskeskus ja ainoa toimija, jonka tehtävänä on edistää ja kehittää koko nykytaiteen toimialaa. (Frame 2018.)

Framen tehtävät heijastavat osin sen edeltäjän, Näyttelyvaihtokeskus FRAME:n tehtäviä⁴⁵. Framen uudelleen perustamisen lähtökohtana oli kuitenkin myös uusien toimintamuotojen luominen suomalaisen kuvataiteen edistämiseksi (Karttunen 2009, 144). Uudelleen perustamisen yhteydessä Framesta tehtiin säätiömuotoinen. Säätiön säännöt määrittelevät sen tarkoituksiksi suomalaisen visuaalisen taiteen

44 OKM/519/620/2017

45 Frame otti hoitoonsa Suomen taideakatemia säätiön yksikkönä vuonna 1992 perustetun Näyttelyvaihtokeskus FRAME:n tehtävät. (Sillanpää 2014, 32.) Näyttelyvaihtokeskus jakoi apurahoja ulkomaisiin projekteihin, näyttelyjulkaisuihin ja taidemessuille osallistumista varten sekä järjesti kansainvälisiä näyttelyprojekteja. Sen puitteissa jatkettiin myös taideakatemia 1950-luvulla aloittamaa näyttelytoimintaa Aalto-paviljongissa Venetsian biennaalissa. Pohjoismaisen yhteistyö käynnistyi yhteistyönä toteutettavissa Pohjoismaisen paviljongin näyttelyissä. Näyttelyvaihtokeskus julkaisi myös Framework-lehteä ja aloitti vuonna 2004 residensiyhteistyön, joka tuki suomalaisia taiteilijoita residenssien saamisessa (Karo 2007, 44). Toimintaa vaikeutti taloustilanne. Yhteistyö taideakatemia ja ministeriön välillä päättyi näyttelyvaihtokeskuksen lakkauttamiseen taideakatemia alaisuudessa. Ks. <http://www.suomentaideakatemia.fi/historia.php> (luettu 31.7.2018).

aseman vahvistamisen ja kansainvälisen yhteistyön edistämisen sekä vuorovaikutuksen lisäämisen suomalaisten ja kansainvälisten visuaalisen taiteen alan ammattilaisten ja instituutioiden välillä. Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö:

- tukee ja hallinnoi yksin tai yhteistyössä muiden tahojen kanssa visuaalisen taiteen kansainvälistä yhteistyötä mm. niillä määrärahoilla, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö tai muu ministeriö tai taho säätiölle myöntää
- tukee visuaalisen taiteen vientiä
- tukee taiteilijoiden kansainvälistymistä
- toimii alan tiedotuskeskuksena sekä kokoaa, tallentaa, taltioi ja jakaa tietoa visuaalisen taiteen eri aloilta
- tukee suomalaisten toimijoiden osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön
- tukee ulkomaille ja kotimaahan suuntautuvaa residenssitoimintaa
- edistää kansainvälistä vuorovaikutusta järjestämällä asiantuntijavierailuja, alan seminaareja ja muita tapahtumia
- tukee visuaalisen taiteen kannalta merkittävien ajankohtaisten kansainvälisten käytäntöjen ja ilmiöiden sekä kehityssuuntien esille tuloa Suomessa. (Frame 2013.)

Framen keskeiset strategiset tavoitteet vuosille 2017–2020 ovat toiminta-avustushakemuksen mukaan:

- vahvistaa kotimaisten taiteilijoiden ja nykytaiteen ammattilaisten kansainvälisiä toiminta- ja työskentelyedellytyksiä
- kehittää yhteistyössä nykytaiteen toimijoiden kanssa uusia toimintatapoja ja kansainvälistä toimintaa
- vahvistaa kotimaisen nykytaiteen asemaa ja rahoitusta
- olla arvostettu yhteyksien luoja kansainvälisellä nykytaiteen kentällä.⁴⁶

Framen strategiassa vuosille 2017–2020 listataan kolme keskeistä toimintamuotoa: kansainvälinen toiminta, toimialan kehittäminen sekä viestintä ja vaikuttaminen. Kutakin täsmentää joukko toimenpiteitä. Kansainvälisen toiminnan toimenpiteisiin kuuluvat apurahojen jakaminen, Venetsian taidebiennaalin Suomen näyttelyjen järjestäminen, asiantuntijavierasohjelma, toimittajavierailut ja opintomatkat, ulkomaiset hankkeet sekä kansainvälinen viestintä. Toimialaa kehitetään koulutus-, valmennus- ja mentorointihankkeilla, valtakunnallisella toimialapäivällä ja keskusteluilla sekä portfolio- ja kuraattoritapaamisilla. Viestintään ja vaikuttamiseen kuuluvat kuvataiteen tilastointi, raportit ja selvitykset, julkaisut, kansainväliseen toimintaan keskittyvä opastus verkossa, edunvalvonta sekä vaikutusten seuranta. (Frame 2016.)

4.3.2 Kohderyhmät ja yhteistyökumppanit

Toimintasuunnitelmassa (2018) mainitut ensisijaiset kohderyhmät ovat nykytaiteen ammattilaiset, viranhaltijat, päättäjät, rahoittajat sekä media (Frame 2018). Itsearviointinnissa Frame kuvasi toiminnan kohdentuvan ennen kaikkea ammattitaiteilijoille ja muille nykytaiteen ammattilaisille.

Frame listasi vuonna 2018 ”nykytaiteen alan toimijoiksi ja siten yhteistyökumppaneikseen”:

- taidemuseot
- nykytaiteen galleriat
- kansainväliset suurtahtumat eli taidebiennaalit ja -triennaalit
- taidemessut
- residenssiorganisaatiot
- kotimaiset nykytaidetta esittävät festivaalit
- korkeakoulut ja muut oppilaitokset
- nykytaiteen ammattilaismedian. (Frame 2018.)

Strategisiksi yhteistyökumppaneiksi Suomessa säätiö linjasi ne tahot, joiden toimintaan kuuluu kansainvälinen toiminta nykytaiteen kentällä. Yleisemmin yhteistyökumppaneiksi nähdään kaikki nykytaiteen välittäjäportaan toimijat⁴⁷. (Frame 2018.)

Frame on kolmen kansainvälisen nykytaideverkoston jäsen: VAP – *Visual Art Platform, ResArtis* (kansainvälinen residenssiorganisaatio) ja ICOM – *The International Council of Museums* (kansainvälinen museoalan toimijoiden verkosto)⁴⁸. VAP-verkostoon kuuluu kansainvälisiä toimijoita, joiden toiminta on Framen kaltaista. Framea vastaavin toimija on Norjassa OCA. Muita vastaavan kaltaisia toimijoita ovat muun muassa *Flanders Arts Institute* ja Tanskan *Danish Arts Council*. Ruotsissa Framea vastaa osittain *Iaspis*. Verkosto tapaa pari kertaa vuodessa ja tekee yhteistyötä esimerkiksi Venetsiaan liittyen.

47

Nimettyjä tahoja olivat vuonna 2018 mm.: New Yorkin, Lontoon, Madridin, Tanskan ja Japanin instituutit, Japanin, Korean ja Kiinan suurlähetystöt, Kiasma, HAM, Turun taidemuseo, Aboa Vetus & Ars Nova, Oulun taidemuseo, Joensuun taidemuseo, Rovamiemen taidemuseo, Taike, Avek, Suomen Elokuvasäätiö HIAP, AV-Arkki, Taidegalleriat, Museovirasto, Tilastokeskus, Cupore, Kuvataideakatemia, Aalto-yliopisto, Visit Finland, Helsingin kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Venetsian taidebiennaali, ResArtis, OCA Norja, Moderna Museet Ruotsi, Iaspis Ruotsi, CCA Eesti, ICA Islanti, Tanskan Kulturrådet, ProHelvetia, Mondriaan Fund, IFA Saksa, BAM Belgia. (OKM/519/620/2017.)

48

Ks. Frame 2018.

4.4 Music Finland

Perustamisvuosi: 2011
Toimiala: musiikkiala kattaa kaikki musiikin lajit ja niiden ammattilaiset
Vakituinen henkilöstö: 17
Kokonaisbudjetti: noin 1 493 700 eur

4.4.1 Toimiala ja tehtävät

Music Finlandin perustaminen Fimic ry:n⁴⁹ ja Music Export Finland ry:n⁵⁰ jatkaksi perustui alalta nousseisiin havaintoihin. Molempien organisaatioiden hallituksissa istui samoja ihmisiä, jotka havaitsivat niiden tekevän osittain päällekkäistä työtä.⁵¹ Music Finlandin toiminta kokoa edeltäjiä useampia genrejä⁵² ja kattaa siten aiempaa laajemman osan toimialaa. Toiminta on myös saanut uusia muotoja esimerkiksi yrittäjyyden tukemisen kautta.

Music Finlandin strategia vuosille 2018–2020 kuvaa kolme keskeistä tehtävää:

1. verkostot ja kumppanit (”autamme asiakkaitamme löytämään oikeat kumppanit ja rohkaisemme yhteistyöhön”)
2. viestinnän ja promootion (”herätämme kiinnostusta suomalaista musiikkia kohtaan ja teemme sitä tunnetuksi maailmalla”)
3. kansainvälistymisen valmiudet (”kehitämme alaa ja tarjoamme räätälöityjä kansainvälistymisen palveluita”). (Music Finland 2017.)

49 Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic ry:n tehtävänä oli edistää laaja-alaisesti ja tavoitteellisesti suomalaisen musiikin tunnettuutta ja saatavuutta sekä luoda edellytyksiä sen esittämiselle Suomessa ja ulkomailla. Fimic tarjosi asiantuntijapalveluja musiikin alan ammattilaisille, tiedotti ja toimitti julkaisuja suomalaisesta musiikista sekä käynnisti ja koordinoi musiikin edistämishankkeita. Ks. <http://www.sinfoniaorkesterit.fi/fi/uutinen/?id=148&ofs=100> (luettu 10.7.2018).

50 Music Export Finland ry:n perusti vuonna 2002 yhdeksän suomalaista musiikkialan yritystä kehittämään niiden kansainvälistä markkinointia, jakelua ja myyntiä. Vuonna 2005 kolmentoista yrityksen vientirenkkaaksi laajentunut Music Export Finland rekisteröitiin koko musiikkialaa kokoavaksi yhdistykseksi, jonka toiminnan piiriin pääsivät mukaan kaikki suomalaiset musiikkialan toimijat. Yhdistyksen päätavoite oli auttaa suomalaista musiikkialaa kasvattamaan vientitulojaan. Ks. https://fi.wikipedia.org/wiki/Music_Export_Finland https://fi.wikipedia.org/wiki/Music_Export_Finland (luettu 31.7.2018).

51 Lähde: johtajan haastattelu

52 Johtajan haastattelun mukaan Fimic:n toiminta koski enemmän taidemusiikkia, jazzia ja folkia, mutta ei niinkään pop-musiikkia, rockia ja muuta ns. kevyttä musiikkia.

Vaikka Music Finland toteuttaa tehtäviään monella tasolla, on toiminnan vahvana painopisteenä johtajan mukaan kansainvälistyminen. Music Finlandin toiminta mainitaan asiakaslähtöiseksi ja se perustuu sekä toimialan tarpeisiin että kehittämismahdollisuuksiin⁵³.

Music Finlandin tehtäviin vaikuttavat edelleen vahvasti sen kaksi edeltäjää: se jakaa tehtävänsä tiedotuskeskustoimintaan ja vienninedistämiseen. Edelliseen Music Finland saa toiminta-avustusta OKM:stä, jälkimmäiseen TEM:stä.

Tiedotuskeskustoiminnan tavoitteiksi Music Finland määritteli OKM:n toiminta-avustushakemuksessa vuodelle 2018 suomalaisen musiikin tunnettuuden ja käytön kasvattamisen sekä musiikkialan kansainvälistymisvalmiuksien ja kansainvälisten verkostojen kasvattamisen. Näiden ohella organisaation tavoitteiksi nimettiin musiikkialan vientitulojen kasvattaminen ja uusien menestystarinoiden synnyttäminen. Music Finland kuvasi olevansa valtakunnallinen musiikkialan järjestö, jonka tehtävä on edistää suomalaisen musiikin elinvoimaisuutta ja kansainvälistymistä. Se toimii suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksena ja palvelee koko Suomen musiikkialaa. Tiedotuskeskustoiminnan sisällön Music Finland eritteli koostuvan:

- musiikkialan toimijoille tarjottavista kansainvälistymisen palveluista ja hankkeista
- kotimaisesta ja kansainvälisestä viestinnästä
- suomalaisen kustantamattoman nuottimateriaalin levittämisestä ja dokumentoinnista
- toimialatutkimuksesta ja tutkimusviestinnästä
- toimialan kehittämisestä FMQ-verkkomedian⁵⁴ ja lehden julkaisemisesta.⁵⁵

Vienninedistämisen tavoitteet Music Finland määritteli TEM:n toiminta-avustushakemuksessa vuodelle 2018 seuraavasti:

Yhdistyksen tarkoituksena on sen sääntöjen mukaan laaja-alaisesti ja tavoitteellisesti edistää suomalaisen musiikin tunnettuutta, suomalaisen elävän musiikin, suomalaisten tallenteiden ja suomalaisten nuottien saatavuutta ja käyttöä Suomessa ja ulkomailla sekä edistää suomalaista musiikkivientiä.⁵⁶

Toiminnallaan Music Finland pyrkii vaikuttamaan musiikkiviennin kokonaismarkkina-arvon kehitykseen (Music Finland 2018).

53 OKM/653/620/2017

54 FMQ:n (Finnish Music Quarterly) tehtävä on suomalaisen ”taidemusiikin ja musiikin valtavirran katveeseen jäävien musiikkityylien kansainvälistymisen tukeminen” (FMQ 2018).

55 OKM/653/620/2017

56 TEM/2502/05.01.05/2017

4.4.2 Kohderyhmä ja yhteistyökumppanit

Music Finland käyttää kohderyhmistä termiä asiakas ja lukee asiakkaisiin monipuolisesti erilaisia alan toimijoita:

Kaikki kansainvälistymiseen tähtäävät musiikkialan toimijat: artistit, säveltäjät, musiikintekijät sekä eri sektoreiden yritykset. Yrityksiä lukeutuu mm. levy- ja kustannusyhtiöitä, artistimanagementteja ja agenttuureja, tapahtumia sekä artistiyrityksiä.⁵⁷

Toimintasuunnitelmassa (2018) asiakkaat jaetaan neljään ryhmään:

1. levy-yhtiöt, artistit ja managementit (pop/rock)
2. kustantajat ja tekijät (pop/rock)
3. taidemusiikin ammattilaiset
4. jazzin ja kansanmusiikin ammattilaiset.

Itsearviointissa Music Finland täsmensi, että musiikkikoulutussektorin toimijat (esimerkiksi musiikinopettajat) eivät kuulu sen asiakkaisiin.

FMQ-lehti toteuttaa osaltaan tiedotuskeskustelua. Sen kohderyhmät on lehdessä oman toimintasuunnitelman mukaan jaettu kahteen pääluokkaan, kotimaan ja ulkomaihin. Näiden pääluokkien sisällä on edelleen omia painotuksiaan. (FMQ 2018.)

Music Finland tekee aktiivisesti yhteistyötä sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Vuoden 2018 toimintasuunnitelman mukaan hankkeita toteutettiin kumppaneiden kanssa, joihin kuuluivat jäsenjärjestöt⁵⁸ ja muut musiikkialan organisaatiot, Musiikin edistämisyhtiö, yliopistot, kulttuuri- ja tiedeinstituutit sekä verkostot paikallistasolla, Suomen ulkomaanedustustot, Tekes ja Finpro⁵⁹. Näiden lisäksi hankkeissa kumppaneina oli useita yrityksiä ja muita yksityisen sektorin toimijoita.

Music Finland on osa useita kotimaisia ja kansainvälisiä verkostoja. Kotimaassa Music Finland toimii taiteen tiedotuskeskusten TAIVE-verkostossa. Yksi kansainvälisistä verkostoista on kansainvälisten musiikin tiedotuskeskusten verkosto IAMIC. Music Finland on lisäksi EMEE:n (*European Music Exporters Exchange*) sekä NOMEX:n (*Nordic Music Export Programme*) jäsen. NOMEX on pohjoismaisten musiikin vientitoimistojen verkosto. Verkoston jäsenistä *Music Norway* on orga-

⁵⁷ OKM/653/620/2017

⁵⁸ Music Finlandin jäsenjärjestöjä ovat musiikkialan järjestöt Gramex ry, IndieCo ry, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Suomen Säveltäjät ry, Suomen Musiikintekijät ry sekä Teosto.

⁵⁹ Finpro ja Tekes yhdistyivät Business Finlandiksi vuonna 2018. <https://www.businessfinland.fi/ajankohtaista/uutiset/2017/finpro-ja-tekes-yhdistyvat-business-finlandiksi-vuoden-aluslla/> (luettu 26.3.2020).

nisaationa lähimpänä Music Finlandin toimintaa. Johtajan mukaan kaikki pohjoismaiset kumppanit ovat tärkeitä, koska pohjoismaisella yhteistyöllä on pitkät perinteet ja maiden lainsäädännöt ovat samankaltaiset.⁶⁰

4.5 Neogames

Perustamisvuosi: 2012 (2003)
Toimiala: digitaaliset pelit
(uhkapelit pois lukien)
Vakituinen henkilöstö: 4
Kokonaisbudjetti: noin 550 000 eur

4.5.1 Toimiala ja tehtävät

Neogames on jäsenpohjainen organisaatio, joka nimeää lähtökohdaksi pelialan ekosysteemin laaja-alaisen kehittämisen ja ylläpitämisen. Jäseneksi voivat liittyä pelialan koulutusta tarjoavat oppilaitokset, tutkimusyksiköt, paikalliset organisaatiot (*regional cluster*) sekä pelialalle palveluita tarjoavat yritykset tai yhteisöt.⁶¹

Neogamesin toiminta käynnistyi projektina Hermia Oy:n alla. Neogamesin perustaminen itsenäisenä yhdistyksenä liittyi muun muassa lisääntyvään kansainväliseen toimintaan. Samalla Hermia suuntautui yhä selvemmin aluekehitykseen. Tiedotuskeskustoiminta liittyy johtajan mukaan luontevasti siihen, että Neogames oli käytännössä ainoita pelialan tuntevia, alalla toimivia yhdistyksiä.

Neogames on pelialan ekosysteemin kattojärjestö. Tarjoamme toimialalle tukea, toimimme poliittisena vaikuttajana ja lisäksi äänenä median suuntaan. (Itsearviointivastaus)

Keskeisimpänä tehtävänä Neogames linjaa tukevansa pelialan kehitystä taloudellisesti ja kulttuurisesti merkittävänä luovana toimialana. Toimintamalli on yhteistyöhakuinen: keskus kokoaa ja koordinoi koti- ja ulkomaan yhteistyöverkostoineen pelialan pitkäjänteistä kehittymistä. Neogames pyrkii toiminnallaan:

- parantamaan pelialan työn ja tuotannon edellytyksiä Suomessa
- vahvistamaan pelialan ekosysteemiä ja pelialan kulttuuria
- mahdollistamaan erilaisten tahojen osallistumisen toimialan kehittämiseen.⁶²

Pitkän tähtäimen tavoitteissaan Neogames korostaa luovan työn tekijöiden toimintaedellytyksiä, kulttuuriyrittäjyyttä ja kulttuurivientiä. Kulttuuriviennin ohel-

61

Ks. <https://www.neogames.fi/neogames/liity-jaseneksi/> (luettu 20.2.2020).

62

OKM/635/620/2017; Neogames 2018.

la korostuvat ulkomaisten pelijulkaisijoiden, studioiden ja sijoittajien houkuttelu Suomeen, sillä globaalit työmarkkinat ovat kilpaillut. (Neogames 2018.) Pelialan noin 3 000 työntekijästä jo yli neljännes on ulkomaalaisia⁶³.

Toimintasuunnitelmassa ja talousarviossaan (2018) Neogames jaottelee toimintamuotonsa neljään kokonaisuuteen, joista yksi on tiedotuskeskustoiminta. Muut kolme toimenpidekokonaisuutta ovat aluekehitysyhteistyö, oppilaitosyhteistyö ja poliittinen vaikuttaminen (ml. toimialan yleinen edunvalvonta, regulaatio ja lainsäädäntö). Tiedotuskeskustoiminnan tavoitteiksi ja toimenpiteiksi luetaan:

- toimialatiedon kerääminen ja välittäminen
- tapahtumat ja tapahtumatiedotus
- ulkomaisten vierailijaryhmien järjestelyt ja isännöinti
- investoriviestintä
- some- ja kohderyhmäviestintä
- erilaiset alaa koskevat julkaisut ja esiintymiset koti- ja ulkomaisissa tapahtumissa. (Neogames 2018.)

4.5.2 Kohderyhmät ja yhteistyökumppanit

Toiminta-avustushakemuksessaan vuodelle 2018 Neogames kuvasi toimintansa pääkohderyhmäksi pelialan yritykset, oppi- ja tutkimuslaitokset sekä muun Neogamesin jäsenistön. Samalla se mainitsi vaikuttavansa yhteistyöverkoston kautta laajasti kaikkiin pelialan harrastajiin, pelialalla työskenteleviin tai siitä kiinnostuneisiin.⁶⁴ Itsearvioinnissa Neogames totesi, että vaikka peliala on miljardiluokan ekosysteemi, alalla vallitsee yhteisöllisyys. Keskus näkee alalla tapahtuvan indietoiminnan suureksi voimavaraksi.

Tiedotuskeskustoiminnassaan Neogames nimeää keskeisimmiksi yhteistyökumppaneikseen valtionhallinnon (mm. OKM, ulkoministeriön maakuvayksikkö, Business Finland), aluekehitystoimijat, pelialan yritykset, oppilaitokset ja ekosysteemittoimijat ja Suomen Pelinkehittäjät ry:n. Muissa toimenpidekokonaisuudessa yhteistyötahojen lista kasvaa aluekehitysverkostoilla, eri alueiden yrityksillä ja alueellisilla rahoittajilla, oppilaitosverkostolla ja yksittäisillä oppilaitoksilla, muilla ministeriöillä (mm. sisäministeriö), kaupungeilla sekä kansainvälisillä verkostoilla (EGDF - *European Games Developer Federation*, NGI *Nordic Game Institute*). (Neogames 2018.)

Neogamesin sisarjärjestöjä Pohjoismaista ovat Ruotsin *Dataspelsbranschen*, Tanskan *Producentforeningen* ja Norjan *Produsentforeningen*. Johtajan mukaan Ruotsin *Dataspelsbranschen* on toimijana lähimpänä Neogamesia. Molemmat toimijat ovat

63

Ks. <https://www.neogames.fi/tietoa-toimialasta/> (luettu 5.2.2020).

64

OKM/635/620/2017

suurin piirtein saman ikäisiä ja niillä on samankaltaisia toimintamalleja. Keskus kuvaa koti- ja ulkomaan verkostojaan vahvoiksi ja tunnettuuttaan hyväksi (Neogames 2018). Suomalaisen pelialan kattojärjestönä Neogames myös edustaa suomalaista peliteollisuutta alan ulkomaisissa järjestöissä⁶⁵.

4.6 Sirkuksen tiedotuskeskus

Perustamisvuosi: 2006
Toimiala: ammattimainen sirkustaide
Vakituinen henkilöstö: 4
Kokonaisbudjetti: noin 371 400 eur

4.6.1 Toimiala ja tehtävät

Sirkuksen tiedotuskeskus määritteli itsearviointinsa toimialakseen ammattimaisen sirkustaiteen Suomessa ja maailmalla. Tiedotuskeskus on toimialansa asiantuntija, joka tuottaa tietoa, viestii, välittää, tukee ja kehittää. Samalla se on itsearviointin perusteella Suomen ainut koko sirkuskenttää kokoava rakenne. Ala on pieni, ja keskus tekee töitä sen tunnettuuden lisäämiseksi ja rakenteiden kehittämiseksi.

Toiminta-avustushakemuksessaan vuodelle 2018 Sirkuksen tiedotuskeskus kuvasi olevansa suomalaista ja kansainvälistä sirkuskenttää palveleva asiantuntijaorganisaatio, jonka toiminta on kotimaassa kattavaa ja laajasti kansainvälistä⁶⁶. Yhdistyksen sääntömääräinen tarkoitus on ”edistää sirkuksen taiteellista kehitystä sekä kulttuurillista ja yhteiskunnallista asemaa Suomessa sekä luoda ja ylläpitää suomalaisen sirkuksen kansainvälisiä kontakteja”⁶⁷.

Sirkuksen tiedotuskeskuksen tausta kytkeytyy alan kasvuun, jonka myötä kasvoi myös tarve tietoa kokoavalle taholle⁶⁸. Johtaja korosti haastattelussa ammattilaisviestintää ja toimialatiedon tuottamista keskuksen tehtävinä, mutta muistutti myös kansainvälisyyden edistämisen lukeutuvan keskuksen tehtäviin, jopa ”ykkösasiana”. Lisäksi johtaja mainitsi keskeisiksi toiminnan tavoitteiksi alan ammattilaisten työolosuhteiden edistämisen ja tukemisen – myös alueellisesti – sekä elinvoimaisuuden kehittämisen. Toiminta-avustushakemuksessa vuodelle 2018 sääntömääräisten tehtävien toteuttaminen täsmentyi myös edunvalvonnan suuntaan ja oman alan toimintamahdollisuuksien vakiinnuttamiseen:

66 OKM/551/620/2017

67 Sirkuksen Tiedotuskeskus ry. Säännöt, 2 §.

68 Sirkuksen tiedotuskeskukselle siirrettiin sitä perustettaessa osa Cirko – Uuden Sirkuksen Keskuksen toimintoista. Cirko aloitti vuonna 2002 tavoitteenaan suomalaisen nykysirkuksen edistäminen ja kehittäminen. Johtajan haastattelun mukaan tiedotuskeskuksen perustaminen tapahtui OKM:n aloitteesta: Cirkon yhteyteen oli kehittynyt kulttuurivientihankkeita, mutta kasvavaa sirkusalaa koskevaa tietoa puuttui. Siksi, johtajan sanoin, ”ministeriön ehdotuksesta Cirkosta eriytettiin yksi osa toimintaa ja perustettiin Sirkuksen tiedotuskeskus vuonna 2006.”

Toimintamme tavoittelee sirkusalan rakenteellista vahvistumista, alan arvostuksen ja näkyvyyden kasvattamista ja ratkaisujen löytämistä alan haasteisiin. Tiedotuskeskuksen viestintä, tiedonkeruu ja julkaisut, neuvontapalvelut, kotimainen ja kansainvälinen promootiotyö sekä kulttuuripoliittinen vaikuttamistyö tähtäävät sirkuksen taiteenalan monipuoliseen kehittämiseen.⁶⁹

Toiminta-avustushakemuksessa päätavoitteiksi tunnistettiin uusien mahdollisuuksien luominen sirkustaiteen kotimaiselle ja kansainväliselle toiminta-alueelle, alan vapaiden ryhmien toimintaedellytysten vakiinnuttaminen sekä nuorten sirkusryhmien ja alan tuottajaportaan vahvistaminen ja kehittäminen. Lisäksi kuvattiin viestinnän ja tilastoinnin tavoitteita. Tilastointia keskus on kehittänyt yhteistyössä Tanssin Tiedotuskeskuksen kanssa. Toimintansa teemoiksi keskus kuvaa kotimaisen toiminnan, kansainvälisen yhteistyön ja hankkeet, kulttuuripoliittisen yhteistyön ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen sekä viestinnän. Sirkuksen tiedotuskeskus kokee olevansa vahvasti myös alansa edunvalvoja.⁷⁰

4.6.2 Kohderyhmät ja yhteistyökumppanit

Sirkuksen tiedotuskeskuksen laaja toimintakenttä heijastuu myös siihen, että toiminnan kohderyhmä on laaja. Itsearvioinnissa keskus nimesi olevansa olemassa ensisijaisesti sirkusammattilaisia (taiteilijat, tuottajat, opettajat ja muut sirkusammattilaiset) varten. Lisäksi kohderyhmiä ovat sirkuskentän ja esittävien taiteiden yhteisöt, alan opettajat ja opiskelijat, kotimaiset ja kansainväliset esittävän taiteen ostaja- ja välittäjätahot, kansainväliset esittävän taiteen verkostot ja hanketoimijat, taidejournalistit, kulttuuripoliittiset päättäjät, taiteen rahoittajat, media, suuri yleisö, tutkijat ja tiedeyhteisö.⁷¹

Vuonna 2018 Sirkuksen tiedotuskeskus kuvasi tekevänsä yhteistyötä muiden taiteen tiedotuskeskusten, Suomen kulttuuri-instituuttien ja suurlähetystöjen sekä Team Finland -kumppanien kanssa (Sirkuksen tiedotuskeskus 2018).

Sirkuksen tiedotuskeskus toimii aktiivisesti alan kansainvälisissä verkostoissa, kuten sirkuksen ja katutaiteen verkosto *Circostradassa*, jossa on jäseniä myös muualta kuin Euroopasta. Verkoston jäsenenä on kansainvälisiä tiedotuskeskustyyppisiä toimijoita, kuten Belgian *Circuscentrum* sekä Tšekin *Cirqueon*. Monet muiden maiden toimijat tuottavat myös taiteellista sisältöä, mikä erottaa ne Sirkuksen tiedotuskeskuksesta. Sirkuksen tiedotuskeskus on lisäksi jäsen baltialais-pohjoismaisessa sirkusverkostossa, mutta Baltian ja Pohjoismaiden alueella ei johtajan mukaan ole

69 OKM/551/620/2017

70 OKM/551/620/2017

71 Itsearviointi; OKM/551/620/2017.

tällä hetkellä vastaavia tiedotuskeskuksia. Kansainvälisenä verrokkina, hyvänä esimerkkinä ja yhteistyökumppanina johtaja mainitsi haastattelussa lisäksi erityisesti Ranskan ARTCENA:n.

4.7 Suomen elokuvasäätiö

Perustamisvuosi: 1969
Toimiala: elokuvakulttuuri
Vakituinen henkilöstö: 27
Kokonaisbudjetti: noin 3 145 600
(käyttövarat) + 24 757 700 (tukivarat)
eur

4.7.1 Toimiala ja tehtävät

SES:n perustamisen taustalla oli pyrkimys kansallisen elokuvateollisuuden elvyttämiseen. SES poikkeaa statukseltaan ja tehtäviltään muista tiedotuskeskuksista, sillä se on OKM:n ohjaukseen kuuluva itsenäinen säätiö. (SES 2017.) Säätiön toimintaa ohjaavat valtionavustuslaki (688/2001), laki valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen (1174/2018) sekä Euroopan komission antama päätös valtion elokuvatukiohjelmasta⁷². SES:n historia ja asema määrittävät sen toimintaa ja tehtäviä.

Itsearviointivastauksen perusteella SES mahdollistaa koko suomalaisen elokuva-alan olemassaolon. Vuoden 2019 toimintasuunnitelmassa säätiö määrittelee tehtävänsä seuraavasti:

Säätiön tehtävänä on tukea ja kehittää ammattimaista kotimaista elokuvatuotantoa, elokuvien levittämistä ja esittämistä. Säätiö vastaa myös suomalaisen elokuvan kulttuuriviennistä ja kansainvälisestä promootiosta. Toiminnallaan elokuvasäätiö mahdollistaa kotimaisten elokuvien tekemisen ja niiden kokemisen niin Suomessa kuin ulkomailla. (SES 2019.)

Vuoden 2017 toimintakertomuksessa tavoitteet ryhmiteltiin – elokuvasäätiön oman toiminnan kehittämisen lisäksi – neljään teemaan:

- elinvoimainen elokuva-ala
- monipuolinen ja tavoittava elokuva
- kansainvälistyvät elokuvat ja yhtiöt
- elokuva yhteiskunnan ja kulttuurin vaikuttajana. (SES 2017.)

Toimialan tukeminen on SES:n toiminnan ytimessä. Itsearviointivastauksen mukaan SES:n keskeisin tehtävä on rahoituksen myöntäminen. Tehtävä poikkeaa selvästi muista tiedotuskeskuksista, joista osa jakaa rahoitusta omalla toimialallaan, mutta paljon SES:tä rajatummin ja pienemmässä mittakaavassa. Säätiön itsearviointivastaukset koskien toimialan rajaamista sekä omaa asemaa toimialalla kuvaavat hyvin, kuinka sen toiminta poikkeaa muista tiedotuskeskuksista:

Olemme elokuva-alan tärkein rahoittaja. Valvomme, kehitämme ja ohjaamme koko alan toimintaa. Viranomaisen kaltainen toimija. (Itsearviointivastaus)

Johtaja pohti haastattelussa, kuinka SES ei varsinaisesti identifioi itseään tiedotuskeskukseksi. Alalla ei kuitenkaan ole muitakaan tahoja, jotka tekisivät vastaavia asioita kuin muiden alojen tiedotuskeskukset. Johtaja eritteli tällaisiksi kotimaan viestinnän, viestinnän suomalaisesta elokuvasta ulkomaille ja tilastoinnin.

Vuoden 2019 toimintasuunnitelmassa SES tiivistää tehtäviensä toteuttamisen seuraavien avainsanojen kautta:

- tukee (tuotantoa ja saavutettavuutta),
- vauhdittaa (suomalaisen elokuvan kansainvälistymistä)
- seuraa ja tutkii (alan kehitystä)
- osallistuu (kansainväliseen kehitystyöhön)
- viestii ja käy vuoropuhelua (alan kehityksestä ja toimintaedellytyksistä)
- edistää (elokuva-alan reilua ja tasavertaista toimintakulttuuria). (SES 2019.)

Kohderyhmät ja yhteistyökumppanit

Toiminnan kohderyhmä on itsearvioinnin mukaan koko suomalainen yleisö: ”Mahdollistamme suomalaisen elokuva-alan olemassaolon, jotta kaikilla yleisöryhmillä olisi saatavilla laadukasta kotimaista sisältöä erilaisissa jakelukanavissa.”

SES tekee johtajan mukaan kansainvälisen tiedotuksen osalta yhteistyötä esimerkiksi suurlähetystöjen, Visit Finlandin sekä Suomen kulttuuri-instituuttien kanssa. Kansainvälisiä verrokkeja SES:llä on jokaisessa Euroopan maassa, mutta eri maiden toimijoiden tehtävänkuvat vaihtelevat maasta toiseen. Kaikissa Pohjoismaissa on johtajan mukaan kuitenkin suurin piirtein SES:tä vastaava toimija. Osalla pohjoismaisista toimijoista on SES:tä enemmän tehtäviä, mutta yhdistävää toimijoilla on muun muassa tiedotusosasto.

4.8 Tanssin Tiedotuskeskus

Perustamisvuosi: 1994 (1980)
Toimiala: tanssitaide ja tanssikulttuuri
Vakituinen henkilöstö: 4
Kokonaisbudjetti: noin 622 700 eur

4.8.1 Toimiala ja tehtävät

Itsearvioinnissa Tanssin Tiedotuskeskus rajasi toimialakseen ”ensisijaisesti tanssitai-
de, mutta myös tanssikulttuuri”. Näistä keskus totesi tanssikulttuurin olevan vai-
keammin rajattavissa. Lisäksi keskus totesi vastauksessaan, kuinka ”taiteen alojen
rajojen liudentuminen tuo oman haasteen rajaamiseen, nykytanssi ja esitystaide
lähestyvät toisiaan, taiteilijat sijoittavat itsensä kumpaankin kategoriaan tai eivät
halua kategorisoida itseään.”

Tanssin Tiedotuskeskuksen juuret ovat alan yhdistystoiminnassa ja tanssitoi-
minnan kehittämässä. Kansainvälinen toiminta vakiintui keskeiseksi osaksi tiedo-
tuskeskuksen toimintaa vuoden 2005 jälkeen.⁷³

*[O]li semmoinen suuri visio, että kaikki tanssialan toimijat, silloinen jär-
jestökenttä siis, järjestökenttä nimenomaan, pitäisi kasata yhteen, koska
tanssiala on niin pieni ja heikko, ja sitten olisimme vahvoja. (Johtajan
haastattelu)*

Keskuksen perustehtävä on edistää tanssitaiteen asemaa, toimintaedellytyksiä ja
tunnettuutta Suomessa sekä suomalaisen tanssitaiteen tunnettuutta ulkomailla. Ta-
voitteena on parantaa tanssin asemaa myös lisäämällä tanssikulttuurin näkyvyyttä ja
arvostusta. Toiminnan kautta pyritään tuottamaan, lisäämään ja jalostamaan tans-
sialaa koskevaa tietoa, kasvattamaan alan näkyvyyttä, tukemaan kentän viestintää ja

73

Tanssin Tiedotuskeskuksen historia alkaa 1970-luvun lopulta ja tiedotuskeskustoiminta 1980-luvun puolivä-
listä. Keskus toimi aiemmin Suomen Tanssialan Neuvoston (1980–1985) ja Suomen Tanssialan Keskusliiton
(1986–1993) nimillä. Neuvosto perustettiin tanssialan järjestöjen pidettyä 1979 seminaarin, jossa keskus-
teltiin tanssitoiminnan kehittämistä. Se ajoi tanssille parempia esiintymis- ja harjoitustiloja sekä vaikutti
voimakkaasti valtion tanssitaide-toimikunnan perustamiseen vuonna 1983. Tiedotuskeskustoiminnan käyn-
nistäminen oli alusta pitäen neuvoston suunnitelmissa, ja se alkoi vuonna 1985. Vuonna 1986 Suomen Tans-
sialan Neuvosto vietiin yhdistysrekisteriin Suomen Tanssialan Keskusliiton nimellä. Tiedotustoiminta koettiin
yhä tärkeämmäksi, ja Keskusliiton nimi muutettiin vuonna 1994 virallisesti Tanssin Tiedotuskeskukseksi. Ks.
<https://www.danceinfo.fi/meista/historia/> (luettu 31.7.2018).

tuomaan esiin toimialan moniulotteisuutta. Lisäksi tavoitteena on lisätä suomalaisen tanssin kansainvälistä tunnettuutta ja kentän valmiuksia kansainvälistymiseen, sekä lisätä alan ammattilaisten työtilaisuuksia. (Tanssin Tiedotuskeskus 2019.)

Itsearvioinnissa keskus kuvasi itseään alan keskeiseksi toimijaksi, asiantuntijaksi ja vaikuttajaksi. Keskus toimii myös tanssitaiteen edunvalvojana. Edunvalvojana tiedotuskeskus painotti olevansa alan, mutta ei tanssin työntekijöiden tai työnantajien edunvalvoja – tiedotuskeskus ei toimi päällekkäin ammattiliittojen ja työnantajajärjestöjen kanssa.

Vuoden 2018 vuosikertomuksessaan Tanssin Tiedotuskeskus linjaa kolme perustoiminta-aluetta:

- tietopalvelu
 - vaikuttaminen ja viestintä
 - yhteistyö ja verkostot kotimaassa ja kansainvälisesti.
- (Tanssin Tiedotuskeskus 2019.)

Tanssin Tiedotuskeskuksen strategiassa vuosille 2018–2021 nostetaan esiin tiedotuskeskuksen mahdollisuuksien ja resurssien turvaaminen kentän muuttuviin palvelutarpeisiin vastaamiseksi. Päämääränä on kirkastaa työnjakoa tiedotuskeskuksen ja Tanssin talon välillä. Lisäksi ”tutkitaan erilaisia yhteistyömuotoja ja yhdistymistä esimerkiksi Sirkuksen tiedotuskeskuksen kanssa”. (Tanssin Tiedotuskeskus 2018.)

4.8.2 Kohderyhmät ja yhteistyökumppanit

Keskuksen työ kohdistuu ensisijaisesti tanssiammattilaisiin, päättäjiin ja vaikuttajiin (Tanssin Tiedotuskeskus 2019). Tanssin Tiedotuskeskuksella on 11 jäsenyhteisöä⁷⁴. Toiminta-avustushakemuksessaan vuodelle 2018 Tanssin Tiedotuskeskus kuvasi useita toiminnan kohderyhmiä, joista etenkin tanssin ammattilaisten asemaa korostetaan:

- Viestintä: Ensisijaisesti tanssin ammattilaiset, media, mielipidevaikuttajat, kansainvälinen tanssiyhteisö, yhteistyökumppanit. Toissijaisesti/välillisesti tanssin harrastajat, tanssiyleisö.
- Tietotyö: Tanssin ammattilaiset, päättäjät, viranhaltijat, media, tutkijat jne.
- Yhteiskunnallinen vaikuttaminen: Mielipidevaikuttajat, päätöksentekijät, viranhaltijat, media jne.
- Kansainvälinen toiminta: Suomalaiset tanssitaiteilijat, ryhmät ja muut

tanssiammattilaiset; kansainväliset ostajat, festivaalijohtajat, esitystalojen ohjelmistovastaavat; kansainväliset verkostot ja organisaatiot.⁷⁵

Tiedotuskeskuksen yhteistyökumppaneita vuoden 2018 toiminta-avustushakemuksen mukaan ovat muun muassa OKM ja ulkoministeriö. Muita nimettyjä yhteistyökumppaneita ovat:

- Taiteen tiedotuskeskukset
- Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit
- Tanssin talo
- Tanssin aluekeskukset
- ICE HOT Nordic Dance -yhteistyöverkosto⁷⁶
- Keđja – Baltian ja Pohjoismaiden nykytanssin ammattilaiskentän vahvistumista ja verkostoitumista tukeva yhteisö⁷⁷
- Kansainvälisten yhteistyöhankkeiden kumppanit⁷⁸
- Nordics Combined -kumppanit: *Swedish Arts Council*, *Performing Arts Hub Norway*, *Danish Arts Foundation*.⁷⁹

Suoraan toimialan hahmottamiseen liittyvinä toimina Tanssin Tiedotuskeskus mainitsee strategiassaan muun muassa ”toiminnan valtakunnallisen ulottuvuuden vahvistamisen, erityisesti lisäämällä yhteistyötä aluekeskusten kanssa” (Tanssin Tiedotuskeskus 2018).

Tanssin Tiedotuskeskuksella ei ole johtajan mukaan suoria kansainvälisiä verrokkeja. Norjassa tanssin tiedotuskeskuksen toiminta on melko pientä eikä sillä juuri ole kansainvälistä toimintaa. Norjassa toimii lisäksi *Performing Arts Hub Norway*, jonka tehtävä on esittävien taiteiden edistäminen kansainvälisesti. Ranskassa lähin verrokki on ONDA, joka toimii esittävien taiteiden edistäjäorganisaationa.

75 OKM/648/620/2017

76 Ks. <https://www.danceinfo.fi/hankkeet/ice-hot-nordic-dance/> (luettu 12.3.2020).

77 Ks. <https://www.danceinfo.fi/hankkeet/kedja/> (luettu 12.3.2020).

78 Korea Arts Management Service, West Kowloon Cultural District Authority, Venäjä-hankkeen yhteistyökumppanit, myös Suomen Moskovan suurlähetystö.

79 OKM/648/620/2017

4.9 TINFO

Perustamisvuosi: 1995 (1942)
Toimiala: ammattimainen teatteri,
mukaan lukien esitystaide ja draama;
selvitysten ja viestinnän osilta myös
harrastajateatteritoiminta
Vakituinen henkilöstö: 6
Kokonaisbudjetti: noin 522 000 eur

4.9.1 Toimiala ja tehtävät

Itsearviointinnissa TINFO rajasi toimialakseen teatterin ammattimaisen toiminnan (valtionosuutta⁸⁰ saavat teatterit sekä rahoituslain ulkopuoliset teatteritoimijat), mukaan lukien esitystaide ja draama. TINFO painotti seuraavansa jatkuvasti toimialalla tapahtuvia muutoksia ja kehitystä. Erikseen mainittiin esitystaiteen uudistaneen – ja uudistavan – teatteria, ja myös institutionaalisen teatterikentän muuttavan toimintatapojaan. Mahdollisuuksia nähdään myös nykykansanteatterin kehityksessä. Keskus kuvaakin itsearviointivastauksessaan pyrkivänsä oman toimintansa jatkuvaan arviointiin:

Olemme yrittäneet realistisesti katsoa, mihin resurssimme riittävät, mikä on meidän toimintaamme ja mistä huolehtivat muut tahot. Olemme yrittäneet jatkuvasti kriittisesti arvioida, teemmekö oikeita asioita ja onko toimiala- ja toimintarajauksemme kohdallaan. (Itsearviointivastaus)

TINFO:n toiminta pohjaa alaa kokoavaan yhdistystoimintaan⁸¹. Nykyisin TINFO:n taustalla vaikuttaa 12 teatterikentän valtakunnallista toimijaa: järjestöjä (ml. työmarkkinaosapuolet), koulutus- ja tutkimusinstituutioita sekä festivaalientää⁸².

⁸⁰ Ks. esim. <https://minedu.fi/valtionosuudet> (luettu 28.2.2020).

⁸¹ Teatterin tiedotuskeskus perustettiin jatkamaan 1940-luvulla perustetun Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ry:n toimintaa. Tiedotuskeskustoiminta irrotettiin Keskusliitosta vuonna 1995.

⁸² TINFO:n jäsenjärjestöjä ovat CEFISTO – Centralförbundet för Finlands Svenska Teaterorganisationer rf, Näytelmäkulma – Nordic Drama Corner Oy, Suomen Kansallisoopperan Säätiö, Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry, Suomen Näyttelijäliitto – Finlands Skådespelarförbund ry, Suomen Teatterit – Finlands Teatrar ry, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, Tampereen yliopiston Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta ITC, Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry, Tampereen Teatterikesä ry, Teatterikeskus – Teatercentrum ry ja Työväen Näyttämöiden Liitto ry.

Itsearviointivastauksessaan TINFO totesi näkevänsä asemansa asiantuntija- ja palveluorganisaationa, joka tuottaa kentälle erilaisia asiantuntijapalveluita. Edunvalvonnan TINFO sulkee tehtäväkenttensä ulkopuolelle, jotta eri intressiosapuolet (esim. työmarkkinaosapuolet) voivat kokea sen tuottamat tilastot luotettaviksi. Vastauksessaan TINFO tähdensi asiantuntijuuden tiivistyvän kysymykseen luotettavuudesta.

TINFO:n strategiset tavoitealueet ovat vaikuttaminen ja viestintä, palvelut, kansainvälinen liikkuvuus ja osaamisen kehittäminen⁸³. Toimintasuunnitelmassaan vuodelle 2018 TINFO tiivisti toimintansa seuraavasti:

- TINFO tietää, tilastoi ja analysoi – se tuottaa luotettavaa asiantuntijätietoa ja palvelua teatterikentän, päättäjien, median ja kansalaisten tarpeisiin.
- TINFO edistää ja tukee toimialan kansainvälistymistä, verkottumista ja näkyvyyttä.
- TINFO edesauttaa teatterivientiä.
- TINFO kehittää toimialan osaamista.
TINFO kehittää alan ammattikentän osaamista, erityisesti kansainvälistä osaamista lisäten näin taiteilijoiden työllistymismahdollisuuksia myös ulkomailla. (TINFO 2018.)

4.9.2 Kohderyhmät ja yhteistyökumppanit

Toiminta-avustushakemuksessaan vuodelle 2018 TINFO katsoi toimintansa kohdistuvan lähinnä esittävien taiteiden ammattilaisille (yksittäiset taiteilijat, yhteisöt, tutkijat, media, viranomaistahot/rahoittajat). Hakemuksen mukaan keskus pitää tärkeänä helposti lähestyttävyyttä ja jalkautumista kentälle eri puolilla maata. Tärkeänä yhteistyötahona mainitaan myös alan oppilaitokset. TINFO:n palveluiden käyttäjiä ovat teatterit, alan ammattikoulutus, yksittäiset taiteilijat, kulttuuripoliittiset päätöksentekijät, media, Tilastokeskus sekä yksittäiset tiedon tarvitsijat. Kesäteatteria ja muuta harrastajateatteritoimintaa koskevaa tilastointia ja selvityksiä käyttää myös alan harrastajakenttä.⁸⁴

TINFO:lla ei johtajan mukaan ole varsinaisia kansainvälisiä verrokkeja. TINFO on *International Theatre Institute ITI:n* Suomen keskus (*Finnish Centre of ITI*). Useissa muissa maissa TINFO:n tehtävät jakaantuvat eri tahojen kesken. ITI:n Saksan ja Ruotsin keskusten toiminta tulee lähimmäs TINFO:n toimintaa. Alansa tilastoinnista ei kuitenkaan yksikään muu kansallinen ITI-keskus vastaa. ITI-keskusten kansainvälisen toiminnan profiili on toisenlainen ja kapea-alaisempi kuin TINFO:n kansainvälisen liikkuvuuden edistämisen toimet. ♣

83 OKM/511/620/2017

84 OKM/511/620/2017

5 Resurssit

Tässä luvussa tarkastelemme tiedotuskeskusten resursseja rahoituksen, tilojen ja henkilöstön näkökulmista. Tiedotuskeskusten rahoitus tulee useista lähteistä. Ensin kuvaamme ministeriöiden jakamaa rahoitusta sekä eri rahoituslähteitä osana tiedotuskeskusten talouden suunnittelua. Tämän jälkeen raportoimme tiedotuskeskusten itsearviointin tuloksia resursseihin liittyen. Lisäksi kuvaamme tiedotuskeskusten henkilöstön osaamista ja työhyvinvointia koskevat arviot.

5.1 Ministeriöiden jakama rahoitus

Taulukossa 3 luodaan poikkileikkaus rahoitukseen, jonka eri ministeriöt myönsivät tiedotuskeskuksille vuonna 2019. Taulukko osoittaa ministeriöiden tiedotuskeskuksille myöntämään rahoituksen jakautumisen eri avustusmuotoihin tarkasteluvuonna. On hyvä huomioida, että tiedotuskeskusten julkisen rahoituksen määrä voi vaihdella vuosittain paljonkin. Se on myös kiinteästi yhteydessä siihen, mitä rahoitushakua ministeriöt kulloinkin avaavat. Myös myönnettyjen avustusten käyttöajat vaihtelevat.

Valtionavustukset voivat olla yleisavustuksia (jatkossa toiminta-avustus) tai erityisavustuksia. Toiminta-avustus voi kohdistua saajan koko toimintaan tai sen johonkin osaan. Erityisavustus voi olla hankeavustus, investointiavustus, apuraha tai stipendi. Toiminta-avustusten ja erityisavustusten ehdot ja rajoitukset poikkeavat toisistaan. Lisäksi investointiavustuksille on olemassa vielä omat erilliset ehtonsa ja rajoituksensa.⁸⁵ Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa kaikkia tiedotuskeskuksia sekä toiminta- että erityisavustuksin.

Vuonna 2019 kaikki tiedotuskeskukset SES:tä lukuun ottamatta saivat OKM:n harkinnanvaraista taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustusta. Toiminta-avustuksen tavoite on vahvistaa ”taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen kulttuuripoliittisesti merkittävän toiminnan edellytyksiä” (OKM 2018). Tiedotuskeskuksille myönnettyjen harkinnanvaraisten toiminta-avustusten summat vuonna 2019 vaihtelivat 140 000 eurosta (Neogames) 720 000 euroon (Frame).

85

Ks. <https://minedu.fi/documents/1410845/3505134/Hakijan+opas++kes%C3%A4kuu+2019.pdf/4870c-2dc-6f33-bf4c-f9aa-c401a35f82e5/Hakijan+opas++kes%C3%A4kuu+2019.pdf> (luettu 29.3.2020).

Taulukko 3. Ministeriöiden vuonna 2019 tiedotuskeskuksille myöntämä rahoitus (€).

	OKM				TEM	Yhteensä
	Toiminta-avustus		Erityisavustus		Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen	
	Harkinnanvarainen: Taitteen ja kulttuurin valtakunnalliset yhteisöt	Erityisperustein myönnettävä*	Edelleen jaettava tuki (apurahat, yritystuki)	Muut erityisavustukset		
Archinfo	390 000			50 000		440 000
Frame	720 000		270 000	205 280		1 195 280
Music Finland	620 000		225 000	172 000	300 000	1 317 000
Neogames	140 000			50 000		190 000
Sirkuksen tiedotuskeskus	290 000			98 000**		388 000
FILI (SKS)	650 000		518 000	205 000		1 373 000
Tanssin Tiedotuskeskus	450 000			40 000		490 000
TINFO	415 000		25 000	60 000		500 000
Edelliset yhteensä	3 675 000		1 038 000	880 280	300 000	5 893 280
SES		2 845 000	25 229 000***	74 000		28 148 000
Kaikki yhteensä	3 675 000	2 845 000	26 267 000	954 280	300 000	34 041 280

* Avustus perustuu erityislakiin tai ministeriön osoittamaan tehtävään tai valtion talousarvion momentin päätös- tai selvitysosaan.

** Yhteiseen hankkeeseen Tanssin Tiedotuskeskuksen kanssa.

*** SES:n päätehtävä on tuen jakaminen; valtaosa tuista on suoria yritystukia.

Lähteet: OKM, TEM, tiedotuskeskukset.

SES:n rahoitus poikkeaa muista tiedotuskeskuksista, sillä se on erityisperustein myönnettävien avustusten piirissä⁸⁶. Laissa säädetyn julkisen hallintotehtävän hoitaminen rahoitetaan valtion talousarviossa erikseen osoitettavalla määrärahalla. Siten SES nimetään valtion talousarviossa, ja se hoitaa valtionapuviranomaiselle kuuluvia tehtäviä myöntäessään valtionavustuksia valtion varoista. Asema sekä turvaa että rajaa toimintaa: lain 3 § mukaan ”Suomen elokuväsäätiön muu toiminta ei saa vaarantaa tämän julkisen hallintotehtävän hoitamista”. Vuodelle 2019 SES sai erityisperustein myönnettävää toiminta-avustusta noin 2,8 miljoonaa euroa.

Liitteessä 1 kuvataan OKM:n tiedotuskeskuksille myöntämien toiminta-avustusten kehitys vuosina 2010–2019. Kaikkiaan saajajoukko ja summat ovat tarkasteluajana pysyneet varsin vakiintuneina.

Toiminta-avustuksen lisäksi valtaosa tiedotuskeskuksista saa erilaisia OKM:n erityisavustuksia⁸⁷. Taulukossa 3 erityisavustukset jaetaan kahteen: toisaalta sellaisiin, joita tiedotuskeskukset jakavat apurahoina ja muuna tukena eteenpäin, ja toisaalta muihin erityisavustuksiin. Vuonna 2019 tiedotuskeskukset saivat seuraavia erityisavustuksia:

- *Erityisavustus taiteen tiedotuskeskusten kansainvälisen toiminnan kehittämiseen:* Archinfo, FILI, Frame, Music Finland, Neogames, Sirkuksen tiedotuskeskus, TINFO
- *Valtionavustus tilakustannuksiin:* Frame
- *Erityisavustus kulttuuriviennin edistämiseen:* Music Finland
- *Avustus tiedeinstituuttien ja tutkimuslaitosten, Tiedekeskus Heurekaan sekä tieteellisten seurojen ja yhdistysten toimintaan:* FILI
- *Luova Eurooppa / Media -valtionavustus:* SES
- *Erityisperustein myönnettävä erityisavustus:* SES
- *Kansainvälinen yhteistyö ja kulttuurien välinen vuoropuhelu, taiteen ja kulttuurin Venäjä-ohjelma:* Tanssin Tiedotuskeskuksen ja Sirkuksen tiedotuskeskuksen yhteishanke
- *Avustukset kirjallisuuden kääntämiseen, julkaisemiseen ja tunnetuksi tekemiseen SKS:n ja SLS:n kautta myönnettäväksi:* FILI

Lisäksi osa tiedotuskeskusten eteenpäin jakamista apurahoista on merkitty toiminta-avustuksen osaksi, ja myönnetty taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustuksen haussa.

86 Ks. https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/erityisperustein-myonnettavat-avustukset (luettu 27.2.2020).

87 Ero toiminta-avustusten ja erityisavustusten välillä ei aina ilmene selvästi OKM:n dokumenteista. Osa tiedotuskeskusten eteenpäin jakamista apurahoista on merkitty erityisavustuksiksi ja osa toiminta-avustuksen osaksi. Esimerkiksi Framen apurahoina jakamat määrärahat on eroteltu omalla diaarinumerolla omalle rivilleen muusta Framen toiminta-avustuksesta. Määrärahan yhteyteen on kirjattu täsmäntävä maininta ”erityisavustus, apurahat”.

Vuonna 2019 lähes kaikki tarkasteltavat tiedotuskeskukset saivat erityisavustusta taiteen tiedotuskeskusten kansainvälisen toiminnan kehittämiseen. Tähän vaikutti muun muassa OKM:n vuodelle 2019 myöntämä 400 000 euron lisäys ”taiteenalojen tiedotuskeskusten kehittämistoimintaan kertaluonteisesti”. Sivistysvaliokunnan lausunnossa ministeriö täsmensi, että lisäys kohdistuisi taiteen tiedotuskeskusten kansainvälisen toiminnan kehittämiseen.⁸⁸

Erityisavustusten tarkastelu osoittaa SES:n toiminta-avustuksen ja säätiön jakaman rahallisen tuen huomattavan suuren määrän verrattuna muiden tiedotuskeskusten saamaan julkiseen rahoitukseen. SES kanavoi rahallista tukea apurahoina esimerkiksi käsikirjoittajille, mutta valtaosa sen jakamasta rahallisesta tuesta on yritystukea. Itsearviointivastauksissa toimialan haasteita ja mahdollisuuksia käsiteltäessä SES toi esiin elokuvan kalleuden taidemuotona ja siitä seuraavan rahoittamisen haasteellisuuden. Itsearviointivastauksen mukaan elokuvan rahoitus on kapea-alaista ja vaatii yksityisen ja julkisen rahan yhdistämistä: ”Taide yhdistyy liiketoimintaan, joka on huonosti kannattavaa ja liiketaloudellisesti haastavaa.” Elokuvatuotannot vaativat paljon työvoimaa. Samalla yksityisen ja julkisen rahan yhdistämistarpeita on muillakin aloilla.

Eri ministeriöiden rahoituksen tarkastelu osoittaa Music Finlandin erityisaseman suhteessa muihin tarkasteltaviin tiedotuskeskuksiin. Music Finland jakaa toimintansa kahteen: tiedotuskeskustoimintaan ja vienninedistämiseen. Jaon taustalla on Music Finlandin historia: saman katon alle yhdistyivät 2010-luvun alussa musiikkivientiä painottanut Music Export Finland Association ry (2002–2012) sekä Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic ry (1963–2012). Jaon pohjalta Music Finlandille myönnettiin ainoana tarkasteltavana tiedotuskeskuksena toiminta-avustusta kahdesta eri ministeriöstä vuonna 2019. OKM:n toiminta-avustus kohdistuu musiikin tiedotuskeskustoiminnan kansainvälisiin hankkeisiin sekä FMQ-verkkojulkaisuun ja -lehteen. TEM:in toiminta-avustus taas kohdistuu vienninedistämistoimintaan. Vuonna 2019 TEM:in Music Finlandille myöntämä valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen oli 300 000 euroa.

▷ Tiedotuskeskukset rahoituksen jakajina

Rahoituksen jakaminen kuuluu toisten tiedotuskeskusten keskeisiin toimintamuotoihin, toiset taas eivät jaa rahallista tukea lainkaan. Tämä johtuu osin tiedotuskeskusten omista rajauksista. Osin syynä on, että OKM allokoii vain osalle tiedotuskeskuksista avustusta eteenpäin jaettavaan rahalliseen tukeen. Tiedotuskeskuksista rahoitusta jakavat Frame, FILI, Music Finland, SES ja TINFO. SES:tä lukuun ottamatta tiedotuskeskukset jakavat OKM:n myöntämää harkinnanvaraista tukea. Siten rahallisen tuen jakaminen on sidottu tiedotuskeskusten oman avustushakemuksen menestymiseen.

- Frame myöntää apurahoja, joilla tuetaan suomalaistaiteilijoiden näyttelyitä ulkomaille, kansainväliseen levitykseen tarkoitettuja taidejulkaisuja, gallerioiden osallistumista taidemessuille sekä nykytaiteen ammattilaisten verkostoitumismatkoja. Vuonna 2019 OKM myönsi Framelle eteenpäin kanavoitavaa tukea 270 000 euroa.
- FILI myöntää vuodessa noin 600 000 euroa käännös-, näytekäännös- ja painatustukea sekä kirjailijoiden ja kääntäjien matka-apurahoja. Vuonna 2019 OKM myönsi FILI:lle eteenpäin kanavoitavaa tukea 518 000 euroa. Lisäksi FILI myönsi Pohjoismaiden ministerineuvoston allokoimaa tukea suomalaisen kirjallisuuden pohjoismaisiin käännöksiin (noin 75 000 euroa vuodessa).
- Music Finland jakaa vuosittain teosvientitukea, live-tukea ja näkyvyydetukea⁸⁹. Teosvientituki on tarkoitettu musiikintekijöille (kirjoittajat, säveltäjät sekä tuottajat) ja kustantajille teosvientihankkeiden toteuttamiseen. Live-tuella tuetaan kiertueita, showcase-esiintymisiä ja muita yksittäisiä live-esiintymisiä, jotka ovat merkittäviä artistin tai yhtyeen kansainvälisen uran kannalta. Näkyvyydetuki kohdistuu suomalaisen musiikin kansainvälisen näkyvyyden kasvuun tähtääviin viestinnän ja promootion toimenpiteisiin. Vuonna 2019 OKM myönsi Music Finlandille eteenpäin kanavoitavaa tukea yhteensä 225 000 euroa.
- SES on suomalaisen elokuva-alan keskeinen rahoittaja. Se toteuttaa tehtävänsä myöntämällä elokuvien tuotanto-, esitys- ja levittämistukia. Se jakaa myös kansainvälisen toiminnan tukea sekä edistää elokuvantekijöiden kansainvälistymistä. Lisäksi se jakaa elokuvafestivaalitukea valtakunnallisesti merkittävälle kansainvälisille elokuvafestivaaleille Suomessa. SES:n apurahasumma on osa sen erityisperustein jaettavaa toiminta-avustusta. Vuonna 2019 SES:n tukivarat olivat 25 229 000 euroa.
- TINFO jakaa apurahoja suomalaisten näytelmien ja dramatisointien kääntämiseen sekä esitysten tekstityksien kääntämiseen⁹⁰. Vuonna 2019 OKM myönsi TINFO:lle eteenpäin kanavoitavaa tukea 25 000 euroa.

89 Ks. <https://musicfinland.fi/fi/palvelut/tukihaku> (luettu 11.3.2020).

90 Ks. <https://www.tinfo.fi/fi/TINFO-kaannosapuraha> (luettu 12.2.2020). Sivulla todetaan OKM:n asettaneen TINFO:lle apurahoituksen käyttöä koskevia ehtoja: ”Vuoden 2015 alusta asetetun Opetus- ja kulttuuriministeriön ehdon mukaisesti TINFO tekee jaettavien käännösapurahojen saajien kanssa sopimuksen apurahan käytöstä, valvonnasta ja ehdoista. Apuraha voidaan maksaa vasta sopimuksen teon jälkeen. OKM:n vuonna 2018 tarkentamien ohjeiden mukaan käännöksen on valmistuttava viimeistään kuusi (6) kuukautta sopimuksen tekemisen jälkeen.”

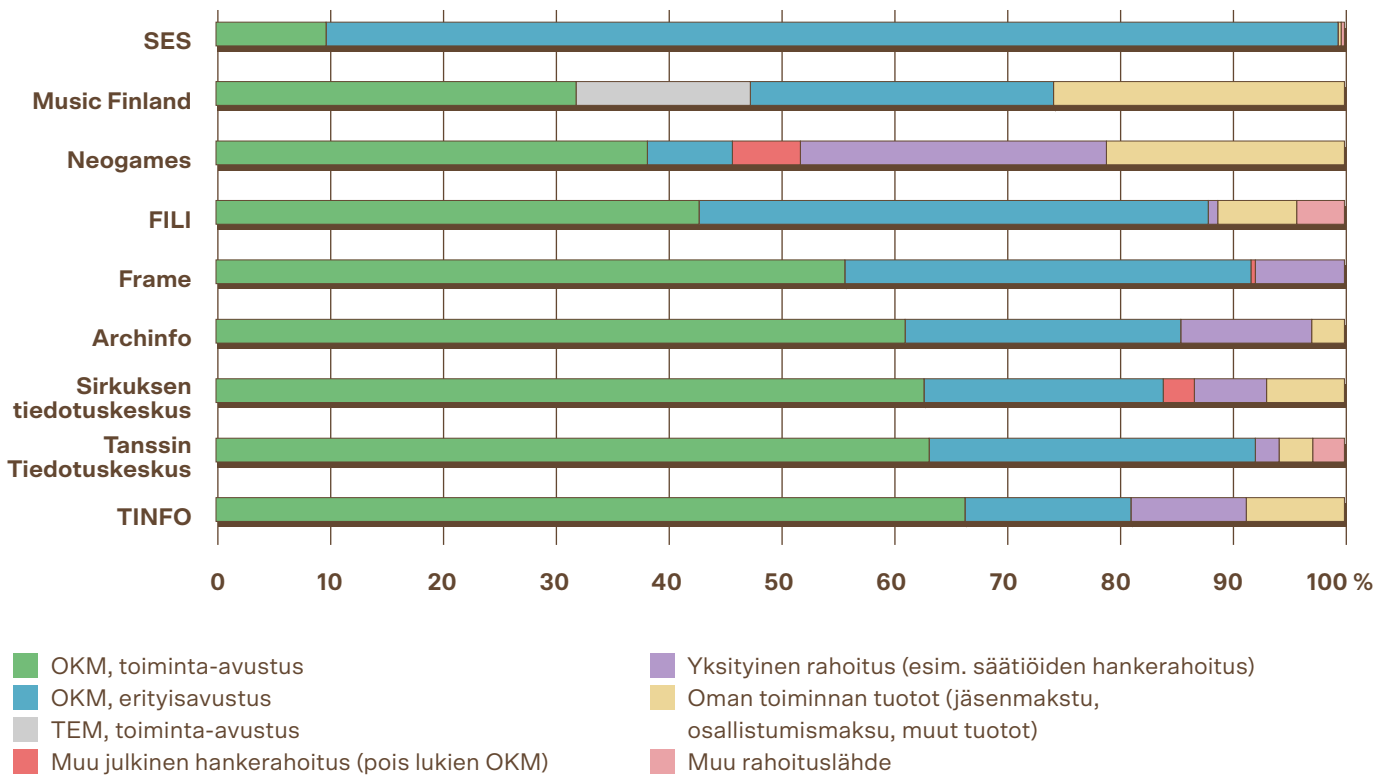
5.2 Tiedotuskeskusten erilaiset rahoituslähteet

Tiedotuskeskuksilla on hyvin vaihtelevia mahdollisuuksia hankkia rahoitusta erilaisista lähteistä. Mahdollisuuksiin vaikuttavat etenkin keskusten toimintamuodot, organisaatiomuoto ja toimiala. Itsearviointinissa tiedotuskeskukset kuvasivat, että rahoituslähteiden monipuolisuutta edistävät toimialan kansainvälinen luonne ja laaja yhteiskunnallinen merkitys, keskusten kansainväliset kontaktit, hankeosaaminen sekä monipuolinen ekosysteemitason toiminta. Esimerkiksi pohjoismainen yhteistyö auttaa pohjoismaisen rahoituksen hakemista ja saamista. Myös organisaatiomuoto vaikuttaa rahoituslähteisiin. Esimerkiksi säätiöt voivat harjoittaa sijoitustoimintaa ja kasvattaa siten rahoitustaan.

Toiminnan muodot ja volyyymi voivat myös vaikeuttaa rahoituksen hankkimista eri lähteistä. Ne voivat rajata mahdollisuuksia saada sponsorirahoitusta tai tehdä yritys yhteistyötä. Joillakin toimialoilla erilaisia rahoituslähteitä on lähtökohtaisesti vähemmän kuin toisilla. Esimerkiksi rahoituksen lisäys palvelujen myynnillä on mahdollista hyvin eri tavoin eri toimialoilla. Jos toimialalla on niukasti rahaa, alan asiantuntijaorganisaation on vaikea tehdä maksullista palvelua, koska toimijoilla ei ole varaa maksaa siitä. Myöskään esimerkiksi apurahatoimintaa ei voi rahoittaa yritystuen kautta.

Mainitut tekijät vaikuttavat huomattavasti siihen, millä tavalla tiedotuskeskukset voivat ottaa huomioon eri rahoituslähteitä toimintansa suunnittelussa. Kuviossa 2 luodaan poikkileikkaus eri rahoituslähteisiin tiedotuskeskusten talousarvioissa vuodelle 2019. Sen kautta on tarkoitus kuvata eri rahoituslähteitä koskevia tavoitteita sekä eri lähteiden jakaumaa ja painoarvoa toiminnan suunnittelussa eri tiedotuskeskusten kohdalla. On huomattava, että varsinainen toteutunut rahoitus on eri asia kuin talousarvio. Talousarvio kuvaa eri rahoituslähteiden arvioituja osuuksia toiminnan rahoituksessa. Kuvio esittää yhden näkökulman tiedotuskeskusten rahoituslähteiden jakautumiseen ja niiden painoarvoon.

Kuvio 2. Rahoituslähteiden jakautuminen tiedotuskeskusten talousarvioissa vuodelle 2019.

Rahoituslähteiden osuus (%) koko talousarviosta. Lähde: tiedotuskeskukset.

Julkinen rahoitus muodostaa kaikilla tiedotuskeskuksilla tärkeän ja useimmilla keskeisen rahoituslähteen. Talousarvioissa vuodelle 2019 OKM:n toiminta-avustuksen osuus tiedotuskeskusten arvioituista kokonaistuotoista vaihteli noin kymmenestä prosentista (SES) aina lähes 70 prosenttiin (TINFO). OKM:n erityisavustuksen arvioitu osuus vaihteli noin kahdeksasta prosentista (Neogames) aina 90 prosenttiin (SES). SES:n kohdalla eteenpäin kanavoitava tuki muodostaa suuren osan kokonaiskustannuksista. OKM:n toiminta-avustusten ja erityisavustusten keskeinen asema tiedotuskeskusten talousarvioissa korostaa OKM:n roolia tiedotuskeskustoiminnan rahoittajana.

Talousarviot osoittavat, että etenkin luovaan talouteen kytkeytyvien Neogamesin ja Music Finlandin talouden suunnittelussa voidaan huomioida muita enemmän oman toiminnan tuottoja kuten jäsen- ja osallistumismaksuja. Joillekin tiedotuskeskuksille julkinen rahoitus taas on itsearviointivastausten mukaan ainoa vaihtoehto, sillä muita rahoituslähteitä ei käytännössä ole olemassa. Myös toimiala ja toiminnan muodot voivat rajata julkisen rahoituksen saamista ja estää esimerkiksi TEM:n tuet. Toimijat voivat myös yksinään olla liian pieniä hakemaan Euroopan unionin Luova Eurooppa -hanketukea. Rahoituslähteistä myös puuttuu muotoja Euroopan ulkopuolisten kumppanuuksien tukemiseen.

Eräs tiedotuskeskus kuvasi itsearviointinnissa, että sille on muodostunut valtion rahoittaman toimijan profiili, mikä vähentää esimerkiksi säätiöiden halua rahoittaa toimintaa. Toinen tiedotuskeskus puolestaan mainitsi säätiöiden mieluummin rahoittavan tiedotuskeskuksen sijaan taideyhteisöjä.

Rahoituksen saatavuus rajaa toiminta-aluetta. Rahoituksen puute tarkoittaa, että tiedotuskeskus ei voi vastata kaikkiin toimialan tarpeisiin. Tällöin tarpeisiin pyritään itsearviointivastausten mukaan vastaamaan yhteistyön kautta. Rahoituskriteerit myös ohjaavat toimintaa ja sen painopisteitä. Monet erilaiset rahoituslähteet tarkoittavat käytännössä myös monia erilaisia toimintaan kohdistuvia odotuksia. Tiedotuskeskuksen pitää palvella tasapuolisesti erilaisia toimintaa rahoittavia tahoja niiden lisäksi, joita varten tiedotuskeskus on lähtökohtaisesti olemassa.

5.3 Resurssien itsearviointi

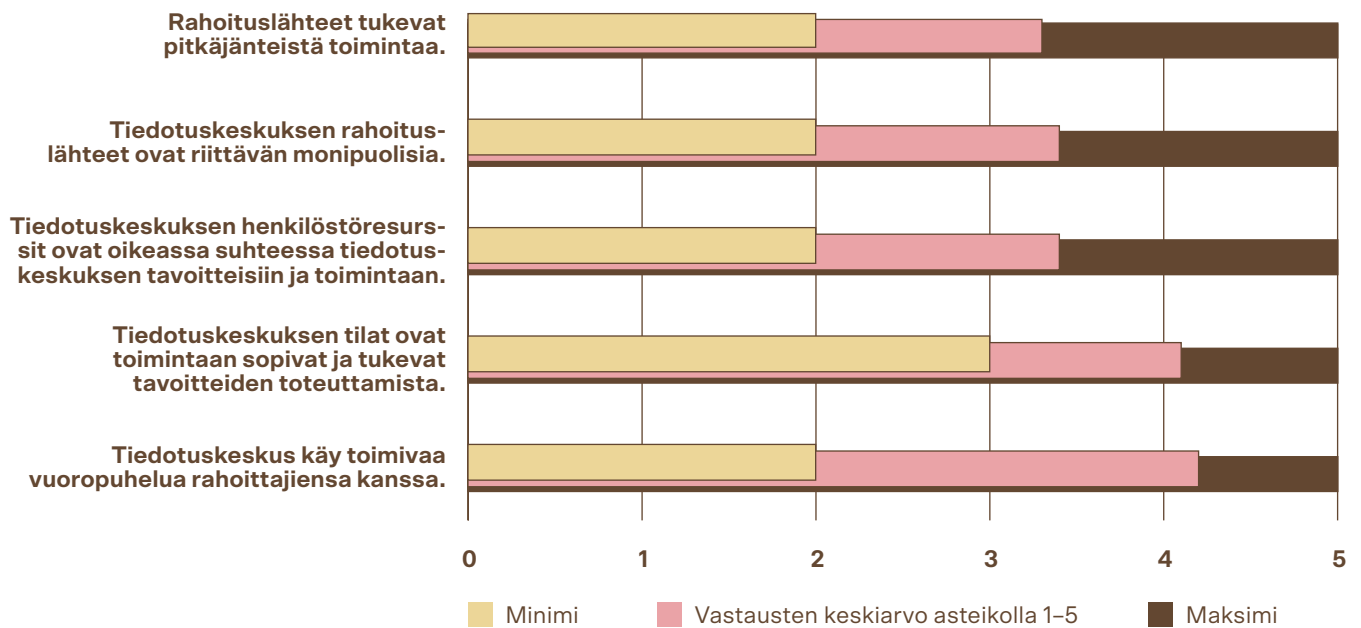
Resurssit ovat pienet suhteessa kentältä kohdistuviin odotuksiin. Toiveita ja odotuksia on valtavasti, koska toimijoilla itsellään on niin pienet resurssit. (Itsearviointivastaus)

Suhteessa siihen, millä resursseilla teemme tätä, teemme helvetin paljon enemmän ja venymme – haluamme vastata toimialan tarpeisiin, olla etunojaisia ja kuulolla. (Itsearviointivastaus)

Tiedotuskeskukset sopeuttavat toimintaansa rahoitukseen, mutta moni tiedotuskeskus arvioi resurssinsa suhteettoman pieniksi kentän odotuksiin nähden. Itsearviointinnissa esimerkkinä mainittiin, kuinka alan toimijoiden lukumäärän sekä tiedotuskeskuksen tunnettuuden kasvu nostavat keskuksiin kohdentuvia odotuksia: ”-- kentän laajentuessa ja odotusten kasvaessa resursoinnin ja odotusten epäsuhta kasvaa”. Julkisen sektorin panostus ja resursointi eivät aina vastaa kentän odotuksia, ja vähäinen panostus vaikuttaa Suomen vähäiseen kansainväliseen näkyvyyteen alalla.

Kaikki tiedotuskeskukset eivät kuitenkaan kokeneet resurssien ja odotusten epätasapainoa, vaan esimerkiksi erään tiedotuskeskuksen mukaan ”resurssimme ovat hyvin tasapainossa tehtäväämme ja meihin kohdistuviin (asiallisiin) odotuksiin”. Juuri resursseja koskevien arviointikysymysten kohdalla olikin itsearviointinnissa eniten hajontaa. Tilojen sopivuutta koskevan väittämän kohdalla vastaukset vaihtelivat tyydyttävästä erittäin hyvään, muiden resursseja koskevien arviointikysymysten väittämät toteutuivat heikoimmillaan välttävästi ja parhaimmillaan erittäin hyvin. (Kuvio 3.) Tilat tarjoavat osalle keskuksista esimerkiksi synergiaetuja taustayhteisöjen ja muiden alan keskeisten toimijoiden kanssa. Välttävästi keskiarvojen valossa toteutuvat henkilöstöresurssien oikea suhde tavoitteisiin ja toimintaan, rahoituslähteiden riittävä monipuolisuus ja rahoituslähteiden tuki pitkäjänteiseen toimintaan. Tiedotuskeskusten vuoropuhelu rahoittajiensa kanssa toteutuu puolestaan keskimäärin hyvin.

Kuvio 3. Tiedotuskeskusten vastaukset resursseja koskeviin itsearviointikysymyksiin, 2019.

N=9, paitsi väitteissä ”Tiedotuskeskuksen rahoituslähteet ovat riittävän monipuolisia” ja ”Tiedotuskeskuksen tilat ovat toimintaan sopivat ja tukevat tavoitteiden toteuttamista” N=8.

Rahoituslähteiden monipuolisuutta ja toiminnan pitkäjänteistä tukemista koskevilla arvioilla oli huomattavaa hajontaa. Väittämässä ”Tiedotuskeskusten rahoituslähteet ovat riittävän monipuolisia” kolme tiedotuskeskusta katsoi asian toteutuvan välttävästi, neljä hyvin ja yksi erittäin hyvin. Yksi tiedotuskeskus katsoi, ettei asia ole sen näkökulmasta olennainen: keskuksella on yksi mutta vakaa rahoituslähde. Väittämän ”Rahoituslähteet tukevat pitkäjänteistä toimintaa” kohdalla kolme katsoi sen toteutuvan välttävästi, kaksi tyydyttävästi, kaksi hyvin ja kaksi erittäin hyvin.

Henkilöstöressurssien suhde tiedotuskeskuksen tavoitteisiin ja toimintaan sai keskuksilta vaihtelevia arvioita. Moni tiedotuskeskus toi esiin tarpeen kasvattaa henkilöstön määrää esimerkiksi kansainvälisen vaikuttavuuden, tiedontuotannon ja tilastoinnin kehittämiseksi. Henkilöstöressurssien pienuuden vuoksi esimerkiksi tietopohjan laajentaminen ei välttämättä ole mahdollista, eikä yhteiskunnallista vaikuttamista pystytä tekemään enempää tai tehokkaammin. Tiedotuskeskuksen toimintakentän laajentuessa esimerkiksi tarve hallinnon tukipalveluille ja kansainväliselle viestinnälle kasvaa.

Henkilöstöressurssit ovat tiiviissä yhteydessä rahoitukseen. Sekä rahoittajat että kentän toimijat odottavat tiedotuskeskuksilta paljon ja niiden toimiala on laaja. Samalla toimintaa joudutaan mitoittamaan usein riittämättömään rahoitukseen. Eräs tiedotuskeskus kiteytti ristipaineita: ”-- paitsi että vaaditaan tai vähintään toivotaan, niin myös halutaan tehdä enemmän kuin mihin riitetään”.

Niukat henkilöstöresurssit vaikuttavat edelleen rahoitukseen, jonka hankkiminen vaatii aikaa ja osaamista. Hankerahoitus ei ole tiedotuskeskusten mukaan kestävä ratkaisu tilanteen parantamiseksi. Toiminta-avustukseen nähden hankerahoitus mahdollistaa henkilöstöresurssien kasvattamisen vain väliaikaisesti. Kun hanke päättyy, myös henkilöstöresurssi uhkaa kadota, vaikka sille olisi vakiintunut tarve. Hankerahoitukset eivät myöskään aina mahdollista tarvittavan henkilöstöresurssin lisäämistä talon sisällä.

Tiedotuskeskuksen rahoituslähteet eivät ole riittävän monipuolisia, mutta tämä ei johdu meistä vaan olemassa olevista vaihtoehtoista ja niiden puutteista. (Itsearviointivastaus)

Pitkäjänteiseen toimintaan pitäisi saada rahoitusta pidemmäksi aikaa kerrallaan. (Itsearviointivastaus)

Perustoimintarahoituksemme niukkuuden vuoksi hanketoiminta on välttämätöntä. (Itsearviointivastaus)

Miten kehittää jotain, jos siihen ei ole resursia? Ajatuksia kehittämiseen syntyy jatkuvasti, mutta niihin ei voida tarttua. (Itsearviointivastaus)

Pitkäjänteisyyden puutetta ilmentävänä esimerkkinä useat tiedotuskeskukset nostivat esiin OKM:n toiminta-avustuksiin liittyviä ongelmakohtia. Keskusten on haettava toiminta-avustusta vuosittain, ja rahoitusta myönnetään vain vuodeksi kerrallaan. Tieto kalenterivuodelle myönnettävästä avustuksesta saattaa tulla vasta toimintavuoden keväällä. Tämä vaikeuttaa toiminnan pitkäjänteistä kehittämistä ja heikentää vakautta vuositasolla. Toiminta-avustuksen määrä laahaa myös jäljessä suhteessa toimintaan kohdistuvien odotusten kasvuun ja rahan ostovoiman heikkenemiseen. (Ks. myös Sokka & Jakonen 2020.) Lyhytjänteisyys tunnistettiin myös monen muun rahoituslähteen ongelmaksi.

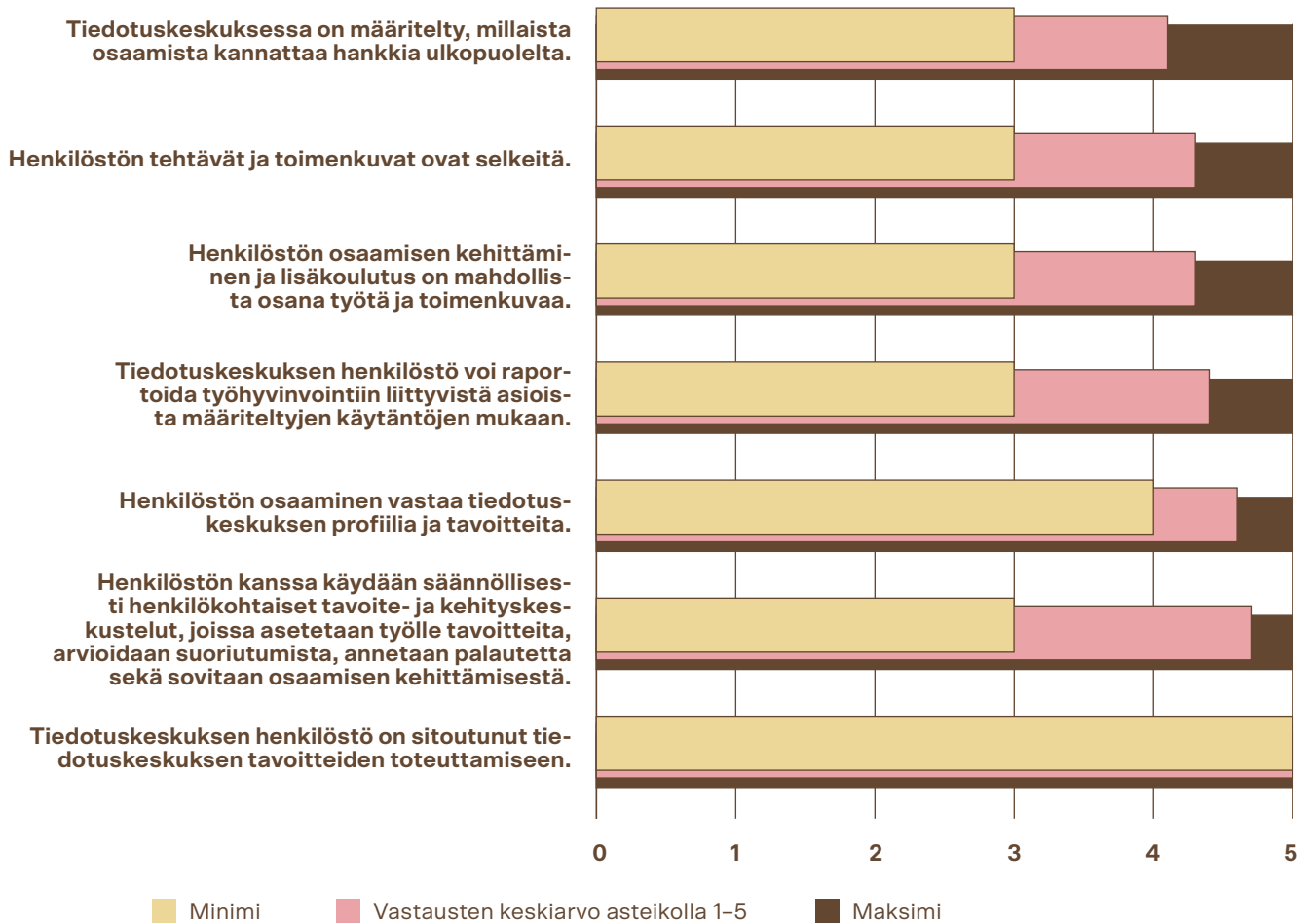
5.4 Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi

Kaikkien tiedotuskeskusten mukaan niiden keskeistä osaamista on oman toimialan sekä sen rakenteiden ja toimijoiden syvälinen tuntemus kansallisesti ja kansainvälisesti. Lähes kaikki tiedotuskeskukset mainitsivat keskeisimpinä osaamisalueinaan lisäksi yhteistyön ja verkostoitumisen sekä viestinnän. Verkostoituminen liittyy vastauksissa kiinteästi kansainväliseen yhteistyöhön ja liikkuvuuden edistämiseen. Viestintäosaaminen kattaa sekä kotimaan että kansainvälisen viestinnän. Viisi tiedotuskeskusta kertoi tuotanto-osaamisensa olevan vahvaa. Kolme tiedotuskeskusta mainitsi tilastoinnin, tiedontuotannon ja tutkimustoiminnan keskeisenä osaamisenaan. Kaksi vastaajaa kuvasi tarkemmin eri taiteenalojen rajat ylittävän ”hybridiosaamisen” olevan keskuksen osaamisen vahvuus. Muita yksittäisiä mainittuja keskeisiä osaamisalueita olivat muun muassa hanke- ja projektiosaaminen, markkinatutkimus, hallinnollinen osaaminen, ymmärrys alan liiketoiminnasta sekä valmennus ja mentorointitoiminta.

Kaiken kaikkiaan tiedotuskeskukset listasivat lukuisia keskeisiä osaamisalueita ja kuvailivat osaamistaan varsin positiiviseen sävyyn. Vastausten perusteella osaaminen on vahvaa monella osa-alueella. Osoituksena oman osaamisensa laadusta pidetään myös sitä, että keskusten tuottamiin erilaisiin julkaisuihin ja tilastoihin viitataan sekä kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä.

Henkilöstön osaamista ja työhyvinvointia arvioitiin kaikissa tiedotuskeskuksissa keskimäärin myönteisesti. Erityisen yksimielisiä vastaajat olivat henkilöstön sitoutumisesta: kaikki arvioivat, että väittämä ”Tiedotuskeskuksen henkilöstö on sitoutunut tiedotuskeskuksen tavoitteiden toteuttamiseen” toteutuu erittäin hyvin. (Kuvio 4.) Vähintään tyydyttävästi ja keskiarvojen valossa hyvin toteutuvat myös kaikki muut henkilöstön osaamista ja työhyvinvointia koskevat väittämät.

Kuvio 4. Tiedotuskeskusten vastaukset henkilöstön osaamista ja työhyvinvointia koskeviin itsearviointikysymyksiin, 2019.

N=9

Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja lisäkoulutus onnistuvat tiedotuskeskusten mukaan keskimäärin hyvin osana työtä ja toimenkuvaa, ja henkilöstön tehtävät ja toimenkuvat koetaan selkeiksi. Avomissa vastauksissa todettiin kuitenkin, että toimenkuvat elävät ja kehittyvät. Etenkin pienessä organisaatiossa jokaiselta vaaditaan ”joustavuutta ja liikkumista oman toimenkuvan rajojen ulkopuolella”. Tiedotuskeskuksissa on myös määritelty, millaista osaamista kannattaa hankkia ulkopuolelta. Tällaista osaamista ovat esimerkiksi käännöspalvelut ja graafinen suunnittelu.

Osaamista on päivitettävä jatkuvasti, jotta pysymme huipulla. (Itsearviointivastaus)

Arviointikysymyksissä tiedotuskeskuksilta kysyttiin, kuinka ne määrittelevät osaamistarpeensa ja vastaavat niihin. Osaamistarpeet voivat keskusten mukaan määrittäjä esimerkiksi strategiasta ja ydintehtävistä, joita täsmentävät toimintasuunni-

telmat ja toimintamuodot. Myös ohjausryhmä ja kansainväliset yhteistyöverkostot voivat auttaa sekä osaamistarpeiden määrittelyssä että niihin vastaamisessa.

Lähtökohtaisesti osaamistarpeisiin vastataan tiedotuskeskusten mukaan rekrytoinnilla. Olemassa olevan henkilöstön kohdalla tarpeisiin vastataan osaamisen ylläpitämisellä ja kehittämisellä. Tarpeen mukaan osaamista haetaan myös muualta konsultoimalla verkoston toimijoita, muita kollegoja tai ostopalveluiden kautta. Esimerkiksi hankkeiden taloushallinto ja raportointi voivat edellyttää uudenlaista osaamista. Osassa tiedotuskeskuksia on tunnistettu muun muassa it-osaamisen tarpeita, joihin on olemassa olevilla resursseilla vaikea vastata.

Tiedotuskeskukset toteuttavat useita konkreettisia toimenpiteitä henkilöstön osaamisen tukemiseksi ja edistämiseksi. Moni tiedotuskeskus mainitsi osallistumisen erilaisiin tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Näihin kuuluivat esimerkiksi konferenssit, esitykset ja keskustelutilaisuudet Suomessa ja ulkomailla. Lisäksi olennaisia asiantuntemuksen kasvattamisessa ovat vierailut ja tapaamiset kentän toimijoiden kanssa sekä osallistuminen kansainvälisten verkostojen toimintaan. Työyhteisöjen sisällä osaamista tuetaan ja kehitetään kunkin oman osaamisen jakamisella, työyhteisöviestinnällä, vierailevilla asiantuntijoilla sekä koulutustilaisuuksilla. Osassa keskuksista työaika on myös varattu osaamisen kehittämiseen kuten alan ajankohtaisten uutisten seuraamiseen. Osa tiedotuskeskuksista tukee myös resurssien puitteissa henkilöstön osallistumista maksullisiin koulutuksiin ja kursseille sekä esimerkiksi henkilöstö- ja työvaihtoon.

Arviointikysymyksissä keskuksilta kysyttiin, millä konkreettisilla toimenpiteillä henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja edistetään. Lähes kaikki mainitsivat yhdessä tekemisen kuten virkistyspäivät ja -retket sekä yhteiset liikunta- ja kahvihetket.

Lähes kaikki tiedotuskeskukset mainitsivat erilaisten työntekotapojen, kuten joustavan työajan ja etätyömahdollisuuden henkilöstön hyvinvointia lisäävinä tekijöinä. Hyvinvointia tukee myös keskuksen yleinen työkuulttuuri: selkeät työnkuvat, hyvä työilmapiiri, lähiesimiehen läsnäolo ja kannustus sekä yhteiset rauhallisen työskentelyn pelisäännöt toimistolla. Työterveyteen ja -ergonomiaan liittyvinä asioina mainittiin viihtyisät toimitilat, työterveyspalvelut ja hyvät työvälineet. Moni tiedotuskeskus toteuttaa lisäksi säännöllisiä kehityskeskusteluja ja työhyvinvointikyselyjä. Vain harva kuitenkaan mainitsi henkilöstön osaamiseen ja työhyvinvointiin liittyviä ohjelmia, kuten henkilöstöpoliittista ohjelmaa, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa tai työhyvinvointisuunnitelmaa.

Organisaatio kannustaa työn ja vapaa-ajan tasapainoon. (Itsearviointivastaus) ❀

6 Tiedotuskeskusten toiminta itsearvioinnin ja toimijakentän näkökulmista

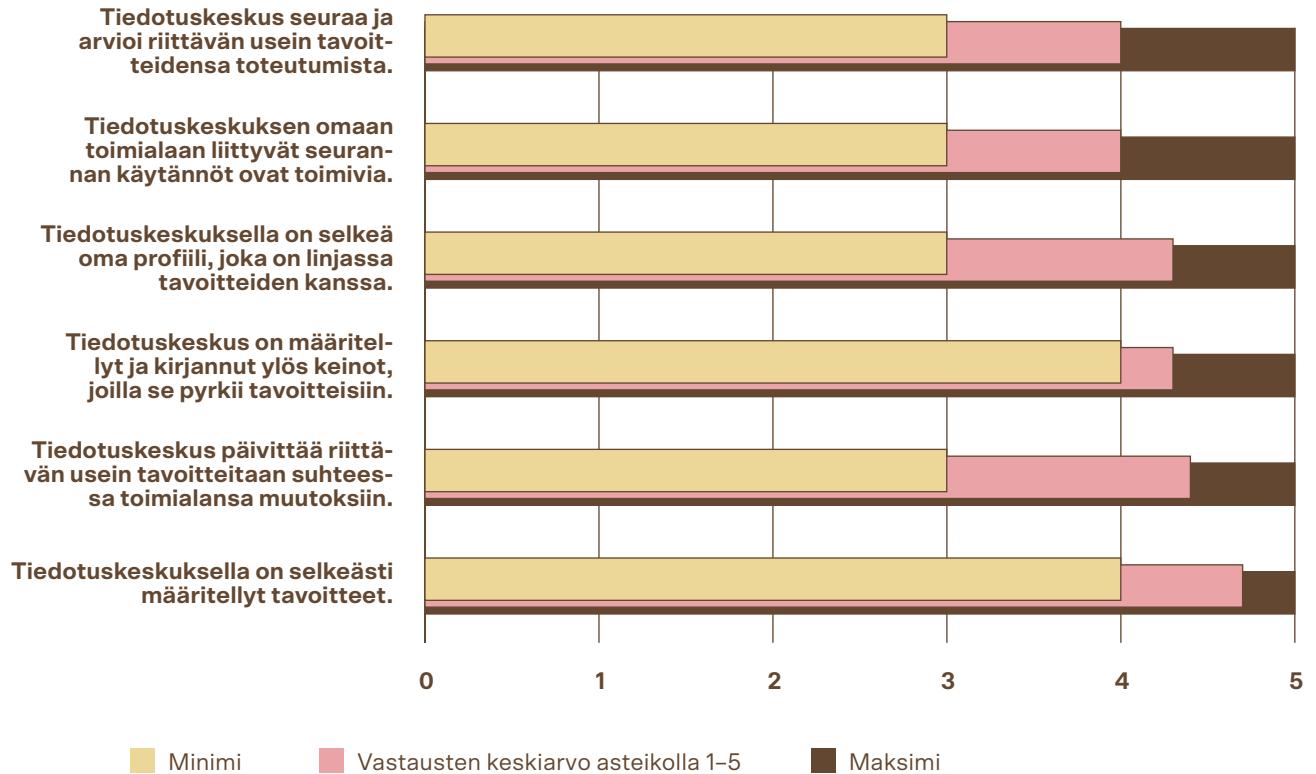
Edellä kuvattiin kunkin tiedotuskeskuksen tarkoitus, tehtävät ja kohderyhmät sekä luotiin katsaus tiedotuskeskusten resursseihin. Tässä luvussa tarkastelemme tiedotuskeskusten toimintaa itsearvioinnin ja toimijakentän näkökulmista. Tarkastelun kohteena ovat tiedotuskeskusten tavoitteet ja toimialan seuranta, toimintamuodot sekä yhteistyö.

6.1 Tavoitteet ja toimialan seuranta

Itsearvioinnissa määrittelimme oman toimialan tuntemuksen lähtökohdaksi taiteen tiedotuskeskusten valinnoille. Ymmärrys toimialasta ohjaa sitä, mihin toiminnalla pyritään vaikuttamaan. Tavoitteiden ytimessä on, miksi ja ketä varten tiedotuskeskus on olemassa.

Itsearvioinnissa kaikki tiedotuskeskukset näkivät, että niillä on selkeästi määritellyt tavoitteet, joita ne päivittävät riittävän usein suhteessa toimialan muutokseen (kuvio 5). Tiedotuskeskukset kokivat myös yleisesti, että niillä on tavoitteiden kanssa linjassa oleva selkeä, oma profiili. Toimenkuva voi olla laaja, mutta samalla tehtävän ja tavoitteiden mukainen. Laaja toimenkuva edellyttää kuitenkin erilaisia rooleja ja monenlaisia toimenpiteitä mikä voi johtaa siihen, että tiedotuskeskuksen profiili koetaan kentän toimijoiden suunnalta epäselvänä. Vaikka tiedotuskeskuksen profiili olisi sen omasta mielestä selkeä, se ei välttämättä ole sitä kentän toimijoiden mielestä.

Kuvio 5. Tiedotuskeskusten vastaukset tavoitteita koskeviin itsearviointikysymyksiin, 2019.

N=9

Kukin tiedotuskeskus arvioi määritelleensä ja kirjanneensa hyvin ylös ne keinot, joilla tavoitteisiin pyritään. Tiedotuskeskukset arvioivat myös seuraavansa ja arvioivansa riittävän usein tavoitteiden toteutumista. Keinoina keskukset mainitsivat etenkin vuosikertomukset sekä yhteistyökumppaneiden ja kentän palautteen. Tiedotuskeskukset katsoivat, että niiden omaan toimialaan liittyvät seurannan keinot ovat vähintään tyydyttävästi mutta parhaimmillaan erittäin hyvin toimivia. Kaikkien toimialaa ja tavoitteita koskevien itsearviointikysymysten vastausten keskiarvo oli vähintään neljä, eli asian koettiin toteutuvan tai toimivan hyvin.

Haastattelujen mukaan useimmissa tiedotuskeskuksissa on käytössä toiminnan raportoinnin keinoja, mutta kaikissa prosessit eivät ole kovin systemaattisia tai muodollisia. Tätä ei välttämättä pidetty huonona asiana, vaan pienessä työyhteisössä henkilöstö on mahdollista koota tarpeen tullen nopeastikin käsittelemään akuutteja kysymyksiä. Monet seurannan ja raportoinnin keinoista, kuten kehityskeskustelut, vuosikertomukset, toimialakartoitukset ja hankeraportit ovat yhteydessä strategioihin sekä niiden seurantaan ja toteutumisen arviointiin.

[M]e ollaan käyty tosi paljon just tällaisia keskusteluita silleen että, onko se mitä me tehdään, niin onko se ajan tasalla [...] kuuluuko meidän tehdä just tällaista tai jos kuuluu, niin just tällä tavalla. (Johtajan haastattelu)

[M]eillä on nyt tämä oman vaikuttavuuden mittaaminen tosi vahvasti agendalla ja miten tullaan sitä toteuttamaan. Et halutaan just meidän omien toimintojen vaikuttavuutta mitata ja asettaa sille tavoitteita. (Johtajan haastattelu)

6.1.1 Tavoitteiden määrittely

Tiedotuskeskuksilta kysyttiin, kuka osallistuu keskuksen tavoitteiden määrittelyyn ja kuka niistä lopulta päättää. Lähtökohtaisesti tiedotuskeskusten tavoitteet kiteytyvät strategioihin ja suunnitelmiin, ja niistä päättävät keskusten hallitukset. Moni tiedotuskeskus kuitenkin kuvasi tavoitteiden määrittelyyn osallistuvaa joukkoa laajaksi. Siihen luettiin henkilökunta, tausta- ja jäsenyhteisöt ja alan toimijat. Tavoitteiden määrittelijöinä nostettiin esiin taiteen kenttä erilaisine toimijoineen sekä laajemmin alan ekosysteemi, jonka ääni tulee kuuluvaksi esimerkiksi kyselyiden, keskusteluiden ja suoran palautteen kautta.

Eräs tiedotuskeskus kuvasi, että asian suhteen käydään vuoropuhelua alan toimijoiden, etenkin välittäjäportaan, kanssa. Toinen nimesi tavoitteiden määrittelijöinä lähinnä OKM:n sekä tiedotuskeskuksen hallituksen ja johdon. Useampi tiedotuskeskus mainitsi OKM:n roolin osana tavoitteiden määrittelyä. *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025* (OKM 2017) ohjaa tiedotuskeskusten tavoitteita esimerkiksi avustusehtojen välityksellä. Tiedotuskeskukset mainitsivat myös yleisesti toiminnan eri rahoittajien tavoitteiden heijastumisen tiedotuskeskusten toiminnan tavoitteisiin (ks. luku 5).

Näkökulmat tavoitteiden määrittelyyn kytkeytyvät tiiviisti siihen, miksi ja keitä varten tiedotuskeskus katsoo toimivansa. Osa tiedotuskeskuksista kuvasi itsearvioinnissa olevansa olemassa tiettyä taiteen alaa varten, jolloin toiminta ikään kuin erotettiin yksittäisistä toimijoista ja tavoitteitakin hahmotetaan ennen kaikkea alan kehittämisen kautta. Moni nimesi silti olevansa olemassa erityisesti alansa ammattimaisia toimijoita varten. Muiksi tärkeiksi kohderyhmiksi nimettiin vaihtelevasti välittäjäportaan edustajat, päättäjät ja vaikuttajat, media, yleisö sekä tutkijat.

▷ Identifioituminen taiteen tiedotuskeskukseksi

Taiteen vapaus, ennakoimattomuus, omalakisuus, sen tekijöiden tukeminen, rinnalla kulkeminen ja taiteellisen työn näkyväksi tekeminen ovat tärkeimpiä tehtäviämme. (Itsearviointivastaus)

Itsearviointin mukaan taide on tiedotuskeskuksille toiminnan ”lähtökohta”, ”ydin”, ”fokus” ja ”keskipiste”. Tiedotuskeskukset kuitenkin tähdensivät, etteivät ne puutu taiteen määrittelyyn tai rajaamiseen. Esimerkiksi erään tiedotuskeskuksen rahoituksen jakamista koskevissa tukiehdossa mainitaan laatu, mutta keskus ei määrittele laatua taiteen sisällöissä, vaan arvioimalla hakijoiden ammattimaisuutta. Tiedotuskeskukset näkivätkin yleisestään toimintansa kohdistuvan rakenteisiin ja olosuhteisiin: ne luovat mahdollisuuksia, kehittävät osaamista ja tarjoavat tietoa, joiden kautta toimialan taiteellista kehitystä ajatellaan edistettävän.

Itsearviointinissa yksikään tiedotuskeskus ei katsonut nimen ”tiedotuskeskus” vastaavan toimintansa kokonaisuutta. Nimeä kuvattiin vanhahtavaksi, passiiviseksi ja yksiulotteiseksi. Nimi ei myöskään kata toiminnan moninaisuutta tai kuvaa esimerkiksi keskuksille keskeistä kansainvälistä toimintaa. Tiedotus on keskuksille yksi toimintamuoto muun viestinnän, vaikuttamisen ja tiedon välittämisen joukossa. Nimi ja sen erikieliset käännökset voivat myös ohjata mielikuvia tiedotuskeskuksesta väärään suuntaan. Kaikki toimijat eivät käytäkään tiedotuskeskus-nimeä. Esimerkiksi FILI käyttää vientikeskuksen käsitettä kuvaamaan tehtäväänsä. Music Finland viittasi itsearviointinissa itseensä paitsi tiedotuskeskuksena myös vientitoimistona.

Vastaamme oman toimialamme tiedotuksellisiin tarpeisiin hyvin ja saamme tästä myös säännöllisesti palautetta. -- Toisaalta fokuksominen nimessä pelkkään ”tiedotukseen” kuulostaa kapeammalta kuin mitä toiminta on tai mitä viestintä tänä päivänä on – kyse on monitahoisesti edistämisestä. (Itsearviointivastaus)

Olemme paremminkin ”toimisto”, ”piste”, ”tukikohta”, ”kiihdyttämö”. Asiantuntija. (Itsearviointivastaus)

[M]eitä kutsutaan tiedotuskeskukseksi, niin siis sehän ei vastaa [sitä], mitä me tehdään. Edistämiskeskus vois olla, mutta kun Taike on nyt taiteen edistämiskeskus. (Johtajan haastattelu)

6.2 Toimintamuodot

Tiedotuskeskukset kuvasivat keskeisiä toimintamuotojaan itsearvioinnissa varsin vaihtelevalla tarkkuudella. Osa keskuksista kuvasi toimintamuotojaan hyvinkin tarkasti sekä eritteli, kuinka ja kenen kanssa niitä toteutetaan. Toiset puolestaan listasivat toimintamuodot yleisellä tasolla avaamatta yksityiskohtia. Toimialasta ja oman toiminnan rajauksesta johtuen keskukset kohdistavat toimintaa etenkin tiettyille ryhmille: toiset esimerkiksi alan yrityksille, toiset yksittäisille taiteilijoille.

Toimintamuoto käsitteenä herätti keskustelua itsearvioinnin vastauksissa. Eräässä vastauksessa erotettiin laajemmat toimintamuodot ja toimintatavat. Näin ajateltuna toimintamuodot tarkoittaisivat laajempia tavoitteita tai keskuksen tehtävänkuvauksia, kun taas toimintatavat viittaisivat siihen, miten tavoitteita ja tehtäviä toteutetaan.

Tiedotuskeskusten raportoimat keskeiset toimintamuodot ovat pitkälti identtiset keskustun nimeämien osaamisalueiden ja vahvuuksien kanssa. Niistä keskeisin on oman toimialan sekä sen rakenteiden ja toimijoiden kansallisen ja kansainvälisen tason syvälinen tuntemus.

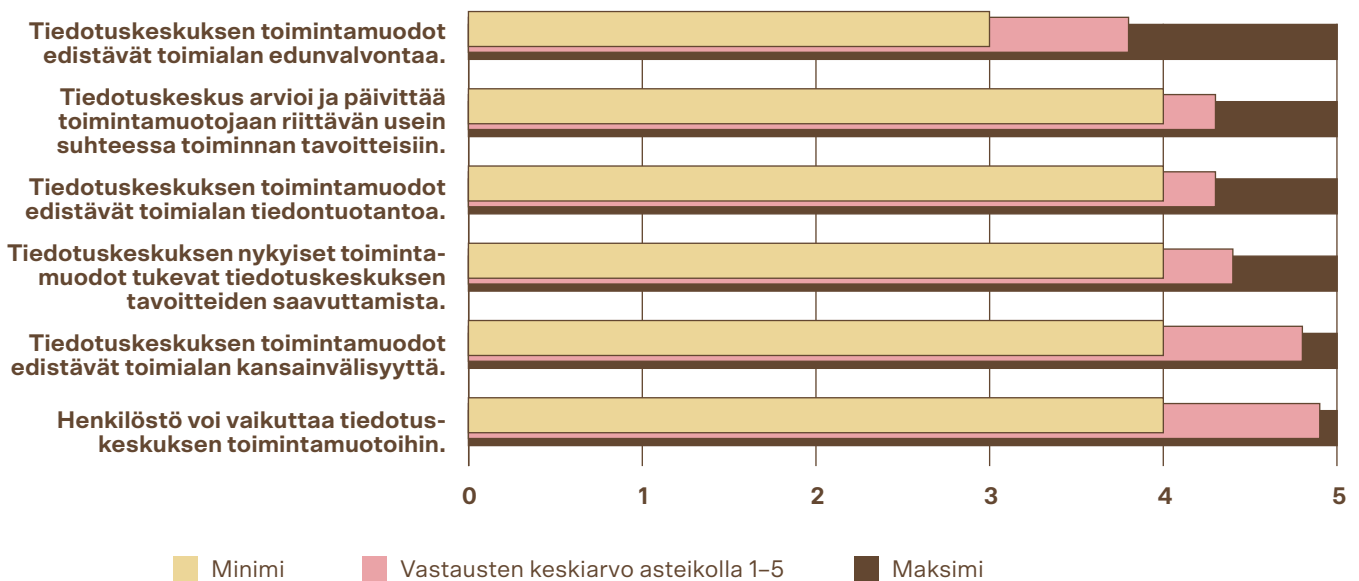
[K]yllä minä uskoisin, että tiedotuskeskusten yleinen tavallaan intressi on olla nimenomaan omien alojensa asiantuntijaorganisaatioita. Siis siinä mielessä olla se taho, josta se toimialaan liittyvä tieto, toimialaan liittyvät asiat sitten parhaiten tavalla tai toisella löytyy. (Johtajan haastattelu)

Muita keskeisiä toimintamuotoja ovat viestintä, tiedonvälitys ja verkostoituminen. Näistä kaikilla on sekä kansallinen että kansainvälinen ulottuvuus. Neljä tiedotuskeskusta mainitsi tilastoinnin ja muutama vienninedistämisen, tapahtumatuotannon, tutkimuksen, koulutukset ja mentoroinnin sekä promootion ja kampanjat. Yksittäisiä itsearvioinneissa mainittuja toimintamuotoja olivat muun muassa liiketoimintaedellytysten tukeminen, vaikuttamistyö poliittisiin päättäjiin sekä kyseisen taiteenalan historian tallentaminen yhteistyössä muistiorganisaatioiden kanssa.

Merkittävimmät erot tiedotuskeskusten toimintamuotojen välille muodostuvat rahallisen tuen jakamisen sekä edunvalvonnan suhteen. Molemmat ovat muutamien tiedotuskeskusten keskeisimpiä toimintamuotoja, mutta eivät lainkaan toisten. Toimintamuotojen kuvauksista käy kuitenkin selkeästi ilmi, että kaikilla on tavalla tai toisella tavoitteena edistää oman toimialan ammattilaisten työskentely- ja ansaintamahdollisuuksia.

Itsearvioinnissa esitettiin joukko toimintamuotoja koskevia väittämiä, joista lähes kaikkien keskukset arvioivat toteutuvan vähintään hyvin ja parhaimmillaan erittäin hyvin. Valtaosa tiedotuskeskuksista katsoi, että henkilöstö voi vaikuttaa toimintamuotoihin ja toimintamuodot edistävät toimialan kansainvälisyyttä erittäin hyvin. Tiedotuskeskusten nykyisten toimintamuotojen katsottiin tukevan hyvin tiedotuskeskuksen tavoitteiden saavuttamista, ja tiedotuskeskukset näkevät arvioivansa ja päivittävänsä toimintamuotojaan riittävän usein suhteessa toiminnan tavoitteisiin. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Tiedotuskeskusten vastaukset toimintamuotoja koskeviin itsearviointikysymyksiin, 2019.

N=9, paitsi väitteessä ”Tiedotuskeskuksen toimintamuodot edistävät toimialan edunvalvontaa” N=5.

[...] kansainvälisyys on osa lähes kaikkea toimintaa – ei erillinen juonne tai toiminnan osa-alue. (Itsearviointivastaus)

Kansainvälisyys on kaikille tiedotuskeskuksille keskeinen painopiste, osalla myös lähtökohta koko keskuksen perustamiselle. Itsearvioinnissa kysyttiin, kuinka keskuksot määrittelevät kansainvälisyyden toiminnassaan, ja kuinka ne sitä edistävät. Keskuksot mielsivät kansainvälisen toiminnan laajasti viennin ja levityksen edistämisenä, yhteistyömahdollisuuksien luomisena ja verkostojen kasvattamisena, markkinointina, liikkuvuuden, vuorovaikutuksen ja kulttuurivaihdon edistämisenä sekä kansainvälisten työtilaisuuksien, läsnäolon, näkyvyyden, tunnettuuden ja valmiuksien lisäämisenä.

Itsearvioinnissa tiedotuskeskuksot erittelivät kansainvälisyyden edistämisen keinoja. Näihin kuuluivat erimerkiksi:

- promootioyhteistyöhankkeet
- kansainvälisiin messu- ja verkostoitumistapahtumiin osallistuminen
- yhteistyöprojektit
- viestintä ja julkaisutoiminta
- neuvonta ja koulutus
- opinto-, asiantuntija- ja verkostoitumismatkat, toimittajavierailut, vientimatkat
- asiantuntija-apu
- apurahat kansainvälisiin hankkeisiin
- toiminta kansainvälisissä verkostoissa.

▷ Tilastointi ja tiedontuotanto

Tiedotuskeskusten merkittävä rooli toimialojaan koskevan tiedon tuottajina tulee esiin *Taiteen ja kulttuurin toimialan tilasto- ja tietoperusta. Nykytila ja kehittämisselvitykset* -selvityksessä, jonka mukaan ”tiedotuskeskukset ja valtakunnalliset järjestöt muodostavat kulttuuritilastoinnin suurimman volyymin” (Haanpää ym. 2020, 72). Tiedotuskeskukset nostetaan selvityksessä esiin toimialajärjestöjen rinnalla toimijoina, jotka palvelevat alojensa tietotarpeita tiedontuotannolla (emt. 24).

Itsearvioinnissa kaikki tiedotuskeskukset arvioivat edistävänsä toimialan tiedontuotantoa vähintään hyvin ja parhaimmillaan erittäin hyvin. Kaikki tiedotuskeskukset kokivat tiedontuotannon osaksi toimintaansa, mutta keskusten lähtökohdat tilastointiin ovat hyvin erilaiset. Joillakin toimialoilla tilastoinnista vastaa jo muu toimija, joillakin aloilla tiedontuotannon ja tilastoinnin tarpeet ovat kanavoituneet nimenomaan tiedotuskeskuksille.

- Elokuva-alalla SES:llä on lakisääteinen tilastointivastuu (Laki valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen 1174/2018, 17 §). Se tuottaa elokuvaa koskevia tilastoja liittyen kotimaisiin katsojalukuihin, kokoa vuositilastoja ja tarjoaa avointa dataa.
- Kirjallisuuden alalla FILI ylläpitää käännettietokantaa sekä kokoaa kirjallisuusviennin tilastoja. Se toteuttaa Kirjallisuusviennin arvo -selvitystä, jolla on mitattu vientitulojen kehitystä vuodesta 2011 alkaen. Myös muut alan toimijat kokoavat tilastoja. Näihin kuuluvat esimerkiksi kustannusyhdistyksen ja Kirjakauppaliiton.⁹¹
- Music Finland toteuttaa vuosittaista musiikin talous- ja vientitutkimusta sekä kolmen vuoden välein tehtävää musiikkialan barometria. Kirjallisuuden tapaan musiikin alalla toimijakenttä on laaja ja tietoa kokoavat myös monet muut tahot.
- Teatteritilastoja on kerätty vuodesta 1944 alkaen, ja TINFO on vastaanut niistä vuodesta 1995. Tilastot kattavat esimerkiksi tietoja esityksistä, katsojista ja taloudesta. Sirkus- ja teatteritilastot tehdään tiiviissä yhteistyössä, ja työnjakoa tehdään myös Tanssin Tiedotuskeskuksen kanssa. Sirkuksen tiedotuskeskus on koonnut alan tilastoja vuodesta 2006. Sirkustilastot julkaistaan Teatterin tiedotuskeskuksen Teatteritilastot-julkaisussa ja sirkuksen katsojatilastot ovat saatavilla osana TINFO:n avointa dataa. Tanssin Tiedotuskeskus kerää tietoja tanssiryhmiltä, tuotanto- ja aluekeskuksilta sekä yksittäisiltä koreografeilta, TINFO taas kokoaa VOS-rahoituksen piirissä olevien tanssiryhmien ja -tuotantokeskusten tiedot. (Haanpää ym. 2020, 26–30.)

- Archinfo, Frame ja Neogames kuuluvat tuoreimpiin tiedotuskeskuksiin. Näillä aloilla tilastointivastuu on jakautunut toisalle, tai tilastoinnilla on muita aloja lyhyemmät perinteet. Archinfo ei itse tuota alan tilastotietoa, mutta se kokoaa yhteen taustayhteisöjensä tuottamaa tietoa. Tietopankkitoiminta on sisällöllisesti keskittynyt muun muassa arkkitehtuuripolitiikkaan ja arkkitehtuurikasvatukseen. (Haanpää ym. 2020, 50.) Frame on puolestaan keskeinen nykytaiteen toimialan tilastotiedon kokoaja⁹². Frame kokosi vuonna 2017 ensimmäistä kertaa kuvataiteen tilastoja taidemuseoiden, taidegallerioiden sekä kuvataidetapahtumien käyntimääristä. Neogamesin toimintaan kuuluvat toimialatiedon kerääminen ja välittäminen. Se julkaisee esimerkiksi vuosittaista selvitystä Suomen pelialasta (ks. Neogames 2019).

Tilastointiin liittyvät vaikeudet ja kehittämistarpeet nousevat esiin useissa lähteissä sekä keräämässämme aineistossa. Haanpään ym. selvityksen (2020) mukaan ongelmia on muun muassa tiedonkeruun yhteismitattomuudessa sekä tiedon sijainnin hajanaisuudessa. Selvityksen mukaan ”kukin tiedotuskeskus julkaisee omia tietoja, joista osa on avointa tietoa, osa taulukoina ja osa ainoastaan tilastojulkaisuin. Tiedon omistajuus on hajautunut hallintoresursseiltaan rajallisille toimijoille, joiden tiedonkeruun ja sen kehittämisen resurssit ja tietoteknisten ratkaisujen kehittämismahdollisuudet ovat usein hyvin rajalliset.” (Haanpää ym. 2020, 73.)

Sama asia nostettiin esiin *Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat* -julkaisussa (2018). Sen mukaan taiteenalojen nykyistä kattavampi ja vertailukelpoisempi tietopohja vahvistaisi taiteen edistämisen ja tukijärjestelmän sekä seurannan ja arvioinnin kehittämistä. Lisäksi se palvelisi taiteesta ja kulttuurista käytävää yhteiskunnallista keskustelua sekä edistäisi toimialan tiedolla johtamista, faktoihin perustuvaa keskustelua ja vuorovaikutusta muiden hallinnonalojen ja toimijoiden kanssa. (OKM 2018, 12, 34.)

Johtajahaastatteluissa tilastoinnin vaikeutena mainittiin määritelmät ja rajaukset. Taiteenalakohtainen tilastointi ei välttämättä kuvaa kovin hyvin samanaikaisesti eri taiteenaloilla toimivien tilannetta, eikä taiteilijoiden ole itsenkään aina helppoa tai mielekäästä asemoida itseään vain yhdelle taiteenalalle.

Haanpään ym. selvityksessä nostettiin esiin eri toimijoiden rooli tiedon kokoamisessa: ”Jos halutaan lisää viranomaistiedon kaltaista tietoa, on viranomaistiedonkeruita laajennettava ja vastaavasti karsittava esimerkiksi tiedotuskeskusten tiedonkeruita, jotta tiedon antajien tiedonkeruurasitus ei kasva.” (Haanpää ym. 2020, 79.) Vaihtoehtona on myös vastuiden ja määritelmien selkeyttäminen ja tilastointivastuiden selkeä osoittaminen eri tahoille.

6.2.2 Arvot toiminnan ja toimintamuotojen perustana

Tiedotuskeskusten arvot heijastuvat keskusten toimintaan ja toimintamuotoihin. Avoimuuden mainitsi arvonaan yli puolet tiedotuskeskuksista. Useampi keskus mainitsi myös läpinäkyvyyden, asiantuntijuuden, toimialan tuntemuksen, yhdenvertaisuuden ja kestäväen kehityksen. Muita tiedotuskeskusten listaamia arvoja olivat moniarvoisuus, joustavuus, luotettavuus, näkemyksellisyys, vuorovaikutus, edelläkävijyys, integriteetti, toimialan mandaatti, yhteys kenttään, kriittisyys, rohkeus, reiluus, uteliaisuus, eettisyys, ekologisuus, diversiteetti, riippumattomuus ja yhdessä tekeminen.

Käytännössä avoimuuden kuvattiin näkyvän pyrkimyksinä läpinäkyvään toimintaan, avoimeen tiedonkulkuun, perusteluihin ja määrittelyihin, helposti lähestyttävyyteen ja yhteistyöhakuisuuteen. Avoimessa toiminnassa tulokset ovat kaikkien tiedossa ja hyödynnettävissä. Näkemyksellisyys heijastui pitkäjänteisyyteen ja asiantuntijuuteen. Yhdessä tekeminen viittasi vuorovaikutukseen alan kanssa sekä keskuksen sisällä. Vaikka kaikki tiedotuskeskukset nojasivat arvopohjaansa, osa ei kuitenkaan tarkemmin eritelty, millä tavoin arvot käytännössä näkyvät.

6.2.3 Vaikuttaminen toimintamuotoihin

Useimmat tiedotuskeskukset ovat yhdistyspohjaisia toimijoita. Tällöin toimintamuotoihin vaikuttaa keskeisesti yhdistyksen hallitus. Erään tiedotuskeskuksen mukaan: ”Jäsenyhteisöt valitsevat hallituksen jäsenet, olemalla aktiivinen hallitustyöskentelyssä voi vaikuttaa paljonkin.” Käytännössä mahdollisuus päästä hallitukseen vaihtelee. Osa keskuksista totesi, että yhdistyksen toimintaan voi tulla mukaan. Toisissa taas erilaiset jäsen-/taustayhteisöt valitsevat hallituksen jäsenet. Tällöin mahdollisuus päästä mukaan hallitustyöskentelyyn edellyttää kentän toimijoilta kattavia verkostoja ja aktiivisuutta.

Hallitus ja ohjausryhmä, keskeiset sidos- ja viiteryhmät -- sekä keskustelut erilaisissa tapahtumissa vaikuttavat jatkuvasti siihen, millaista toimintaa tehdään ja mitä asioita priorisoidaan. (Itsearviointivastaus)

Tiedotuskeskukset kuvasivat itsearvioinnissa erilaisia tapoja, joilla ne, joita varten tiedotuskeskus on olemassa, voivat vaikuttaa keskusten toimintamuotoihin. Lähes kaikki tiedotuskeskukset mainitsivat vaikuttamisen väylänä kyselyt. Tiedotuskeskukset toteuttavat kyselyjä sekä säännöllisesti (esim. palautekyselyt, asiakastytyväisyyskyselyt) että satunnaisesti esimerkiksi strategiaprosessien yhteydessä. Osa keskuksista järjestää myös erillisiä palaute- ja keskustelutilaisuuksia. Yksi tiedotuskeskus mainitsi toteuttavansa säännöllisesti laajan haastattelukierroksen, jossa se kuulee alan keskeisiä toimijoita. Tavoitteena on varmistaa, että toimijat voivat vaikuttaa keskuksen toimintamuotoihin. Toinen keskus mainitsi puolestaan järjes-

tävänsä keskeisille toimijoille säännöllisiä työpajoja ja strategiapäiviä, joissa toimijat voivat osallistua toiminnan suunnitteluun.

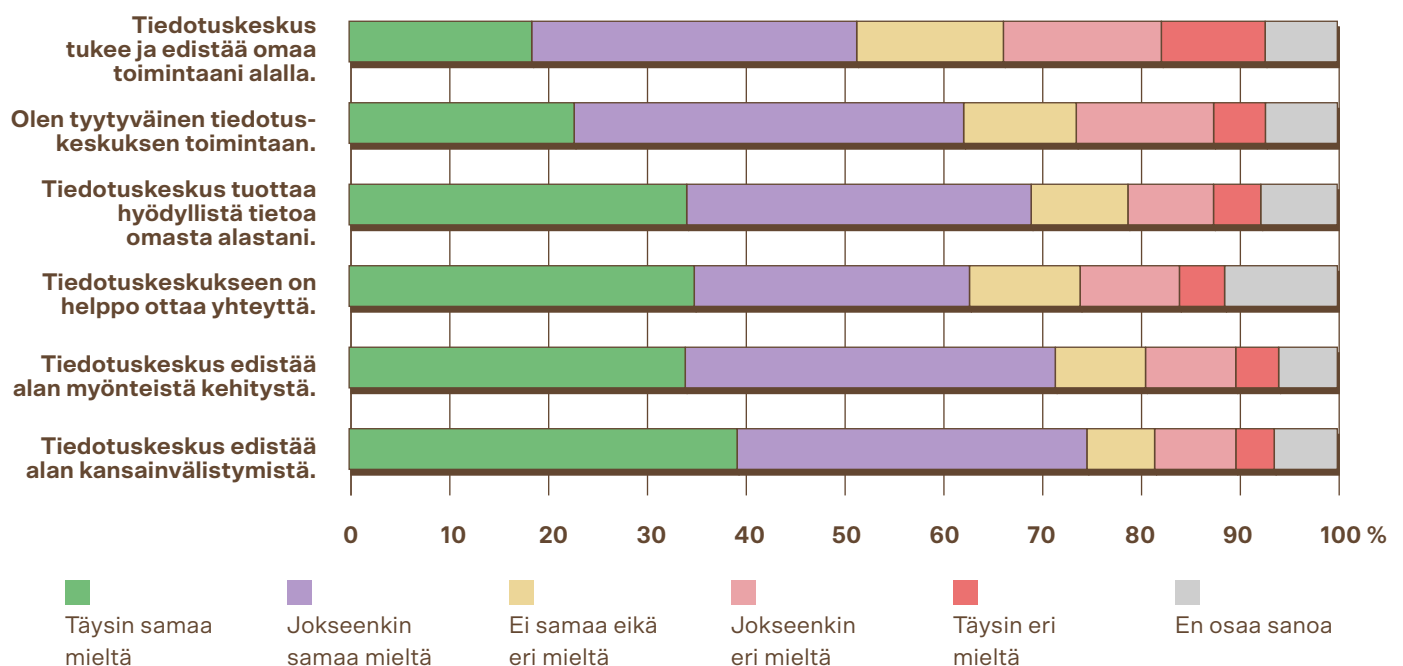
Valtaosa tiedotuskeskuksista mainitsi vaikuttamisen väylänä myös suorat yhteydenotot: palautteen antamisen ja toiveiden esittämisen. Yhteydenpidolla alan toimijat voivat vaikuttaa siihen, mitä tiedotuskeskuksessa tiedetään kentän näkemyksistä ja tarpeista. Keskusten henkilökunta myös osallistuu erilaisiin tilaisuuksiin ja keskustelee kentän toimijoiden kanssa, minkä myötä kentän ääni välittyy toimintamuotoihin.

Mahdollisuus palautteenantoon ei välttämättä kuitenkaan tarkoita suoraa mahdollisuutta vaikuttaa tiedotuskeskuksen toimintamuotoihin. Eräs keskus kiteytti asian: ”Kenttää kuunnellaan, mutta toimintamuodot eritellään strategiaprosessissa”.

6.2.4 Kentän arvioita tiedotuskeskusten toiminnasta

Selvitimme toimijakyselyn kautta eri aloilla toimivien taiteen ja kulttuurin ammattilaisten näkemyksiä tiedotuskeskusten toiminnasta. Vastajia pyydettiin valitsemaan yksi tai useampi alallaan toimiva tiedotuskeskus, ja vastaamaan väitteisiin kutakin valitsemaansa tiedotuskeskusta koskien. Kuvioon 7 on koottu vastaukset kaikkien tiedotuskeskusten osalta. Tiedotuskeskuksittain eriteltyt vastaukset ovat liitteessä 4.

Kuvio 7. Toimijoiden näkemyksiä tiedotuskeskusten toiminnasta, 2019.

N=438, paitsi tiedontuotantoa ja tyytyväisyyttä koskevissa väitteissä N=439. Lähde: Toimijakysely.

Enemmistö vastaajista katsoi, että omalla alalla toimiva tiedotuskeskus edistää alan kansainvälistymistä (75 % jokseenkin tai täysin samaa mieltä) sekä alan myönteistä kehitystä (71 % jokseenkin tai täysin samaa mieltä). Otoksen perusteella vaikuttaa siltä, että kentän toimijat kokevat tiedotuskeskusten onnistuneen toimialansa kansainvälistymisen ja myönteisen kehityksen edistämässä.

Noin kaksi kolmasosaa vastaajista koki, että tiedotuskeskukseen on helppo ottaa yhteyttä (63 % jokseenkin tai täysin samaa mieltä), ja että tiedotuskeskus tuottaa hyödyllistä tietoa vastaajan omasta alasta (69 % jokseenkin tai täysin samaa mieltä). Itsearviointinissa kaikki tiedotuskeskukset katsoivat toimintansa edistävän toimialan tiedontuotantoa vähintään hyvin. Toimijakyselyn otoksen perusteella näyttää siltä, että tuotettu tieto koetaan yleisesti myös varsin hyödylliseksi.

Eniten vaihtelua toimijoiden näkemyksissä oli tyytyväisyydessä tiedotuskeskuksen toimintaan sekä kokeemukseen tiedotuskeskuksen tuesta ja oman toiminnan edistämisestä alalla. Oman alan tiedotuskeskuksen toimintaan oli täysin tai jokseenkin tyytyväisiä 62 prosenttia ja täysin tai jokseenkin tyytymättömiä 19 prosenttia vastaajista. Väitteen ”Tiedotuskeskus tukee ja edistää omaa toimintaani alalla” kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä oli noin 51 prosenttia ja jokseenkin tai täysin eri mieltä noin 27 prosenttia vastaajista. Toimijakyselyn otoksen näkökulmasta tiedotuskeskuksilla on kehitettävää etenkin näillä osa-alueilla.

Enemmän kontaktipintaa ruohonjuuritasoon. (Toimijakyselyn vastaus)

Tiedotuskeskusten edustajat matkustelevat kansainvälisillä edustumatkoilla enemmän kuin edustamiensa alojen taiteilijat. Epäilen suuresti tämän edistävän mitään. Ryhmille suoraan kohdistettu tuki olisi huomattavasti tehokkaampi keino, mikäli esittävien taiteiden ryhmien kansainvälistymistä pidetään tärkeänä. (Toimijakyselyn vastaus)

Alaa kehitetään alan toimijoita tukemalla. Tiedotuskeskusten roolia tiedon kerääjänä ja tilastojana pidän ensiarvoisen tärkeänä, koska sitä ei kukaan muukaan tee ja tieto on valtaa, kaikille alan toimijoille. (Toimijakyselyn vastaus)

On hyvä, että tiedotuskeskukset tekevät aloja tunnetuksi, mutta tunnet-

tuus ei vielä tuo toimijoille riittävää ansaintalogiikkaa. (Toimijakyselyn vastaus)

6.3 Yhteistyön merkitys

Yhteistyö on tiedotuskeskusten keskeinen toiminnan muoto. Kaikki tiedotuskeskukset listaavat toimintaansa ohjaavissa asiakirjoissa, avustushakemuksissa ja itsearviointivastauksissa laajan joukon keskeisiä yhteistyökumppaneita (ks. luku 4).

Kumppaneiden kautta tulemme osaksi jotakin suurempaa kuin mitä olisimme yksinämme. (Itsearviointivastaus)

[M]e koko ajan jankutetaan, että kaikki meidän hankkeet tehdään yhteistyössä, mutta se on myös totta. (Johtajan haastattelu)

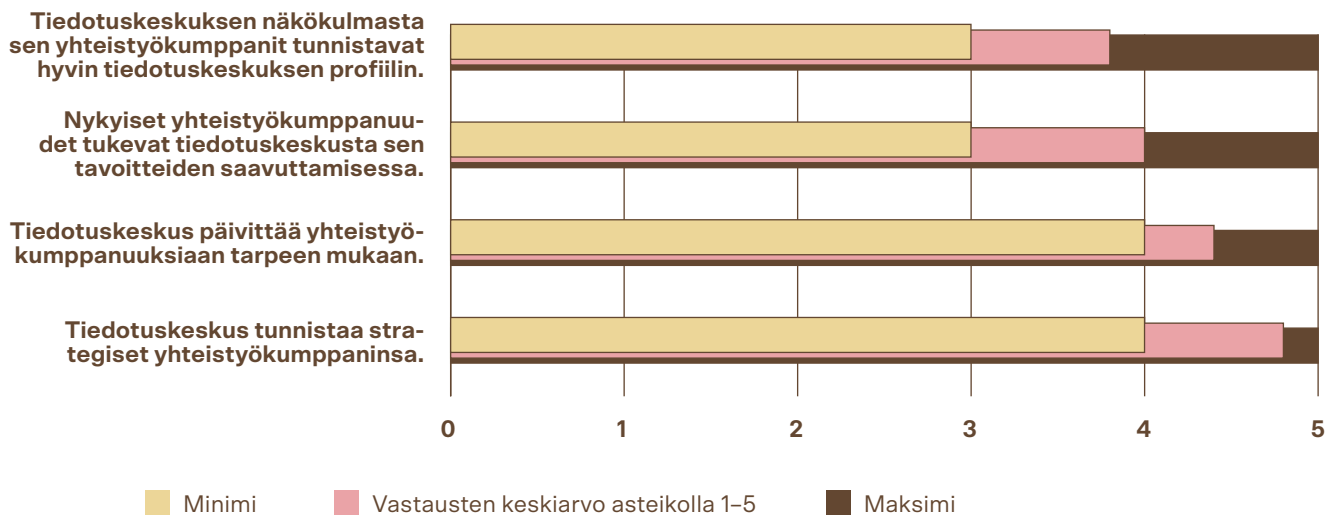
Itsearviointivastauksien perusteella tiedotuskeskusten kumppanit toimivat useimmiten samalla toimialalla kuin tiedotuskeskus, mutta yhteistyö yli toimialojen on myös yleistä. Itsearviointivastauksissa nimettyjä yhteistyökumppaneita olivat erityisesti oppilaitokset sekä kansalliset ja kansainväliset oman alan toimijat ja verkostot. Myös kaupungit ja kunnat, ministeriöt, ammattiliitot sekä erilaiset kolmannen sektorin järjestöt ja yhdistykset mainittiin yksittäisissä vastauksissa yhteistyökumppaneina.

Yhteistyökumppanit tukevat tiedotuskeskusten tavoitteiden toteuttamista. Moni tiedotuskeskus korosti tavoitteita yhteistyön lähtökohtina. Erään tiedotuskeskuksen mukaan ”-- tavoitteet ovat myös tapa rajata meille tulevia yhteistyöpyyntöjä”. Yhteistyön kuvattiin lisäävän kentän toimijoiden työtilaisuuksia, toiminnan vaikuttavuutta, tietoa, tehokkuutta, resursseja ja näkyvyyttä, edistävän alan tunnettuutta sekä yleisesti parantavan kentän toimintaedellytyksiä.

Myös verkostotoiminnalla on merkitystä, sillä tiedotuskeskusten toiminta on suoraan riippuvaista muiden alan toimijoiden tekemästä työstä. Siten yhteistyö on toiminnan ja tavoitteiden ydintä. Yhteistyö edistää myös toiminnan moniäänisyyttä ja monipuolisuutta.

Valtaosa tiedotuskeskuksista arvioi tunnistavansa strategiset yhteistyökumppaninsa erittäin hyvin ja tarpeen vaatiessa päivittävänsä yhteistyökumppanuuksiaan onnistuneesti (kuviot 8). Keskusten mielestä nykyiset yhteistyökumppanit tukevat niitä hyvin omien tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyötä koskevista arviointikysymyksistä matalin keskiarvo oli väitteessä ”Tiedotuskeskuksen näkökulmasta sen yhteistyökumppanit tunnistavat hyvin tiedotuskeskuksen profiilin”. Tämän väittämän kohdalla vastaukset vaihtelivat tyydyttävästä erittäin hyvään.

Kuvio 8. Tiedotuskeskusten vastaukset yhteistyötä koskeviin itsearviointikysymyksiin, 2019.

N=9, paitsi väitteessä ”Tiedotuskeskuksen näkökulmasta sen yhteistyökumppanit tunnistavat hyvin tiedotuskeskuksen profiilin” N=8.

Kaikki tiedotuskeskukset mainitsivat tekevänsä kansainvälistä yhteistyötä liittyen erityisesti kulttuuriviennin ja -vaihdon edistämiseen. Se oli selkeästi eniten korostettu yksittäinen yhteistyön kohde. Osaamiseen ja koulutukseen liittyvän yhteistyön mainitsi kuusi vastaajaa. Tapahtumatuotantoon liittyvän yhteistyön mainitsi neljä tiedotuskeskusta, tilastointiin ja tiedontuotantoon liittyvän yhteistyön kaksi ja moninaisuuden edistämiseen liittyvän yhteistyön niin ikään kaksi tiedotuskeskusta. Lisäksi yksittäisissä vastauksissa mainittiin muun muassa asiantuntija-apu, tiedotus, rahoitusyhteistyö, vaikuttaminen ja promootio.

Itsearvioinnissa tiedotuskeskusten välillä oli suuria keskinäisiä eroja tavassa raportoida yhteistyöstä. Vastausten perusteella ei siten voi aukottomasti kuvata yhteistyön määrää tai kohdetta. On kuitenkin selvää, että yhteistyö on kaikkien osalta aktiivista ja tiedotuskeskuksille erityisen tärkeää.

Tiedotuskeskukset kartoittavat yhteistyökumppaneiden näkemyksiä toiminnastaan eri tavoin. Valtaosa kuvasi käyvänsä yhteistyökumppaneiden kanssa säännöllistä ja aktiivista vuoropuhelua. Osa järjesti erityisiä palautekeskusteluja tai pyysi suoraan palautetta toimijoilta. Eräs kuvasi, että etenkin kansainvälisiltä kumppaneilta suoraan palautetta tulee paljon. Yhteistyökumppaneille kohdistettuja kyselyjä ja haastattelututkimuksia keskuksot toteuttavat vaihtelevasti. Yhteistyökumppaneilta pyydetään myös suullista sekä kirjallista palautetta ja näkemyksiä esimerkiksi vuosikertomuksiin ja hankeraportteihin.

Mahdollisimman kevyesti olemme koettaneet saada kerättyä palautetta, jotta emme raskautta ihmisiä kyselyillä tai toisaalta käytä aikaa raskas-soutuiseen evaluointiin. Yritetään olla kuulolla ja sellaisissa väleissä, että palautetta saadaan kasvokkain ja suoraan. (Itsearviointivastaus)

6.3.1 TAIVE-verkosto

Taiteen tiedotuskeskukset muodostavat yhteisen TAIVE-verkoston (ks. luku 1). Verkostosta huolimatta tiedotuskeskukset eivät itsearviointivastauksissaan juuri maininneet toisia tiedotuskeskuksia yhteistyökumppaneinaan. Johtajahaastatteluiden perusteella verkostolla on kuitenkin merkitystä erityisesti tiedonvaihdon ja keskustelun foorumina. Tiedotuskeskusten TAIVE-verkosto myös tapaa OKM:n viranhaltijoita vuosittaisissa tiedonvaihtokeskusteluissa⁹³.

Haastatteluissa toiset tiedotuskeskusten johtajat kokivat verkostossa toimimisen ja keskusten välisen yhteistyön selkeästi toisia luontevammaksi, mielekkäämmäksi ja tärkeämmäksi. Osa myös näki, että tiedotuskeskusten väliseen yhteistyöhön kannattaisi panostaa nykyistä enemmän. Esimerkiksi Sirkuksen tiedotuskeskuksen johtajan mukaan TAIVE-verkoston tiedonvaihto on todella tärkeätä ja yhteistyö hyvää, mutta johtaja toivoisi verkostolta tiiviimpää vuorovaikutusta ja lisää aloitteellisuutta.

SES:n osallistuminen TAIVE-verkostoon on ollut melko satunnaista. SES:n johtajan mukaan säätiön muista poikkeava profiili toimialallaan on johtanut siihen, että se on kokenut muita tiedotuskeskuksia luontevammiksi yhteistyökumppaneiksi esimerkiksi Suomen ulkomailla toimivat kulttuuri-instituutit, suurlähetystöt ja Visit Finlandin.

Moni tiedotuskeskusten johtajista ei kokenut saavansa verkoston yhteistyöstä juurikaan hyötyä oman toimialan tai sen edistämisen suhteen. Tämä liittyi etenkin eri alojen välillä nähtyihin eroihin. Osa kuitenkin koki, että voimien yhdistäminen edistäisi koko taide- ja kulttuuritoimialaa. Esimerkiksi Music Finlandin johtajan mukaan yhteistyön arvo korostuu etenkin vaikuttajaviestinnässä, kun eri alojen keskuksiset esiintyvät yhdessä rintamassa. TAIVE-verkosto onkin tehnyt yhteisiä aloitteita talousarvioon ja valtion matkustussääntöön liittyen⁹⁴.

Osalla tiedotuskeskuksista on kiinteitä yhteistyökumppanuuksia toisten tiedotuskeskusten kanssa laajemman TAIVE-verkoston ohitse. Esimerkiksi esittävän taiteen alalla toimivat teatterin, tanssin ja sirkuksen tiedotuskeskukset tekevät yhteistyötä hanketasolla ja tilastoinnissa.

93 Suomen elokuvasäätiö on erityisperustein myönnettävän rahoituksen piirissä ja käy siksi ministeriön kanssa muodollisemmat ohjauskeskustelut.

94 <https://sirkusinfo.fi/2019/10/taiteen-tiedotuskeskuksilta-yhteinen-aloite-valtion-matkustussaannon-muuttamiseksi/>, <https://frame-finland.fi/2019/02/11/taiteen-tiedotuskeskukset-prosentti-budjetista-taiteelle-ja-kulttuurille-toisi-kasvua-ja-vauhdittaisi-kansainvalistymista/> (luettu 27.3.2020).

[S]anoisin että se on tiedonvaihtoa, se on osittain yhteisten toimenpiteiden suunnittelua, mutta enimmäkseen se on kuitenkin siis semmoinen hyvin toimiva vertaistukiryhmä, jossa voidaan sitten jakaa ideoita, ajatuksia, toimintamalleja, kaikkea tämän tyyppistä. (Johtajan haastattelu)

[M]ehän ollaan TAIVE, eli taiteen tiedotuskeskusten verkosto. Aina yritetään ryhdistäytyä, että tehtäisiin yhdessä sitä ja tätä, välillä tehdäänkin, ja aina joku sanoo siellä sen, et kun me ollaan niin erilaisia, ja sitten aina joku toinen sanoo, että niin, mutta kun meillä [on] nämä ja nämä asiat, jotka yhdistävät. [...] jos minulla olisi ylimääräistä aikaa ja rahaa, niin minä itse asiassa kyllä tekisin sille jotain. Koska se on ihan järjenköyhää, että me istutaan vuodesta toiseen ja todetaan nämä kaksi asiaa [...] Ja vaikka [osa tiedotuskeskuksista] on sanonut, että meitähän ei voi verrata toisiinsa, kun me ollaan niin erilaisia, meidän kentät on niin erilaisia. No sehän ei pidä paikkaansa, jos ihan rehellisiä ollaan. (Johtajan haastattelu)

7 Asema ja ohjaus

Edellä kuvasimme tiedotuskeskusten näkemyksen omasta toimialastaan ja tehtävistään (ks. luku 4), resursseistaan (ks. luku 5) sekä toiminnastaan (ks. luku 6). Tässä luvussa hahmotamme näiden pohjalta yleisesti tiedotuskeskusten asemaa omilla toimialoillaan. Lisäksi tarkastelemme tiedotuskeskuksiin kohdistuvaa ohjausta ja niiden suhdetta julkiseen valtaan.

7.1 Tiedotuskeskusten asema eri toimialoilla

Aikoinaan [tiedotuskeskuksen edeltäjä] oli myöskin enemmän semmoinen toiveiden tynnyri, jonka piti tehdä vähän kaikkea kanssa, koska kaiken näköistä kehittämistyötä tarvittiin. Mutta me nyt olemme se. (Johtajan haastattelu)

Oma toimiala ja sen edistäminen on kaikkien tiedotuskeskusten keskeinen lähtökohta. Toimialojen rakenteet ovat kuitenkin hyvin erilaisia. *Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat* -työryhmäraportin (2018) mukaan taiteen toimialoilla tulisi olla ainakin seuraavat rakenteet alan kehityksen turvaamiseksi: 1) taiteellisen toiminnan koulutus, 2) taiteellisen tuotannon rahoitus sekä 3) taiteen välittämisen, levittämisen ja muun jakelun toimijat ja kanavat. Yleisön on myös kyettävä kohtaamaan taidetta. Lisäksi tarvitaan taiteen tutkimusta ja kritiikkiä. Toimialojen kannalta on tärkeää, että nämä eri osa-alueet toimivat ja ovat oikeassa suhteessa toisiinsa. (OKM 2018, 37.)

Tiedotuskeskukset edistävät omia toimialojaan eri tavoin. Tiedotuskeskusten tavoitteet ja niiden valitsemat toimintamuodot palautuvat niiden edustamien alojen tilanteeseen. Hahmotamme tässä toimialan edistämistä eri tiedotuskeskusten toiminnassa kuviossa 9 kuvaamamme mallin kautta. Olemme luoneet mallin aineiston pohjalta tiedotuskeskustoiminnan näkökulmasta. Sen taustalla sovelsimme aiempien tutkimusten toimialavisualisointeja.⁹⁵

Tutkimushankkeemme yhteydessä ei ollut mahdollista kattavasti kartoittaa eri toimialojen toimijakenttiä tai kuvata tyhjentävästi tiedotuskeskusten edustamien alojen toimialarakenteita. Tarkemmin eri osa-alueita selvittävät kuvaukset olisivat

UNESCO:n ”culture cycle” -mallissa kulttuurin luominen, tuotanto, jakelu, esittäminen ja välittäminen sekä kuluttaminen muodostavat kehän, jossa eri osa-alueet ja niistä vastaavat toimijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään, mutta eivät alisteisessa asemassa toisiinsa nähden. (UNESCO 2009, 19–20.) UNESCO:n malliin pohjaten *Mapping the Creative Value Chains* -raportissa (De Voldere ym. 2017) esiteltiin luovan työn arvo- ketju (creative value chain). Ketjussa kuvataan kaikkia niitä toimintoja ja osa-alueita, jotka mahdollistavat kulttuurin luomisen, levittämisen, vastaanottamisen, käytön, arvioinnin, ymmärtämisen ja säilyttämisen. Tässä mallissa UNESCO:n malliin on lisätty koulutus ja valmennus, hallinto ja säätely sekä kulttuurin jatkuvuuteen liittyvät toiminnot. Uudempi malli liittyy vahvasti taloudellisen arvon muodostumiseen.

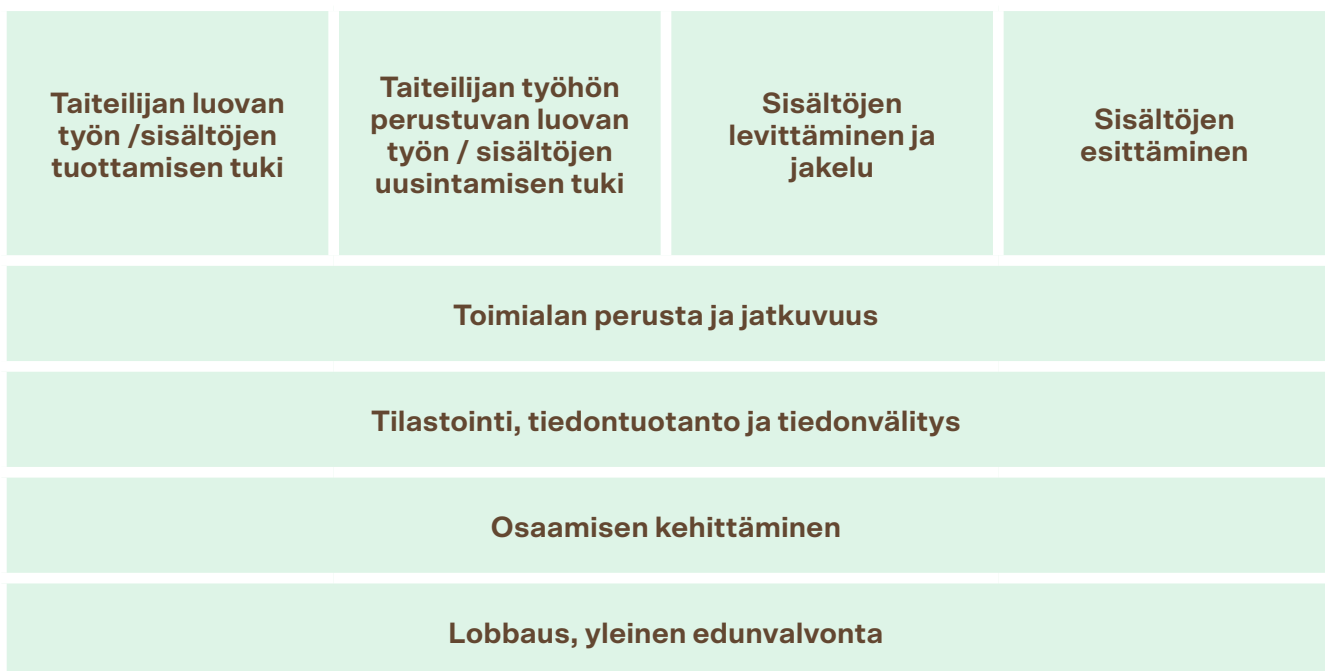
hyödyllisiä, mutta jäävät jatkotutkimuksen tehtäväksi. Luomme kuitenkin kuvion kautta kokonaiskuvaavaa tiedotuskeskusten asemasta sekä keskinäisistä yhtäläisyyksistä ja eroista.

Mallin ylin rivi liittyy taiteilijan luovaan työhön ja sisältöihin: tuottamisen tukeen, sisältöjen uusintamisen tukeen, levittämiseen ja jakeluun sekä esittämiseen. Tuottaminen kuvaa uuden tekemistä ja luomista (*production*). Uusintaminen liittyy tuotetun sisällön käsittelyyn (*reproduction*) – esimerkiksi kirjallisuuden kääntämiseen. Levittäminen ja jakelu kuvaavat sisältöjen siirtämistä lähemmäs kulutusta, esimerkiksi viemällä kuvataidetta ulkomaisten galleristien saataville taidemessuille. Sisältöjen esittäminen liittyy välittömään yleisösuhteeseen ja sisältöjen ”kuluttamiseen”, esimerkiksi näyttelyjen ja esitysten toteuttamiseen. (Kuvio 9.)

Mallin alemmat rivit kuvaavat toimialan edistämisen ulottuvuuksia, jotka voivat liittyä jokaiseen vaiheeseen taiteilijan luovan työn ja sisältöjen prosessissa. Näitä ulottuvuuksia ovat toimialan perusta ja jatkuvuus (esimerkiksi kasvatus ja arkistointi), tilastointi, tiedontuotanto ja tiedonvälitys, osaamisen kehittäminen (esimerkiksi kurssit ja koulutus) sekä lobbaus ja yleinen edunvalvonta (esimerkiksi vaikuttajaviestintä). Jälkimmäisen tavoitteena on tarjota välineitä ja suotuisa toimintaympäristö kulttuuritoiminnoille ja -toimijoille. Kuten kuvion ylemmän rivin ulottuvuudet, myös alemmat rivit sisältävät paljon erilaisia toimintamahdollisuuksia, joiden erittely olisi oman tutkimuksensa aihe.

Kuvio 9. Toimialojen kehittämisen eri ulottuvuudet.

Toimialan edistäminen tiedotuskeskusten toiminnassa

Toimijakyselyssä pyysimme eri aloilla toimivia taiteen ja kulttuurin ammattilaisia listaamaan keskeisiä tahoja, jotka edistävät vastaajan omaa toimialaa. Esiin nousi hyvin moninainen toimijajoukko. Tiedotuskeskukset mainittiin eri alojen edistäjätahoina alan muiden toimijoiden joukossa. Niiden rooli tai asema ei kuitenkaan erityisesti korostunut vastauksissa. Samalla vastaukset kuvastavat sitä, mitä kukin vastaaja on ymmärtänyt edistämisen tarkoittavan. Vastaajien nimeämiä tahoja alasta riippumatta olivat Taike, OKM, kaupungit ja kunnat sekä yksityiset säätiöt ja rahastot. OKM:n rooli jäi vastausten perusteella kuitenkin pieneksi. Eri aloilla toimivat taiteilijajärjestöt ja ammattiliitot sekä esimerkiksi taiteen aluekeskukset ovat vastausten perusteella eri alojen keskeisiä edistäjätahoja. Näitä ei kuitenkaan mainittu tasaisesti kaikkien taiteenalojen kohdalla johtuen alojen erilaisista rakenteista. Myös erilaiset festivaalit, kulttuuritalot, oppilaitokset, tapahtumajärjestäjät, taide- ja kulttuurilaitokset ja tekijänoikeusjärjestöt mielletään eri toimialojen keskeisiksi edistäjiksi. Kulttuuri-instituutteja ei puolestaan mainittu kertaakaan vastaajien oman toimialan keskeisinä edistäjinä.

Olenainen toimialan edistämiseen ja tiedotuskeskusten painotuksiin vaikuttava tekijä on eri toimialojen kehittyneisyys ja siihen liittyvä rakenteiden vahvuus. Kuvion 10 kaikilla osa-alueilla hyvin kehittyneillä aloilla alan edistämisestä vastaa laajempi toimijoiden verkosto kuin heikommin kehittyneillä toimialoilla. Alalla on tällöin useita vahvoja ja asemansa vakiinnuttaneita organisaatioita, joilla on omat vastualueensa ja niiden mukaiset tehtävät toimialan kokonaisuudessa. Tällöin tiedotuskeskukset voivat helpommin rajata omia toimiaan suhteessa muihin toimijoihin.

Toimialojen kypsyyteen kytkeytyy myös tiedotuskeskusten asema edunvalvojina. Edunvalvonta laajasti nähtynä on mukana kaikkien tiedotuskeskusten toiminnassa. Itsearviointinissa puolet tarkasteltavista keskuksista kuitenkin katsoi, ettei oman alan edunvalvonta ole toiminnan kannalta olennaista⁹⁶. Tällöin alalla on muita tahoja, jotka keskittyvät toimialan edunvalvontaan, ja tiedotuskeskus voi rajata tämän ulottuvuuden oman toimintansa ulkopuolelle. Esimerkiksi Sirkuksen tiedotuskeskus kokee vahvasti olevansa alan edunvalvoja, koska sirkusalalla ei ole muita edunvalvoja⁹⁷. Tilanne on varsin toisenlainen esimerkiksi musiikin ja teatterin aloilla. Tiedotuskeskuksiin kohdistuvien kehityspaineiden skaala laajenee helposti, jos alalla on niukasti muita toimijoita.

Seuraavassa tiivistämme kuvion 9 lähtökohdista, miten oman toimialan edistäminen painottuu kunkin tarkasteltavan tiedotuskeskuksen toiminnassa. Hahmotamme tätä etenkin itsearviointien sekä johtajahaastattelussa ja toimijakyselyssä ky-

Oman alan edunvalvontaan suhtaudutaan tiedotuskeskuksissa varsin eri tavoin. Itsearviointinissa neljä tiedotuskeskusta katsoi, ettei edunvalvontaa koskeva arviointikysymys ole keskuksen toiminnan kannalta olennainen. Tiedotuskeskuksista kaksi katsoi toimintamuotojensa edistävän toimialan edunvalvontaa tyydyttävästi, kaksi hyvin ja yksi erittäin hyvin. Kysymykseen vastanneista osa viittasi alallaan toimiviin muihin edunvalvontajärjestöihin. Osa katsoi, ettei edunvalvonta varsinaisesti kuulu sen tehtäviin, mutta tiedotuskeskuksen toiminta edistää laajemmin toimialan etuja.

Sirkuksen tiedotuskeskus 2016.

syttyjen muiden alan keskeisten toimijoiden kautta. Tarkemmat toimialakuvaukset vaatisivat täydentäviä aineistoja.

→ **Archinfo** toimii alalla, jolla yritystoiminta on hyvin yleistä. Laajemmin rakennusteollisuudessa toimijoiden määrä ja markkinoiden arvo ovat suuria. Tiedotuskeskuksen tärkeimmät viiteryhvät löytyvät kuitenkin järjestökentältä. Keskeiset jäsenjärjestöt ovat samalla keskisiä yhteistyökumppaneita. Niiden joukkoon lukeutuu alan edunvalvoja, eikä Archinfo itse vastaa edunvalvonnasta. Taustayhteisöön kuuluu myös tahoja, jotka edistävät Archinfoa voimakkaammin arkkitehtien ja arkkitehtitoimistojen asemaa.

Archinfon toiminnassa on kyse arkkitehtuurin edistämisestä kulttuurin muotona. Keskukseen strategiassa keskeiset toiminta-alueet rajataan viestinnän, kansainvälisen toiminnan ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen kautta. Myös useat muut tiedotuskeskukset ovat tunnistaneeet samat kolme osa-aluetta tärkeiksi toimintansa strategisessa kehittämisessä. Archinfon kohdalla kohdennus palautuu alan kehitystä haitanneiden puutteiden kartoitukseen.

[M]eidän tapauksessa ne aukot siinä kohtaa selkeästi liittyi nimenomaan viestintään ja selkeästi liittyi tiettyihin kansainvälisiin näkyvyysasioihin, ja sitten osittain tämmöisiin tiettyihin kotimaan vaikutusjuttuihin, eli... arkkitehtuurikasvatukseen esimerkiksi. (Johtajan haastattelu)

Arkkitehtuurin tiedotuskeskus asettuu tukemaan yllä kuvatuin kohdennuksin toimialan kehitystä. Tavoitteena on täydentää alan kehitystä tiedonvälitystä ja alan yleistä edunvalvontaa kehittämällä. Arkkitehtuurikasvatuksen kautta pyritään turvaamaan toimialan perustaa ja jatkuvuutta. Lisäksi keskus linjaa olevansa ”ketterä välittäjäorganisaatio”, mikä asemoi keskuksen toimintaa myös sisältöjen levittämiseen. Keskus tekee yhteistyötä arkkitehtuurifestivaalien kanssa. Se myös vastaa Suomen paviljongin näyttelystä Venetsian arkkitehtuuribiennaalissa. Keskus on myös ollut aktiivisesti mukana kehittämässä kaltaistensa toimijoiden kansainvälistä verkostoitumista.

→ **FILI:n** toimialalla on useita organisaatioita, joilla on vahva asema ja selkeästi rajatut tehtävät.

[O]n nämä omat ikään kuin edunvalvojat ja ne, jotka sitten hoitaa niitä yhteisiä asioita. Että meidän ei tarvitse sellaista tehdä [...] kirjailijoiden toimeentuloa edistää kirjailijaliitot [...] [K]ustannusyhdistyksillä ja kirja-kauppaliitolla on oma tilastointi. [J]a meilläkin on sitten omaa tilastointia. (Johtajan haastattelu)

Toimialalla on liiketaloudellisesti toimivia kustantamoja ja eri toimijatahoilla on omat, vakiintuneet järjestönsä. Kustantajien yhteistyö- ja edunvalvojajärjestönä toi-

mii Suomen Kustannusyhdistys. Suomen- ja ruotsinkielisille kirjailijoille on omat kirjailijaliittonsa. Myös muihin kieliin kuin suomeksi tai ruotsiksi kääntäville on kaksi kääntäjäliittoa, joiden kanssa FILI tekee yhteistyötä. Alalla toimii myös Kirjakauppaliitto. Itsearvioinnin perusteella FILI käy kustantajien, agenttien ja kääntäjien kanssa säännöllistä vuoropuhelua, mutta kokee alan haasteiksi silti yhteistyön puutteen ja kustannusalan sirpaloitumisen.

FILI:n tehtävä on rajattu selkeästi kirjallisuusvientiin. Keskus itse ei kuitenkaan vie mitään, mutta tukee viennin edistämistä. Se tarkoittaa paitsi vientitulojen kasvattamista, myös kirjallisuuden kansainvälisen leviämisen edistämistä.

[M]eidän maailmassa [kirjallisuusvienti] tarkoittaa sekä kirjallisuusvientiä, jossa pääpainopiste on siinä juuri, että viedään kulttuuria, tuodaan kulttuuria, kulttuurivaihtoa, tehdään kulttuuritekoja, silloin se on ihan yhtä tärkeää, että joku suomalainen kirjallisuus ilmestyy Makedoniassa kuin Jenkeissä. Mutta sitten kun me puhutaan [...] siitä taloudellisesta osiosta ja silloin se on mielestäni jo yritysmaailmaa [...] Että mielestäni ideaalitalanteessa meillä on molemmat, ne toimii vierekkäin mutta ne tukevat toisiaan, molemmat ovat ihan yhtä tärkeitä. (Johtajan haastattelu)

Toiminnan laaja tarkoitus ulottuu alalla toimivien tahojen vaikuttavuuden ja elinvoimaisuuden parantamiseen, ja yksilötasolla aina tulojen ja työllistymisen edistämiseen. Nämä kattavat periaatteessa melko laajasti alan edistämisen eri osa-alueita, mutta keskuksen varsinainen toiminta kohdentuu rajatummin.

Kääntäjille myönnettävin apurahoin FILI tukee taiteellisen työn tulosten uusintamista. Apurahoja myönnetään vain kääntämiseen ja kääntäjille, ei suoraan kirjailijoille. Keskus onkin toiminnassaan lopulta melko etäällä yksittäisistä suomalaisista kirjailijoista. Itsearvioinnissa keskus kuvasi toimivansa koko kustannusalan ja kirjallisuusagenttien tukiohjelmaorganisaationa, ja painotti oman osaamisensa liittyvän viennin asiantuntemukseen. Näiltä osin kyse on paljolti sisältöjen levittämiseen sekä alan yleiseen kehittämiseen liittyvästä toiminnasta. Alan yleisenä edistäjänä FILI ei suinkaan ole ainoa eikä kanna laajaa vastuuta yksin: esimerkiksi alan tilastoinnissa sillä on omat kulttuurivientiin liittyvät rajauksensa, ja osaamisen kehittäminen liittyy lähinnä kansainvälistymisen kehittämiseen.

→ **Frame** tuottaa tietoa toimialastaan ja on kehittänyt tätä rooliaan viime vuosina. Frame myös jakaa apurahoja sekä järjestää muun muassa opintomatkoja, asiantuntijavierailuja ja keskustelutilaisuuksia. Johtajan haastattelun mukaan taiteilijayhdistyksillä ei aina ole mahdollisuutta tarjota vastaavanlaisia palveluja jäsenilleen, joten tässä Frame täydentää toimialalle jäänyttä aukkoa.

Apurahojen jakaminen ulottaa toimintaa myös yksittäisten taiteilijoiden tasolle. Frame ei kuitenkaan tue luovaa työtä itsessään, vaan luovan työn tulosten kansain-

välisestä esittämisestä. Frame tukee myös gallerioiden osallistumista taidemessuille sekä verkostoitumismatkoja. Kaikilta näiltä osin toiminta kohdistuu sisältöjen levittämisen ja jakelun tukemiseen. Venetsian biennaalin myötä toiminta ulottuu taiteen ja sen kuluttajan kohtaamiseen, eli sisältöjen esittämiseen saakka.

Opintomatkat, asiantuntijavierailut ja keskustelutilaisuudet ovat pikemmin alan kehitystä tukevia toimintoja kuin suoraa sisältöjen tuottamisen, uusintamisen tai levittämisen ja esittelemisen tukea, aivan kuten myös monien muiden keskustusten useat toiminnot. Framen asema on kuitenkin toisenlainen kuin alojen edunvalvontaa kokonaisvaltaisesti toteuttavilla keskuksilla. Toiminnan keskittyessä paljon kansainvälisen sisältöjen jakelun ja välittämisen tasolle Frame itse asiassa näyttää jopa enemmän FILI:n kuin muiden tiedotuskeskusten kaltaisena.

Vuoden 2018 toimintasuunnitelmassaan Frame listasi keskeisimmiksi yhteistyökumppaneikseen lähinnä sisältöjä levittäviä tahoja (taidemuseot, galleriat, kansainväliset biennaalit ja triennaalit, messut ja festivaalit ym.). Samalla se on suuren taiteenalan keskus, johon kohdistuu monenlaisia odotuksia kentältä myös koskien kaikkia muita toimialan edistämisen osa-alueita. On syytä pohtia, millaiset organisaatiot Framen edustamilla aloilla koko toimialan edistämiseen osallistuvat, ja kenen vastuulla toimialan eri osien kehittämisen tulisi olla. Tähän viittasi myös taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivoja pohtinut työryhmä raportissaan (OKM 2018, 37).

→ **Music Finland** toimii yhdellä suurimmista taiteenaloista. Musiikin alalla on paljon taiteilijoita (esim. Hirvi-Ijäs & Sokka 2019), mutta myös runsaasti erilaisia yhdistyksiä, edunvalvojia ja organisaatiomuotoja – bändeistä valtiosuutta saaviin laitosorkestereihin. Music Finlandin jäsenjärjestöjen kirjo kertoo siitä, kuinka ns. eriytymiskehitys on pitkällä musiikin alalla: erilaisia toimialan kehitykseen liittyviä vastuita jakamaan on syntynyt useita yhdistyspohjaisia toimijoita. Esimerkiksi Muusikkojen liitto, Suomen Säveltäjät ja Suomen musiikintekijät huolehtivat omien jäsenryhmiensä edunvalvonnasta ammattiala- tai genrekohtaisesti. Siksi edunvalvonta ei kuulu Music Finlandin tehtäviin.

Musiikin alalla on myös vahva julkisesti tuettu rakenne (vos-orkesterit) sekä merkittävä yksityinen markkina. Music Finland on itse arvioinut musiikkialan kokonaisarvon Suomessa liki miljardin euron suuruiseksi. Luvusta vain murto-osa tulee julkisista tuista.⁹⁸ Tätä markkina-arvoa myös Music Finland pyrkii omalla toiminnallaan kasvattamaan.

Music Finlandin strategian ytimessä on toimialan kehittäminen, etenkin kansainvälistymispalveluiden tarjoamisen ja vientiosaamisen kehittämisen kautta. Näiltä osin keskus palvelee koko musiikin alaa Suomessa. Tehtäväkenttään kuu-

luvut myös tiedonkeruu, tiedottaminen, asiantuntijapalvelut, hankekoordinaatio, vienninedistämistulojen kasvattaminen sekä tallenteiden ja nuottien saatavuus. Nämäkin toiminnot liittyvät laajasti toimialan kehittämiseen. Music Finland tukee myös suoraan artisteja ja yhtyeitä. Silloin toimitaan taiteilijan työn suuremman tukemisen sekä työn tulosten jakelun ja välittämisen tasoilla.

Toimintamuotojen runsaudesta huolimatta johtaja koki haastateltaessa, että Music Finlandin toimintojen kanssa päällekkäistä toimintaa tuottavia tahoja ei juuri ole. Musiikin edistämissätiö (MES) jakaa alalle rahaa. Se saa toimintaan OKM:n kautta rahapelitoiminnan tuottoihin perustuvaa tukea⁹⁹. Muusikkojen kansainvälistymistä tukee myös Taike, mutta sen asema musiikin kansainvälistymisen tukijana ei vaikuta käytössämme olleen aineiston perusteella erityisen vahvalta.

→ **Neogamesin** toimialan erityispiirteet näkyvät selvästi tiedotuskeskuksen itse tuottamassa toimialakuvauksessa¹⁰⁰. Siinä keskeinen termi on peliteollisuus (ks. Neogames 2018). Samalla on muistettava pelialan kulttuurinen merkitys ja taso, jota myös keskuksen johtaja korosti haastattelussa.

[A]ika iso osa meidän tiedotuskeskustoiminnasta tietyllä tavalla liittyy sen ymmärryksen kehittämiseen. Nimenomaan sen ymmärryksen kehittämiseen, että pelit on kulttuuria. (Johtajan haastattelu)

Myös pelitaide on viime vuosina kehittynyt ja taiteen rahoittajat ovat alkaneet tunnustaa sen omissa toiminnoissaan¹⁰¹. Taide ei toistaiseksi ole kuitenkaan korostunut Neogamesin toiminnassa. Sen sijaan Neogames keskittyy alan toimintaympäristön kehittämiseen. Keskuksen kehitystavoitteissa mainitaan työn ja tuotannon edellytykset sekä eri tahojen laajapohjainen osallistuminen.

Pelialalla toimii useita alan kehitystä tukevia verkostoja ja yhdistyksiä (Neogames 2018, 38–45). Muut alan toimijat eivät ole johtajan mukaan kuitenkaan Neogamesin kilpailijoita, vaan yhteistyökumppaneita. Esimerkiksi pelinkehittäjäyrityksille on oma yhdistyksensä, Suomen pelinkehittäjät ry, joka on Neogamesin jäsen. Pelinkehittäjät ry keskittyy rajatun alan yritysten edunvalvontaan ja niiden liiketoimintaedellytysten kehittämiseen sekä kerää spesifisti yrityksiä koskevaa tietoa¹⁰². Laajapohjaisessa alan kehittämisessä esimerkiksi valtionhallinnolla, aluekehityksellä, yrityksillä, oppilaitoksilla ja muilla alan kehitykseen tähtäävillä yhdistyksillä on omat vahvuutensa ja vastuunsa. Neogamesin vahvuus on sen vakiintunut suhde valtionhallintoon sekä rahoituksen mahdollistama palkallinen työvoima.

99 Esim. vuoden 2020 käyttösuunnitelmassa esitettiin 545 000 euroa ”elävän musiikin edistämiseksi ja kuorojen matkoihin myönnettäväksi Musiikin edistämissätiön kautta”.

100 Ks. <https://www.neogames.fi/tietoa-toimialasta/> (luettu 20.2.2020).

101 Ks. esim. <https://www.taike.fi/fi/projekt/-/project/viewProject/352> (luettu 28.2.2020).

102 Ks. <https://www.pelinkehittajat.fi/> (luettu 20.2.2020).

[M]eillä on erilaisia, ikään kuin erilaisia yhdistyksiä, joilla on [...] aika tarkatkin fokuksset ja me ollaan [...] tavallaan sellainen yhteen kokoava, ”umbrella organisation” siinä päällä. (Johtajan haastattelu)

Neogames asemoituu alan tukemisessa ja edistämässä enemmän toimialan yleistä kehittämistä tukevien toimintojen kuin luovan työn tukemisen tai sen tulosten levittämisen puolelle. Keskus seuraa ja perehtyy, tuottaa ja jakelee alaa koskevaa tietoa, edustaa, valvoo, viestii, verkostoituu ja auttaa verkostoitumaan – luo edellytyksiä pikemmin kuin keskittyy yksittäisiin toimijoihin tai tuotteisiin. Osansa kokonaisuuden edistämässä on myös osallistumisella kansainvälisten pelialan kehitysorganisaatioiden verkostoihin sekä vienninedistämismatkojen järjestämisellä.

→ **Sirkuksen tiedotuskeskuksen** keskeisin tehtävä on itsearviointin mukaan alan kansainvälistymisen tukeminen. Kokonaisuutena tarkastellen sirkusala on heikosti järjestäytyneenä, mikä lisää tiedotuskeskuksen merkitystä myös alan kokonaisvaltaisessa kehittämisessä.

[S]irkuskenttä, joka sitten on sillä tavalla rakenteellisesti hirvittävän paljon heikompi kun vaikka mieltii esittävän taiteen kenttää. [...] tanssikaan ei ole kauhean vahva, mutta on se sirkukseen nähden ihan valtavan paljon rakenteellisesti vahvempi, [...] me olemme meidän kentällä se ainut organisaatio, joka pystyy toteuttamaan asioita pitkäjänteisesti. [...] Mutta sitten moni toiminta-asia, mitä me haluaisimme tehdä pitkäjänteisesti, niin me joudumme hankkeistamaan resurssipuutteesta johtuen. (Johtajan haastattelu)

Johtaja ilmaisi haastattelussa huolensa alan toimintakyvyn turvaamisesta. Tiedotuskeskuksen harteille on kohdistettu erilaisia alan edistämiseen liittyviä toiveita ja se on yrittänyt parhaansa mukaan vastata kentän tarpeeseen. Toiminta on myös laajentunut alan työllisyyden ja elinvoiman tukemiseen. Keskus tiedottaa, neuvoo, kerää tietoa, harjoittaa vaikuttajaviestintää, järjestää kokouksia, seminaareja ja tilaisuuksia, verkostoituu ja välittää. Nämä tavoitteet ja toimenpiteet asemoivat keskustaa vahvasti toimialan tukijaksi.

Sirkuksen tiedotuskeskus myös linjaa itsensä alan edunvalvojaksi. Toisin kuin ne vakiintuneempien alojen tiedotuskeskukset, joiden edustamilla aloilla on useita toimialansa edistämisen osa-alueisiin vaikuttavia järjestöjä, Sirkuksen tiedotuskeskus on melko yksin edistämässä alaansa. Johtaja piti hyvänä esimerkiksi sitä, että TEME:ssä on Sirkus- ja tanssitaiteilijoiden liitto, mutta siihen kuuluu melko harva sirkusalan taiteilija. Haastattelussa johtaja kertoi, että sirkusala tekee edunvalvontayhteistyötä muiden, vakiintuneempien alojen edustajien kanssa. Sirkusalan ryhmät voivat nykyään liittyä myös Teatterikeskuksen jäseniksi, mikä hieman tasaa edunvalvonnan paineita, mutta vain tietyiltä osin.

[N]e paineet on sitten hirveän erilaiset, että sieltä tulee se koko edunvalvonnan kuvio ja sieltä tulee se koko taidepolitiikkaan vaikuttamisen paine ja rahoituspolitiikkaan ja koko se kansainvälisyyteen ja kaikkeen mahdolliseen. (Johtajan haastattelu)

Alan keskeinen toimija on Cirko, jolla on residenssikeskus ja joka toteuttaa esitystoimintaa. Tiedotuskeskuksen johtajan mukaan Cirko onkin nykyään paljolti tuotantotalo ja -alusta. Alalla toimii myös Suomen Nuorisosirkusliitto. Se on nuorisosirkuskoulujen yhteenliittymä ja osallistuu omista lähtökohdistaan alan kehittämiseen.

Johtaja totesi haastattelussa Sirkuksen tiedotuskeskuksen jäsenpohjan olevan erilainen kuin vaikkapa teatterin tai tanssin alojen tiedotuskeskuksilla. Jo säännöissä jäsenyys ehdot on kirjattu eri tavoin. Sirkuksen tiedotuskeskuksen jäseneksi voi hakea sirkuksen alalla toimiva rekisteröity yhdistys tai oikeuskelpoinen yhteisö. Vuoden 2020 alussa siihen kuului 20 jäsenyhteisöä¹⁰³. Esimerkiksi Tanssin Tiedotuskeskuksen jäsenyyskriteerinä on valtakunnallisuus, Sirkuksen tiedotuskeskuksella ei. Sen sijaan painotetaan jäsenyhdistyksen ammattimaista toimintaa ja jäsenyhdistyksiin on useita taiteellisia sirkusryhmiä. Jäsenyhdistyksiin lukeutuvat myös Suomen sirkus- ja tanssitaiteilijat sekä Nuorisosirkusliitto.

→ **Suomen elokuvasäätiö** toteuttaa lakiin kirjattuja tehtäviään. Säätiöllä on useita toimintamuotoja, jotka ulottuvat taiteellisen työskentelyn ja ammattimaisen elokuvatuotannon tukemisesta elokuvien levittämiseen ja esittämiseen ja kansainväliseen promootioon. Tukien jakaminen on säätiön toiminnan ydintä. Tuotannon tukemiseen lukeutuu myös käsikirjoittamisen tuki.

SES:llä on keskeinen asema suomalaisella elokuva-alalla. Suomessa ei ole muita vastaavia tahoja tai runsaasti SES:n toimintamuotojen kanssa päällekkäistä toimintaa. Lähimpänä SES:n toimintaa on Audiovisuaalisen taiteen edistämiskeskus (AVEK). AVEK toimii Kapioston osana ja tukee muun muassa lyhyt- ja dokumenttielokuvia ja jakaa henkilökohtaisia apurahoja. Se saa toimintaansa OKM:n kautta myös rahapelitoiminnan tuottoja.¹⁰⁴ AVEK:n tukitoiminnan kokoluokka on kuitenkin SES:ön verrattuna pientä. Kotimaisten tuotantojen tukemisen kannalta jossain määrin rinnakkaisena toimijana voidaan pitää myös Yleisradiota (YLE), vaikka sitä ei keräämässämme aineistossa mainita lainkaan. Myös Taike jakaa rahoit-

103

Sirkus- ja musiikkiyhdistys Agit-Cirk ry, Blind Gut Company, Circo Aereo ry, Circus Ruska ry, Cirko – Uuden sirkuksen keskus ry, Company Uusi Maailma, Hiljaisuus Organisaatio, Kallo Collective, Nuua ry, Nuua ry, Osuuskunta Sirkus Aikamoinen, Piste Kollektiivi, Race Horse Company, Sirkus Magenta, Sirkusyhdistys Varpaat ilmassa ry / Zero Gravity Company, Suomen Nuorisosirkusliitto ry, Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat ry, Suomen Taikapiiri ry, Taikateatteri 13 ry, Tanssiteatteri Hurjaruuth ja Teatterikeskus. <https://sirkusinfo.fi/tiedotuskeskus/jasenet-ja-hallitus/> (luettu 25.2.2020).

104

Esim. vuoden 2020 käyttösuunnitelmassa esitettiin 1 354 000 euroa tarkoitukseen ”Avustukset luovien alojen ja digitaalisten sisältöjen tuotekehitykseen ja palveluinnovaatioihin AVEKin kautta myönnettäväksi.”

tusta elokuvalle (tapahtumatukea, yhteisötukea mm. elokuvakeskuksille, työskentely- ja kohdeapurahoja taiteilijoille). Aiemmin ainakin elokuvan laatutuen jakamiseen liittyen on käyty keskustelua SES:n ja Taiken vastuiden rajoista, kun Taiken jakama laatutuki lakkautettiin ja sen määrärahat siirrettiin SES:ön.¹⁰⁵

Tuotantotuet vastaavat lähes kahta kolmasosaa SES:n kokonaisrahoituksesta¹⁰⁶. Julkisten tukien vaikutuksia elokuva-alalla kartoittaneessa selvityksessä tuotantotukien todettiin vaikuttavan moniin elokuva-alan toimijoihin. Selvityksessä nimettiin tällaisina esimerkkeinä SES:n toiminnan vaikutuspiiristä levittäjät, teatteriesittäjät, jälkituotantotoimintaan kehittyneet yhtiöt sekä rahoittajatahot. (Valtakari & Nyman 2018, 36.) SES:n vaikutus suomalaisen elokuvan toimialalla ulottuu siis myös alan yrityksiin. SES:n toiminta kattaakin laajasti toimialan kehittämisen eri osa-alueita. SES tukee luovaa taiteellista työtä, tuotantoa, jakelua, levittämistä ja elokuvien kuluttajille suunnattujen esitysten järjestämistä. Lisäksi SES kerää keskeisiä elokuva-alan tilastotietoja ja välittää alaa koskevaa tietoa sekä tukee alan koulutusta.

→ **Tanssin Tiedotuskeskuksen** päätehtävät ovat tanssitaiteen aseman, toimintaedellytysten ja tunnettuuden edistäminen. Keskuksen toiminta liittyy siten tanssin laajempaan näkyvyyteen yhteiskunnassa. Keskus viestii, kehittää, edistää, kansainvälistää ja valvoo tanssitaiteen etua. Olennaista Tanssin Tiedotuskeskuksen toiminnassa on johtajan mukaan keskuksen asema ainoana tanssin alan ja aseman laaja-alaisena edistäjänä. Itsearvioinnissaan keskus viittasi myös taiteen alojen liudentumiseen sekä tanssitaiteen ja esitystaiteen lähentymiseen. Keskuksen toimialaa on lisäksi tanssikulttuuri.

Uutena toimijana tanssin alalle syntyvä Tanssin talo vaatii jatkossa tiedotuskeskuksen toimintamuotojen pohdintaa suhteessa talon toimintaan. Sirkuksen tiedotuskeskuksen yhteydessä mainittu Suomen sirkus- ja tanssitaiteilijoiden liitto aloitti toimintansa tanssitaiteilijoiden liittona ja myös siihen kohdistui aikanaan paljon erilaisia toiveita. Nykyään se on selvemmin ammattiliitto, jolla on rajattu agenda.

Edunvalvonnassaan Tanssin Tiedotuskeskus pyrkii tukemaan tanssitaiteen ammattilaisten toimintaedellytyksiä. Se ei kuitenkaan juuri toimi yksittäisten taiteilijoiden tai ryhmien tilanteen edistämiseksi, vaan edistää koko alan etua. Tässä suhteessa Tanssin Tiedotuskeskuksen asema toimialalla vastaa jossain määrin edellä kuvattua Neogamesin tilannetta. Tietopalvelu, vaikuttaminen ja yhteistyön edistäminen ovat tapoja kehittää yleisesti toimialaa ja sitä kautta taiteilijoiden asemaa, mutta keskuksen toiminta ei juurikaan toteudu suoraan alalla toimivien taiteilijoiden tukemisena.

105

Ks. <https://www.taike.fi/fi/web/elokuvataide/elokuvataide> (luettu 29.3.2020).

106

Ks. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410845/selvitys-elokuvien-tuontatotuki-alalle-eli-nehto (luettu 18.2.2020).

→ **TINFO:**n asema toimialalla on eri tahoja yhteen saattava. Sen jäsenistössä on monipuolinen edustus teatterin alan keskeisiä toimijoita, muun muassa teattereiden ja näyttelijöiden järjestöt, jotka ajavat jäsenistöjensä etuja. Siksi TINFO sanoutuu irti edunvalvonnasta ja mieltää sen jäsenjärjestöjen tehtäväksi. Näin se pyrkii neutraaliuteen ja ylläpitämään statustaan koko alaa koskevan tiedon luotettavana toimitajana. Käytännössä TINFO toimii monessa suhteessa alansa edistäjänä, mutta ei käytä termiä edunvalvonta sen vuoksi, että edunvalvonta usein mielletään työmarkkinaosapuoliin liittyväksi.

TINFO:n taustaorganisaatiot ovat nähneet erityisen tärkeäksi sen, että tilastointi ja muu tiedontuotanto ovat irrallaan edunvalvonnasta. (Itsearviointivastaus)

Edunvalvonta on tietysti silti mahdollista käsittää myös alan yleisestä edusta huolehtimisena, kuten Tanssin Tiedotuskeskuksen tapauksessa. Silloin se liittyy useisiin toimialan edistämisen osa-alueisiin.

TINFO:n tehtäväkenttä on monessa suhteessa varsin samanlainen kuin useilla muilla tiedotuskeskuksilla, ja sisällöllistä yhteyttä löytyy myös tanssin ja sirkuksen alojen kanssa. TINFO on asiantuntijaorganisaatio, joka tuottaa asiantuntijapalveluita. TINFO kerää ja jakaa tietoa, edistää alan verkottumista, näkyvyyttä ja kansainvälistymistä, kehittää osaamista sekä pyrkii lisäämään vientiä ja työllistymistä ulkomailla. TINFO:n toiminta painottuu tässä mielessä toimialan yleisen kehittämisen tukemiseen, mutta sillä on myös toimintamuotoja, jotka kohdentuvat välittömämmin taiteellisten sisältöjen uusintamiseen ja levittämiseen (esim. näytelmien kääntämiseen kohdennetut apurahat, kansainvälistymisohjelmat).

Teatteri on alana toisenlainen kuin musiikki, eivätkä vientieurot ja liiketoimintamallit korostu TINFO:n toiminnassa samalla tavoin kuin Music Finlandilla. Julkisella tuella on suurempi osuus alan toiminnassa ja rakenteiden ylläpitämisessä kuin musiikin alalla. Tilanne kuvastuu keskusten rahoituksen jakautumisessa. Keskukset ovat kuitenkin siinä suhteessa toistensa kaltaisessa tilanteessa, että ne toimivat aloilla, joilla on runsaasti vakiintuneita alan kehitykseen vaikuttavia toimijoita.

▷ Kansainväliset verrokkit ja verkostot

Suurin osa tiedotuskeskuksista tunnistaa kansainvälisiä verrokkejaan erityisesti Pohjoismaista ja Euroopasta (ks. luku 4). Tiedotuskeskukset tekevät myös tiivistä ja aktiivista yhteistyötä heidän kanssaan ja kokevat kansainvälisissä verkostoissa toimimisen tärkeäksi ja antoisaksi. Verkostojen kautta kuullaan oman toimialan käytäntöjä muissa maissa sekä saadaan kollegiaalista vertaistukea.

Tiedotuskeskusten kaltaisia toimijoita on eri maissa kuitenkin vaihtelevasti eikä joissain maissa lainkaan. SES:n johtajan mukaan vastaavanlainen toimija löytyy kaikista Euroopan maista. Tanssin Tiedotuskeskuksen johtajan mukaan Ruotsissa alan tiedotuskeskusta on puolestaan yritetty perustaa useampaankin otteeseen, pääosin Suomesta kopioitujen toimintamallien pohjalta. Ruotsissa ministeriö on edellyttänyt, että tiedotuskeskuksen perustavat kentän toimijat ja siitä tulisi kentän omistama. Perustamisessa ei olla onnistuttu, koska yksittäisten toimijoiden paljouden vuoksi ei olla saatu muodostettua koko toimialan yhteistä näkemystä.¹⁰⁷ Käytäntö poikkeaa useiden tiedotuskeskusten perustamisista Suomessa, joissa OKM on toiminut aktiivisesti.

Kaikki kansainväliset verrokkit eroavat Suomessa toimivista taiteen tiedotuskeskuksista monella osa-alueella. Osa haastatteluissa mainituista kansainvälisistä verrokeista on kotimaisia paremmin, osa taas huonommin resursoituja. Osa on historialtaan suomalaisia toimijoita vanhempia, osa nuorempia. Joidenkin kansainvälisten toimijoiden toimintamuotoja on kopioitu Suomeen, osa taas on kopioinut toimintamalleja Suomesta. Esimerkiksi Neogamesin johtaja mainitsi haastattelussaan, että Ruotsissa toimiva *Dataspeksbranschen* on ottanut mallia Neogamesista ja Music Finlandin johtajan mukaan kansainvälisten musiikin tiedotuskeskusten verkosto IAMIC:ssa on oltu kiinnostuneita Music Finlandin kokemuksista. Music Finlandin johtajan mukaan monessa maassa vientitoimistot ovat verrattain uusia, mikä lisää niiden kiinnostusta suomalaisia toimijoita kohtaan.

Kansainvälisistä toimijoista jotkin toteuttavat suomalaisia tiedotuskeskuksia merkittävästi laajempaa, jotkin rajatumpaa ja keskittyneempää toimialansa kehittämistoimintaa. Esimerkiksi Tanssin Tiedotuskeskuksen johtajan mukaan missään maassa ei ole Tanssin Tiedotuskeskusta vastaavaa ”monitoimikonetta”, joka yhtä laaja-alaisesti pyrki edistämään toimialan tilanetta. Laaja-alaisuus on sekä huono että hyvä asia. Johtajan mukaan yhtä monialaisesti toimiminen ei välttämättä olekaan järkevää, vaan pikemminkin pakon sanelema tilanne.

Eri tiedotuskeskusten välillä on suuria eroja myös siinä, kokevatko he olevansa paremmassa asemassa tai paremmin organisoituneita kuin kansainväliset verrokkinsa. FILL:n johtajan mukaan FILL:n toimintatapa on kansainvälisessä vertailussa yksi parhaista. Kirjallisuusvienti on Suomea heikommassa tilassa esimerkiksi niissä Pohjoismaissa, joissa ei ole siihen erikoistunutta toimijaa. Framella on vain yksi suoranainen kansainvälinen verrokki (Norjan *Office For Contemporary Art OCA*). Muut vastaavan kaltaiset kansainväliset toimijat hoitavat myös kotimaansa kuvataiteen rahoitusta ja ovat siten Frameen verrattuna pääsääntöisesti kooltaan isompia ja paremmin resursoituja.

Johtajat mainitsivat yksittäisiä käynnissä olevia yrityksiä perustaa ulkomaille tiedotuskeskusten kaltaisia toimijoita tai alan verkostoja. Archinfo on toiminut aloitteellisesti toimialan viestintä- ja kansainvälistämisorganisaatioiden verkoston perustamiseksi. Frame kuuluu eurooppalaisen nykytaiteen kansainvälistämistä harjoittavista organisaatioista koostuvaan, aktiivista yhteistyötä ja tiedonjakamista harjoittavaan klusteriin. Frame on myös yrittänyt aktivoida pohjoismaista verkostoa, mutta organisaatioiden toisistaan poikkeavien toimintatapojen vuoksi se on ollut haastavaa.

7.2 Tiedotuskeskusten asema kentän toimijoiden näkökulmasta

Ekosysteemi tarvitsee kaikkea toimintaa. (Itsearviointivastaus)

*Taiteilija ajattelee yhtä ja välittäjäporras ajattelee toista.
(Johtajan haastattelu)*

Toimijakyselyssä vastaajilta kysyttiin, mikä tiedotuskeskus toimii heidän omalla alallaan. Vastaajat saattoivat valita yhden tai useamman tiedotuskeskuksen. Vastausten vertailu usealla ja vain yhdellä alalla toimivien välillä nostaa esiin kiinnostavia yhtäläisyyksiä ja eroja.

Tuloksissa nähdään monialaisuuden vaikutus: usealla alalla toimivat vastaajat myös kokevat omalla alallaan toimivan useita tiedotuskeskuksia (taulukko 4). Vain yhden alan valinneista valtaosa koki puolestaan juuri tietyn tiedotuskeskuksen toimivan omalla alallaan (taulukko 5).

Tietty tiedotuskeskus saatettiin kokea oman alan toimijaksi hyvin eri aloilla. Tämä kohdistaa tiedotuskeskuksiin hyvin erilaisia odotuksia. Esimerkiksi kuvataiteen, mediataiteen, muotoilun, taidejournalismin, valokuvataiteen ja ympäristötaiteen aloilla toimivat vastaajat kokivat Framen toimivan omalla alallaan, mutta samalla useiden muotoilun ja ympäristötaiteen vastaajien mielestä mikään tarkastelun kohteena olevista tiedotuskeskuksista ei toimi vastaajan omalla alalla. Esitystaiteen ja performanssin toimijoista noin neljännes koki alallaan toimivan Tanssin Tiedotuskeskuksen ja noin neljännes TINFO:n. Tästä voi päätellä, ettei mikään tiedotuskeskus selkeästi vastaa esitystaiteen tarpeisiin.

Kaikkiaan 60 toimijakyselyn vastaajaa (15 %) ei nähnyt yhdenkään listatun tiedotuskeskuksen toimivan omalla alallaan. Näistä vastaajista runsas puolet katsoi, että omalla alalla tulisi toimia tiedotuskeskus. Joukossa oli etenkin usealla alalla toimivia vastaajia.

Muotoilijoille tarvittaisiin oma muotoilun tiedotuskeskuksensa. Tällä hetkellä Suomessa ei ole tahoja, jonka pääasialliseen tehtävään kuuluisi muotoilun asiantuntijavierailuista vastaaminen Suomessa. (Toimijakyselyn vastaus)

Tulisi olla soveltavan taiteen edunvalvoja ja edistäjä. Edelläkävijä. Aika vanhakantaista osaamista ja ymmärrystä löytyy nykyisiltä tahoilta kuvataiteen alalla. (Toimijakyselyn vastaus)

Taulukko 4. Kentän toimijoiden vastaukset (%) kysymykseen, mikä tai mitkä tiedotuskeskuksista toimivat omalla alalla. Kaikki vastaajat.

Ala	Archinfo	FILI	Frame	Music Finland	Neogames	Sirkuksen tied.	SES	Tanssin tied.	TINFO	Ei mikään	EOS	% yht.
Arkkitehtuuri	30	4	17	7	4	7	4	7	11	9	0	100
Elokuvataide	3	4	9	6	4	4	49	8	10	4	0	100
Esitystaide ja performanssi	2	2	12	11	1	10	7	25	23	4	2	100
Kirjallisuus	2	36	6	8	2	6	11	6	12	9	3	100
Kuvataide	5	3	55	5	2	3	6	5	5	9	3	100
Mediataide	3	5	31	10	4	5	21	7	9	5	1	100
Muotoilu	11	5	23	7	5	7	5	7	11	16	5	100
Musiikki	1	3	6	44	2	5	6	11	16	5	4	100
Peliala	2	5	5	2	59	3	10	2	5	5	2	100
Sarjakuva- ja kuvitustaide	2	16	11	11	4	9	9	9	11	9	9	100
Sirkustaide	2	4	8	10	2	30	6	20	14	4	0	100
Taidejournalismi	11	11	22	11	3	8	8	8	14	3	3	100
Tanssitaide	1	2	4	7	1	11	5	47	20	2	2	100
Teatteri	2	5	6	7	1	9	8	17	42	3	3	100
Valokuva-taide	4	6	32	8	4	10	6	10	12	6	2	100
Ympäristö-taide	13	5	26	8	3	8	8	8	8	11	3	100

%-osuus kunkin alan valinneista (mahdollisuus valita yksi tai useampi ala ja tiedotuskeskus).

Taulukko 5. Kentän toimijoiden vastaukset (lkm.) kysymykseen, mikä tai mitkä tiedotuskeskuksista toimivat omalla alalla. Vain yhden alan valinneet vastaajat.

Ala	Archinfo	FILI	Frame	Music Finland	Neogames	Sirkuksen tied.	SES	Tanssin tied.	TINFO	Ei mikään	EOS	lkm. yht.
Arkkitehtuuri	4											4
Elokuvataide							29			1		30
Esitystaide ja performanssi			1						1			2
Kirjallisuus		15					1		1	4	1	22
Kuvataide			47							4		51
Mediataide			4				2			1		7
Muotoilu										3	1	4
Musiikki				38			1		2	1		42
Peliala					19					1	1	21
Sarjakuva- ja kuvitustaide		1								1	2	4
Sirkustaide	1		1			6		1	1			8
Taidejournalismi			1							1		3
Tanssitaide			1			2		31	8	1		43
Teatteri									18		1	20
Valokuvataide												-
Ympäristötaide												-

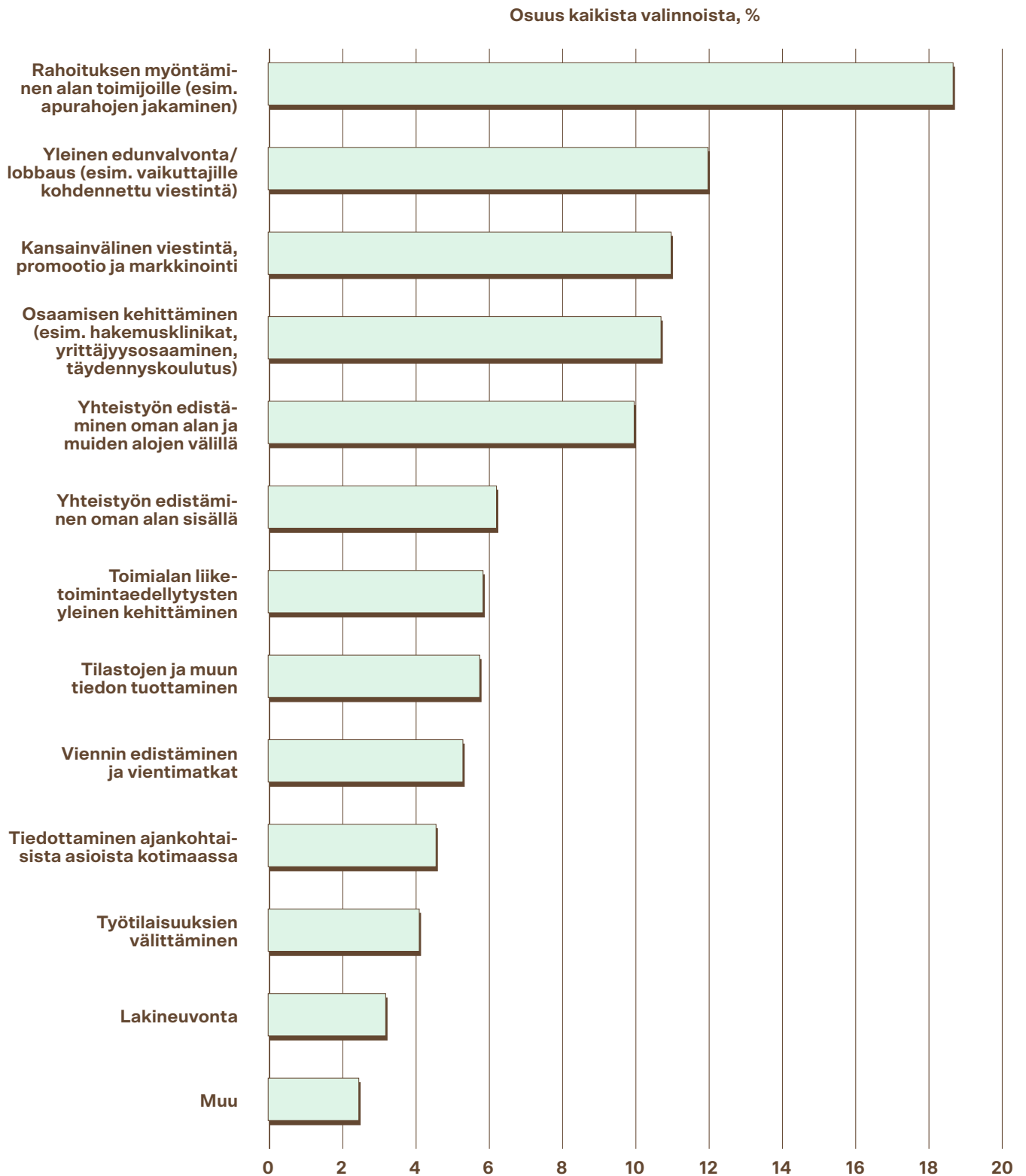
Vain yhden alan valinneiden lukumäärä (mahdollisuus valita yksi tai useampi ala ja tiedotuskeskus).

7.3 Toimintamahdollisuuksien parantaminen eri toimialoilla

Toimijakyselyn vastaajilta kysyttiin keskeisiä toimenpiteitä, joilla oman alan toimintamahdollisuuksia voisi parantaa. Vastaajia pyydettiin nimeämään kolme keskeistä toimenpidettä joko annetuista vaihtoehdoista tai kirjoittamaan sopivat avoimiin kenttiin.

Kaikkien vastaajien näkökulmasta keskeinen toimenpide olisi rahoituksen myöntäminen alan toimijoille, vaikka eriäviäkin näkemyksiä tuotiin avovastauksissa esiin. Muita useimmin valittuja toimenpiteitä olivat yleinen edunvalvonta/lobbaus, kansainvälinen viestintä, promootio ja markkinointi, osaamisen kehittäminen sekä yhteistyön edistäminen oman alan ja muiden alojen välillä. (Kuvio 10.)

Kuvio 10. Keskeiset toimenpiteet, joilla oman toimialan toimintamahdollisuuksia voisi parantaa, 2019.

Valintojen N=1091. Lähde: toimijakysely.

Vain yhden alan valinneiden vastaajien tarkastelu nostaa esiin toimialojen välisiä toimintalogiikkaeroja. Rahoituksen myöntäminen korostui lähes kaikilla aloilla. Sen sijaan esimerkiksi kansainvälinen viestintä, promootio ja markkinointi nähtiin erityisen keskeisinä kuvataiteen ja musiikin aloilla. Työtilaisuuksien välittäminen korostui vain kuvataiteen ja viennin edistäminen ja vientimatkat vain musiikin alalla. Kuvataiteen alalla korostui lisäksi yhteistyön lisääminen sekä oman alan sisällä että oman alan ja muiden alojen välillä. Yhteistyön edistäminen oman alan sisällä korostui myös tanssitaiteen vastauksissa. Toimialan liiketoimintaedellytysten yleistä kehittämistä pitivät puolestaan keskeisinä etenkin elokuvataiteen ja musiikin, mutta eivät esimerkiksi pelialan vastaajat. Teatterin alalla ei korostunut voimakkaasti mikään yksittäinen toimenpide, vaan vastaukset jakautuivat muita tasaisemmin eri toimenpiteiden välille. Yleisen edunvalvonnan ja lobbauksen nostivat keskeisinä toimenpiteinä esiin erityisesti elokuvataiteen, kuvataiteen, musiikin ja tanssitaiteen vastaajat.

Toimijakyselyn vastaajat toivat esiin myös runsaasti muita oman toimialan toimintamahdollisuuksien kehittämistarpeita. Vastauksissa korostui erityisesti toimialaa edistävien tahojen entistä parempi verkostoituminen sekä oman alan että muiden alojen toimijoiden kanssa. Monet vastaajista kokivat, ettei tiedotuskeskusten tiukka alakohtainen jaottelu vastaa heidän omiin tarpeisiinsa. Useiden vastaajien oma toiminta ylittää eri taiteenalojen rajat, jolloin tiedon kerääminen ja seuraaminen useasta eri tiedotuskeskuksesta on hankalaa. Vastaajat ehdottivat, että tiedotuskeskukset voisivat entistä enemmän tiedottaa laajemmin kuin vain omasta toimialastaan. Muutamissa vastauksissa pohdittiin jopa eri taiteenalojen tiedotuskeskuksen olemassaolon tarpeellisuutta: riittäisikö yksi taho edistämään esimerkiksi taiteen ja kulttuurin vientiä.

Useiden tiedotuskeskusten koettiin vastaavan heikosti oman alan marginaalisempiin taide- ja toimintamuotoihin. Esimerkiksi pelitaiteen ja joidenkin musiikin lajien koettiin jäävän eri tiedotuskeskusten toimialojen välimaastoon ja siksi katveeseen. Vastaajat peräänkuuluttivat marginaalisempien taidemuotojen esiintuomista sekä rohkeampaa rahoitusta. Muutamat vastaajat kritisoivat tiedotuskeskuksia ylipäätään konservatiivisiksi ja uudistushaluttomiksi. Kritiikki kohdistui myös tiedo-

tuskeskusten liialliseen pääkaupunkikeskeisyyteen sekä apurahojen ja muun tuki-toiminnan läpinäkyvyyden puutteeseen. Tuen koettiin kohdistuvan usein samoille henkilöille eikä vastaajille ollut selvää, millä kriteerein tiedotuskeskukset valitsevat henkilöitä esimerkiksi verkostoitumistilaisuuksiin ja -matkoille.

Etenkin visuaalisen taiteen alalla toimivat vastaajat toivoivat Framen ottavan entistä vahvemmin kantaa näyttelykorvauksiin ja visuaalisen alan taiteilijoiden työmahdollisuuksiin. Framen tulisi heidän mielestään yhdessä museokentän toimijoiden kanssa kehittää alan toimintaedellytyksiä esimerkiksi valtiosuusjärjestelmään liittyen. Yleisesti vastaajat toivoivat tiedotuskeskuksilta enemmän kannanottoja taide- ja kulttuurialan toimintaedellytysten ja epäkohtien ratkaisemisen puolesta. Mainittuja esimerkkejä olivat muiden muassa rahoitus, tasa-arvo, yhdenvertaisuus, ikäyrjintä ja seksuaalinen häirintä.

Yksittäisissä vastauksissa peräänkuulutettiin lisäksi täydennyskoulutuksen koordinoimista, hyvinvointia tuottavan toiminnan parempaa esiin nostamista, lisää tutkimus- ja tilastointitoimintaa lobbaamisen ja päätöksenteon tueksi sekä yhteisen edun korostamista toimialojen keskinäisen kilpailun sijaan.

Meidän tulisi tehdä paljon enemmän yhteistyötä muiden taidealojen kanssa. Laittaa kaikki pienet rahamme yhteen ja etsiä erilaisia ratkaisuja yhdessä muiden taidealojen kanssa. Nykypäivänä taideala vaatii aivan uudenlaisia taitoja, joita ei ehdi opettamaan taidekoulutuksen aikana, joten oppiminen jää yleensä ammattilaisuuteen. (Toimijakyselyvastaus)

Yhteistyöllä nostamme painoarvoamme yhteiskunnassa! (Toimijakyselyn vastaus)

On vaikea nähdä kotimaan taidekenttää siirtymässä tulevaisuuteen ja kaipaisin siihen visioita. (Toimijakyselyn vastaus)

7.4 Tiedotuskeskusten ohjaus

Tässä alaluvussa käsittelemme tiedotuskeskusten suhdetta ministeriöihin ja ministeriöiden tiedotuskeskuksiin kohdistamaa ohjausta. Johtajahaastattelujen perusteella eri tiedotuskeskusten yhteydet ja yhteistyö eri ministeriöiden kanssa vaihtelevat varsin paljon.

7.4.1 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö on kaikkien tiedotuskeskusten rahoittaja. OKM:n myöntämän toiminta-avustuksen sekä muun rahoituksen merkitys tiedotuskeskusten rahoituksen kokonaisuudessa vaihtelee, mutta ministeriön avustusehdot suuntaavat merkittävässä määrin keskusten toimintaa.

Eikös meistä tullut tiedotuskeskus silloin kun kulttuuriministeriö soi meille sen rahoituksen. (Johtajan haastattelu)

OKM:n toiminta-avustuksen tavoitteina on edistää taiteen, kulttuurin ja kulttuuri-perinnön merkitystä, arvostusta ja vaikutusta yhteiskunnassa: toimialan kehittymistä, osaamista ja kansainvälistymistä¹⁰⁸. Avustusehdoissa korostuvat siten toimialaan liittyvät tavoitteet. Tavoitteet koskevat yleisesti taiteen ja kulttuurin valtakunnallisia yhteisöjä, eikä tiedotuskeskuksille ole OKM:n suunnasta auki kirjoitettua päätehtävää tai erityisesti niitä koskevia tavoitteita¹⁰⁹.

*[M]äärittelemme itse tavoitteemme ja toimintamme, mutta pidämme kyl-
lä silmällä OKM:n strategisia linjauksia. (Itsearviointivastaus)*

Avustusmuodon tavoitteissa mainitaan yleisesti, että yhteisön toiminnassa tulee toteuttaa *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025:n* (OKM 2017) tavoitteita. Strategia antaa kehykset ja suuntaviivat ministeriön kehittämis- ja ohjaustyölle (emt. 3). Strategiassa ei mainita tiedotuskeskuksia. Yleisinä tavoitealueina ja tavoitteina määritellään luova työ ja tuotanto; osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin; sekä kulttuurin perusta ja jatkuvuus. Kansainvälisen vaihdon/viennin määrä ja laatu nimetään osana luovan työn ja tuotannon tavoitealuetta. Osallistuminen ja vaikuttaminen kulttuurialojen toiminnan ja kulttuuripolitiikan kehittämisen kansainvälisissä rakenteissa, sopimuksissa ja yhteyksissä nimetään osana kulttuurin perustan ja jatkuvuuden tavoitealuetta. (Emt. 39.)

Toiminta-avustuksen myöntöperusteisiin kuuluvat myös toiminnan kulttuuripoliittinen merkittävyys, säännönmukaisuus ja tavoitteellisuus sekä sille asetetut konkreettiset toimenpiteet. Lisäksi huomioidaan toiminnan valtakunnallisuus tai muutoin kansallinen merkittävyys, hakijan taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset, toiminnan merkitys oman toimialansa kentässä, yhteistyöedellytykset sekä toimialan kehittäminen. (OKM 2018.)

Tiedotuskeskukset tapaavat vuosittain OKM:ssä niiden edustamista taiteenaloista vastaavat ja avustuspäätökset esittelevät viranhaltijat. Kyse on toiminta-avustukseen liittyvästä ohjaussuhteesta. Kansalaisyhteiskunnan toimijat eivät kuitenkaan voi määritelmällisesti olla valtion ”omistamia” ja niiden ohjaamiseen sisältyy herkkä kysymys siitä, mistä suunnasta toiminnan tavoitteet määrittyvät – ministeriöstä vai alan toimijakentän toiveista.

108 Ks. https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/taiteen-ja-kulttuurin-valtakunnallisten-yhteisojen-toiminta-avustukset (luettu 12.7.2018).

109 Valtionavustusten tavoitteiden ja käsitteiden määrittelemättömyyttä käsitellään myös esimerkiksi Cuporen tutkimusraportissa (2017) *Yhdenvertainen kulttuuri! Selvitys vammaisyhteisöjen kulttuuritoimintaan ja kulttuurin saavutettavuuden edistämiseen myönnettävistä valtionavustuksista*. Ks. <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/yhdenvertainen-kulttuuri> (luettu 20.3.2020).

OKM toteutti taiteen ja kulttuurin toimialan valtionavustuspolitiikan uudistuksen vuonna 2016. Ennen uudistusta tiedotuskeskuksilla oli oma toiminta-avustusmuotonsa. Uudistuksen jälkeen se yhdistettiin laajempaan taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen kokonaisuuteen. Valtionavustusuudistusta taustoittavassa julkaisussa (OKM 2016) tuotiin esiin OKM:n näkökulmaa tiedotuskeskuksiin ja niiden toimintaan:

Taiteen tiedotuskeskukset poikkeavat alojaan edustavina toimialajärjestöinä muista valtakunnallisista yhteisöistä ja niillä on muista yhteisöistä poikkeavia taiteen edistämistehtäviä. Ne ovat myös ministeriön strategisia kumppaneita erilaisissa kehittämishankkeissa. Uudistuksen toimeenpanossa on otettava huomioon taiteen tiedotuskeskusten erityislaatuisuus. (OKM 2016, 17)

OKM on siten nimennyt tiedotuskeskukset strategiseksi kumppaneikseen. Julkaisussa ei kuitenkaan tarkemmin täsmennetä tiedotuskeskusten erityislaatuisuutta, muista poikkeavia tehtäviä tai strategista kumppanuutta. Kaikki tiedotuskeskukset kuvasivat tämän hetken suhdettaan OKM:ön toimivaksi ja avoimeksi. Vaikka suhdetta ministeriöön pidettiin yleisesti toimivana, osa tiedotuskeskuksista nosti esiin epäselvyyden ”strategisen kumppanuuden” määrittelyssä.

Mitä tämä strateginen kumppanuus tarkoittaa. Siis ihan tosissaan, koska tähän on se heidän kaunis sanontansa, että näin on, mutta että mitä se tarkoittaa, millä se eroaa jostakin muusta. Siellähän sitä on järjestöjä pilvin pimein. (Johtajan haastattelu)

”Strategiseen kumppanuuteen” näyttäisi sisältyvän ajatus likeisemmästä suhteesta ministeriöön kuin kauempana ministeriöstä toimivilla valtionavustuksen nauttijoilla. Ylipäänsä ministeriön kanssa tiiviissä kanssakäymisessä olevat avustettavat yhteisöt voidaan ajatella vahvemmin juuri kulttuuripolitiikan strategisten tavoitteiden toimeenpanijoiksi kuin kauempana ministeriön piiristä toimivat tahot. (Sokka & Jakonen 2020, 35, 73.)

[A]jattelen, että mitä enemmän meillä olisi omaa rahoitusta, niin sen vähemmän me olisimme riippuvaisia ministeriöstä. Siis näinhän se menee, koska sanotaan että ministeriön rahoitushan on ollut, sehän on kuitenkin budjettihoausta. (Johtajan haastattelu)

Valtionavustusuudistus vaikutti paitsi tiedotuskeskusten avustusmuodon nimeen myös siihen, kuka ministeriössä esittelee ja vastaa tiedotuskeskusten asioista. Uudistuksessa tiedotuskeskuksia koskevat asiat siirrettiin eri taiteenaloista vastaaville viranhaltijoille. Aiemmin tiedotuskeskusten valtionavustuksen jaosta oli vastannut vain yksi viranhaltija.

Osa johtajista kuvasi haastatteluissa, ettei uudistus juurikaan vaikuttanut tiedotuskeskusten ja OKM:n suhteeseen. Osa haastatelluista nosti esiin, että nykyjärjestelmässä vastuuviranhaltijalla on oman toimialansa asiantuntemusta. He pitivät positiivisena sitä, että esittelevä viranhaltija tuntee syvällisemmin tietyn taiteenalan toimintaa ja rakenteita.

[S]iinä on kaunis ajatus siitä, että parhaiten oman toimialan vastuuvirkamies tietäisi sen, mikä on hyöty sille omalle toimialalle, mutta sitten juuri tavallaan päinvastoin. Voidaan ajatella, että se kokonaisuus siitä, että mitä itse asiassa on sitten se [hyöty], onkin ehkä jotain yhteistä. Että nythän voidaan ajatella, että se muuttuu jopa entistä villimmäksi, koska nyt ei enää määritellä juuri sitä, mikä [olisi] tätä yhteistä. (Johtajan haastattelu)

Haastatteluissa esiin nostettiin kuitenkin myös kysymys siitä, millainen on viranhaltijoiden kokonaiskuva taiteen eri toimialoista ja niiden yhteyksistä.

Sitten minä ajattelen, että jos ei täällä niin kuin tavallaan virkamiehellä ole myöskään sitä ymmärrystä siitä, että nämähän kaikki asiat [toimintamuodot] eivät ole sitä, mitä tiedotuskeskus tahtoo tai ei, vaan siis tämä on tavallaan siitä kentästä nousevaa kysymystä, että millä tavallaan mandaatilla kukin on. (Johtajan haastattelu)

Taiteenalarajaukset voivat heikentää mahdollisuuksia nähdä ja ymmärtää eri alojen kokonaisuutta. Eräs johtaja esitti, että eri alojen edistämistä voitaisiin tarkastella taiteenalojen sijaan toimintamuotojen kautta: esimerkiksi kansainvälisen liikkuvuuden ja viennin yksikkö voisi edistää toimintaa taiteenalarajoista riippumatta. Tämä mahdollistaisi paremmin myös rahoituksen kanavoimista monialaiseen toimintaan.

7.4.2 Muut ministeriöt

Muista ministeriöistä tiedotuskeskuksilla on yhteyksiä etenkin työ- ja elinkeinoministeriöön sekä ulkoministeriöön (UM). Muita johtajahaastatteluissa nimettyjä ministeriöitä olivat ympäristöministeriö (YM), sisäministeriö (SM) ja oikeusministeriö (OM). Tiedotuskeskusten alat limittyvät eri tavoin usean ministeriön hallinnonaloille. Samalla eri ministeriöiden ohjaus voi myös aiheuttaa toimintaan ristipainetta ja monen suuntaisia tavoitteita.

Toisilla tiedotuskeskuksilla yhteydet muihin kuin opetus- ja kulttuuriministeriöön ovat selkeästi tiiviimmät kuin toisilla. Muutama johtaja koki, että heidän edustamansa toimialan asioita ei koeta muissa ministeriöissä tärkeiksi, eikä niiden edistämisen katsota kuuluvan ao. ministeriöiden toimenkuvaan. Esimerkiksi ulkoministeriöllä on tiedotuskeskuksiin yhteys kansainvälisyyden näkökulmasta, mutta

tiedotuskeskukset eivät ole tulleet osaksi UM:n rahoitusinstrumentteja. Osa haastatelluista näki ongelmana UM:n lähtökohtaisesti pienet rahalliset resurssit.

TEM vastaa yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittymisestä. Myös energiapolitiikan toteutus ja maahanmuuttajien kotouttaminen kuuluvat ministeriön vastuulle.¹¹⁰ TEM on rahoittanut joidenkin tiedotuskeskusten toimintaa, mutta myös rajannut joitain toimialoja toimintansa ulkopuolelle. Johtajien haastattelujen muodostaman kuvan mukaan TEM tukee historiallisista syistä Music Finlandia sekä tunnistaa esimerkiksi elokuva- ja pelialan merkityksen omalla vastuualueellaan. Osa toimialoista TEM on rahallisesti tukenut aiemmin, mutta tilanne on sittemmin muuttunut (esim. kirjallisuuden vientituet). Osa tiedotuskeskusten edustamista toimialoista ei johtajien mukaan TEM:ssä kuitenkaan lainkaan koeta sen kehittämistoimien kohteeksi. Ei, vaikka kyse olisi luovan alan toimijoista ja toiminnasta, jonka alan edustajat itse näkevät yhdistyvän esimerkiksi yrittäjyyden edistämiseen.

Silloin kuin minä aloitin, niin menin luonnollisestikin TEM:iin [...] ja tapasin henkilön, joka ilmoitti minulle [...] että me emme tule koskaan tukemaan [taiteen alaa x] - ja sillä sipuli. [...] ei, me emme tue vähittäiskauppaa myöskään, emme tue Stockmanniakaan. (Johtajan haastattelu)

♣

8 Johtopäätökset

8.1 Toimiala on tiedotuskeskusten toiminnan lähtökohta

Oma toimiala ja sen edistäminen on kaikkien tiedotuskeskusten keskeinen lähtökohta. Myös opetus- ja kulttuuriministeriön näkökulmasta tiedotuskeskukset ovat toimialajärjestöjä, joiden tavoitteena on kulttuurin ja taiteen edistäminen (OKM 2016, 19).¹¹¹

Taiteen tiedotuskeskukset ovat syntyneet itsenäisinä kansalaisyhteiskunnan toimijoina eri aikoina ja erilaisista lähtökohdista. Erilaiset taustat ja toimialat vaikuttavat niiden toimintaan ja asemaan. Yhteistä kaikille tiedotuskeskuksille on oman toimialan edistäminen ja keskittyminen lähtökohtaisesti ammattimaiseen toimintaan.

Osalle tiedotuskeskusten toimialoista on historian saatossa muodostunut toisia aloja monipuolisemmin alan edistämistä tukevia rakenteita. Mikäli toimialalla on useita vakiintuneita organisaatioita, huolehtii kukin niistä yleensä omista tehtävistään. Kaikilla aloilla ei kuitenkaan ole alan kehittämisen kattavaa organisaatiorakennetta, eikä tiukka taidealakohtainen jaottelu ole toimiva monialaisesti taiteen ammattilaisina toimivien – tai aina edes nykyisten tiedotuskeskusten itsensä – näkökulmasta. Kyselyaineistomme perusteella esimerkiksi visuaalisen taiteen alalla toimivalle Framelle kohdistuu monenlaisia odotuksia ja kehityspaineita useiden eri taiteenalojen suunnalta.

Vahva julkinen panostus musiikin, elokuvan ja kirjallisuuden aloille sekä samoilla aloilla tyypillinen yrityspohjainen toiminta luovat näillä aloilla työskenteleville monipuolisempia vaihtoehtoja kuin rakenteiltaan yksipuolisemmilla aloilla toimiville. Useilla toimialoilla on vahvan julkisen tuen myötä sellaisia tukirakenteita (esimerkiksi taiteen valtiosuusjärjestelmä), jollaisia toisilla ei ole. Tiedotuskeskusten johtajien haastattelut osoittavatkin, kuinka keskusten asema omilla toimialoillaan määrittäytyy suhteessa muihin alan keskeisiin toimijoihin. Käytännössä aloille, joilla on monipuolisimmat rakenteet, on myös suunnattu eri muodoissa vahvimmin julkista tukea (ks. esim. Heiskanen ym. 2005, 35–35). Siten rakenteellisesti vahvem-

111

OKM jakaa tiedotuskeskukset valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustushaussa eri taiteenaloille:

- elokuvataide ja audiovisuaalinen kulttuuri: Neogames (ja SES)
- esittävät taiteet: Sirkuksen tiedotuskeskus, Tanssin Tiedotuskeskus, TINFO
- kirjallisuus: FILI (SKS)
- musiikki: Music Finland
- rakennustaide ja muotoilu: Archinfo
- visuaaliset taiteet: Frame

Lisäksi avustuslistassa eritellään ”useita taiteenaloja koskeva toiminta”. Yhtäkään tiedotuskeskusta ei kuitenkaan lueta tähän ryhmään. Ks. <https://minedu.fi/documents/1410845/4464188/2018+Taiteen+ja+kulttuurin+valtakunnallisten+yhteis%C3%B6jen+toiminta-avustukset.pdf> (luettu 29.3.2020).

SES kuuluu erityisperustein myönnettävän avustuksen piiriin, mutta toimii elokuvataiteen alalla.

pien alojen tiedotuskeskukset ovat voineet fokusoida toimintamuotojaan ja jakaa vastuita ja rooleja muiden toimialan kehittäjien kanssa.

Useimmilla toimialoista vaikuttaa tiettyjen tahojen edunvalvontaan erikoistuneita organisaatiota (esim. taiteilijajärjestöt), jotka lukeutuvat toisinaan myös tiedotuskeskusten jäsenistöön. Tällaiset edunvalvontaorganisaatiot keskittyvät toimialansa kehittämiseen rajatummin kuin tiedotuskeskukset. Ne kohdistavat toimintansa yksittäisiin taiteilijoihin ja toimijoihin, kun taas tiedotuskeskuksille on tyypillisempää edistää alaa yleisemmin. Kaikkia tiedotuskeskuksia tällainen järjestely ei kuitenkaan koske. Esimerkiksi Sirkuksen tiedotuskeskus toimii myös alansa edunvalvojana.

Ne tiedotuskeskukset, jotka ovat toimialansa rakenteiden ja alan muiden toimijoiden vuoksi pystyneet rajaamaan oman toimintansa mahdollisimman selkeäksi, kokevat myös oman asemansa muita tiedotuskeskuksia paremmaksi suhteessa kansainvälisten verrokkien asemaan. Näin on jopa silloin, kun kansainvälisten verrokkien rahalliset resurssit ovat paremmat.

8.2 Toimialoja tulisi kartoittaa tarkemmin

Muun muassa useissa johtajahaastatteluissa toivottiin toimialakuvauksia. Tämän tutkimushankkeen puitteissa ei ollut mahdollista luoda kokonaiskuvaa eri toimialoista ja niitä edistävästä toimijoista eri toiminnan tasoilla. Olemme kuitenkin hahmotelleet toimialan edistämisen osa-alueita tiedotuskeskusten näkökulmasta ja avanneet suppeassa mittakaavassa, kuinka tiedotuskeskukset nykyisin tavoittein ja sisällöin painottavat toimintaansa suhteessa toimialaan. Tulevaisuudessa eri toimialojen rakenteita tulisi kuitenkin selvittää tarkemmin.

Täsmällisempi käsitys toimialojen koostumuksesta, mittakaavoista ja rakenteista auttaisi kohdentamaan, mihin tietyn alan edistämisessä kannattaa keskittyä. Tässä varsinkin suhde alan ammattilaisten omiin järjestöihin on tärkeä. Käytännössä taiteilijoille – jotka siis ovat tiedotuskeskusten itsensä mukaan toiminnan keskeisin kohderyhmä – taiteilijajärjestöjen ja tiedotuskeskusten ero on varsin epäselvä (ks. Hirvi-Ijäs ym. 2019).

Tiedotuskeskukset voivat itsekin tehdä toiminnan vastuita selventävää työtä yhteistyössä alansa muiden keskeisten toimijoiden kanssa. Esimerkiksi Suomen Taiteilijaseuran strategiset painopisteet ovat yhteiskunnallinen vaikuttaminen, vaikuttava viestintä, alan koulutuksen edistäminen, asiantuntija- ja neuvontapalveluiden tuottaminen sekä alan yhteistyörakenteisiin vaikuttaminen. Painopisteet vaikuttavat monin osin varsin samankaltaisilta kuin Framen painopisteet (vaikuttaminen, vaikuttajaviestintä ja toimialan kehittäminen, toimialatiedon kasvattaminen, kansainvälinen toiminta).

8.3 Julkishallinto tunnistaa ja tukee tiedotuskeskuksia vaihtelevasti

Tiedotuskeskukset ovat itsenäisiä kansalaisyhteiskunnan toimijoita. Samalla ne edistävät monella tapaa sellaisia toimialoja, joita myös julkishallinto on nähnyt tärkeäksi edistää. Tiedotuskeskusten erilaiset toimintamuodot nousevat eri toimialojen lähtökohdista, mutta myös valtio on osallistunut niiden ohjaamiseen esimerkiksi avustusmuotojensa kautta. Tiettyjen tiedotuskeskusten perustamisvaiheessa opetus- ja kulttuuriministeriö on ollut aktiivinen ja aloitteellinen toimija.

Osalla toimialoista on hyvin huonot mahdollisuudet saada muuta kuin julkista rahoitusta. Julkinen rahoitus on usein vahvasti siiloutunutta, ja eri hallinnonalojen keskinäinen koordinaatio heikkoa rahoitusta jaettaessa (ks. esim. Sokka & Jakonen 2020; OKM 2016). Alkuvaiheessa tiedotuskeskusten toimintaa tukivat etenkin ulkoministeriö sekä kauppa- ja teollisuusministeriö. 2000-luvun mittaan vastuu siirtyi tämän kartoituksen kohteena olevien tiedotuskeskusten osalta¹¹² pitkälti opetus- ja kulttuuriministeriölle. Samalla muiden ministeriöiden rahallinen tuki muuttui heikommaksi ja hajanaisemmaksi. Esimerkiksi TEM mieltää tietyt toimialat, erityisesti musiikin, oman tukitoimintansa kohteeksi, mutta rajaa toiset selkeästi sen ulkopuolelle.

Tiedotuskeskukset kytkettiin vahvasti ministeriöiden yhteisiin kulttuurivientiponnistuksiin 2000-luvun alkupuolella. Tuolloin tiedotuskeskuksista kaavailtiin ”kulttuurivientin tehokasta tiedotusverkostoa” (Koivunen 2004, 23). Nykytilanteessa useimmat keskukset näkevät kulttuurivientin toimintansa osaksi, mutta hahmottavat oman toimialansa kansainvälistymisen edistämisen myös pelkkää kulttuurivientä laajemmin. Kulttuurivientipainopisteen heikennyttyä vaikuttaa, että muut ministeriöt kuin opetus- ja kulttuuriministeriö eivät enää tunnista kaikkien tiedotuskeskusten yhteyttä omaan toimialaansa, vaikka yhteys olisi selvästi olemassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tunnistaa tiedotuskeskusten merkityksen omilla toimialoillaan, ja määrittelee ne strategisiksi kumppaneiksi. Tiedotuskeskusten toiminta-avustukset myönnetään kuitenkin aivan samojen linjausten pohjalta ja samasta hakumuodosta kuin muut valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustukset. Strategisiksi kumppaneiksi tunnistetuille tahoille myönnettäviin avustuksiin näyttää silti sisältyvän muita edunsaajia vahvemmin ajatus OKM:n asettamien tavoitteiden toimeenpanosta. Tiedotuskeskukset käyvät vuosittain ”tiedonvaihtokeskustelut” suoraan OKM:ssä ao. alan avustukset esittelevän viranhaltijan kanssa, joten niiden suhde ministeriöön on tiiviimpi kuin useilla muilla toiminta-avustuksen saajilla. Kartoituksemme perusteella strategista kumppanuutta, siihen mahdollisesti liittyviä poikkeavia velvoitteita tai edes sitä, mitä toimijoita tiedotuskeskusten joukkoon kuuluu, ei kuitenkaan olla tarkemmin määritelty.

Vaikka tiedotuskeskukset vastaavat omien toimialojensa kehittämistä ja alojen pysyvistä tarpeista, ne joutuvat hakemaan toimintaansa rahoitusta aina yhdeksi vuodeksi kerrallaan. Ratkaisuna asiaan tiedotuskeskusten johtajat ehdottivat kerralla myönnettävää, monivuotista ja ehdollista tukea sekä päätöksentekoaikataulun aikaistamista.

8.4 Tiedotuskeskukset vastaavat toimialoillaan monesta – nimi ei kuvaa toiminnan laajuutta

Kansainvälinen viestintä sekä yhteistyön edistäminen oman alan sisällä kuuluvat kaikkien tiedotuskeskusten toiminnan keskiöön. Vuonna 2004 julkaistu *Onko kulttuurilla vientiä?* -selvitys nimesi taiteen ja kulttuurin tiedotuskeskukset osaksi kulttuuriviennin tiedotusklusteria. Selvityksen keskeisen löydöksen mukaan kulttuuriviennin arvoketjussa tiedotuksen, markkinoinnin, promootion ja vienninedistämisen osuudet olivat puutteellisia (Koivunen 2004, 23). Itsearviointin perusteella tiedotuskeskukset vastaavat monella tapaa näihin tunnistettuihin tarpeisiin.

Erilaiset taustat vaikuttavat tiedotuskeskusten tavoitteisiin ja tehtävien laajuuteen. Osa tiedotuskeskuksista on määritellyt omat tavoitteensa ja toimenpiteensä hyvin laajoiksi. Osa, kuten esimerkiksi Neogames, taas toteaa, että toimenpiteet suunnitellaan suhteessa resursseihin. Tiedotuskeskusten välillä onkin erilaisia painotuksia ja eroja toimintamuodoissa. Tiedotuskeskusten toimintamuotoja ovat muun muassa taiteilijoiden tukeminen, alan edunvalvonta ja vaikuttajaviestintä, verkostoituminen, sidosryhmätoiminta, tilastointi, tiedonkeruu ja -välitys, promootio, välittäjätoiminta, koulutus ja kulttuurivienti. Rahoituksen myöntäminen on joillekin tiedotuskeskuksille keskeinen osa toimintaa, kun osa taas on rajannut tämän toimintamuotojensa ulkopuolelle. Laajimmillaan tiedotuskeskukset tavoittelevat toimialansa kokonaisvaltaista kehittämistä.

Vaikka tiedotus on osa kaikkien tiedotuskeskusten toimintaa, ei se käsitteenä kuitenkaan kuvaa tiedotuskeskusten koko toiminnan laajuutta. Tiedotus sanana antaa keskusten viestinnästä ja toiminnasta liian kapean kuvan. Tiedotuskeskus-nimenä ei myöskään kuvaa keskusten toiminnan kansainvälistä ulottuvuutta ja erilaisia toimintamuotoja, jotka ovat laajempia kuin pelkkä kulttuurivienti.

Tiedotuskeskus-nimi ja tiedotuskeskusten TAIVE-verkosto muodostavat eri tiedotuskeskusten välille yhteyden, mutta käytännössä valtaosa niistä tekee yhteistyötä vain vähän. Myös tiedotuskeskusten piirissä on epäselvyyttä siitä, keitä joukkoon kuuluu. SES ei identifoidu lainkaan tiedotuskeskukseksi, ja FILI kuvaa itseään vientikeskukseksi. Käytännössä kaikkia tiedotuskeskuksia yhdistää julkisrahoitussuuden lisäksi se, että ne vastaavat monella tapaa omien toimialojensa tarpeisiin.

8.5 Tiedotuskeskukset arvioivat omaa toimintaansa positiivisesti – itsearviointi tukee toiminnan kehittämistä

Tiedotuskeskusten omat arviot toiminnastaan ovat hyvin samansuuntaisia, ja omaa toimintaa arvioitiin valtaosin positiivisesti. Kielteisimminkin itsearvioinnissa arvioitiin resursseja, joihin keskusten on usein vaikeata itse vaikuttaa. Resursseja koskevat vaikutusmahdollisuudet vaihtelevat riippuen tiedotuskeskuksesta ja sen edustamasta toimialasta. Toisilla toimialoilla on enemmän mahdollisuuksia hakea rahoitusta erilaisista lähteistä kuin toisilla. Resursseja koskevien itsearviointien kohdalla vastauksissa olikin eniten hajontaa.

Itsearvioinnissa usea tiedotuskeskus nosti esiin kehittämistarpeita etenkin oman toimialan seurantaan liittyen. Tiedotuskeskukset seuraavat monipuolisesti alan toimintaa, kehitystä ja viestintää muun muassa verkostojen ja tiedotusvälineiden kautta. Kehittämistarpeita keskukset näkevät esimerkiksi seurannan resursseissa. Seuranta vaikeuttava tekijä on tiedotuskeskusten mukaan muun muassa kentän hajanaisuus. Kehittämistarpeita koettiin myös arviointimenetelmissä ja palautteen käsittelyssä.

Keskeinen ja tiedotuskeskusten tehtävien kannalta tärkeänä pidetty (esim. Haanpää ym. 2019) kehityskohde on eri tahoilla koottavan ja säännöllisen toimialatiedon kerääminen ja välittäminen. Tilastointi on osa kaikkien tiedotuskeskusten toimintaa. Samalla tiedotuskeskusten lähtökohdat tilastointiin ovat hyvin erilaiset. Osa on vakiintuneita tilastotiedon kokoajia, osalla taas tilastointi on tuore toimintamuoto.

Tiedotuskeskukset pitivät itsearviointimallia toimivana keinona toiminnan seurantaan ja kehittämiseen. Itsearvioinnin kautta tarkasteltavaksi on mahdollista myös valikoida rajattuja osa-alueita. Itsearvioinnin sekä yleisemmin oman toiminnan arvioinnin kehittämiseen johtajat mainitsivat haastatteluissa seuraavia keinoja:

- tiedotuskeskuksen omien tavoitteiden selkeyttäminen ja tarkentaminen
- omaan toimintaan räätälöityjen arviointikysymysten luominen
- sisäisen kommunikaation lisääminen ja tiedon jakaminen
- tiettyjen itsearviointimallin osa-alueiden toistaminen.

8.6 Toimijakentän arviot tiedotuskeskusten toiminnasta pääosin positiivisia – esiin myös kritiikkiä ja kehittämissuhteita

Enemmistö toimijakyselyn vastaajista arvioi positiivisesti tiedotuskeskusten toimintaa oman alansa edistäjinä. Vastaajien suhteellisen pienen lukumäärän (N=390) vuoksi kyselyn perusteella ei kuitenkaan voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä tiedotuskeskusten asemasta toimialoillaan. Toimijat esittivät myös sekä tiedotuskeskuksia että toimialan yleisiä työskentelyedellytyksiä koskevaa kritiikkiä sekä kehittämissuhteita.

Toimijakyselyn vastaajat kokivat rahoituksen myöntämisen alan toimijoille keskeisimmäksi toimenpiteeksi oman alan toimintamahdollisuuksien parantamiseksi. Muita yleisesti kannatettuja toimintamahdollisuuksia edistäviä toimenpiteitä olivat yleinen edunvalvonta ja lobbaus, kansainvälinen viestintä, promootio ja markkinointi, osaamisen kehittäminen sekä yhteistyön edistäminen oman alan ja muiden alojen välillä.

Yleisellä tasolla toimialojen tarpeet näyttävät yhtenäisiltä, mutta esiin nousi myös alakohtaisia painotuksia ja eroja. Kuvataiteen ja musiikin aloilla korostuivat kansainvälisen viestinnän, promootion ja markkinoinnin tarpeet. Työtilaisuuksien välittäminen korostui vain kuvataiteen, ja viennin edistäminen ja vientimatkat vain musiikin alalla. Kuvataiteen alalla korostui lisäksi yhteistyön lisääminen sekä oman alan sisällä että oman alan ja muiden alojen välillä. Yhteistyön edistäminen oman alan sisällä korostui myös tanssitaiteen alalla. Toimialan liiketoimintaedellytysten yleistä kehittämistä pitivät keskeisinä etenkin elokuvataiteen ja musiikin, mutta eivät esimerkiksi pelialan vastaajat. Teatterin alalla ei korostunut voimakkaasti mikään yksittäinen toimenpide, vaan vastaukset jakautuivat muita tasaisemmin eri toimenpiteiden välille. Yleisen edunvalvonnan ja lobbauksen nostivat keskeisinä toimenpiteinä esiin erityisesti elokuvataiteen, kuvataiteen, musiikin ja tanssitaiteen vastaajat.

Tiedotuskeskusten voimavarat vastata erilaisiin odotuksiin ovat hyvin vaihtelevat. Ne toimivat rakenteeltaan hyvin erilaisilla toimialoilla, ja niiden rahoitus pohja on keskenään erilainen. Vaikka toimijakyselyn tulokset osoittavat toimialojen samankaltaisia tarpeita, on tietyillä toimialoilla, kuten esimerkiksi musiikin ja kirjallisuuden aloilla, tarpeisiin vastaamassa suuri ja erikoistunut toimijajoukko. Toisilla aloilla, kuten esimerkiksi sirkuksen sekä myös visuaalisen taiteen puolella, rakenteet ovat heikommat ja toimialaa edistäviä tahoja vähemmän.

Avovastauksissa toimijakyselyn vastaajat toivoivat tiedotuskeskuksilta entistä parempaa verkostoitumista muiden taiteenalojen toimijoiden kanssa. Tiedotuskeskusten tiukka alakohtainen jaottelu ei myöskään usein vastaa eri taiteenalojen rajat ylittävien toimijoiden tarpeisiin. Marginaalisemmat sekä useita taiteenaloja yhdistävät taidemuodot jäävät helposti tiedotuskeskusten toiminnan välimaastoon, mikä vaikeuttaa rahoituksen saamista, näkyvyyttä ja tiedonsaantia. Lisäksi kritiikkiä kohdistettiin tiedotuskeskusten liialliseen pääkaupunkikeskeisyyteen sekä apurahojen ja muun tukitoiminnan läpinäkyvyyden puutteeseen.

Osa tiedotuskeskuksista tunnisti kehitettävää siinä, kuinka ne, jotka ovat toiminnan lähtökohtina – keskusten itse nimeämien kohderyhmien perusteella toimialojen ammattilaiset ja etenkin taiteilijat – voivat vaikuttaa tiedotuskeskuksen toimintamuotoihin. Samalla aiemman tutkimuksen (Hirvi-Ijäs ym. 2019) perusteella moni Suomessa toimiva taiteilija hahmottaa heikosti, mitä tiedotuskeskukset tekevät. Myös monelle toimijakyselyn vastaajalle oli epäselvää, mitä kunkin tiedotuskeskuksen ydintehtävät ovat ja keitä varten ne ovat olemassa.

8.7 Tiedotuskeskusten alat vastaavat vain osin monialaisen todellisuuden tarpeisiin

Sekä haastatteluaineistosta että toimijakyselystä kävi ilmi, että toimialajako ei välttämättä vastaa yhä monialaisempaa todellisuutta. Taiteilijat toimivat usein monella alalla, ja toimintaa on vaikea asettaa tiettyihin toimialaraameihin. Toimijakyselyssä esittävän taiteen toimijat kokivat alallaan toimivaksi yhtä lailla TINFO:n, Tanssin Tiedotuskeskuksen ja Framen. Näytelmäkirjailijoiden alalla toimivat TINFO sekä FILI. Jotkin toimialat taas jäävät toimijakyselyn valossa kokonaan tiedotuskeskustoiminnan ulkopuolelle. Käytännössä tietyillä aloilla ei toimi tiedotuskeskusta tai sen kaltaista toimijaa, jolloin odotuksia kohdistetaan usein osin olemassa oleviin tiedotuskeskuksiin. Nämä taas eivät välttämättä tunnista alaa osana omaa toimintaansa. Näihin aloihin kuuluu esimerkiksi muotoilu, jonka kaikkiin tarpeisiin Design Forum Finlandin toiminnan kohdennukset eivät oman kyselymme perusteella välttämättä vastaa.

On oletettavaa, että monialainen, erilaisia rajoja ja traditioita rikkova toiminta on yleistä myös tulevaisuudessa. Erilaisten taiteenalojen tunnistaminen on taiteen ja kulttuurin kestävyuden kannalta tärkeää. Eri alojen moni- ja tasapuolinen esillepääsy myös tiedotuskeskusten toiminnassa turvaa jatkuvuutta.

Moni toimijakyselyn vastaaja nosti esiin, että tiedotuskeskustoimintaa voisi kehittää toimialojen sijaan toimintamuotojen näkökulmasta – siltä osin kuin toimenpiteet limittyvät eri alojen välillä. Esimerkiksi kansainvälistä liikkuvuutta voisi edistää toimija, joka voisi tukea ja edistää liikkuvuutta alasta riippumatta. Toimenpidenäkökulma voisi palvella myös tilastoinnin käsitteiden määrittelyä ja yhteismitallisuutta.

Ikään kuin me toivomme, että tämä [tutkimushanke] lisää siellä ikään kuin rahoittajan ymmärrystä tästä kentästä ja sen kompleksisuudesta ja sen kehittämistarpeista ja tietenkin ajattelen, että se myöskin lisää tämän kentän [ymmärtämistä], tuo sitä näkyväksi, läpinäkyväksi ja sitä kautta sanoittaa juuri ja artikuloi tämän kentän erityiskysymyksiä.

(Johtajan haastattelu) ♣

Lähteet

Aineistot

Haastattelut

Hanna Harris, Archinfo
Hanna Helavuori, TINFO
KooPee Hiltunen, Neogames
Raija Koli, Frame
Sanna Rekola, Tanssin Tiedotuskeskus
Kaisa Rönkkö, Music Finland
Lasse Saarinen, SES
Tiia Strandén, FILI
Lotta Vaulo, Sirkuksen tiedotuskeskus

Dokumenttiaineisto

- Archinfo (2017). *Arkkitehtuurin tiedotuskeskus – Strategia 2017–2021*.
http://archinfo.fi/wp-content/uploads/2017/08/archinfo_strategia_2017-2021.pdf
- FILI (2017). *FILI:n täsmennetty toimintasuunnitelma 2017*. FILI – Finnish Literature Exchange OKM:n toiminta- ja hankeavustuksen liite. OKM/571/620/2016.
- FILI (2018). *FILI:n toimintasuunnitelma 2018*. FILI - Kirjallisuuden vientikeskus. Liite OKM KUPO hakemus yleisavustus 2018. OKM/522/620/2017.
- FMQ (2018). *FMQ (Finnish Music Quarterly). Toimintasuunnitelma 2018*. Liite OKM KUPO hakemus (Music Finland) yleisavustus 2018. OKM/653/620/2017.
- Frame (2013). Frame-säätiön säännöt.
<https://issuu.com/framefinland/docs/frame-saatiossaantot>
- Frame (2016). *Frame Contemporary Art Finland – Strategia 2017–2020*.
<https://frame-finland.fi/wp-content/uploads/2017/05/Frame-strategia-2017-2020.pdf>
- Frame (2018). *FRAME – Contemporary Art Finland. Toimintasuunnitelma 2018*. Liite FRAME-säätiön toiminta-avustushakemukseen OKM:lle. OKM/519/620/2017.
- Frame (2019). *Muutos valtion matkustussääntöön*.
<https://frame-finland.fi/2019/10/22/muutos-valtion-matkustussaantoon/>

- HE 96/1980. *Hallituksen esitys valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1981.*
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/a_1980_2_400?language=suomi&year=1980&page=19&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=419
- HE 19/1987. *Hallituksen esitys Eduskunnalle lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1987 tulo- ja menoarvioon.*
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/a_1987_1_200?language=suomi&year=1987&page=11&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=211
- HE 43/1988. *Hallituksen esitys Eduskunnalle lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1988 tulo- ja menoarvioon.*
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/a_1988_1_500?language=suomi&year=1988&page=98&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=598
- HE 104/1988. *Hallituksen esitys Eduskunnalle valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1989.*
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/a_1988_3_300?language=suomi&year=1988&page=63&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=363
- HE 37/1999. *Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2000*
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/a_1999_1_700?language=suomi&year=1999&pageOfWholeBook=701
- HE 116/2008. *Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2009.*
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_116+2008.pdf
- HK (hallituksen kertomus) 1971.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/ask_1971_iv_200?language=suomi&year=1971&page=23&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=223
- HK (hallituksen kertomus) 1976.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/b_1977_1_400?language=suomi&year=1977&page=94&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=494
- HK (hallituksen kertomus) 1977.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/b_1978_1_700?language=suomi&year=1978&page=24&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=724
- HK (hallituksen kertomus) 1978.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/b_1978_1_500?language=suomi&year=1978&page=8&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=508

HK (hallituksen kertomus) 1979.

https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/b_1980_1_600?language=suomi&year=1980&page=77&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=677

HK (hallituksen kertomus) 1996.

https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/b_1997_1_700?language=suomi&year=1997&page=53&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=753

K 1/2009 vp. Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2008.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/k_1+2009.pdf

K 11/1999 vp. Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1998.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/k_11+1999.pdf

K 12/2007 vp. Valtion tilinpäätöskertomus vuodelta 2006. Osat I ja II.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/k_12+2007.pdf

K 13/1998 vp. Valtion tilintarkastajien kertomus vuodelta 1997.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/k_13+1998.pdf

KK (kirjallinen kysymys) 239/2010 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/kk_239+2010.pdf

KK (kirjallinen kysymys) 348/2008.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/kk_348+2008.pdf

Music Finland (2017). *Music Finland – Strategia 2018–2020*.

https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/music-finland/MusicFinland_Strategy.pdf

Music Finland (2018). Toimintasuunnitelma 2018. Liite OKM KUPO hakemus yleisavustus 2018. OKM/653/620/2017.

Neogames (2018). *Neogames Finland ry:n toimintasuunnitelma ja ta-
lousarvio 2018*. Liite OKM KUPO hakemus yleisavustus 2018.
OKM/635/620/2017.

PTK 115/2003. Keskiviikkona 17.12.2003.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Poytakirja/Documents/ptk_115+2003.pdf

SES (2017). *Suomen elokuvasäätiö. Toimintakertomus 2017*.

https://ses.fi/fileadmin/dokumentit/SES_toimintakertomus_2017.pdf

SES (2019). *Suomen elokuvasäätiö. Toimintasuunnitelma 2019*.

https://ses.fi/fileadmin/dokumentit/SES_toimintasuunnitelma_2019.pdf

Sirkuksen tiedotuskeskus (2016). *Vuosikertomus 2016*.

http://sirkusinfo.fi/hallinta/wp-content/uploads/2016/05/Vuosikertomus_2016.pdf

Sirkuksen tiedotuskeskus (2018). *Sirkuksen tiedotuskeskuksen toimintasuunnitelma 2018*.

<https://sirkusinfo.fi/hallinta/wp-content/uploads/2018/05/sirkuksen-tiedotuskeskuksen-toimintasuunnitelma-2018.pdf>

Sirkuksen tiedotuskeskus ry:n säännöt.

<https://sirkusinfo.fi/hallinta/wp-content/uploads/2018/12/sirkuksen-tiedotuskeskus-sacc88acc88nnocc88t.pdf>

SKS (1918). Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikokous 19 I/IV 18. Helsinki 1918, Suomal. Kirjall. Seuran Kirjapaino Osakeyhtiö.

SKS (1921). Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuosikokous 19 16/III 21. Liite II, joka kuuluu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran maalisk. 16 p:nä 1921 pidetyn vuosikokouksen pöytäkirjan 3 §:ään. Helsinki 1921, Suomal. Kirjall. Seuran Kirjapaino Oy.

TAA (talousarvioaloite) 126/2008. Määrärahan osoittaminen Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri- ja tiedeinstituuttien rahoitukseen.

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsia-kirjat&docid=taa+126/2008>

TAA (talousarvioaloite) 157/2009. Määrärahan osoittaminen Suomen ulkomailla toimiville kulttuuri- ja tiedeinstituuteille.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskuntaAloite/Documents/taa_157+2009.pdf

TAA (talousarvioaloite) 101/2010. Määrärahan osoittaminen Suomen ulkomailla toimiville kulttuuri- ja tiedeinstituuteille.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskuntaAloite/Documents/taa_101+2010.pdf

Tanssin Tiedotuskeskus (2017). *Tanssin Tiedotuskeskus – Vuosikertomus 2017*.

http://www.danceinfo.fi/wp-content/uploads/2018/05/Tanssin_tiedotuskeskus_Vuosikertomus-2017_WEB.pdf

Tanssin Tiedotuskeskus (2018). *Tanssin Tiedotuskeskus: Strategia 2018–2021*.

http://www.danceinfo.fi/wp-content/uploads/2018/05/TTK_Strategia_2018-21.pdf

Tanssin Tiedotuskeskus (2019). *Tanssin Tiedotuskeskus – Vuosikertomus 2018*.

http://www.danceinfo.fi/wp-content/uploads/2019/04/TT_Vuosikertomus-2018_web.pdf

TINFO (2018). TINFO – Teatterin tiedotuskeskus. Toimintasuunnitelma 2018.

Liite OKM KUPO hakemus yleisavustus 2018. OKM/511/620/2017

Valtion kuvataidelautakunta 1925. KA / Valtion taidelautakunnat / Valtion kuvataidelautakunnan pöytäkirjat; C 1. 3.2.1925 / Liite 1, lautakunta ulkoasiainministeriölle

Vp (valtiopäivät) 1955.

https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/liite_1955_i_xiii_b_0?language=suomi&year=1955&page=36&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=36

Vp (valtiopäivät) 1983, TA (toivomusaloinen) n:o 840.

https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/e_1983_2_900?language=suomi&year=1983&page=71&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=971

- Vp (valtiopäivät) 1983, TA (toivomusaloite) n:o 1017.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/e_1983_2_1100?language=suomi&year=1983&page=65&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=1165
- Vp (valtiopäivät) 1983, RA (raha-asia-aloite) n:o 466.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/e_1983_4_500?language=suomi&year=1983&page=42&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=542
- Vp (valtiopäivät) 1988, RA (raha-asia-aloite) n:o 2294.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/e_1988_5_700?language=suomi&year=1988&page=5&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=705
- Vp (valtiopäivät) 1989, RA (raha-asia-aloite) n:o 2567.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/e_1989_5_700?language=suomi&year=1989&page=25&query=tiedotuskesk*&pageOfWholeBook=725
- Vp (valtiopäivät) 29.9.1993. Pöytäkirjat 3.
https://avoindata.eduskunta.fi/digitoidut/view/ptk_1993_3_0?language=suomi&year=1993&pageOfWholeBook=1

Selvitykset ja tutkimukset

- De Voldere, Isabelle; Romainville, Jean-François; Knotter, Steven; Durinck, Eveline; Engin, Evrim; Le Gall, Arthur; Kern, Philippe; Airaghi, Elisabetta; Pletosu, Teodora; Ranaivoson, Heritiana & Hoelck, Katharina (2017). *Mapping the Cultural Value Chains. A study on the economy of culture in the digital era*. European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- Haanpää, Susanna; Manu, Samuli & Siltanen, Kirsi (2020). *Taiteen ja kulttuurin toimialan tilasto- ja tietoperusta. Nykytila ja kehittämissuhteet*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:13.
- Heiskanen, Ilkka; Ahonen, Pertti & Oulasvirta, Lasse (2005). *Taiteen ja kulttuurin rahoitus ja ohjaus: kipupisteet ja kehitysvaihtoehdot*. Cuporen julkaisuja no. 6.
- Hirvi-Ijäs, Maria & Sokka, Sakarias (2019). *Suomen taide- ja taiteilijapolitiikka 2019*. Cuporen tietovihko 2. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Hirvi-Ijäs, Maria; Sokka, Sakarias; Rensujeff, Kaija & Kurlin, Ari (2019). *Taiteilijoiden ja taiteen liikkuvuus. Taiteen ja kulttuurin barometri 2018*. Cuporen verkkojulkaisuja 51.
- Irwin, Rita L. (1993). The Four Principles of Art Advocacy: Public Awareness, Professional Development, Policy-Making, and Patronage. *Art Education* 46:1 (Jan. 1993), 71–77.

- Karo, Marko (2007). *Koordinaatteja tilassa ja ajassa. Kuvataide ja kulttuurivaihto 2008–2012*.
- Karttunen, Sari (2009). ”Kun lumipallo lähtee pyörimään.” *Nuorten kuvataiteilijoiden kansainvälistyminen 2000-luvun alussa*. Taiteen keskustoimikunta. Tutkimusyksikön julkaisuja N:o 36.
- Karttunen, Sari (2015). Valtionavustukset kulttuuripolitiikan ohjauksena – huomioita opetus- ja kulttuuriministeriölle tehdystä pika-analyysistä. *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 2015*.
- Koivunen, Hannele (2004). *Onko kulttuurilla vientiä? Opetusministeriön, ulkoasiainministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön Kulttuurivienti-hanke. Selvitysmiehen raportti*. Opetusministeriön julkaisuja 2004:22.
- Kontkanen, Riina; Saukkonen, Pasi & Mitchell, Ritva (2012). *Vientiä, vaihtoa, vaikuttavuutta. Selvitys kulttuuri- ja tiedeinstituuttien merkityksestä Suomelle*. Cuporen verkkojulkaisuja 12/2012.
- Lahtinen, Emmi; Sokka, Sakarias & Jakonen, Olli (2017). *Yhdenvertainen kulttuuri! Selvitys vammaisyhteisöjen kulttuuritoimintaan ja kulttuurin saavutettavuuden edistämiseen myönnettävistä valtionavustuksista*. Cuporen verkkojulkaisuja 41. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Neogames (2019). *The Game Industry of Finland – Report 2018*. Neogames Finland ry.
- OKM (2011). *Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa. Suomen kulttuurivientin kehittämisohjelman 2007–2011 loppuraportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:20.
- OKM (2017). *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025*. Opetus- ja kulttuuripolitiikan julkaisuja 2017:20.
- OKM (2016). *Taiteen ja kulttuurin valtionavustuspolitiikan uudistus*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:17.
- OKM (2018). *Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat. Työryhmän esitys taide- ja taiteilijapolitiikan keskeisiksi tavoitteiksi*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:34.
- OPM (2007a). *Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuurivientin kehittämisohjelmaksi 2007–2011*. Opetusministeriön julkaisuja 2007:9.
- OPM (2007b). *Opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma 2008–2011*. Opetusministeriön julkaisuja 2007:3.
- Peterson, Richard A. & Anand, N. (2004). The Production of Culture Perspective. *Annual Review of Sociology*, Vol. 30:311-334.
- Raatikainen, Outi (2013). *Taiteen välittäjäportaan toimialaselvitys. Musiikin, kirjallisuuden, tanssin ja kuvataiteen välittäjäporras 2012*. Music Finland – Tunnuslukuja ja tutkimuksia 3.
- Ruusuvirta, Minna (2019). *Does sector matter? Plural characteristics and logics in third sector festival organisations*. JYU Dissertations 60. Jyväskylän yliopisto.

- Savolainen, Hanne (toim.) (2010). *ARKEX – suomalaisen arkkitehtuuriviennin esiselvitys*. Oulun kaupunki, Suomen Arkkitehtiliitto SAFA, PKT-säätiö. Yliopistopaino.
- Sillanpää, Johanna (toim.) (2013). *Yhdessä, enemmän, paremmin – Taiteenalojen tiedotuskeskusten kartoitus*.
- Sokka, Sakarias (2005). *Sisältöä kansallisvaltiolle. Taide-elämän järjestäytyminen ja asiantuntijavaltaistuva taiteen tukeminen*. Cuporen julkaisuja 8. Cupore.
- Sokka, Sakarias & Jakonen, Olli (2020). *Taidepolitiikan kepit ja porkkanat. Taiteen edistämiskeskusten toiminta-avustukset taiteenalojen yhteisöille 2013–2019*. Cuporen verkkojulkaisu 58. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Stenvall, Jari (1995). *Herrasmiestaidosta asiantuntijatietoon. Virkamiehistön asiantuntemuksen keitys valtion keskushallinnossa*. Hallintohistoriakomitea. Helsinki.
- TAO (Taide- ja taiteilijapoliittinen toimikunta) (2002). *Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi*. Salpausselän Kirjapaino.
- Taiteen tiedotuskeskukset ja Suomen kulttuuri-instituutit. Luovan talouden ja kansainvälistymisen tukipilarit*.
- UNESCO (2009). *The 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics (FCS)*. Canada: UNESCO Institute for Statistics.
- Valtakari, Mikko & Nyman, Juho (2018). *Selvitys elokuvatuotantoihin kohdistuvien julkisten tukien vaikutuksista*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:26.
- Vaughan, Shannon K. & Arsneault, Shelly (2008). Not-for-Profit Advocacy: Challenging Policy Images and Pursuing Policy Change. *Review of Policy Research* 25:5, 411–428.
- Villacis, Ilmi (toim.) (2009). *Näin suomalaista kulttuuria viedään. Kulttuurivienti-raportti 2008*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:38.
- Virolainen, Jutta (2014). Kulttuuri vientituotteena. Kulttuuriviennin merkitykset ja tavoitteet opetus- ja kulttuuriministeriön ohjelmateksteissä 2000-luvun alussa. Teoksessa: Mankki, Laura & Vestikko, Antti (toim.): *”Jokapäiväinen valtamme”: kielen ja ajan politologiaa*. Vai pelkkää retoriikkaa? 12. YFI-julkaisuja, Jyväskylän yliopisto.
- Virolainen, Jutta & Karttunen, Sari (2016). *Viennistä vuoropuheluun, vaikutteista verkostoihin. Selvitys nykytaiteen kansainvälistymisestä*. Tutkimusta ja tietoa 1/2016. Cupore ja Visuaalisen taiteen keskus Frame.

I Liite: OKM:n toiminta-avustukset tiedotuskeskuksille 2010–2019

Toimija	Avustusmuoto ja summa (€)									
	Taiteen alan tiedotuskeskuksille ja ulkomaisiin julkaisuihin						Taiteen alan tiedotuskeskusten toimintaan	Taiteen ja kulttuurin valtakunnallisille yhteisöille		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arkkitehtuurikeskus ry (Archinfo)			170 000	410 000	350 000	350 000	350 000	380 000	390 000	390 000
Frame-säätiö* (Frame)	-	-	245 000	810 000	750 000	730 000	670 000	720 000	720 000	720 000
Suomen taideakatemian säätiö / Näyttelyvaihtokeskus FRAME	1 210 000	650 000	-	-	-	-	-	-	-	-
Music Finland ry	-	-	-	-	540 000	620 000	620 000	620 000	620 000	620 000
Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic ry	553 000	555 000	615 000	660 000	-	-	-	-	-	-
Neogames Finland ry (Neogames)	-	-	-	148 000	126 000	126 000	126 000	135 000	140 000	140 000
Hermia Oy	92 000	75 000	25 000	-	-	-	-	-	-	-
Sirkuksen tiedotuskeskus ry	275 000	260 000	320 000	345 000	291 000	291 000	291 000	291 000	300 000	290 000
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ry / Kirjallisuuden vientikeskus FILI	720 000	700 000	760 000	800 000	640 000	640 000	640 000	640 000	640 000	650 000
Tanssin Tiedotuskeskus ry	450 000	450 000	475 000	475 000	430 000	430 000	430 000	430 000	440 000	450 000
Teatterin tiedotuskeskus ry** (TINFO)	440 000	435 000	470 000	500 000	415 000	415 000	415 000	425 000	425 000	415 000
TAIVE-verkoston ulkopuoliset avustuksen-saajat tiedotuskeskuksille kohdennetuissa hauissa										
Gramex ry***	85 000	85 000	-	85 000	70 000	-	-			
Suomen taideteollisuusyhdistys	85 000	35 000	-	-	-	-	-			
Suomen Museoliitto ry	60 000	55 000	-	65 000	-	-	-			
	SES: erityisperustein myönnettävä toiminta-avustus									
SES	1 862 000	1 980 000	2 065 000	2 075 000	2 007 000	2 007 000	2 007 000	2 007 000	2 645 000	2 845 000

- * Taulukon summista on vähennetty toiminta-avustuksen osaksi 2013–2016 merkitty eteenpäin kanavoitava tuki sekä Venetsian biennaalin järjestämiseen kohdennettu tuki. Nämä mukaan luettuna toiminta-avustuksen kokonaissummat ovat OKM:n myöntölistojen mukaan: 2013: 1 000 000 €, 2014: 1 000 000 €, 2015: 990 000 €, 2016: 990 000 €.
- ** Taulukon summista on vähennetty toiminta-avustuksen osaksi vuosina 2011–2016 merkitty eteenpäin kanavoitava tuki. Nämä mukaan luettuna toiminta-avustuksen kokonaissummat ovat OKM:n myöntölistojen mukaan: 2011: 455 000 €, 2012: 490 000 €, 2013: 525 000 €, 2014: 440 000 €, 2015: 440 000 €, 2016: 440 000 €
- *** Music Finland ry:n jäsenjärjestö. Gramex ry:lle avustus myönnettiin vuosina 2010–2011 sekä 2013–2014 Finnish Music Quarterly -lehden julkaisemiseen. Vuosina 2015 ja 2016 lähes vastaava avustus (80 000 € vuodessa) lehden julkaisemiseen sisällytettiin Music Finland ry:n avustussummaan.

Lähteet

Tiedotuskeskukset

OKM. Myönnetyt taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustukset 2017 <http://minedu.fi/documents/1410845/4464188/2017+Taiteen+ja+kulttuurin+valtakunnallisten+yhteis%C3%B6jen+toiminta-avustukset+13042017-FK7FIkAh.pdf/93de85cd-f7b4-4a0f-a2f8-533472b03ae7/2017+Taiteen+ja+kulttuurin+valtakunnallisten+yhteis%C3%B6jen+toiminta-avustukset+13042017-FK7FIkAh.pdf.pdf>

OKM. Myönnetyt taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustukset avustukset 2018 <http://minedu.fi/document-s/1410845/4464188/2018+Taiteen+ja+kulttuurin+valtakunnallisten+yhteis%C3%B6jen+toiminta-avustukset.pdf/0855a1f6-5686-4936-8eb5-4105ac-3696d9/2018+Taiteen+ja+kulttuurin+valtakunnallisten+yhteis%C3%B6jen+toiminta-avustukset.pdf.pdf>

OKM. Myönnetyt taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toiminta-avustukset avustukset 2019 https://minedu.fi/documents/1410845/4464188/2019+Taiteen+ja+kulttuurin+valtakunnallisten+yhteis%C3%B6jen+toiminta-avustukset_www.pdf/c34aacb7-21fe-d0d3-f35c-5f2bd4b98206/2019+Taiteen+ja+kulttuurin+valtakunnallisten+yhteis%C3%B6jen+toiminta-avustukset_www.pdf

OKM 2010–2016. Aiemmat myönnöt taiteen ja kulttuurin eri alojen valtakunnallisista järjestöistä, taide- ja kulttuuripalveluja tuottavista yhteisöistä ja säätiöistä sekä taiteen tiedotuskeskuksista. http://minedu.fi/documents/1410845/4464527/J%C3%A4rjest%C3%B6t+2010_2016.pdf/5e4de99d-368e-434c-8c8c-d86b824bcbdd

II Liite: Itsearviointimalli

Tiedotuskeskusten itsearviointimalli: pilotti

Esittely

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore toteuttaa taiteen tiedotuskeskuksia koskevan tutkimushankkeen. Hankkeessa kartoitetaan taiteen tiedotuskeskusten toimintaa ja niiden merkitystä taiteenaloilla, joilla keskuksat toimivat. Kartoituksessa pilotoidaan tiedotuskeskusten itsearviointi sekä selvitetään tiedotuskeskuksia koskevia näkemyksiä. Kartoituksen tulokset raportoidaan alkuvuodesta 2020.

Käsillä oleva itsearviointimalli on tarkoitettu taiteen tiedotuskeskusten toiminnan kehittämisen tueksi. Se on työkalu, joka tukee toiminnan tavoitteellisuutta sekä toiminnan tulosten arviointia. Itsearviointi keskittyy nykytilanteeseen. Arvioinnissa ovat lopputuloksen lisäksi olennaisia keskustelu ja huomiot, joita arviointiprosessin aikana syntyy. Arviointimalli tuottaa näin tiedotuskeskusten oman toiminnan kehittämiseen välittömästi soveltuvaa tietoa.

Arviointimalli on pilotti, jonka pohjana on sovellettu Museoviraston toteuttama Museoiden arviointi- ja kehittämismallia. Arviointimallin pilotointi kehittää Cuporessa tehtävää arviointitutkimusta.

Tutkimushanke toteutetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta.

Ohjeet itsearviointin pilotointiin

Kuka?

Itsearviointimallin täyttää arviointiryhmä. Arviointiryhmään otetaan mahdollisimman kattava edustus tiedotuskeskuksen koko henkilöstöstä. Arviointiryhmän kutsuu koolle johtaja.

Ennen arviointiryhmän tapaamista kukin arviointiryhmän jäsen tutustuu kysymyksiin ja muodostaa niistä oman näkemyksensä yhteisen keskustelun pohjaksi.

Arviointiryhmä kokoontuu täyttämään arviointimallin lomakkeen yhdessä. Ryhmä sopii, kuka ryhmän jäsenistä kirjoittaa vastaukset lomakkeeseen.

Miten?

Arviointimallin täyttämiseen varataan useampi tunti, jopa kokonainen työpäivä.

Arviointimalli täytetään selaimen kautta osoitteessa:

- Itsearviointi on jaettu viiteen arviointiteemaan:
- Toimiala ja tavoitteet

- Yhteistyö
- Resurssit
- Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi
- Toimintamuodot

Arviointiteemat käsitellään numerojärjestyksessä.

Kukin arviointiteema koostuu a) avoimista kysymyksistä ja b) arviointikysymyksistä. Kunkin arviointiteeman alla vastataan ensin avoimiin kysymyksiin ja tämän jälkeen arviointikysymyksiin.

- Yhteisen näkemyksen muodostamisessa voi noudattaa seuraavaa etenemistä:
- Kysymyksen kannalta keskeisten asioiden nimeäminen sekä niihin liittyvien yhteisten ja eriävien näkemysten tunnistaminen. Olennaiset huomiot kirjataan ylös.
- Keskustelu eriävien näkemysten taustoista. Yhteisen, konkreettisiin näyttöihin perustuvan näkemyksen muodostaminen arvioitavasta asiasta.

Avointen kysymysten tarkoitus on tuottaa arviointiryhmän huomioita ja näkemyksiä arviointiteemasta. Yhteiset näkemykset kirjataan ylös kunkin avoimen kysymyksen alle.

- Arviointikysymykset on kirjoitettu väitelauseen muotoon ja niihin vastataan asteikolla 1–5. Asteikolla arvioidaan, miten kyseinen asia toteutuu tiedotuskeskuksessa vastaushetkellä. Asteikko on seuraava:
- toteutuu erittäin heikosti / asiasta ei ole näyttöä eikä siitä ole keskusteltu
- toteutuu välttävästi / asia on puheen tasolla ja sitä aiotaan edistää, mutta siitä ei ole vielä näyttöä
- toteutuu tyydyttävästi / asiaa toteutetaan, mutta sitä ei olla arvioitu tai kehitetty
- toteutuu hyvin / asia toimii käytännössä hyvin ja sitä arvioidaan ja kehitetään
- toteutuu erittäin hyvin / asia toimii käytännössä hyvin ja sitä arvioidaan ja kehitetään sekä se on toiminnassa erityinen vahvuus

Jos arviointikysymys ei ole tiedotuskeskuksen näkökulmasta lainkaan olennainen, kysymykseen jätetään vastaamatta valitsemalla kysymysmerkki-vaihtoehto.

Vastauksissa tulisi huomioida mielipiteeseen perustuvan arvioinnin sijaan, onko kyseinen asia olemassa ja kuinka hyvin se tosiasioiden valossa toimii tai toteutuu.

Kunkin arviointikysymyksen lopussa on tekstikenttä, johon voi kirjata olennaisia huomioita ja perusteluja vastauksiin liittyen. Mikäli vastaus kysymykseen on 1, 2 tai 3, avoimeen kenttään kirjataan myös ajatuksia siitä, miten toimintaa voisi kehittää.

Kun lomake on täytetty, vastaaja voi tilata vastaukset omaan sähköpostiinsa.

Itsearviointi

Toimiala ja tavoitteet

Oman toimialan tuntemus on lähtökohta taiteen tiedotuskeskusten valinnoille. Ymmärrys toimialasta ohjaa sitä, mihin toiminnalla pyritään vaikuttamaan. Tavoitteiden ytimessä on, miksi ja ketä varten tiedotuskeskus on olemassa.

Avoimet kysymykset

Miten rajaatte oman toimialanne?

Millainen on roolinne omalla toimialallanne?

Mitkä ovat toimialanne keskeisiä mahdollisuuksia ja haasteita?

Miksi ja keitä varten olette olemassa?

Kuka osallistuu tavoitteidenne määrittelyyn ja kuka niistä päättää?

Olette taiteen alan tiedotuskeskus. Miten näette taiteen osana toimintaanne?

Arviointikysymykset

Edeltävään keskusteluun liittyen, arvioikaa tiedotuskeskuksenne **nykytilaa** suhteessa seuraaviin väittämiin asteikolla 1 (toteutuu erittäin heikosti) – 5 (toteutuu erittäin hyvin) (ks. tarkemmin osio Mallin käyttö). Jos arviointikysymys ei ole tiedotuskeskuksen näkökulmasta lainkaan olennainen, kysymykseen jätetään vastaamatta valitsemalla kysymysmerkki-vaihtoehto.

Kunkin arviointikysymyksen yhteydessä on avoin kenttä, jota voitte käyttää halutessanne sekä aina, mikäli vastauksenne kysymykseen on 1, 2, tai 3.

Tiedotuskeskuksella on selkeästi määritellyt tavoitteet.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksella on selkeä oma profiili, joka on linjassa tavoitteiden kanssa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskus on määritellyt ja kirjannut ylös keinot, joilla se pyrkii tavoitteisiinsa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskus seuraa ja arvioi riittävän usein tavoitteidensa toteutumista.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen omaan toimialaan liittyvät seurannan käytännöt ovat toimivia.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskus päivittää riittävän usein tavoitteitaan suhteessa toimialansa muutoksiin.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Yhteistyö

Tiedotuskeskuksen yhteistyökumppaneita ovat ne, joiden kanssa tiedotuskeskus toimii tavoitteidensa toteuttamiseksi. Yhteistyökumppanit ovat keskeisiä toiminnan suuntaamisessa ja kehittämisessä. Olennaista on, keille ja keiden kanssa toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan, jotta saadaan aikaan toivottuja vaikutuksia.

Avoimet kysymykset

Millaista yhteistyötä teette yhteistyökumppaneiden kanssa?

Miten yhteistyö kumppaneiden kanssa tukee tavoitteidenne toteuttamista?

Miten kartoitatte yhteistyökumppanien näkemyksiä toiminnastanne?

Arviointikysymykset

Edeltävään keskusteluun liittyen, arvioi nyt tiedotuskeskuksenne **nykytilaa** suhteessa seuraaviin väittämiin asteikolla 1 (toteutuu erittäin heikosti) – 5 (toteutuu erittäin hyvin) (ks. tarkemmin osio Mallin käyttö). Jos arviointikysymys ei ole tiedotuskeskuksen näkökulmasta lainkaan olennainen, kysymykseen jätetään vastaamatta valitsemalla kysymysmerkki-vaihtoehto.

Kunkin arviointikysymyksen yhteydessä on avoin kenttä, jota voitte käyttää halutessanne sekä aina, mikäli vastauksenne kysymykseen on 1, 2, tai 3.

Tiedotuskeskus tunnistaa strategiset yhteistyökumppaninsa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Nykyiset yhteistyökumppanuudet tukevat tiedotuskeskusta sen tavoitteiden saavuttamisessa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskus päivittää yhteistyökumppanuuksiaan tarpeen mukaan.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen näkökulmasta sen yhteistyökumppanit tunnistavat hyvin tiedotuskeskuksen profilin.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Resurssit

Resurssit kattavat tässä yhteydessä taloudelliset resurssit, henkilöstöresurssit ja toimitilat. Keskeistä on, miten resurssit mahdollistavat parhaiten tavoitteiden mukaista toimintaa.

Avoimet kysymykset

Millaiset resurssinne ovat suhteessa tiedotuskeskukseen kohdistuviin odotuksiin?
Mistä lähteistä rahoituksenne tulee ja miten se vaikuttaa toimintaanne?
Miten toimialanne ja toimintamuotonne mahdollistavat erilaisia rahoituslähteitä?

Arviointikysymykset

Edeltävään keskusteluun liittyen, arvioikaa tiedotuskeskuksenne **nykytilaa** suhteessa seuraaviin väittämiin asteikolla 1 (toteutuu erittäin heikosti) – 5 (toteutuu erittäin hyvin) (ks. tarkemmin osio Mallin käyttö). Jos arviointikysymys ei ole tiedotuskeskuksen näkökulmasta lainkaan olennainen, kysymykseen jätetään vastaamatta valitsemalla kysymysmerkki-vaihtoehto.

Kunkin arviointikysymyksen yhteydessä on avoin kenttä, jota voitte käyttää halutessanne sekä aina, mikäli vastauksenne kysymykseen on 1, 2, tai 3.

Tiedotuskeskuksen rahoituslähteet ovat riittävän monipuolisia.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Rahoituslähteet tukevat pitkäjänteistä toimintaa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen tilat ovat toimintaan sopivat ja tukevat tavoitteiden toteuttamista.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen henkilöstöresurssit ovat oikeassa suhteessa tiedotuskeskuksen tavoitteisiin ja toimintaan.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskus käy toimivaa vuoropuhelua rahoittajiensa kanssa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi

Asiantunteva, osaava ja hyvinvoiva henkilöstö on keskiössä tiedotuskeskuksen tavoitteiden toteuttamisessa ja toimialan ymmärtämisessä. Tiedotuskeskuksen osaa-

minen on yksilöiden osaamisen summa. Siten osaaminen liittyy sekä yksilöiden valmiuksiin että yhdessä tekemiseen.

Avoimet kysymykset

Mikä on keskeistä osaamistanne?

Kuinka määrittelette osaamistarpeen ja vastaatte niihin?

Millä konkreettisilla toimenpiteillä henkilöstön osaamista tuetaan ja edistetään?

Millä konkreettisilla toimenpiteillä henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja edistetään?

Arviointikysymykset

Edeltävään keskusteluun liittyen, arvioikaa tiedotuskeskuksenne **nykytilaa** suhteessa seuraaviin väittämiin asteikolla 1 (toteutuu erittäin heikosti) – 5 (toteutuu erittäin hyvin) (ks. tarkemmin osio Mallin käyttö). Jos arviointikysymys ei ole tiedotuskeskuksen näkökulmasta lainkaan olennainen, kysymyksen jätetään vastaamatta valitsemalla kysymysmerkki-vaihtoehto.

Kunkin arviointikysymyksen yhteydessä on avoin kenttä, jota voitte käyttää halutessanne sekä aina, mikäli vastauksenne kysymykseen on 1, 2, tai 3.

Henkilöstön osaaminen vastaa tiedotuskeskuksen profilia ja tavoitteita.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksessa on määritelty, millaista osaamista kannattaa hankkia ulkopuolelta.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Henkilöstön tehtävät ja toimenkuvat ovat selkeitä.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja lisäkoulutus on mahdollista osana työtä ja toimenkuvaa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Henkilöstön kanssa käydään säännöllisesti henkilökohtaiset tavoite- ja kehityskeskustelut, joissa asetetaan työlle tavoitteita, arvioidaan suoriutumista, annetaan palautetta sekä sovitaan osaamisen kehittämisestä.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen henkilöstö on sitoutunut tiedotuskeskuksen tavoitteiden toteuttamiseen.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen henkilöstö voi raportoida työhyvinvointiin liittyvistä asioista määriteltyjen käytäntöjen mukaan.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Toimintamuodot

Toimintamuotojen lähtökohtana ovat tiedotuskeskuksen tavoitteet ja arvot. Olen-
naista on, että toimintamuodot perustuvat tietoiisiin valintoihin.

Avoimet kysymykset

Mitä ovat keskeiset toimintamuotonne?

Millaiset arvot tiedotuskeskuksella on ja miten ne näkyvät toimintamuodoissanne?
Kuinka ne, joita varten tiedotuskeskus on olemassa, voivat vaikuttaa toimintamuotoihinne?

Kuinka määrittelette kansainvälisyyden toiminnassanne ja miten toimintamuotonne edistävät sitä?

Kuinka *tiedotuskeskus* nimenä vastaa toimintaanne kokonaisuutena?

Arviointikysymykset

Edeltävään keskusteluun liittyen, arvioikaa tiedotuskeskuksenne **nykytilaa** suhteessa seuraaviin väittämiin asteikolla 1 (toteutuu erittäin heikosti) – 5 (toteutuu erittäin hyvin) (ks. tarkemmin osio Mallin käyttö). Jos arviointikysymys ei ole tiedotuskeskuksen näkökulmasta lainkaan olennainen, kysymykseen jätetään vastaa-
matta valitsemalla kysymysmerkki-vaihtoehto.

Kunkin arviointikysymyksen yhteydessä on avoin kenttä, jota voitte käyttää halutessanne sekä aina, mikäli vastauksenne kysymykseen on 1, 2, tai 3.

Tiedotuskeskuksen nykyiset toimintamuodot tukevat tiedotuskeskuksen tavoitteiden saavuttamista.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen toimintamuodot edistävät toimialan kansainvälisyyttä.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen toimintamuodot edistävät toimialan tiedontuotantoa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskuksen toimintamuodot edistävät toimialan edunvalvontaa.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Tiedotuskeskus arvioi ja päivittää toimintamuotojaan riittävän usein suhteessa toiminnan tavoitteisiin.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

Henkilöstö voi vaikuttaa tiedotuskeskuksen toimintamuotoihin.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 – jätetään vastaamatta

III Liite: Toimijakysely

Kysely toimintamahdollisuuksien parantamisesta taiteen ja kulttuurin eri toimialoilla

Taiteen ja kulttuurin ammattilainen: Kuka toimialaasi edistää ja miten? Kuinka alasi toimintamahdollisuuksia voisi parantaa?

- Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore kartoittaa tällä kyselyllä taiteen ja kulttuurin eri toimialoja edistäviä keskeisiä tahoja sekä näkemyksiä toimialan tarpeista. Keskeisiin tahoihin kuuluvat taiteen tiedotuskeskukset, joista kukin omalla tavallaan edistää toimialaansa:
- Archinfo • Arkkitehtuurin tiedotuskeskus
- Frame Contemporary Art Finland
- Kirjallisuuden vientikeskus FILI
- Music Finland
- Neogames • Suomen pelialan keskus
- Sirkuksen tiedotuskeskus
- Suomen elokuvasäätio
- Tanssin Tiedotuskeskus
- Teatterin tiedotuskeskus TINFO

Kysely liittyy kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen Taiteen tiedotuskeskusten toiminnan kartoitus ja arviointi -tutkimushankkeeseen. Vastaukset kootaan hankkeen loppuraporttiin, joka julkaistaan keväällä 2020.

Vastaaminen kestää noin 5 minuuttia. Kyselyn lopuksi voit tilata kopion vastauksistasi omaan sähköpostiisi.

Emme kerää henkilötietoja. Raportoimme tulokset siten, ettei yksittäistä vastaajaa voi tunnistaa.

Toivomme vastauksia 1.11.2019 mennessä.

Lisätietoa kyselystä:

1. Valitse kuvaavin vastaajaprofiili

- Halutessasi voit kuvata tarkemmin (esim. ammattinimike - ei nimitietoja)
- Vastaa yksityishenkilönä
- Edustan kolmannen sektorin toimijaa (esim. yhdistys, ryhmä, järjestö)
- Edustan yritystä
- Edustan julkisen sektorin toimijaa (esim. kunta, virasto)
- Muu, mikä?

2. Millä taiteen ja kulttuurin alalla toimit?

- Arkkitehtuuri
- Elokuvataide
- Esitystaide ja performanssi
- Kirjallisuus
- Kuvataide
- Mediataide
- Muotoilu
- Musiikki
- Peliala
- Sarjakuva- ja kuvitustaide
- Sirkustaide
- Taidejournalismi
- Tanssitaide
- Teatteri
- Valokuvataide
- Ympäristötaide
- Jokin muu, mikä?

Kommentoi halutessasi

3. Vastaajan kotipaikka

- Ahvenanmaa
- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Lappi
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi
- Ulkomaat

4. Keitä ovat omaa toimialaasi edistävät keskeiset tahot?

5. Mikä näistä toimii omalla alallasi? Voit valita useamman.

- Archinfo • Arkkitehtuurin tiedotuskeskus
- Frame Contemporary Art Finland
- Kirjallisuuden vientikeskus FILI
- Music Finland
- Neogames • Suomen pelialan keskus
- Sirkuksen tiedotuskeskus
- Suomen elokuvasäätiö
- Tanssin Tiedotuskeskus
- Teatterin tiedotuskeskus TINFO
- Ei mikään näistä
- En osaa sanoa

Valitun / valittujen kohdalla:

Arvioi seuraavia väittämiä. (asteikko: täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin samaa mieltä, täysin samaa mieltä, en osaa sanoa)

- Olen tyytyväinen tiedotuskeskuksen toimintaan
- Tiedotuskeskukseen on helppo ottaa yhteyttä
- Tiedotuskeskus tuottaa hyödyllistä tietoa omasta alastani
- Tiedotuskeskus edistää alan myönteistä kehitystä
- Tiedotuskeskus edistää alan kansainvälistymistä
- Tiedotuskeskus tukee ja edistää omaa toimintaani alalla

Jos vastaus ei mikään näistä tai en osaa sanoa:

Tulisiko alallasi toimia mainitun kaltainen tiedotuskeskus?

6. Mitkä ovat keskeiset toimenpiteet, joilla oman alasi toimintamahdollisuuksia voisi parantaa?

Valitse 3 tärkeintä

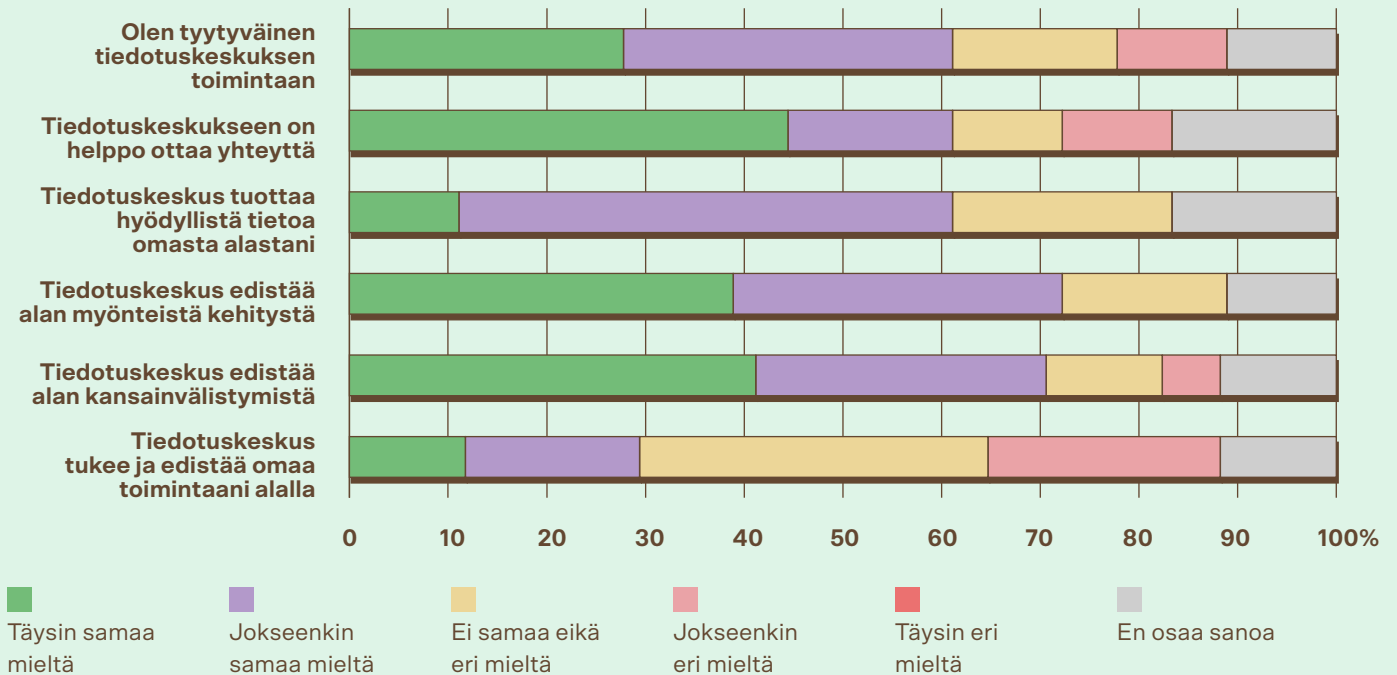
- Kansainvälinen viestintä, promootio ja markkinointi
- Lakineuvonta
- Osaamisen kehittäminen (esim. hakemuslinikat, yrittäjyysosaaminen, täydennyskoulutus)
- Rahoituksen myöntäminen alan toimijoille (esim. apurahojen jakaminen)
- Tiedottaminen ajankohtaisista asioista kotimaassa
- Tilastojen ja muun tiedon tuottaminen
- Toimialan liiketoimintaedellytysten yleinen kehittäminen
- Työtilaisuuksien välittäminen
- Viennin edistäminen ja vientimatkat

- Yhteistyön edistäminen oman alan ja muiden alojen välillä
- Yhteistyön edistäminen oman alan sisällä
- Yleinen edunvalvonta/lobbaus (esim. vaikuttajille kohdennettu viestintä)
- Muu, mikä?

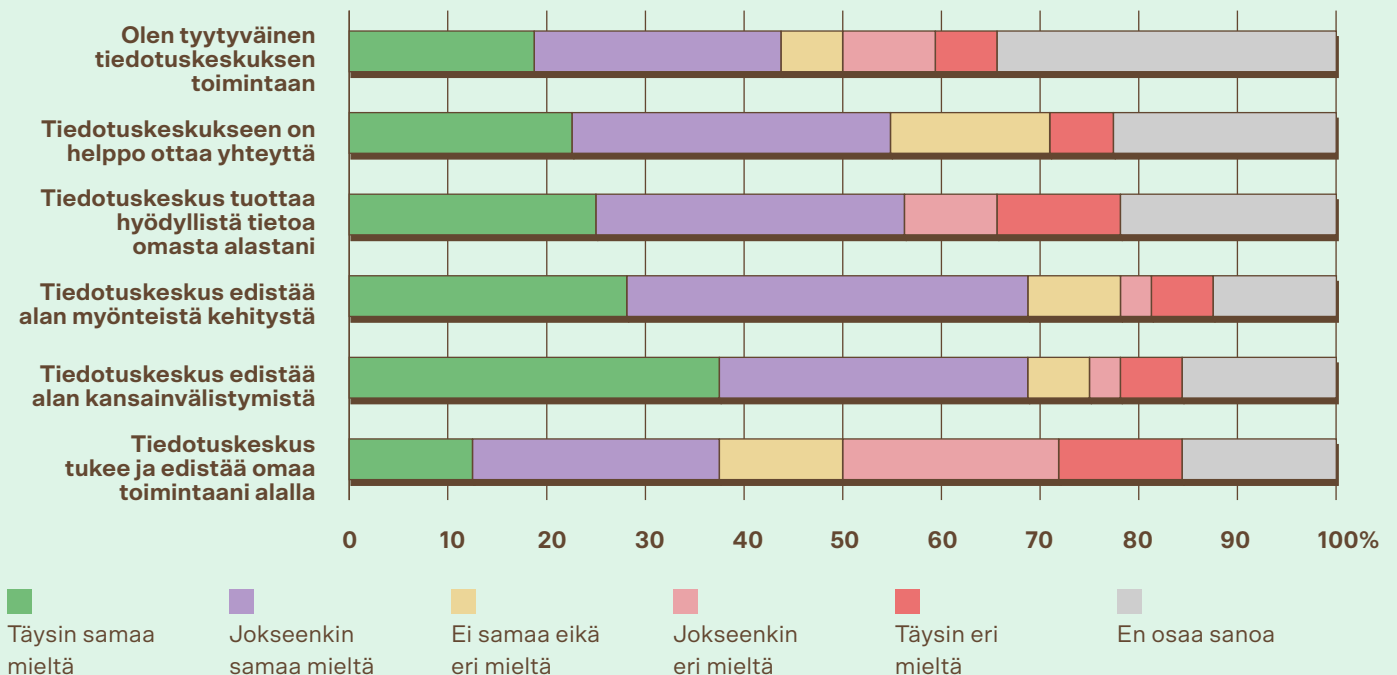
7. Muita ajatuksia oman alasi kehittämisestä? Sana on vapaa!

IV Liite: Toimijoiden arvioita eri tiedotuskeskuksista

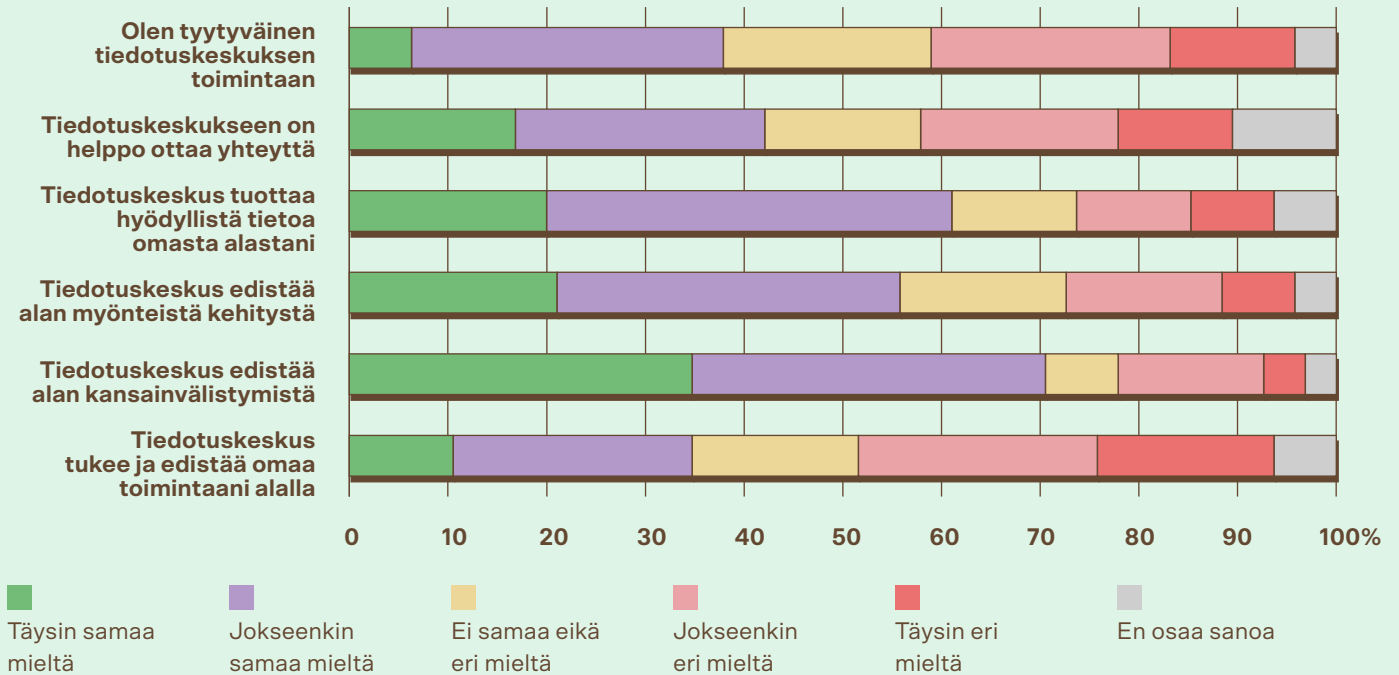
Toimijanäkemyksiä: Archinfo (N=17-18)

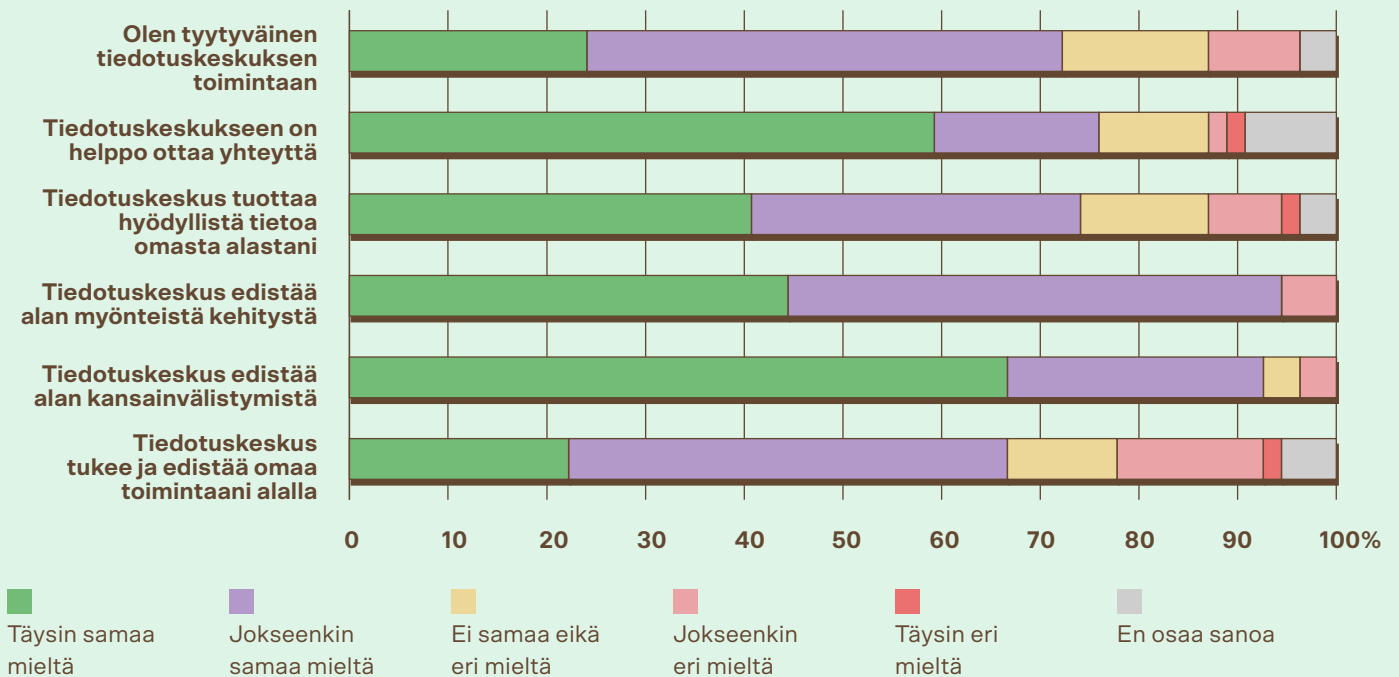
Toimijanäkemyksiä: FILI (N=31-32)

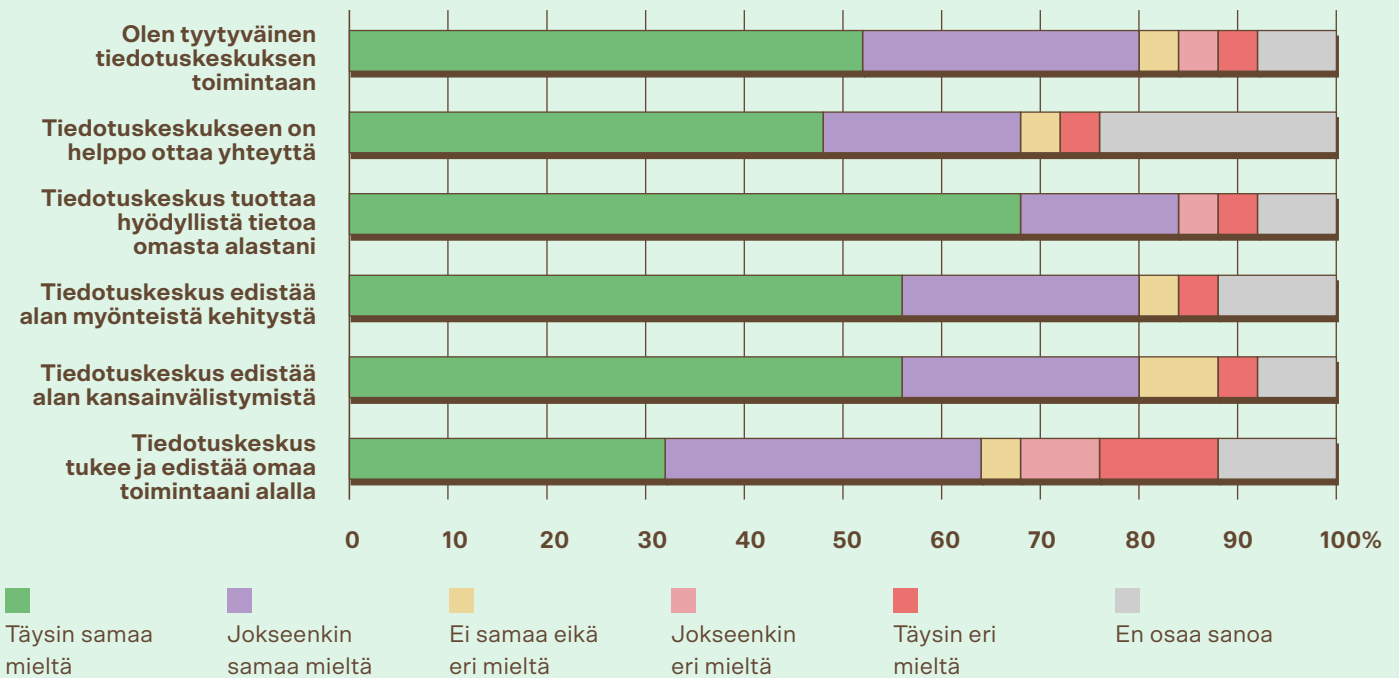
Toimijanäkemyksiä: Frame (N=95)

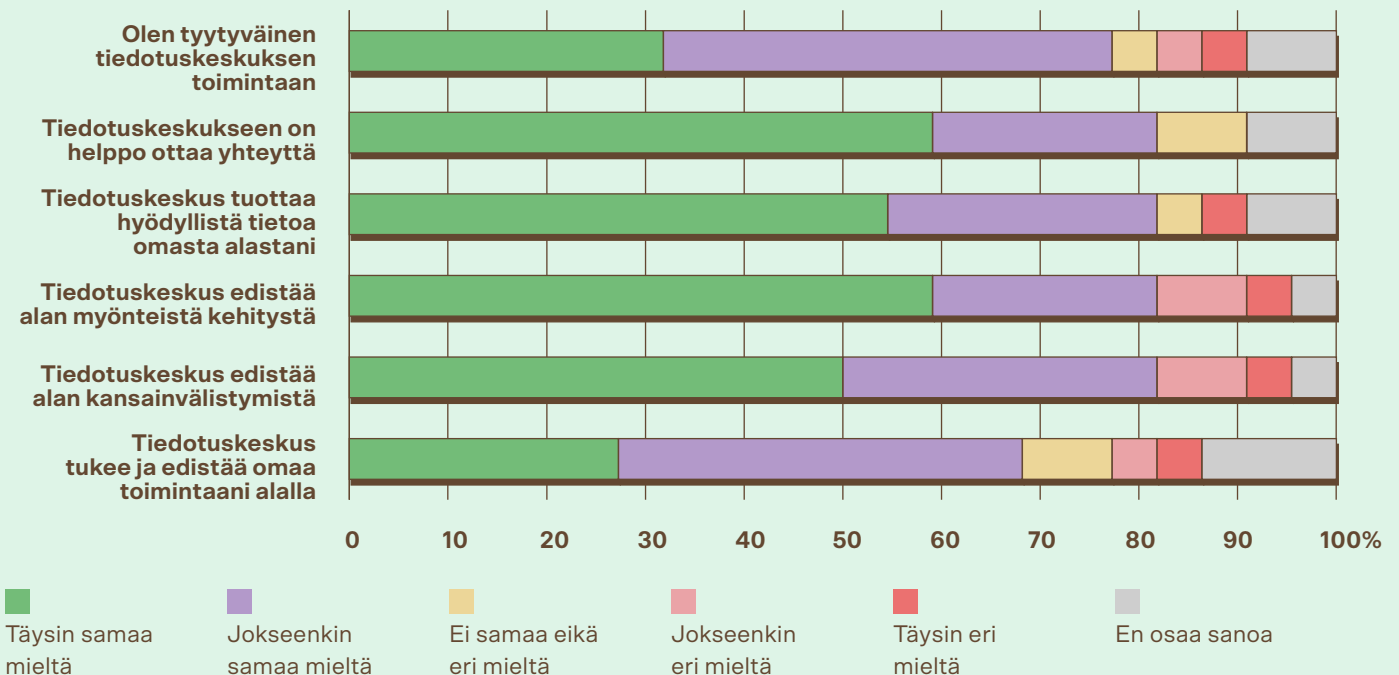
Toimijanäkemyksiä: Music Finland (N=54)

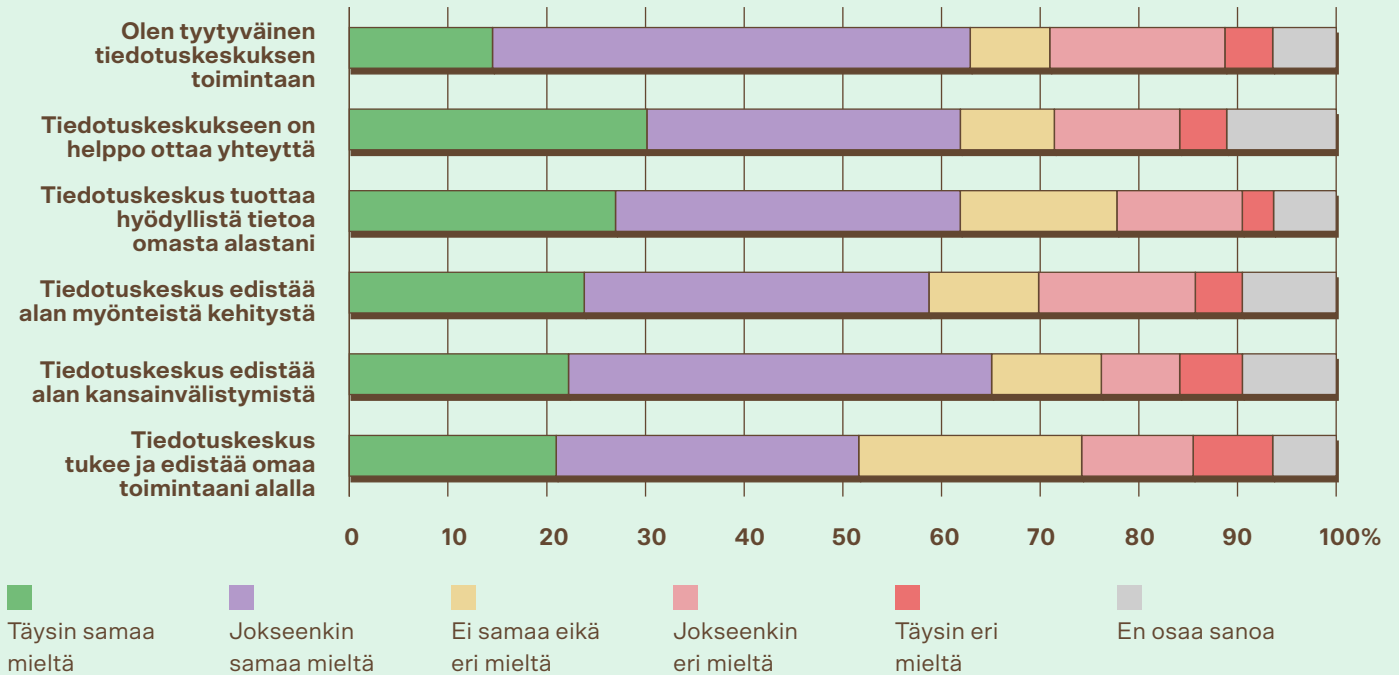
Toimijanäkemyksiä: Neogames (N=25)

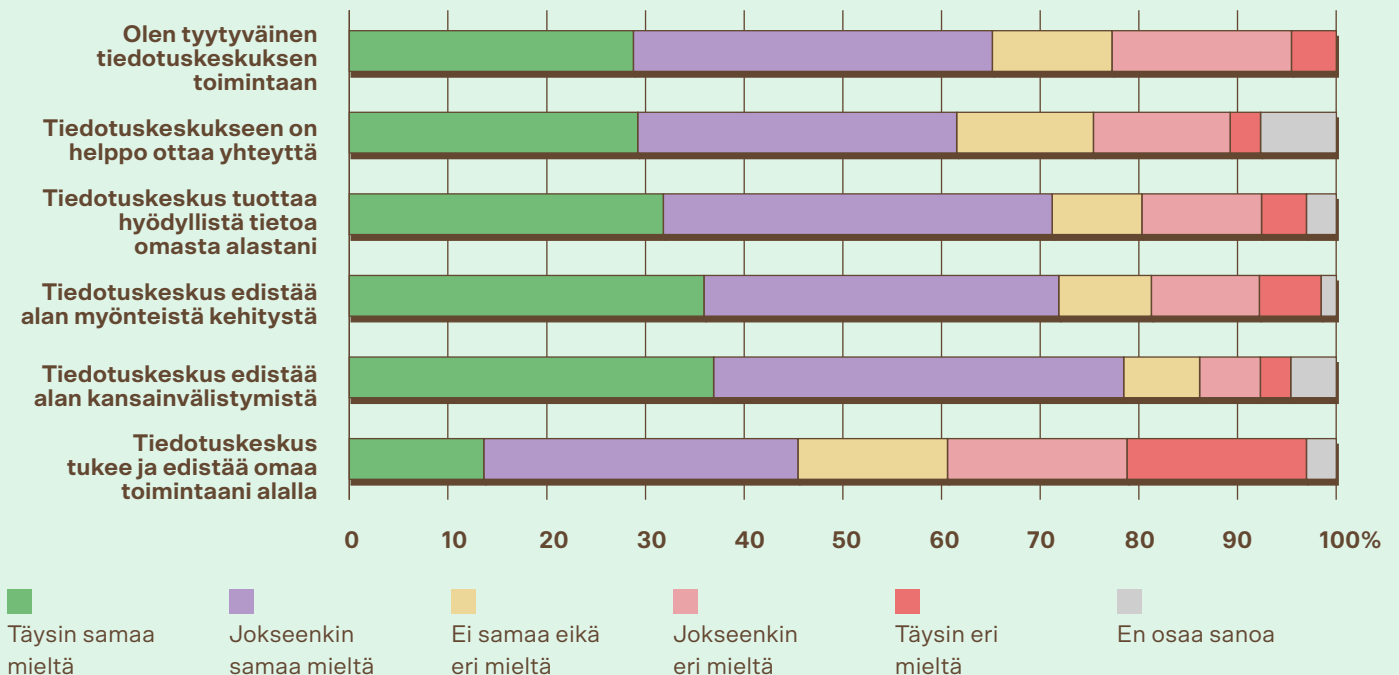
Toimijanäkemyksiä: Sirkuksen tiedotuskeskus (N=22)

Toimijanäkemyksiä: Suomen elokuvasäätö (N=62-63)

Toimijanäkemyksiä: Tanssin Tiedotuskeskus (N=64-66)

Toimijanäkemyksiä: TINFO (N=64-65)

